

9603197
944.03
К 96

Іван Кушніренко
Володимир Жилінський

*Освіта
Тулійпільщини*

74.03
К 96

Іван Кушніренко
Володимир Жилінський

ОСВІТА ГУЛЯЙПІЛЬЩИНИ

- історичний аспект -

ЧАСТИНА ПЕРША

960317

Запоріжжя
"Дніпровський металург"
2011

Запорізька обласна
бібліотека
ім. О.М.Горького

ББК 74.03(4Укр-4Зап-5Гул)
К 96
УДК 37..94(477.64)

Кушніренко І. К., Жилінський В. І.

К 96 Освіта Гуляйпільщини. — Запоріжжя: Дніпровський металург,
2011. — 430 с.

ISBN 978-617-573-023-2(повне зібрання)

ISBN 978-617-573-024-9(ч.1)

В даній праці зроблено спробу відтворити історію розвитку освіти на Гуляйпільці Запорізької області, прослідкувати шлях від зародження перших земських (народних) шкіл до сучасного стану навчально-виховних комплексів у даному регіоні.

Книжка розрахована на любителів історії рідного краю, стане у пригоді учням, студентам, викладачам різних типів навчальних закладів.

ББК 74.03(4Укр-4Зап-5Гул)

ISBN 978-617-573-023-2(повне зібрання)

ISBN 978-617-573-024-9(ч.1)

© І.К. Кушніренко, В. І. Жилінський, 2011

© КП "ЗМД "Дніпровський металург", 2011

ЗАРОДЖЕННЯ ШКІЛЬНОЇ СПРАВИ

Нам, людям, знайомим з комп'ютерною технікою, важко уявити юнака чи дівчину, які б сьогодні не вміли читати чи писати. А ще, наприклад, у першій половині дев'ятнадцятого століття в селах не було звичних для нас загальноосвітніх шкіл. При церквах діяли церковно-приходські (парафіяльні) школи, у яких попи та дяки навчали дітей читати, писати і рахувати. Царський уряд не дуже дбав про освіту народу. І тому читати і писати могли тільки священнослужителі. Не завжди міг розписатися навіть сільський староста.

Після реформи 1861 року (відміна кріпосного права — Авт.) у селі з'явилися сільськогосподарські машини. Але неграмотна людина не могла ними досконало володіти, а тим більше ремонтувати їх, для цього потрібні були знання.

Барон Микола Олександрович Корф

Передові люди того часу бачили, що для розвитку економіки, впровадження техніки в життя, потрібні кардинальні зміни в суспільстві. Тому було запропоновано ряд реформ, які покликали до життя земство. У 1864 році в губерніях і повітах царської Росії створили виборні органи місцевого самоврядування — земські збори та управи, які і стали опікуватися народною освітою. Керувала шкільною справою в повіті училищна рада.

В Олександрівську земство було створене 1866 року. Так сталося, що справами народної освіти у повіті займався барон Микола Олександрович Корф (2 (14) липня

1834 — 13 листопада 1883). Спочатку він працює секретарем земських зборів, членом ревізійної комісії, почесним мировим суддею. У 1866 році його обрали гласним Олександрівських повітових і Катеринославських губернських земських зборів.

Звідси і починається його подвижницька діяльність на ниві народної освіти. Тоді він вперше виступив у ролі організатора народних шкіл у своєму рідному повіті. Але нічого не було: ні ідеї, ні типу народної школи, ні керівних інструкцій і вчителів, ні порядку адміністративного керування і завідування школами. Все доводилося створювати самому, прокладаючи дорогу по цілині. І він не спасував перед труднощами, а проявив високу громадянську мужність, виявив величезний організаторський талант, змусив при цьому звернути загальну увагу на свою видатну творчу діяльність у провінційній глушині.

У 1867 році М. О. Корф обирається членом повітової училищної ради, а дещо пізніше — її головою. Коли ж ця рада приступила до своїх обов'язків, то виявилось, що на папері налічується 40 приходських, державних селянських, німецьких і грецьких колоністів, козацьких шкіл, а після перевірки виявилось всього більш-менш непоганих дві.

Під час об'їздів шкіл члени ради зустрічали неймовірні факти. В одній із шкіл знайшовся учень, який її відвідував шостий рік, але не вмів зовсім читати російською і погано читав церковнослов'янською мовою, в іншій із 43 учнів жоден не вмів писати і тільки двоє с'як-так читали.

Тому Корф почав відкривати нові дешеві і короткотермінові школи з навчальним курсом на три зими, з трьома відділеннями, які одночасно вів один учитель, в одній класній кімнаті. Ці школи стали називатися земськими, а в народі — корфівськими.

У 1867 році в селі Олександрівці (маєток Д. Г. Гнедіна — сподвижник барона — Авт.) Олександрівського повіту було відкрито першу в країні земську школу. Слідом за нею появились земські школи у селах Врем'євці, Залив'янці, Наталівці, Орестополі, Петровці (Строганово) [1, с. 20-22].

Про те, як створювалися і працювали земські школи, добре розповів М. О. Корф у своїх "Звітах". Для прикладу почитаємо

"Отчет члена Александровского уездного училищного совета, барона Н. А. Корфа, за 1869-1870 учебный год", виданий в м. Катеринославі (тепер Дніпропетровськ — Авт.) 1870 року у друкарні Я. М. Чаусовського і дозволеного цензурою м. Одеси 7 серпня 1870 року.

Процитуємо "Звіт" мовою оригіналу. "С весною 1870 года истекает третий год существования училищ под наблюдением Совета. В первые два года III училищный участок уезда (мається на увазі Олександрівський повіт — Авт.), вверенный моему попечению, не изменился ни по пространству, ни по населению" [2, с. VII].

"... в состав вверенного мне участка входит 43 училища, из них 3 частных (еврейских) и 40 общественных, размещенных в 40 селах, с населением в 39257 ревизских м.п. душ и раскинутых у восточной части уезда на таком пространстве, что протяжение участка с севера на юг, от училища до училища составляет примерно сто верст, и такое же протяжение имеет участок с востока на запад. Для обзора названных училищ потребовалось проехать около 800 верст осенью и столько же весной" [3, с. VIII].

ПЕРШІ ЗЕМСЬКІ ШКОЛИ

Із згаданого "Звіту" видно, що перші земські школи у Гуляйпільському районі були відкриті у селах Гуляйполі і Санжарівці у 1868 році. Як же вони працювали і хто навчав селянських дітей?

"В 1869-1870 учебном году в Санжаровке, как показывает ведомость, — пише М. О. Корф, — число учащихся уменьшилось с 43 до 17, но этими красноречивыми числовыми данными еще не выясняется вопрос. Дело в том, что не оказалось никакой возможности пригласить в это село учителя за 65 р. сереб. жалования в год, а потому Санжаровская школа осталась без учителя, и только особенное усердие к делу местного священника, о. Иоанна Биянтовского, побуждало его, от времени к времени, только в теплые дни, так как школа всю зиму не отапливалась, собирать учеников" [4, с. X-XI].

Школа — пам'ять про М. О. Корфа

Ця школа не мала тоді опікуна.

"5 марта я случайно съехался в Гуляйполе с г. инспектором народных училищ Екатеринославской губернии (тепер це територія Запорізької області — Авт.), И. В. Середою, — продовжує звітувати барон Корф, — вместе с которым я и посетил, от 5 до 15 марта, те десять училищ ввереного мне училищного участка, которые мне оставалось обозреть, для того чтобы окончить экзамены по всему участку" [5, с. XXIX].

Далі Микола Олександрович у Главі I описує деякі школі за групами населення. В § 1 мова йде про "Школы в русских селах". Серед кращих під номером 4 стоїть Гуляйполе. Читаємо: "Совету известно, что в этой школе пропадает учитель А. Л. Архангельский, окончивший курс в Смоленских педагогических курсах, откуда он и приглашен мною, за вознаграждение в 400 руб. сереб. в год, из которых 300 руб. уплачивает местный попечитель школы Е. И. Шабельский, не щадящий труда и материальных затрат на пользу своей школы.

5 октября собралось в школу 28 учеников, из которых только 7 читали сознательно, хотя все поступившие уже учились целую зиму, а некоторые и дольше. После этого я посетил училище 4 но-

Ж-6011

Аб. 2855.

37
К70

ОТЧЕТЪ

Ч Л Е Н А

МАРИУПОЛЬСКАГО УЪЗДНАГО

УЧИЛИЩНАГО СОВЪТА

ВАРОНА

Николая Александровича Корфа.

За 1892—1893 учебный годъ.

МАРИУПОЛЬ.

Типографин А. А. Франтова.

1893.

ября, когда в школе застал 33 учеников; 4 декабря было 69 учеников, к 9 января — 78 учеников, а к 5 марта, преднаступление рабочей поры, число учеников уже стало уменьшаться: при испытании 5 марта было всего 63 ученика" [6, с. 9-10].

"5 марта мною произведено поверочное испытание всех учеников в присутствии г. инспектора народных училищ Екатеринославской губернии И. В. Середы, кроме него присутствовали при испытании: попечитель школы Е. И. Шабельский, учитель еврейского училища Дрекслерг, гласный от крестьян Малкин, волостной старшина, некоторые из родителей и местных жителей, сочувствующих делу.

К 5 марта ученики Гуляйпольской школы подразделялись на три класса: в III — 12 учеников, во II — 25 учеников, в I — 26 учеников" [7, с. 11-12].

В цій школі законовчителем був священник Котляревський.

Підсумовуючи діяльність вчителя Архангельського, барон Корф писав: "... учитель Архангельский трудился очень много, очень толково и очень добросовестно и поэтому он заслуживает поощрения денежной наградой в 50 руб. сереб.; труд Гуляйпольского учителя станет еще более очевидным, если обратит внимание на деятельность его, как регента хора певчих.

С 8 ноября хор постепенно развивался, в настоящее время в состав его входят 12 учеников, местные дьяконы и причетник, два крестьянина и некоторые из местных жителей, обладая голосом [8, с. 14].

Мне казалось бы несправедливым не оценить заслуг А. Л. Архангельского, как регента хора, независимо от заслуг его по школе" [9, с. 15].

І М. О. Корф пропонує училищній раді "за отличные успехи хора" удостоити його "особой награды в 25 руб. сереб." [10, с. 15].

У третьому параграфі "Русскія школы еврейских обществ" барон зазначає, що таких шкіл у Гуляйполі було дві. "В школах Лебедева и Оранского удалось мне водворить рациональные методы обучения" [11, с. 54].

Але зовсім невтішна картина була у школі вчителя Дрекслерга, де Корф разом із заводчиком Б. С. Кернером (батьком українського поета Грицька Кернеренка — Авт.) проводили перевірку.

У цитованому "Звіті" добрим словом згадується гуляйпільський старшина Семенченко, який виявляв турботу про школи.

У списку опікунів початкових народних училищ третьої училищної дільниці Олександрівського повіту 1869-1870 навчального року бачимо:

"1. Гуляй-Поле (общественное училище). Землевладелец Е. И. Шабельский.

2. Гуляй-Поле. Школа Дрекслерга. Купец А. Г. Островский.

3. Гуляй-Поле. Школа Лебедева. Кунец А. Г. Островский.

41. Санжаровка.

42. Веселое.

43. Павловское еврейское училище" } попечителей нет [12, с. 149-151].

У списку вчителів і учительниць, які удостоєні радою грошової винагороди, за поданням члена ради барона О. М. Корфа був:

"5. Гуляй-Поле. (Алексей Лукич Архангельский) — 50 руб.

Ему же, как регенту хора — 25 руб". [13, с. 153].

Крім того барон, відзначає, що "учительские библиотеки существуют в настоящее время при школах: в Гуляйполе, Времьевке, Майорском, Михайловке и Александровке (Гнедина)".

В 1870 році членом повітової училищної ради був землевласник Євген Іванович Шабельський. Того ж року він став і опікуном першої Гуляйпільської земської школи. За рік у цю школу надійшло 309 підручників і посібників, у Санжарівську — 218.

Поряд із нестачею коштів, підручників для ведення шкільної справи постала така проблема, як підготовка кадрів. Катастрофічно не вистачало вчителів, особливо у сільській місцевості, а ті, що були, страждали від низької кваліфікації, примітивної методики навчання, відсутності кращого досвіду педагогічної практики. Корф прагне докорінно змінити становище народного вчителя на селі. Перш за все дбає про підвищення платні, поліпшення умов життя освітян, розробляє цілу систему підвищення педагогічного рівня вчительства, добивається підготовки нових кадрів учителів-наставників.

З'ЇЗД УЧИТЕЛІВ У ГУЛЯЙ-ПОЛІ

На М. О. Корфа взагалі було покладено обов'язки організатора учительських з'їздів, курсів для вчителів і він блискуче справився з цими обов'язками. Перші з'їзди він проводив у своєму маєтку в с. Нескучному...

8 вересня 1870 року за задалегідь складеною програмою М. О. Корф влаштував учительський з'їзд у селі Гуляйполі. З'їхалося 48 учителів. Були також присутніми багато запрошених — опікунів шкіл, інспектор народних училищ Катеринославської губернії, голова Олександрівської повітової земської управи, члени повітової училищної ради.

З'їзд проходив чотири з половиною дні. За цей час учителі, завчасно виділені і підготовлені М. Корфом, дали одинадцять зразкових уроків з навчальними програмами народної школи. Кожний урок піддавався аналізу — критичній оцінці учасників з'їзду, після чого член училищної ради, організатор з'їзду М. О. Корф висловлював авторитетну думку про "ті начала педагогіки, з яких наочно випливали на з'їзді способи навчання" [14].

КОРФІВСЬКІ "ТРИЗИМКИ"

Які ж школи називали земськими або "корфівськими тризимками"?

Як вже було згадано, М. О. Корф є одним із творців земської народної школи. Як тоді їх називали "корфівськими тризимками" (Корф започаткував однокласні земські школи з трирічним навчанням — Авт.), бо заняття починалися пізно восени, в кінці жовтня — у листопаді, а закінчувалися на початку травня, що було пов'язано з польовими роботами, у яких діти брали участь. Такі школи відвідували майже всі діти села, хоч і нерегулярно, бо заважали часті епідемії, відсутність чобіт.

М. О. Корф розробив методику ведення уроку при одночасній роботі одного вчителя з трьома класами (групами).

Які ж школи називалися земськими?

Земськими школами називали початкові школи царської Росії. Хоч їх створювали й фінансували земства, але вони не мали права втручатися в учбово-виховну діяльність шкіл. У таких закладах викладали Закон Божий, письмо, арифметику, читання. Затвердженої урядом навчальної програми не існувало, тому багато вчителів давали учням на власний розсуд відомості з історії, географії, природознавства, співів, малювання. У земських школах працювали: законовчитель (священик або дяк), учитель і помічник учителя (найчастіше це було вчительське подружжя). Річна оплата вчителя складала 250-350 крб. Жили вчителі тут же при школі у кімнатці, яка не відзначалася ні теплом, ні особливими зручностями. Доволі часто вчителі разом з учнями займалися садівництвом, городництвом, бджільництвом.

А як велися уроки в земських школах (прообразах наших малокомплектних шкіл)? Усі діти знаходилися в одній класній кімнаті, сиділи в три ряди: кожен клас (тоді називався група) займав окремих ряд; одночасно з усіма працював один учитель.

Починалися заняття Законом Божим. Законівчитель разом із учнями першої групи вивчав напам'ять (старослов'янською із перекладом на російську мову) "Отче наш", "Царю небесний", "Достойно" та інші молитви. Разом вони вчили заповіді, вчитель пояснював дітям елементарні релігійні поняття. Друга група читала й переказувала "Ветхий завіт", дізнавалася подробиці про релігійні свята. Третя група вивчала "Новий завіт" і "Псалтир".

На уроках письма учні першої групи училися каліграфічно писати букви, а старші групи — писали під диктовку.

На арифметиці перша група рахувала від одного до ста і навпаки. Ці діти розв'язували усні задачі на чотири дії до 20, а письмові — до мільйона.

На уроках російського та слов'янського читання учні читали й переказували прочитане своїми словами із книг Костянтина Ушинського "Рідне слово", Миколи Корфа "Наш друг", Льва Толстого "Абетка".

Микола Олександрович обстоював обов'язковість початкової освіти українською мовою. Він писав: "Немає іншого виходу для

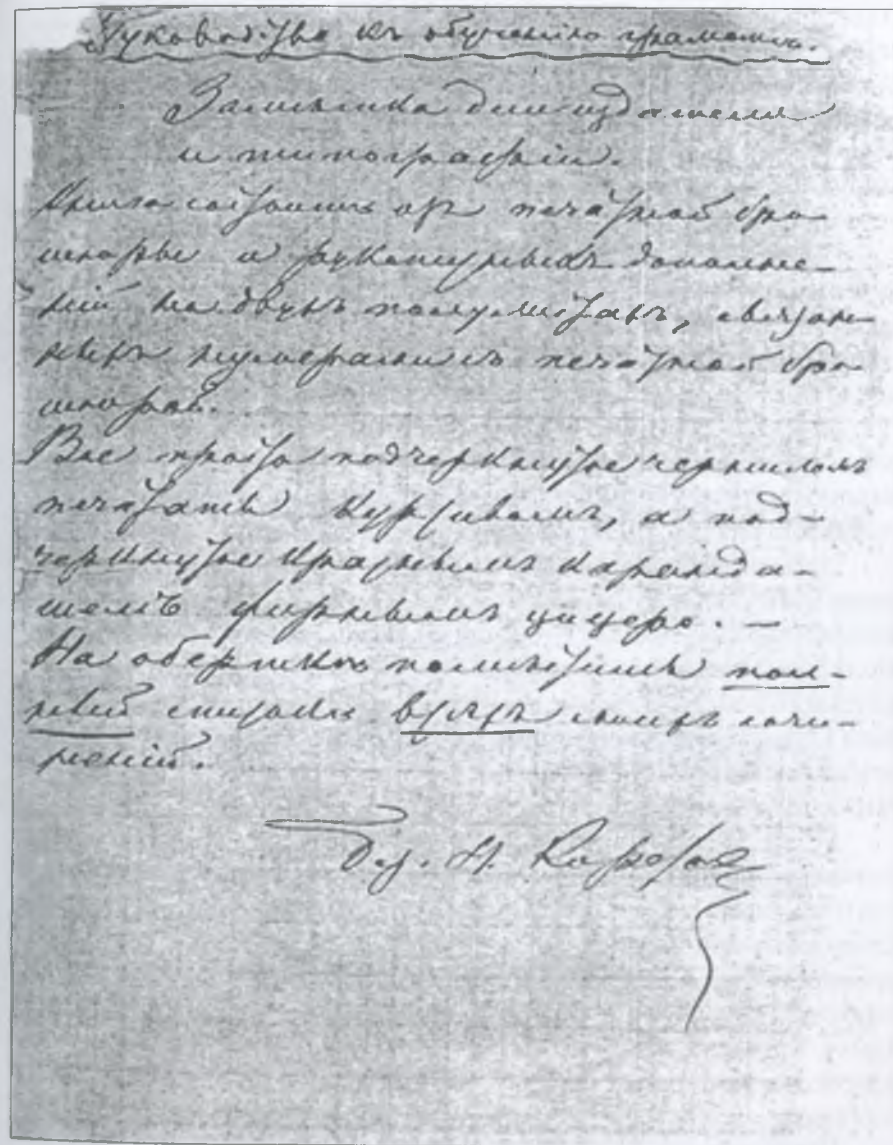
малоросійської народної школи, як почати навчання з малоросійської мови — більш зрозумілої та відповідної світовідчуттю малоросійської дитини" [15, с. 78-80].

Також М. О. Корф розробив своєрідну концепцію навчання, багато положень якої мали великий вплив на наступний розвиток педагогічної науки. Разом зі всією прогресивною педагогікою другої половини XIX ст. він утверджував педагогіку як самостійну науку, зі своїм, тільки їй притаманним предметом дослідження. В його роботах простежувалися зв'язки педагогіки з іншими науками, давалось наукове вирішення таких проблем, як спадковість і виховання, взаємозв'язок загальноосвітнього і спеціального знання, методичних систем і творчого початку в учительській діяльності.

У наші дні не можуть не викликати інтересу ідеї високого призначення науки, ідеї найкращого для даних умов вибору структури школи, чіткої орієнтації педагогічної науки на удосконалення навчально-виховної роботи, яка в кінцевому підсумку повинна служити економічному і соціальному прогресу.

Один з біографів М. О. Корфа М. Л. Песковський писав, що завдяки Миколі Олександровичу Олександрівський повіт став своєрідною педагогічною Меккою, куди зверталися за порадами не тільки земські діячі, а й видатні адміністратори з навчальної роботи та особи з великою педагогічною славою. Славетний М. І. Пирогов запевняв Корфа: "Я цілком співчуваю вашій корисній діяльності". А відомий педагог із Воронежа М. Ф. Бунаков писав у листі: "Звуковой способ для нас важен потому, что позволяет избегать механического чтения; процесс обучения этим методом для детей не обременителен и не скучен и в то же время способствует их умственному развитию. Сперва дети изучают произносимые ими звуки, причем весело и занимательно, потом изображают эти звуки в письме, составляют слова, лепят из глины предметы с использованием их на уроке. И только потом переходят к чтению, сознательному, а не механическому" [16, с. 32].

Пропагуючи ідею загальної обов'язкової початкової освіти, він відкрив понад 100 таких земських шкіл в Олександрівському і Бердянському повітах Катеринославської губернії. За цим зразком створювалися сільські школи по всій Росії. Микола

Руководство к обучению грамоте

Олександрович відстоював аналітико-синтетичний (тобто звуковий) метод вивчення грамоти і одним із перших у Росії запропонував його широке застосування. Для ознайомлення вчителів з цією методикою він написав посібник "Руководство по обучению грамоте по звуковому способу" (1867 р.) — один із перших у Росії підручників такого типу.

Оця маленька брошурка зробила революцію у всій системі освіти.

Поява земських шкіл з великим інтересом була зустрінута видатним педагогом К. Д. Ушинським, який завжди підкреслював, що народна освіта повинна стати громадською справою. Земська школа імпонувала Костянтину Дмитровичу тим, що в ній втілювалися і його передові ідеї щодо змісту елементарної освіти. Протестуючи проти релігійно-схоластичного навчання у церковно-парафіяльних школах, він вважав, що діти повинні вивчати навколишню природу та народне життя, а основою навчання мають стати реальні знання, рідна мова та народна творчість.

Педагог цілком справедливо усвідомлював, що земська школа може бути основою народної освіти, і стверджував, що "земська школа і народна школа" — синоніми. Така думка у нього виникла після ознайомлення з діяльністю Олександрівського й Бердянського земств. За ними він стежив по "Звітах члена училищної ради Олександрівського повіту барона М. О. Корфа", про які в одному з листів до М. О. Корфа писав: "Я беру із собою як Ваші звіти, так і кілька інших, щоб на дозвіллі подумати про них як слід...".

М. О. Корф пропонував наповнити релігійним змістом навчально-виховний процес земської школи. Так, виступаючи на вчительському з'їзді 10 червня 1883 року в м. Бердянську, Микола Олександрович звернув увагу присутніх на виховний потенціал предмета "Закон Божий", нагадавши слова К. Д. Ушинського про необхідність розуміння дітьми премудрості Божих законів. На думку Корфа (а це актуально і для нас сьогоднішніх — Авт.), це допоможе вирішити головне завдання морального виховання — "побороти зло в людині і спрямувати її на добро".

Підмічено, що М. О. Корф, який боровся за реалізацію ідеї загального обов'язкового навчання, земську школу вважав лише першою сходинкою в освіті. Мета такої школи — готувати до

РУССКАЯ НАЧАЛЬНАЯ ШКОЛА.

РУКОВОДСТВО

ДЛЯ

ЗЕМСКИХЪ ГЛАСНЫХЪ И УЧИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКИХЪ ШКОЛЪ.

СОСТАВИЛЪ

Баронъ Н. А. КОРФЪ.

ИЗДАНИЕ ШЕСТОЕ,

ВНОВЬ ПЕРЕСРАБЛЕННОЕ И ДОПОЛНЕННОЕ.

Съ портретомъ и биографіей автора.

Книга эта рекомендована особыми Комитетомъ Министерства Народнаго Просвѣщенія
выпущенію инспекторовъ и учителей народныхъ школъ.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

Типографія д-ра М. А. Хапа. Повар. пер., л. № 2.

1878.

Русская начальная школа

життя в реальному середовищі, у конкретному суспільстві. На сторінках журналу "Русская мысль" (1881 р., № 3) він писав: "Школа повинна допомогти дитині стати на шлях самостійної, чесної, творчої праці, знайти своє місце в житті" [17].

Завдяки ініціативі Корфа у земських школах втілювалися основні дидактичні принципи розвивального навчання, а саме: не вимагати від дітей заучувати матеріал без розуміння, забезпечувати доступність у навчанні, не звільняти дітей від самостійного обдумування, не залишати дітей без допомоги, у навчанні йти вперед, спираючись на вивчений матеріал і т.д.

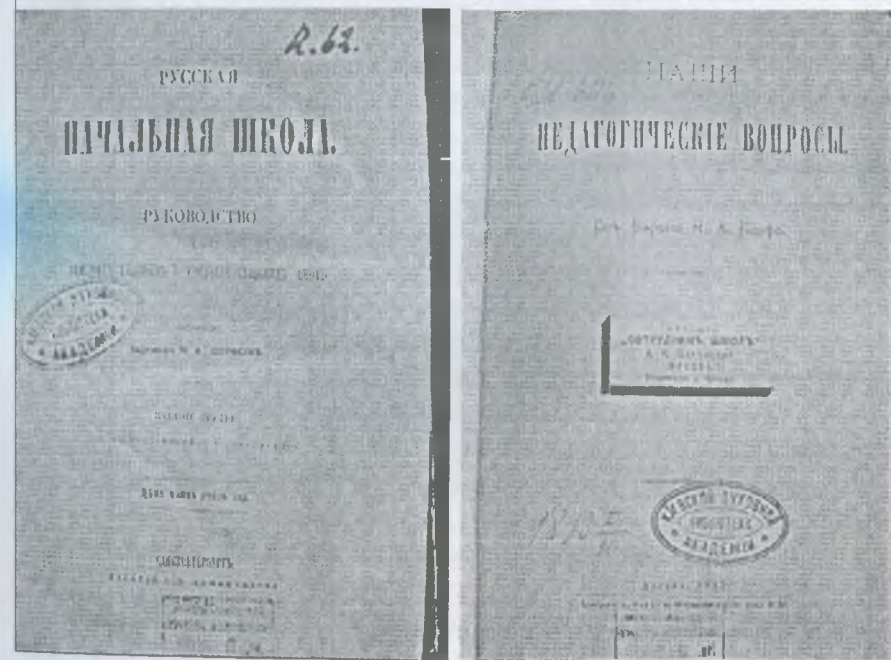
Справедливо вважаючи, що вчитель повинен бути не тільки педагогом, а й дослідником, він рекомендував сміливіше запроваджувати самостійні письмові роботи, забезпечувати тісний зв'язок школи з громадським життям рідного села, краю, залучати учнів до краєзнавчої діяльності.

Вивчення особливостей навчального процесу земської школи, де вчитель працював одночасно з трьома групами, дає підставу стверджувати, що значної ваги набувала самостійна робота. Учитель усно працював з однією групою, а двом іншим давав самостійну роботу, потім переходив до занять з іншими групами. Це вимагало точного планування, конкретного й чіткого становлення класної самостійної роботи учнів. М. О. Корф прискіпливо й уміло розробив графіки такої роботи. Навчання тривало три години до обіду і стільки ж — після обіду. Як ми вже відзначали, термін навчання становив три роки.

Педагог розподіляв уроки так, щоб викладання найскладніших предметів проходило у школі "в тиші", тоді, коли обидва інші класи зайняті самостійно письмовими роботами.

М. О. Корф одним з перших у нашому краї поставив питання необхідності навчання жінок у сільських школах, про створення середньої школи-гімназії і ремісничого училища.

Члени училищної ради не менше двох разів на рік об'їздили школи своєї дільниці, ревізували їх, проводили іспити, подаючи про це звіти. На іспитах були присутні батьки учнів, місцеві земські гласні, мирові судді. Всі місцеві інтелігентні сили так чи інакше залучалися до шкільної роботи.

Книжки і статті М. О. Корфа

Захищаючи повну відповідність школи народним запитам і потребам, М. О. Корф дійшов до висновку, що через різноманітність місцевості і народностей, які входять до складу Росії, типи народних шкіл повинні бути різноманітні. "На школе должен отражаться характер местности и того населения, среди которого она существует; единообразной народной школы для всей России быть не может. Школы для великороссов, малороссов, белорусов, для детей финских, латышских, татарских, для поселения болгарских и греческих, школы в Крыму, Сибири, Польше, Архангельске, Москве не могут не иметь различий. Было бы совершенно не рационально все школы приводить к одному типу. На программе и характере южно-русской школы непременно отразятся и степь, и чумак, и зной, и суслик, и вол, и предания о казачестве, и философский склад медлительного и сосредоточенного малоросса, и народные предания, и песни его. Словом, каждая школа должна обладать этнографическим характером. Этнографический элемент прежде всего выражается в языке. Преследовать родной язык детей и требовать, чтобы они с первого же своего шага в школе говорили литературным великорусским языком, невозможно" [18].

М. О. Корф доводив необхідність навчання дітей інших національностей їхньою рідною мовою, адже, користування своєю мовою — священне право для кожної нації. Всі ці думки викладені у статті: "Малорусская народная школа". "Тем не менее, — зазначає М. О. Корф, — с 1876 года, одновременно с воспрещением печатания книг на малорусском языке, закрытием киевского отдела географического общества и воспрещением малорусской комедии и малорусской (української — Авт.) музыки, стал преследоваться и малорусский язык в народных школах южной России".

Ведучи полеміку із автором журналу "Киевлянин", Микола Олександрович робить висновок, що в "малорусской народной школе" необхідно навчання починати "с малорусского языка", как более понятного и соответствующаго мирозозерцанию малорусского дитяти, а заканчивать изучение общерусского, книжного языка" [19].

— Якщо так, то чи справиться один учитель із навчанням дітей одночасно у трьох класах двох мов? — ставить питання М. О. Корф і відповідає, що ні, один не справиться.

Микола Олександрович впевнений, що в малорусській народній школі перше заняття треба починати рідною мовою.

Отже, школа, — зазначав М. О. Корф, — повинна допомогти дитині стати на шлях самостійної, чесної, творчої праці, знайти своє місце в житті [20]. І він усе робив, щоб прийоми, методи, засоби, форми побудови навчально-виховного процесу відповідали цій меті.

ПОЧАТКОВІ НАВЧАЛЬНІ УЧИЛИЩА

В 1871-1872 навчальному році Гуляйпільську земську школу відвідувало 36 учнів, з них писали добре тільки 13. Навчання вчитель О. І. Віддінг починав дуже пізно, тоді, коли селяни закінчували осінні польові роботи і діти були не потрібні по господарству.

З кожним роком шкіл для селянських дітей ставало все більше. У 1872 році школу відкрито в Успенівці, у 1875-му — в Туркенивці.

У 1876 році в Гуляйпільській першій земській школі навчалось 112 учнів, з них 11 дівчат. З дітьми працювали учитель і заступник учителя. Тут розпочав трудову діяльність П. Н. Яцина, а в 1878 році — учитель Амворій Федорович Завалиніч.

У 1879 році на народну освіту (зарплату вчителям) виділили у Туркенивці 115 карбованців, Санжарівці — 200, Успенівці — 150 карбованців.

У 1882 році, перевіряючи роботу Гуляйпільської школи, комісія зауважувала, що не всі діти ходять до школи, бо — "окраины удалены от центра за 3-4 версты. Это почти затрудняет пользоваться школой. Это бросается особенно в Гуляйполе, Ивановке и др".

Не можуть не схвилювати і такі рядки: "Работая в прошлом году с 50 учениками в тесной, низкой, без вентиляции комнате — церковной сторожке, Гульский (помічник вчителя школи в с. Гуляй-Полі — Авт.) дал наглядное доказательство губельного действия удушливого испорченного дыханием и испарениями воздуха: у него потекла кровь горлом...". Та на поліпшення умов праці вчителів і шкіл ніхто не звертав уваги.

У 1882 році почали працювати початкової народні школи у Воздвижівці і Святодухівці [21].

У Звіті Олександрівської повітової училищної ради про стан народної освіти у повіті за 1882-1883 навчальний рік (голова ради предводитель дворянства Євген Іванович Шабельський) відмічалось, що Марфопільська школа складалась із двох молодших відділень, тому що вчителька В. В. Нікітіна, прийнявши від попередниці школу малорозвинуту, не бачила можливості організувати випускну групу. Після того, як тут почала працювати В. В. Нікітіна, кількість учнів обох полів значно збільшилась. У минулому році навчалось 15 хлопчиків і одна дівчина, а у звітному році — 22 хлопчики і 13 дівчат.

Оглядаючи початкові навчальні училища (так тоді називались школи — Авт.), член училищної ради протоієрей Симон Іванов восени 1882 року зауважував: "...при краткости времени, затрачиваемого на обучения детей в народной школе, книга барона Н. А. Корфа "Наш друг" в этом отношении не заменима. Это замечание мое я просил г. Сиротинского (И. Л. Сиротинский, учитель Григорьевского народного училища — Авт.) принять к сведению и руководству, а не игнорировать книги барона Корфа, рекомендованные Училищным Советом".

В тому ж 1882-1883 навчальному році попечитель шкіл від земства Я. П. Новицький зазначав, що в Санжарівському народному училищі 59 учнів, з них 6 дівчат, ця кількість подвоїлася проти минулого року. Працюють тут учитель Г. Є. Оліфер, отець Іоанн Біянтовський, який взяв на себе "все хлопоты о благоустройстве школы и склонил прихожан часть своих средств выделить как субсидии на развитие народного образования. Я просил бы Училищный Совет выразить заслуженную признательность о. Иоанну в особом удостоверении" (35 рублей)".

В Туркенівській школі навчалось всього 39 учнів (учитель Ф. С. Карабак, законоучитель о. Іоанн Біянтовський із Санжарівки).

Учні Санжарівської школи Микита Москівець, Микола Овсій, Федір Панасенко, Омелян Автоном, Ксенофонт Кубах, Яків Никоненко, Захар Харченко купували книжки у батюшки Іоанна Біянтовського та на ярмарку в Гуляй-Полі.

У Звіті відмічалось, що у Святодухівці школа існує першу зиму і навчається тут 57 учнів (учитель Г. М. Кольчуненко). Він же поклав початок існуванню церковного хору і тому йому необхідно виділити установлених 25 рублів винагороди.

"Далее Святодуховка, — йшлося у Звіті, — счастлива и законоучителем. Закон Божий преподает здесь молодой священник отец Аким Кононенко. Приятно чувствовать себя пред массою крестьян, когда успехи детей обнаруживают честные, когда со стороны крестьянской массы раздается выражение довольства и благодарности, когда дети чувствуют себя победителями над трудностями грамоты".

Із Звіту Олександрівської повітової училищної ради за 1885-1886 рік на теперішній території Гуляйпільського району діяли постійні школи: Гуляйпільська (навчалось 143 дітей, з них 125 хлопчиків і 18 дівчат), учитель І. І. Олефіренко, помічник учителя В. В. Олефіренко, законовчитель Шапошніков, попечителі Чучко і Міщенко, член ради Микола Павлович Куксенко; Успенівська (69 дітей, з них 62 хлопчиків і 7 дівчаток, учитель Л. І. Олефіренко, законовчитель Білоусов, попечитель Г. Г. Вовк, член ради Біянтовський); Туркенівська (75 дітей, з них 62 хлопчиків і 13 дівчаток, учитель С. С. Вербицький, законовчитель Фомін, попечитель і член ради Біянтовський); Санжарівська (51 дитина ходила до школи, з них 38 хлопчиків і 13 дівчаток, учитель Г. Є. Оліфер, законовчитель, попечитель і член ради І. Біянтовський); Воздвижівська (53 дітей, з них 49 хлопчиків і 4 дівчини, вчитель Любченко, попечителем у 1885 році був Микола Павлович Куксенко); Святодухівська (52 дітей, з них 41 хлопчик і 11 дівчат, учителька Наталія Михайлівна Федоровська, яка закінчила Санкт-Петербурзькі вищі жіночі курси, законовчитель Кононенко, попечителем у 1885 році був селянин Хома Порфірович Головка, член училищної ради М. О. Каришев). Пересувна початкова земська школа з 1885 року працювала у Варварівці. Тут навчалось 28 учнів (всі хлопчики), вчителем був В. М. Борейко, членом ради — М. О. Каришев.

У 1885-1886 навчальному році на школу в Гуляйполі використали 857 карбованців 25 копійок громадських грошей, 325 карбованців 60 копійок земських. Всього 1182 карбованці 85 копійок.

Тоді у селі налічувалось 766 дворів. Санжарівка мала 222 двори, на школу пішло грошей громади — 120 карбованців, земських — 300 карбованців 70 копійок. У Святодухівці селяни жили у 235 дворах, на школу громада виділила 120 карбованців, земство — 290 карбованців 70 копійок. В Успенівці нараховувалось 355 дворів, у яких проживало 1273 мужчин і 1098 жінок, для школи громада відпустила 244 карбованці, земство — 162 карбованці 70 копійок.

У 1884-1885 навчальному році у Гуляйпільській школі навчалось 147 дітей, з них 14 дівчат. Наступного навчального року школа закінчило 7 дітей, з них одна дівчина.

Клас мав площу 842 квадратні фути, об'єм — 8310 кубічних футів (1 фут — 0,3 м., 1 фут у квадраті 0,09 м², 1 фут у кубі — 28,3 дм³).

У 1885 році при Святодухівській школі відкрилася перша в районі бібліотека. За рік односельці прочитали 937 книг, з них 204 книги на релігійну та моральну теми, 149 — природничу, сільськогосподарську, медичну і технічну теми, 253 — географічного, біографічного характеру, 331 — із словесності. Послугами бібліотеки користувались 64 чоловіки. Один читач прочитав у середньому 14,6 книги.

Про поганий стан шкіл неодноразово говорилося на засіданнях повітової земської управи. Виносилось безліч рішень. Ось одне з них: "Закриють в Туркенівке школу ввиду крайньої ветхости здания и представляющей опасность для учеников" (1887 рік). Та справа далі рішень не йшла.

У 1887 році в Гуляйполі нараховувалось 757 дворів, у яких мешкало 3772 особи. Дітей шкільного віку (8-15 років), котрі не ходили до школи, було 572 (232 хлопчики і 240 дівчат).

За рік на зарплату вчителя Амворія Федоровича Завалиніч витрачено 350 карбованців, законовчителю священику Дмитру Постриганову — 100, на письмові приладдя — 120 від громади і 57 карбованців — від земства. Тоді ж у школі працював помічником учителя В. І. Гульський, опікуном від сільської общини селянин П. Н. Яцина. За 14 років роботи в школі він нагороджений медаллю "За особые труды". Таку ж нагороду мав і помічник учителя В. І. Гульський.

У 1888 році у Гуляйполі відкрилася друга початкова земська школа, в якій навчалось 45 дітей.

1 червня 1888 року в селі Успенівці відбулася сільська сходка, на якій з 356 домогосподарств було присутніх 268. Сільський староста Павло Кучерявий, волосний старшина Григорій Григорович Вовк поставили питання про будівництво народного училища (для цього треба 100 тисяч цеглин, 5 тисяч карбованців... і т.д.). І 7 січня вирішили будувати.

У 1888 році в 6 селах, де були земські школи, мешкало 13245 осіб (6849 мужчин і 6396 жінок) у 2124 дворах.

В них було 2804 дитини шкільного віку (8-15 років), з них 1310 дівчат і 1494 хлопців. А школу відвідувало всього 342 дитини, з них 42 дівчини. Витрати на школи склали від громади — 1680 карбованців, від земства — 1906 карбованців 25 копійок, на письмові приладдя та підручники — 515 карбованців (від громади — 385 і від земства — 130, на одну школу — в середньому 86 і на одного учня — 15 карбованців за рік).

1890 року в селі Гуляйполі було 885 дворів, у яких мешкало 6300 осіб (3187 мужчин і 3113 жінок). 1121 дитина шкільного віку не ходила до школи (586 хлопців і 535 дівчат).

У 1890 році Санжарівська школа містилася в старій будівлі, яка не відповідала своєму призначенню. Вся школа — це одна кімната, яка є класом не тільки для трьох груп, а ще й править за роздягальню. Кімната тісна, у ній недостатньо світла і повітря, відсутня будь-яка вентиляція. Така ж і квартира вчителя, яка складається з однієї маленької кімнати, яка є одночасно і кухнею.

Регулярні заняття в цій школі розпочалися лише 4 листопада. Така ж школа і в Святодухівці. А Туркенивська школа розпочала заняття у новій цегляній будівлі [22].

У 1890-1891 навчальному році у Гуляйпільській першій школі навчалось 115 хлопчиків і 14 дівчат. В тому році її закінчило 8 хлопців і 1 дівчина. У Гуляйпільській другій школі вчилось 45 хлопців, з них 9 закінчило навчання.

За рік на першу школу витратили 997,65 крб., з них від громади — 810 і від земства — 187,65 крб. На зарплату вчителю

пішло 350 крб., законовчителю — 50, на письмові приладдя — 187,65 крб.

У другій школі використали 818,45 крб., з них від громади — 650 і від земства — 168,45 крб. Зарплата вчителя і законовчителя така, як і в першій школі.

За рік у Гуляйполі прибавилось населення на 50 осіб і у 1891 році налічувалось 6350. Не відвідувало школу через бідність та злидні 1137 дітей.

У першій школі в 1891-1892 навчальному році перебувало 118 учнів, у другій — 90. Закінчило школу відповідно 11 і 5 хлопчиків.

У Гуляйпільській першій школі на початку навчального року учні сиділи на підлозі і вікнах. Повітря в класі було важке. Восени і навіть взимку вчитель відкривав вікна, щоб уникнути задухи, бо вона вела до захворювання дітей.

У першій школі працювали: вчитель А. Завалинич і священник Олександр Краснокутський, у другій — вчитель В. Гульський, Я. Чернявський і священник Федосєєв.

У 1891-1892 навчальному році у 8 селах Гуляйпільщини діяло 9 земських шкіл, де у 2596 дворах мешкало 17750 осіб, з них 8774 жінок. У селах проживало 3976 дітей шкільного (8-15 років) віку, з них 1699 дівчат і 2277 хлопців. Одна школа — на 288 двори і на 442 дітей шкільного віку. Хлопчики навчалися з кожного 4 двору і кожен 3-4-й. А дівчатка — з кожного 33 двору і кожна 21-22-а. Закінчили школу 8,1% хлопчиків і 7,6% дівчаток.

Витрати на освіту склали 6214,7 крб., з них 3071,5 від громади і 3143,2 крб. від земства. Це на одну школу в середньому припало 690,5 крб., а на одного учня — 9,17. Витрати на письмові приладдя та підручники були 1049,1 крб., в т.ч. від громади — 546,5 крб. і від земства — 502,6 крб., а на одного учня — 1,55 крб.

Про якість навчання говорить такий факт. В Успенівській школі навчалось 9 другорічників, а точніше два — трирічники і сім — чотирирічники.

В Санжарівській школі вікна малі, внутрішня обстановка, вогкі кутки будинку вказували на те, що приміщення непридатне для навчання дітей. Як результат із 70 учнів, з них 7 дівчат, на екзамени прийшло 34.

У 1891-1892 навчальному році у земських школах законовчителями працювали В. Корецький (Воздвижівка), Дмитро Сахновський (Варварівка), Семачевський (Верхня Терса), Олександр Краснокутський (Гуляйпільська перша), Федосєєв (Гуляйпільська друга), Іоанн Біянтовський (Санжарівка), В. Балабан (Святодухівка), Л. Фомін (Туркенівка), Білоусов (Успенівка).

У 1896 році законовчителем Верхньотерсянської і Воздвижівської земських шкіл був священник села Воздвижівки Іван Трухманов, Варварівської — Дмитро Сахновський.

Гуляйпільська перша земська школа стояла в центрі села на майдані поблизу Свято-Троїцької церкви. Закономчителем працював отець Василь Трухманов.

Гуляйпільська друга земська школа знаходилась серед селянських садиб на краю села. Закону Божого учнів навчав отець Микола Щипченко.

Успенівська земська школа була розташована на церковному майдані. Закономчителем працював священник Михайло Арнаутов.

Із звіту голови Олександрівської училищної ради графа Канкріна про стан початкової народної освіти в повіті за 1895-1896 навчальний рік видно, що всього в повіті було 68 шкіл. А в таких великих селах, як Гуляйполе, по дві. В селах Гуляйпілья мали солідні бібліотеки, які поповнювалися за рахунок пожертвувань колишнім Санкт-Петербурзьким комітетом грамотності. За короткий час свого існування Гуляйпільська бібліотека, відкрита у другій половині 1895 року, мала 490 назв книг.

Відвідувало бібліотеку 638 читачів.

Організатором першої сільської публічної бібліотеки в Гуляйполі став псаломщик Свято-Троїцької церкви Іван Ілліч Дворніков. Крім того, як відзначав граф Канкрін: "Для підняття розвитку грамотності в народі майже при кожній із існуючих земських шкіл є бібліотеки для позакласного читання".

7 березня 1896 року Верхньо-Терсянську школу відвідав попечитель М. О. Тихомиров. І потім у Звіті Олександрівській училищній раді він писав, що школа знаходиться в середині села на головній вулиці. Двір просторий. Попечитель школи селянин Варфоломій Леонтійович Карпенко, законовчитель священник села

Воздвижівки Іоанн Трухманов, учитель Феодор Герасимов. Школа відкрилась 3 жовтня. Навчальних днів — 103, пропущених — 163, учнів — 25, з них 19 хлопчиків і 6 дівчаток. Діти вивчали Закон Божий, російське і слов'янське читання, вчилися писати, вивчали арифметику, креслення, загальноосвітні дані у III-й групі.

М. О. Тихомиров просив Училищну Раду посприяти про прийняття стипендіатами у Гнедінське ремісниче училище двох учнів Верхньо-Терсянської школи випуску 1894 року Сави Приходька і Михайла Глобенка. Хлопці дійсно здібні: навчалися у школі і в цьому році.

У Воздвижівській школі попечителем був селянин Павло Заїченко, законовчителем Іоанн Трухманов, учителем Георг Фігурський, помічником учителя Пелагея Трухманова. У школі навчалося 76 учнів (62 хлопчики і 14 дівчаток).

У Варварівській школі дітей навчали вчитель Андрій Архипович Білий, законовчитель священник Дмитро Сахновський, попечителем був Прокіп Григорович Скрипак.

У першій Гуляйпільській школі працювали: учитель А. Завалинич, помічники його Іван Дановський і Оксана Васильєва, законовчитель священник о. Василь Трухманов, попечитель селянин с. Гуляйполя Семен Передирій. У школі навчалося 230 дітей (181 хлопчик і 49 дівчаток) — на 18 більше, ніж минулого року.

Другу Гуляйпільську земську школу відвідувало 74 учні (62 хлопчики і 12 дівчаток). Працювали з ними вчитель Дмитро Шапошников, законовчитель отець Микола Щипченко, попечитель лікар Василь Васильович Туча, учитель гімнастики унтер-офіцер Митрофан Тихенко.

В Успенівській школі нараховувалось 60 учнів (47 хлопчиків і 13 дівчаток). Навчали їх учитель Кузьма Іванович Мещеряков, помічниця — Олександра Іванівна Мещерякова, законовчитель священник Михайло Арнаутов, попечителя не було.

23 липня 1900 року Училищна рада Олександрівського повіту своєю постановою просила губернську Училищну раду подати для нагородження "за усердие и весьма успешное исполнение учительских обязанностей учителей и учительниц народных училищ Александровского уезда: 18. Попечителя Верхне-Терсянской

школы по хозяйственной части крестьянина Варфоломея Карпенко предоставит к награждению серебряной медалью за усердие и заботливое отношение к нуждам школы.

24. Выдать из сумм Училищного совета преподавателю Закона Божия Верхне-Терсянской школы учителю Евстафию Волянику 40 рублей".

РОЗВИТОК ОСВІТИ ДО 1917 РОКУ

24 липня 1900 року повітова Училищна рада під головуванням графа Канкріна постановила виділити вчителю Воздвижівської школи Феодору Герасимову 50 карбованців.

У 1900-1901 навчальному році у школах була така кількість учнів: у Воздвижівській та Успенівській — по 100, у Верхньо-Терсянській — 50, Гуляйпільській першій — 209, Гуляйпільській другій — 85, Санжарівській — 148, Святодухівській — 101, Туркенівській — 176. Всього 969 учнів.

В Туркенівці завідував земською народною школою Сергій Степанович Вербицький. 1 вересня 1900 року прийшло сюди навчатись 180 дітей. Сільський староста Тарас Куринський прохав на сході через неврожай 1899-го і 1900-го років взяти на казенний рахунок учителів. Земська управа вирішила із двох одного взяти на свій рахунок. Те ж саме зробили і у Верхній Терсі. Земська управа дала згоду взяти вчителя на своє забезпечення.

На засіданні повітової земської управи попечителем (опікуном) першої Гуляйпільської школи вибрали Якова Павловича Новицького — послідовника педагогічних ідей барона М. О. Корфа і виділили кредит на будівництво третьої земської школи в Гуляй-Полі.

У жителя Гуляйполя О. О. Білая довго зберігався цікавий документ, що яскраво свідчить про рівень освіти селян в дореволюційні часи. Звався цей документ "Приговор гуляйпільського сільського сходу". Датований він 31 березня 1902 року. В ньому розповідається, що на прохання Тимофія Качана та його брата

Луки сільський сход розглядав питання про наділення їх присадибною ділянкою. Присутніх на сході було 631 чоловік із загальної кількості 938 домогосподарів. Прохання Т. Качана та його брата було задоволено ("про що й підписуємось — селяни с. Гуляй-Поля", — говорилося в Приговорі). Далі стояли підписи присутніх на сході. Виявляється, що під цим документом власноручно підписалися лише 45 чоловік, а за решту — 586 селян, перелічених в документі, як за неписьмених, розписався Олександр Бесараб. В їх числі також брати Тимофій та Лука Качани.

У 1905 році вчителя В. І. Гульського нагороджено за насадження саду в школі грошовою премією в сумі 150 карбованців.

У 1907 році в Гуляйпільську церковно-парафіяльну школу ходило 90 учнів (60 хлопчиків і 30 дівчат), яких навчали диякон Чернявський та І. Рибалко.

У 1910 році в Гуляйполі діяло товариство сприяння початковій освіті. Працювало 4 земські, 2 єврейські, по одній заводській і церковно-парафіяльній школі. Одна чоловіча єврейська школа жила на кошти єврейського товариства, друга — жіноча — на пожертвування заводчика Кернера.

Головою товариства сприяння початковій освіті був І. Я. Веглінський, членами — А. В. Вібе, М. Г. Прищепа, секретарем — Й. Я. Адрес, касиром — В. Л. Щепанюк.

На 15 січня 1913 року на території теперішнього Гуляйпільського району працювала 21 земська школа і одне Гуляйпільське двокласне училище. У них 41 учитель навчав 1899 дітей (1396 хлопчиків і 503 дівчинки).

В самому Гуляй-Полі тоді діяло 5 земських шкіл, в яких 10 учителів навчали 439 учнів (317 хлопчиків і 122 дівчинки). У Святодухівці діти навчались у двох школах, у першій — 100, а в другій — 114 учнів. Навчали їх 4 вчителі.

Дві школи було у Туркенівці. Першу відвідувало 177 дітей, а другу — 97. У школах працювало 5 учителів (3 і 2).

У великому селі Успенівці у 3-х народних школах навчалось 314 дітей (204 хлопчиків і 110 дівчаток). У кожному навчальному закладі працювало по 2 учителі.

Гуляйпільське двокласне училище відвідувало 186 дітей (157 хлопчиків і 29 дівчаток). Уроки вело 4 учителі.

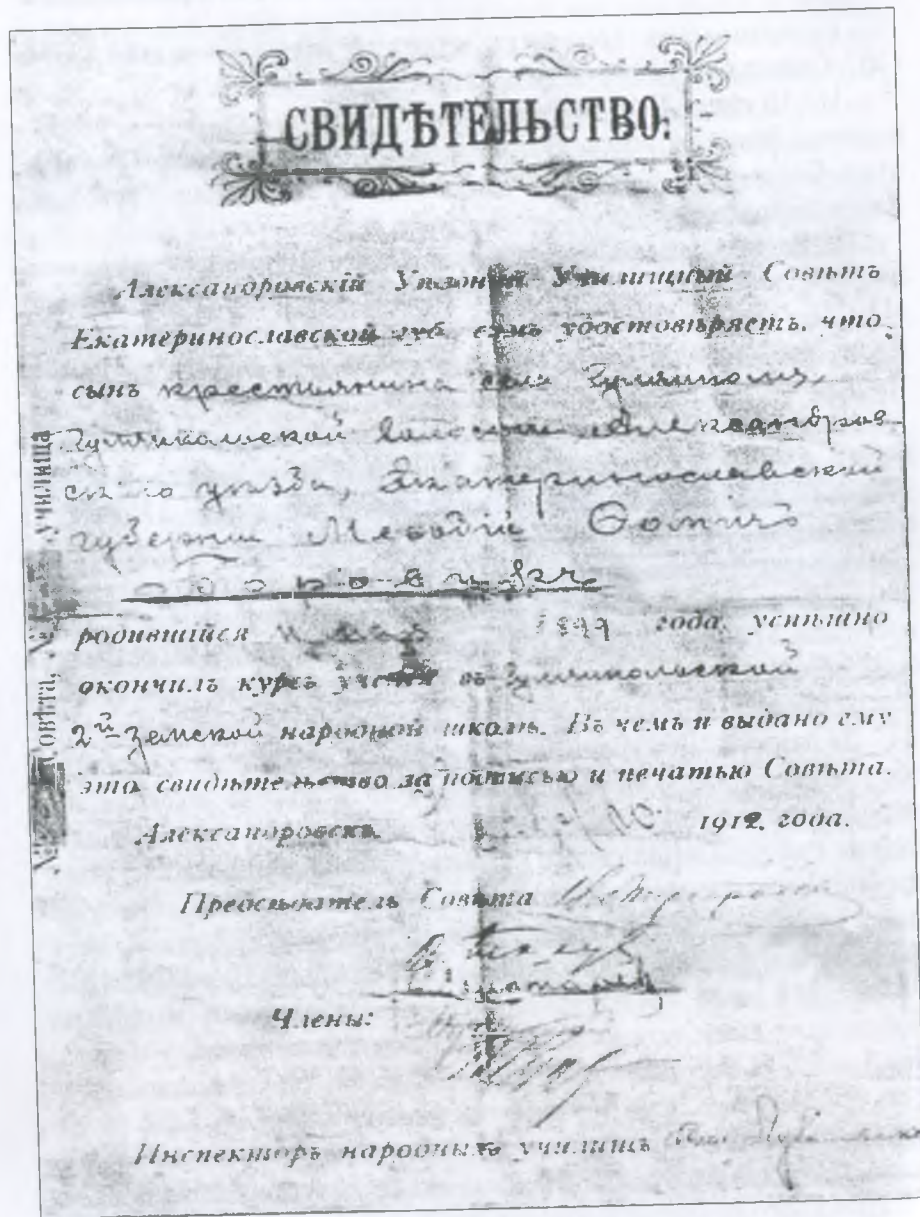
На 15 січня 1913 року діяли школи, крім Гуляйполя, у Варварівці, Верхній Терсі, Воздвижівці, Новогригорівці, Новоіванівці, Санжарівці, Святодухівці, Темирівці, Туркенівці, Успенівці, Хвалибогівці, Шагарово.

У Верхньотерсянській школі у 4 групах (класах) навчалось 83 учнів, у першій — 55 (31 хлопчик і 24 дівчинки), у другій — 18 (11 і 7), у третій — 10 (5 і 5), у четвертій — 8 хлопчиків. У першу групу або клас один учень ходив два роки, у другу — 3 хлопчики три роки, у третю групу — 2 хлопчики чотири роки.

В царській Росії дуже мало виділялось коштів на розвиток освіти, а значить і на придбання книжок. Так, наприклад, у 1913 році з 22 шкіл Гуляйпільщини книги придбали тільки 14. Всього було закуплено 1704 книжки на суму 299 карбованців 11 копійок. Найбільше — із словесності, тобто художньої літератури — біля 800 примірників на суму 130 карбованців. На історичну тематику придбали 312 книжок на 54 карбованці, природничу — 293 (45 карбованців 61 копійка), релігійну — 157 (25 карбованців 20 копійок), географічну — 173 (30 карбованців 41 копійка) та інші теми.

За даними "Доповідей і звітів чергових губернських земських зборів" (сесія 1915 року) видно, що в 1914 році на території теперішнього Гуляйпільського району діяли єврейські школи (училища) на три відділення (класи) у селах (колоніях) Веселому, Богодарівці, Новозлатополі, Приютному, Розкішному. А церковні училища були у Василівці (Санжарівський приход). Гуляйполі, Марфополі, Новозеленівці, Новоуспенівці, Степанівці, Туркенівці [23].

В 1915 році на сесії губернських земських зборів намічалось побудувати вище початкове (двокласне) училище в селі Гуляйполі, яке б обслуговувало 32 тисячі осіб. Училище розраховувалось на 200 учнів. Щоб розширити будівлю, необхідно було 10 тисяч карбованців і дві десятини землі. Аналогічне училище планувалось побудувати в селі Успенівці, яке б обслуговувало 8392 особи. Для цього планувалось виділити 75 тисяч карбованців і завершити будівництво у 1919 році [24].

Свідоцтво випускника школи 1903-1917 рр.

До вересня 1917 року на території теперішнього Гуляйпільського району працювало 20 навчальних закладів, а саме: 18 початкових шкіл, двокласне училище і чоловіча (хлоп'яча) гімназія, відкрита 24 листопада 1916 року (про роботу гімназії далі буде окремий розділ — Авт.). У цих закладах навчало дітей 48 учителів, а ходило на заняття 800 учнів (більшість дітей трудящих не мали освіти).

1 вересня 1917 року в Гуляй-Полі відкрито жіночу гімназію (про це мова йтиме у окремому розділі — Авт.).

Хто ж навчав дітей у земських школах? Звичайно ж вчителі, які, щоб працювати у школі мали закінчити гімназію або вчительську семінарію, вчительсько-педагогічні курси чи скласти іспит. Поряд з учителем був і його помічник.

З повагою в багатьох селах говорили про вчителів-земців. В Успенівці згадували зачарований спів хору, який організував Сергій Вербицький (1885 рік). Не відстали в цій справі наставники Санжарівської школи: вчитель Григорій Олефір та священник Ігнатій Білоусов. З відданістю служила благородній просвітницькій справі вчителька Святодухівської школи Наталія Михайлівна Федоровська. Закінчивши Санкт-Петербурзькі вищі жіночі курси, вона в 1885 році сумлінно виконувала свої обов'язки в далекому від великих міст південноукраїнському селі.

Умови життя і побуту сільських педагогів легко можна було назвати "спартанськими". В одному із звітів попечителя вчительський побут описано яскраво й виразно: "...За стеною весьма маленькая комната-квартира учительницы. В прихожей вешалка для платьев учеников и жилище сторожа. Зимних рам нет, щели в полу. Печь, выходящая своей большой частью, не нагревает квартиру. Зимой в период бурь и метелей, учительница не могла ничем защититься от невыносимого холода. Вообще, ее комната не удовлетворяет самых скромных требований человеческого существования".

Заробітна платня земського вчителя також не відповідала моральному і фізичному напруженню, в яких тримала людей професія.

Перші учні Гуляйпільської початкової школи № 2

Випускники Гуляйпільської початкової школи № 2

Із звіту Олександрівської повітової училищної ради за 1882-1883 навчальний рік дізнаємося про розмір зарплати вчителів повіту. Вона була в межах 250-350 крб. за рік. Помічники вчителів одержували 250 крб. за рік. Гроші вчителі отримували в основному від сільських общин, частину зарплати доплачували земства зі своїх коштів.

Дещо поліпшилося матеріальне становище вчителів на початку ХХ століття. Старші вчителі одержували 350 крб., молодші — 300 крб. за рік. Окрім того за 5 років роботи в школі педагоги мали надбавку в 50 крб., за 10 років — 100 крб. Ще були доплати за викладання співу і організацію хору, за гімнастику, за рукоділля від 35 до 150 крб.

За свою самовіддану працю вчителі інколи одержували грошові премії, за багаторічну роботу їх нагороджували медалями, присвоювали почесні звання.

Підприємець Кернер у 1895 році для потреб єврейської громади відкрив початкову приватну школу по типу толмуд — тори. Кошти для її існування поступали від пожертвувань місцевих підприємців, купців, ремісників. А приміщення стояло поряд із 1-ю земською школою.

Добрим підбором кадрів педагогів могло похвалитися 1-е земське училище волосного центру. В передреволюційні часи ним завідував О. Корпусенко, а вчителями були Н. Воскобойнікова, М. Яцина, Г. Кузьменко та інші.

ОСВІТА ПЕРІОДУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ

Тема "Освіта Гуляйпільщини періоду громадянської війни 1918-1921 років" і по сьогодні вивчена дуже слабо. А якщо бути точними, то тільки запорізький вчений В. М. Чоп у рефераті "Галина Андріївна Кузьменко — голова Союзу вчителів Гуляйпільської республіки (1919-1920 рр.)" та у статті "Освітня реформа Батька Махна" розпочав розробляти цю тему, що, звичайно, недостатньо.

Нестор Іванович Махно. 1920 р.

Отже, як розвивалася освіта на Гуляйпільщині в період 1918-1921 років? Як ставився Н. І. Махно до школи та вчителів? Якою бачили освіту махновці у недалекому майбутньому і що зробили для досягнення своїх Програмних цілей?

Щоб зрозуміти ставлення Нестора Івановича Махна до школи і вчителів, процитуємо дещо із книжки Н. І. Махна "Мятежная юность (1888-1917)", виданої у 2006 році в Парижі з передмовою Олександра Сकिриди:

— Когда мне исполнилось восемь лет, мать записала меня в сельскую школу. Я был хорошим учеником. Учитель был мной доволен, а мать гордилась моими успехами... [87, с. 12].

... Вскоре я стал лучшим учеником по математике и особенно по чтению. Будущее мне вновь улыбалось. Но второй класс оказался для меня последним. Положение нашей семьи стало настолько тяжелым, что проработав все лето поденщиком у хозяина, я был вынужден остаться и на зиму. Конечно, все мои братья — Карп, Савва, Емельян и Григорий — горько сожалевшие, что им пришлось бросить учебу, настаивали, чтобы я оставил работу и продолжал занятия. В ноябре 1899-го я, в конце концов, бросил работу и вернулся в школу, но было слишком поздно и не оставалось ни одного свободного места. Я был вынужден вновь вернуться к Ясену. Так закончилась моя учеба [88, с. 16]. — Из жалем константував Нестор Махно.

Однак шанобливе ставлення до професії вчителя, до його особистості залишилося у Нестора на все життя. Підтвердження цьому — свідчення сучасників про те, що за махновщини — часу жорстокого і кривавого — жодному з учителів не було заподіяно зла за одним випадком. Про це так писала газета "Вольный повстанец" 11 серпня 1920 року: "По прибытии первых частей в Шиша-

ки неизвестно до сих пор штабу, коих частей повстанцев был изрублен местный учитель — еврей, который совершенно вне всякой политики (и совершенно невинный человек)" [122, с. 429]. Можна розглядати як випадковість. Це, можливо, в дитинстві Нестор мріяв бути вчителем, але ніколи ним не був [90, с. 133], хоча недобросовісні дослідники твердять інше.

Повернувшись із Бутирської тюрми, за фальшивими документами, виписаними на ім'я вчителя, яким Махно ніколи не був, попри велику зайнятість громадською роботою, Н. І. Махно цікавився і шкільними справами. 26 березня 1917 року "в 10 часов утра я, в сопровождении товарищей, был на базаре, рассматривал площадь, здания домов и гимназий. Зашел в одну из них, где встретился с директором и долго говорил с ним о программе преподавания, в которой (кстати сказать) ничего не понимал, но узнал, что "Закон Божий" в программе стоит и, по словам директора, ревностно оберегается попами и, отчасти, родителями учащихся. Я очень возмущился. Тем не менее, это не помешало мне через некоторое время записаться членом общества просвещения, от имени которого эта гимназия существовала. Я глубоко верил, что непосредственным участием в этом обществе просвещения, я пошатну в нем религиозный вопрос..." [114, с. 13].

З повним розумінням Н. І. Махно сприймав участь гуляйпільських учителів у революційному русі. Про це він розповів у книзі 1-й "Воспоминаний", котра вийшла в 1929 році в Парижі. На 14-й сторінці він пише: "Учителя нисших школ сейчас же, на этом сходе — собрании, присоединились ко мне. Заведующий двухклассным училищем — гр. Корпусенко предложил свое училище в распоряжение этого заседания".

У "Воспоминаниях" глава VI називається "Роль учителей, наша работа в общественном комитете". В ній Нестор Іванович продовжує розповідь про роль гуляйпільських учителів у революційній роботі: "Они (вчителі — Авт.) огласились с мыслью, что трудовой интеллигенции стыдно бездействовать в такой напряженный момент, какой мы переживаем с такой тяжестью, исключительно благодаря малому участию интеллигенции в рядах крестьянства."

Тепер учителя бросились в работу. Они участвуют в выборах "Общественного Комитета", их назначают кандидатами в члены его и избирают. В Гуляй-Поле из 14 человек учителей прошло от крестьян 6 человек" [25, с. 26].

Далі Нестор Іванович відмічає, що "заслуги сельских учителей делятся на три этапа. Так, например, с 1900 года, учителя бросились в работу по просвещению сельской бедноты. Однако реакция после конца 1905 года убила этот живой и чистый порыв учителей на целых 5-6 лет. Работа их на селе замерла. И лишь перед мировой войной сельские учителя подняли голову, чтоб с чувством веры и надежды возобновить свою работу среди сельской темноты. Но мировая война своим внезапным кровавым актом против культуры сбила их с этого пути. Учителя в массе опатриотились больше, чем нужно, и культурно-просветительная работа была направлена в пользу войны...

Правда, из Гуляй-Польских учителей, прошедших эти этапы на своем профессиональном поприще, было 3-4 человека. Остальные были все молоды. Подобных неизбежных изгибов на своем пути еще не успели испытать. Но все они теперь стремились искренно к работе с крестьянами и рабочими. Такие их них — как А. Корпусенко, Г. Белоус, Лебедев, Г. Кузьменко и Мария Алексеева, несмотря на то, что не имели за собой опыта в практическом деле революции, стремились помогать ей там, где крестьяне и рабочие, шедшие в авангарде, находили их помощь полезной. И то обстоятельство, что сельские учителя не претендовали в первые месяцы революции на управление крестьянами и рабочими, помогло им подойти вплотную к этим труженикам и служить революции вместе с ними.

Сперва крестьяне относились к учителям с подозрением. Но... когда все были воодушевлены делом революции и объединились во имя его успеха, крестьяне и рабочие приняли их в свою среду" [26, с. 26-27].

До цього додамо, що в революційні дні в Гуляйполі другою дружиною Нестора Івановича стала вчителька української мови та українознавства Гуляйпільської жіночої гімназії Галина (Агафія) Андріївна Кузьменко, яка народилася 28 грудня 1896 року в селі Піщаний Брід Єлисаветградського повіту (нині Кіровоградська

Галина Андріївна Кузьменко.
Гуляй-Поле, 20-і роки ХХ століття

область Добровеличківського району — Авт.). Хоча В. М. Чоп називає датою її народження 1892 рік, а В. Голованов — 1894-й.

23 травня 1916 вона закінчила Добровеличківську жіночу вчительську семінарію Херсонської губернії. І до призначення на роботу в Гуляйпільську жіночу гімназію вчителювала два роки: рік в Добрянській 2-х класній школі на Херсонщині та рік в Гуляйпільській 2-х класній школі. З першого липня 1918 року комісаріат Одеської шкільної округи допустив Галину Кузьменко до викладання українознавства та української мови в Гуляйпільських

хлоп'ячій та дівочій гімназіях на 1918-1919 шкільний рік [89].

— 3-я дружина Махна (залишимо на совісті гуляйпільської вчительки Наталії Сухогорської, яка в 1919 році опинилася в епіцентрі махновщини, порядковий номер дружини Махна — Авт.) Агафія Андріївна, яка потім називала себе для краси і поетичності Галиною Андріївною, була колись гуляйпільською вчителькою і вважала себе тому благодійницею і патронесою школи й інтелігенції. Викладала вона в школі ще до свого зближення з Махном. Навчала Агафія Андріївна української мови. За переконанням була щирою українкою і стояла за самостійність [91, с. 72].

"Дружина Махна справляла враження незлої жінки, — згадувала Н. Сухогорська. — Якось вона зайшла в той будинок, де я наймала кімнату, в гості. В котиковому пальті, у світлих ботах, красива, усміхнена, вона здавалась елегантною дамою, а не дружиною розбійника, яка сама ходила в атаку, стріляла з кулемета і воювала. Розповідали про неї, що декількох махновців вона сама убила, спіймавши під час грабунку і гвалтування жінок. Її махновці теж поboювалися. Звали її "матір'ю" так же, як Махна "батьком" [92, с. 73].

Вперше із шкільним питанням, як стверджує Н. І. Махно у своїх "Воспоминаниях" [93, с. 173] гуляйпільські революціонери зіткнулися після утворення сільськогосподарських комун, організація яких "основувалась на равенстве и солидарности сочленов" [94, с. 172].

"Ведение хозяйства всей коммуны направлялось общими совещаниями всех членов ее. После этих совещаний каждый член, имевший свое определенное дело, знал какие произвести в нем изменения и пр.

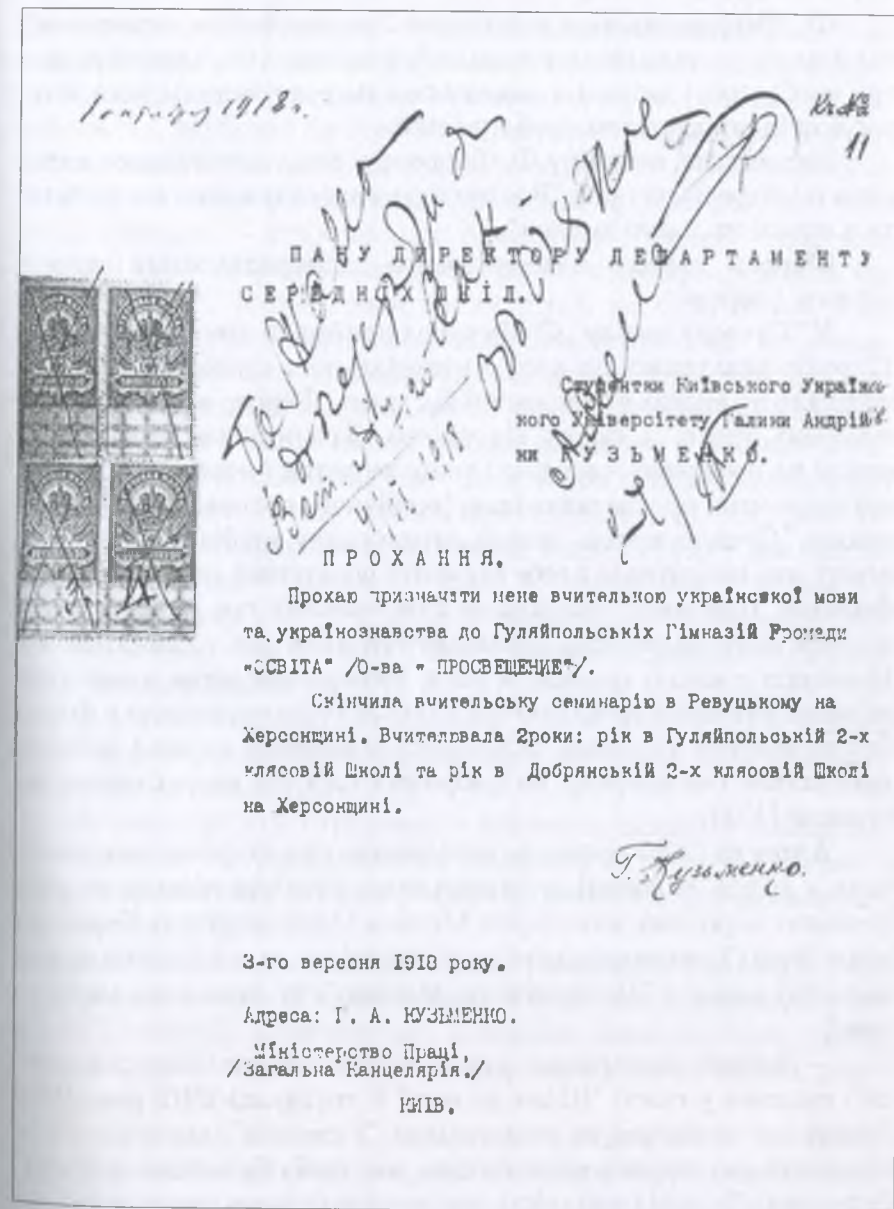
Лишь школьное дело коммун еще не было точно определено, потому что старого типа школу коммуны не желали восстанавливать. Из нового остановились на анархической школе Ф. Ферреро (о которой часто доклады читала и о которой распространяла брошюры Группа Анархо-Коммунистов), но не имея подготовленных к ней людей, они старались через Группу Анархо-Коммунистов вызвать для постановки этого дела более сведущих товарищей из городов, в крайнем случае, намечалось — первый год обойтись тем, чтобы пригласить в свои коммунальные школы к детям учителей, знающих лишь методы преподавания школьных предметов" [95, с. 173].

Отже, вперше у лютому-березні 1918 року перед гуляйпільськими анархістами-комуністами постало питання заміни "старого типу школи на таку, яка б відповідала тодішнім реаліям" і вони звернули свою увагу на шкільну систему анархіста Франциско Ферреро (1859-1909) [96].

Хто такий Франциско Феррер?

Франциско Феррер (1859-1909) — відомий ліберальний діяч Іспанії. За професією вчитель і лікар, засновник "Сучасної школи". Відкриваючи школу, 9 вересня 1901 року він заявив: "Я — вчитель; я люблю дітей більше всього на світі. Я хочу внести свою часточку в боротьбу за волю нового покоління, готового зустріти нову еру".

Ф. Феррер вважав не менш важливим виховання підростаючого покоління, яке зможе здійснити соціальну революцію і створити вільне і справедливе суспільство. Він думав, що виховання вільної особистості не має нічого спільного з християнством.

ПРОХАННЯ.

Прохаю призначити мене вчителькою української мови та українознавства до Гуляйпільських Гімназій Фронди "ОСВІТА" /О-ва "ПРОСВЕЩЕНИЕ"/.

Скінчила вчительську семінарію в Ревуцькому на Херсонщині. Вчителювала 2 роки: рік в Гуляйпільській 2-х класовій Школі та рік в Добрянській 2-х класовій Школі на Херсонщині.

Г. Кузьменко.

3-го вересня 1918 року.

Адреса: Г. А. КУЗЬМЕНКО.

Міністерство Праці,
/Загальна Канцелярія./

КИЇВ.

Прохання Г. А. Кузьменко

Ф. Феррер створив концепцію "раціонального виховання", під ним він розумів інтелектуальний, фізичний і моральний розвиток особистості дитини з максимальним врахуванням його інтересів та індивідуальних особливостей.

Вихователь, на думку Ф. Феррера, у своїх діях повинен виходити із інтересів дитини: "Вся цінність виховання повинна полягати у повазі до ... волі дитини".

Феррер вважав недопустимим підпорядкування школи державі і церкві.

У "Сучасну школу" Ф. Феррера приймали дітей віком з 5 до 12 років незалежно від полу і матеріального становища. Їх розподіляли по класах в залежності від знань. Феррер відмовився від покарань учнів, а також від оцінок. Традиційному розподілу освіти на початкову, середню і вищу теоретик і практик лібертарної педагогіки протиставив ідею "всебічного виховання" — єдиної школи. "Сучасна школа" давала дитині єдину, всебічну і закінчену освіту, яка поєднувала в себе елементи початкової, середньої і професійної. При школі працювали майстерності, там дітей за їх бажанням навчали ремеслу, яке могло б їм згодитись у майбутньому. Навчання в школі тривало 4 роки. Центральне місце в навчанні займало вивчення природничих наук. Заняття проходили у формі бесіди вчителя з учнями, складались із наочних уроків і освітніх прогулянок (на природу, на фабрики і т.д.). На уроках оцінок не ставили [124].

А чим же стара школа, до якої чимало сил, старань і коштів доклали у другій половині дев'ятнадцятого століття один із творців земських народних шкіл барон Микола Олександрович Корф, що дозволило Олександрівський повіт (куди входила і Гуляйпільська волость) назвати "Педагогічною Меккою", не підходила махновцям?

— Доброю ілюстрацією цих настроїв є стаття "Школа й життя", вміщена у газеті "Шлях до волі" 6 листопада 1919 року [97]. Автор, що ховається за псевдонімом "Тутешній", визначає п'ять основних вад старого шкільництва, які треба було обійти в майбутньому. Це невідповідність шкільної програми вимогам реального життя (1), недостатня кількість шкіл (2), низька якість

навчання, "так що бідлахи — учні, що поскінчали школи, все своє життя тільки ляляли школи" (3). Певно, спираючись на свій особистий досвід, автор продовжує: "А навчання по всіх школах провадилось так, що бодай би його й не згадувать! За увесь час навчання звертали увагу, головним чином, на літеру "Б..." та дивились на те, аби учні вмiли "рассказывать прочитанное", а чи розуміє учень те, що розкажує, — хто його знає! А задачі які давали?! — для чого тільки й кому потрібно було так мордувати дітей, знущатися над бідолашними?! Історія, якої вчили дітей, це була байка, а не історія; вчили географію, а ніколи не бачили того, про що вчили. Скінчить хлоп'я школу, одержить свідоцтво, а через тиждень вже нічого й не знає, й не пам'ятає: знову такий розумний, як і до школи був, і нема в нього ніякої любові до школи і самонавчання. Школа тільки покалічила його". Далі йшли закиди до байдужої щодо шкільних проблем освітянської бюрократії (4). Остання вада — "страшенно пригнічене становище вчителів" (5) — дає підстави вважати, що "Тутешній" саме і був одним з сільських інтелігентів, що у 1919 р. пристав до махновських повстанців [98].

Зазначимо, що у книзі "Вся Екатеринославская губерния 1913" повідомлялось: на 1913 рік у Гуляйполі налічувалося 1410 дворів, у яких мешкало 16151 особа. У селі діяло п'ять земських шкіл, одна церковно-парафіяльна, одна фабрична, одна німецька, дві єврейські школи [99, с. 31].

Згодом — у 1916-1918 роках — діяло три гімназії, училище типу реального. У гуляйпільських гімназіях, як годиться, поряд з іншими предметами вивчали російську, німецьку, французьку мови та латину [100, с. 31].

В. А. Савченко у книжці "Махно", виданій у Харкові у 2005 році, твердить, що в Гуляйполі було "8 шкіл, вище початкове училище, 2 гімназії, сінематограф, 3 церкви, синагога, банк, театр. Діяли підприємства: сільськогосподарських машин, обозне, деревообробне..." [101, с. 15].

У 1919 році Наталія Сухогорська свідчила, що в Гуляйполі: "При мне там было 3 гимназии, высшее начальное училище, с десяток приходских школ, 2 церкви, синагога, бани, много мельниц и маслобен, кинематограф. Население — в подавляющем большин-

Свідцтво.

Предъявитель сего, бывший ученикъ Милого
 класса Гуляйпольской мужской гимназии О-ва „Просвѣщеніе“ Солодовнича Николая
 по происхожденію Милого вѣриисповѣданія
Украинскаго родившіяся 21.11.1899
 1900 года, находился въ этомъ заведеніи съ 1.10.1918
года, по 1.10.1919 года, по
 именованію 1919 года, былъ отличнымъ поведеніемъ
 и въ 10 18-19 году, при переходѣ изъ 10
 класса во 11 оказалъ слѣдующіе успѣхи:

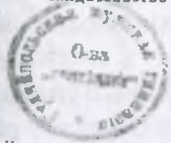
№	Въ Законѣ Божемъ	3	отлично
	Русскомъ языкѣ	3	отлично
	Философской проповѣди	3	отлично
	Латинскомъ языкѣ	3	отлично
	Арифметикѣ	3	отлично
	Алгебрѣ	3	отлично
	Геометріи	3	отлично
	Тригонометріи	3	отлично
	Физикѣ	3	отлично
	Природовѣдѣніи	3	отлично
	Исторіи	3	отлично
	Географіи	3	отлично
	Французскомъ языкѣ	3	отлично
	Нѣмецкомъ языкѣ	3	отлично
	Рисованіи	3	отлично

До поступленія въ Гуляйпольскую гимназію означенный Солодовничъ
Николай обучался дома.

Выбылъ изъ Гуляйпольской гимназіи О-ва „Просвѣщеніе“ по постановленію Педагогическаго Совѣта

Права его, Солодовнича Николая, какъ окончившаго
 курсъ 3 класса, изложены ниже сего въ пунктѣ 2

Въ удостовѣреніе всего вышеназложеннаго дано ему, Солодовничу Николаю
 сію свидѣтельство за надлежащою подписью и съ приложеніемъ казенной печати
 с. Гуляйполе 21.11.19 дня 19 19 года

Директоръ
 Инспекторъ
 Замѣститель

Члены педагогическаго Совѣта !

Свідцтво про закінчення чоловічої гімназії у Гуляй-Полі. 1919 р.

стве украинцы. Великороссов в Гуляй-Поле мало — больше учителя и служащие. Наоборот очень много евреев-купцов и ремесленников, очень дружно живущих с украинским селянством" [102].

Отже, перед махновцями постало питання "заміни" старої школи на нову, але ніхто з них не знав, як те зробити. І після реорганізації Революційної Повстанської армії України (махновців) цю місію після 1 вересня 1919 року поклали на створену в складі культпросвітнього відділу шкільну секцію, яку очолила Галина Андріївна Кузьменко [103]. У функції секції входило: 1) пошук коштів та організація цивільного шкільництва на контрольованій махновцями території, 2) керівництво шкільництвом через утворення спільних вчительсько-батьківських рад, 3) розробка шкільних програм та контроль за їх виконанням.

Шкільна секція, як і все революційне повстанство, боролася за втілення в життя програми або точніше положень "Декларації Революційної Повстанської Армії України (махновців)". У першому розділі "Радянській лад" цієї Декларації було записано так: "При Радах створювалися відділи: медичний, санітарний, **навчально-виховний** (підкреслення наше — Авт.) і дорожньої справи тощо. Суть же радянського ладу "визначається тим, що для налагодження нового господарського громадського життя вільні селяни і робітники створюють свої громадсько-економічні організації... Всі вони створюють знизу доверху об'єднуючі їх органи у вигляді економічних рад, які виконують технічні завдання, регулюючи громадсько-господарське життя.

Ці ради... не повинні бути політичними установами, якими керують ті чи інші політичні діячі, які б диктували свою волю і проводили під маскою "Радянської влади" свою політичну владу". [104, с. 243].

Дослідників махновщини не може не зацікавити і третій розділ "Національне питання" "Декларації", де записано: "Будь-яка національність має повне право вільно користуватися своєю мовою, своїми звичаями, своїм віруванням і обрядом, організувати національні навчальні заклади і установи, берегти, підтримувати і розвивати національну культуру" [105, с. 244]. Це положення є актуальним і для нас, хто вже двадцять років живе у самос-

тійній, незалежній Україні. "Незалежну Україну махновці бачили не як петлюрівську "самостійність", а національну незалежність — соціальну, трудову" [106, с. 244].

П'ятий розділ "Декларації" називався "Культурно-освітня справа". "Вона мусить бути не монопольним підприємством держави чи уряду, а вільною творчою справою осіб і організацій, вільно і природно об'єднаних між собою, при яких буде забезпечене швидке духове зростання" [107, с. 245].

Проект "Декларації" розробив культпросвітний відділ Військово-Революційної Ради армії у вересні-жовтні 1919 року, а 20-го жовтня на засіданні Ради цей проект було прийнято.

Програму (Декларацію) прийнято. Бери і виконуй, але в умовах безперервних бойових дій армії зробити це дуже складно. Угода підписана між махновцями і радянською владою восени 1920 року "впервые после долгого периода непрерывной войны открывал району некоторую возможность спокойного общественного строительства... Центральное внимание было направлено на организацию вольных трудовых советов, которые представляли бы органы местного рабоче-крестьянского самоуправления. В основном таких советов была положена идея полной независимости их от какой-либо сторонней власти и подотчетность местным труженикам" [108, с. 168].

"Не меньшее внимание трудящиеся Гуляй-Поля уделили вопросу о школе. Многочисленные нашествия различных армий отозвались крайне губительно на школьном деле в районе. Учительский персонал, давно не получая никакого содержания, разбредся, устраиваясь ради пропитания как попало. Школьные здания опустели и замерли. В период соглашения махновцев с советской властью школьный вопрос живо и непосредственно заинтересовал массы. Решения его махновцы поставили в плоскость самоуправления трудящихся. И школьное дело, говорили они, как и все прочее, вытекающее из основных потребностей трудящихся, есть дело местного трудового населения. Об обучении своих детей грамоте и наукам оно непосредственно само должно заботиться. Но это еще не все. Беря в свои руки дело обучения и воспитания молодого поколения, трудящиеся очищают и возвышают саму

идею школы. В руках народа школа становится не только источником знания, но и средством воспитания и развития свободного человека, каковым должен быть каждый труженик в свободном трудовом обществе. Следовательно, с первого момента самоуправления трудящихся школа должна быть независима не только от церкви, но и в такой же мере и от государства" [109, с. 169].

Далі Петро Аршинов пише: "...Руководимые этой мыслью гуляй-польские крестьяне и рабочие воодушевленно приветствовали мысль об отделении школы от государства, о полной независимости ее от последнего — так же, как и от церкви. В том же Гуляй-Поле оказались последователи и проповедники идей свободной школы Франциско Феррера, а также теории и практики идеи единой трудовой школы" [110, с. 169].

Реформа освіти за махновцями могла іти у двох напрямках — за системою Франциско Феррера і школа могла розвиватися як "єдина трудова". Ідею "єдиної трудової школи" почав підтримувати і Н. І. Махно, що знаходився в селі на лікуванні" [111].

Якою ж мала бути "трудова школа"? За "Українським Радянським Енциклопедичним словником" (К., 1987):

— Трудова школа — реформаторська течія в буржуазній педагогіці, представники якої виступили за створення навчальних закладів, у яких би навчання, моральне, естетичне й фізичне виховання поєднувалися з виробленням у дітей трудових умінь, підготовкою їх до трудової діяльності. Виникла в період розвитку капіталізму. Ідея трудової школи належить представникам раннього періоду утопізму Т. Мору, Т. Кампанеллі [112, с. 427-428]. Цю реформаторську течію підтримував Нестор Іванович.

"Новая постановка вопроса школьного дела вызвала сильное движение и подъем среди гуляйпольцев. Большинство культурных работников из крестьян потянулись к этому делу. Нестор Махно, хотя и имел в это время тяжелую рану в ногу, живо интересовался ходом его, аккуратно посещая все собрания гуляйпольцев по школьному вопросу и даже попросил знающих лиц сделать ему несколько докладов-лекций по теории и практике единой трудовой школы" [113, с. 169].

Що ж конкретно гуляйпільці зробили в області шкільної

справи? "Крестьяне и рабочие всем селом обязались взять на содержание учительский персонал, необходимый для обслуживания всех школ села (в Гуляй-Поле имелось несколько начальных школ и две гимназии). Была создана школьная комиссия из представителей крестьян, рабочих и учащихся, которой были поручены учебно-организационная, а также хозяйственная сторона школьного дела. Приняв принцип отделения школы от государства, гуляйпольцы приняли также схему свободного обучения в школах, сходную со схемой свободной школы Франциско Феррера. В этом отношении школьной комиссией был разработан определенный план и подготовлена большая теоретико-организационная предварительная работа..." [115, с. 169-170].

Одновременно с этим, замечает Петро Аршинов, у Гуляй-Поля были организованы занятия с неграмотными и малограмотными. Нашлись люди из серьезной подготовкой и багаторічним стажем, спеціалісти з навчання грамоті дорослих.

В этот час у Гуляй-Поля были организованы курсы политической грамотности для повстанцев. "Их целью было дать минимальные знания повстанцам по истории, социологии и родственным предметам, чтобы, таким образом, их боевое оружие пополнить оружием знания и подготовить их к более широкому пониманию революционных задач революционной стратегии. Занятия на курсах велись самими же повстанцами из крестьян и рабочих, наиболее начитанных. В их программу входили: а) политическая экономия; б) история; в) теория и практика анархизма и социализма; г) история великой французской революции (по Кропоткину); д) история революционного повстанчества в русской революции и другое" [116, с. 170]. Лекторські сили у махновців були дуже слабкі, але "благодаря серьезному отношению к делу и со стороны лекторов, и со стороны повстанческой аудитории курсы с первого же дня приняты живой, крайне деловой характер, обещая сыграть значительную роль в дальнейшем развитии движения" [117, с. 170].

Ідею реорганізації школи гуляйпільські "вчителі сприйняли без особливого ентузіазму, але досить прихильно" [118]. Бійці повстанської армії допомагали школам і дитячим притулкам грошми та харчами.

Так, 28 листопада 1919 року на засіданні "Реввоенсовета и штарма" прийняли резолюцію, в якій другим пунктом записано: "На основании доклада Комиссии по пособиям, отпустить 525 тысяч рублей для ремонта, прокормления и содержание приютов, а также добавить субсидию 25 тысяч рублей на содержание и снабжение медикаментами приютской больницы, ввиду массового заболевания детей" [120, с. 358].

Махновці до останнього дня перебування в Катеринославі видавали допомогу бідному населенню. "Таким же путем была оказана помощь городским детским приютам: выдано деньгами около миллиона рублей, и, кроме того, немало продуктами — мукой, салом и колбасой. Надо отдать справедливость махновцам, после добровольцев приютские дети в течении месяца "подкормились" [121, с. 360].

На розвиток шкільної справи наклав відбиток той грізний воєнний час, коли Г. А. Кузьменко як голова Союзу народної освіти і Шкільної секції практично нічого не встигла зробити, крім воєнізувати школу. "Школа была военизирована, отчего учащиеся проводили военные занятия, которые заканчивались порой настоящими побоищами. Последние являли собой страшные инциденты, доходившие до убийства.

Так Гуляйпольская школа разделилась на махновцев и белых. Пошла стройная атака на махновцев, "белые" ученики, поймали мальчика "махновца", повесили его по приказу командира: "Пусть повисит, пока я управлюсь с махновцами и не свисну". Но этот 12-летний командир так увлекся боем, что забыл "свиснуть", а мальчика сняли из петли мертвым и отдали на попечение 10-летним сестрам милосердия, которые, перепугавшись, убежали и сообщили об этом родителям.

Военным образованием увлеклись, кроме учеников и те подростки, которые не были организованы школой. Они обучались вместе со школьниками страших классов. Школьная секция не проводила никаких занятий в армии, отчего она была организацией чисто гражданской" [119, с. 351].

Шкільна комісія (секція) вважала також питання про мову викладання одним із актуальних і мала намір, щоб його вирішив

IV районний з'їзд рад, але "делегати заявили, що з'їзд вважає неправомірним для себе вирішувати питання про взаємовідносини в Україні російської та української мов і що цю проблему мають вирішити з'їзди майбутнього". Тому культпросвітньому відділу ВРР цю проблему вирішувати самостійно.

18 листопада 1919 року в газеті "Путь к свободе" було надруковано: "Революційне повстанство, дотримуючись принципів істинного соціалізму, не може силувати природні потреби народу українського. Тому питання про мову викладання в школах має бути вирішене не нашою армією, а лише самим народом в особі батьків, вчителів і учнів... Наказ ген. Май-Маєвського, що забороняв материнську мову в школах, віднині скасовується як силою нав'язаний нашим школам. В інтересах духовного розвитку народу мова шкільного викладання має бути та, до якої природно схиляється місцеве населення... і воно, а не влада і не армія має вільно і самостійно вирішувати це питання" [122].

Кривавий вихор громадянської війни не дав задумане втілити в реальне життя, бо за саркастично-зневажливим виразом В. Голованова: "Махновская республичка просуществовала-то всего полтора месяца в кольце фронтов — за это время ни одна власть ничего не успевала сделать. Если бы Махно продержался подольше и при нем, можно не сомневаться, как-нибудь все бы устроилось" [123, с. 221]. Наостанок добавимо, що простяглась ця "республічка" на шістьсот кілометрів з півночі на південь, і на стільки ж — із заходу на схід.

ШКОЛИ 20-х РОКІВ

Тільки після Великої Жовтневої соціалістичної революції стався докорінний перелом у організації народної освіти. Навіть у важкі часи громадянської війни молода Радянська республіка знаходила кошти і засоби для організації навчання не тільки дітей, а й дорослих. У країні виникає широка мережа дитячих будинків, трудових комун, народних шкіл, а згодом — і шкіл по ліквідації неписьменності серед дорослих. І ще одно. Рішенням уряду по всій країні відмінялася плата за навчання. Такого історія тоді ще не знала.

У 1921 році на Україні було створено Центральну комісію для поліпшення умов життя дітей. Такі ж комісії розпочали діяти при губернських та повітових виконкомах. Вони мали спеціальні продовольчі фонди й розгалужену мережу харчових пунктів та їдалень. На початок червня 1922 року тільки на території Гуляйпільської, Успенівської та Туркенивської волостей працювало 10 їдалень, які обслуговували 2500 дітей.

Паралельно діяли дитячі будинки для дітей-сиріт. У Гуляйполі було два таких будинки, де постійно жили 170 дітей. У дитячих будинках вони оволодівали грамотою, набували практичні навички в роботі, гартували себе фізично.

У березні 1921 року було створено Гуляйпільський повіт. На той час на його території діяло вже 166 шкіл — на 15 більше, ніж було в 1917 році. А вже на 1 вересня того ж року на території повіту стало 202 школи, в яких 499 вчителів навчали 17465 дітей.

1921 рік характерний ще однією важливою подією: у травні уряд України видав декрет про ліквідацію неписьменності. Для організації здійснення цього рішення було створено Всеукраїнську надзвичайну комісію по боротьбі з неписьменністю. Для неписьменних видавалися спеціальні посібники — "Червоний прапор" (буквар дорослих), "Червона зброя" (читанка для червоноармійців та допризовників), щомісячник "Геть неписьменність!" і таке інше. Відразу ж після видання названого декрету по всій країні відкриваються школи лікнепу. Почали діяти вони і в нашому повіті.

Поліпшенню керівництва народною освітою сприяло і те, що в 1921 році при виконавчих комітетах стали діяти відділи народної освіти.

6-9 вересня 1921 року в с. Гуляйполі проходив Перший повітовий з'їзд Рад робітничих, селянських і червоногвардійських депутатів, який заслухав доповідь г. Анзіна про роботу повітового відділу народної освіти. З'їзд вирішив укомплектувати народну освіту працівниками, а для цього зняти вчителів-комуністів з інших установ; прийняти з Поволжя 1000 дітей; організувати в Гуляйполі другий дитячий будинок і у волостях не менше одного; для дитбудинків віддати кращі приміщення, відремонтувати,

обладнати меблями, забезпечити білизною, посудом. Цю роботу виконати за два тижні до 25 вересня; організувати профшколи для промисловості [27].

3-5 лютого пройшли волосні з'їзди Рад, на яких обрано волосні виконкоми, а в них створили відділи народної освіти. Їх очолили: у Туркенівській волості — Григорій Педаш, в Успенівській — Олександр Михайлович Чуйко-Дяков, у Гуляйпільській — Яцина.

У доповіді Запорізького губвиконкому другому з'їзду Рад, який проходив у 1921 році в Запоріжжі, відмічалось, що в Гуляйпільському повіті на 1 квітня 1921 року працює 166 шкіл (85 з російською мовою викладання, 79 з українською і 2 з німецькою). З них до революції була відкрита 151 школа, у 1918-1919 навчальному році — 2, у 1919-1920 навчальному році — 11 і у 1920-1921-у — 2.

У першій групі (класі) навчалось 5399 учнів (3310 хлопців і 2089 дівчат), у другій — 3390 (2245 і 1145), у третій — 1884 (1391 і 493), у четвертій — 842 (655 хлопців і 187 дівчат). Всього 11495 (7601 і 3894) дітей. Шкільних працівників-викладачів нараховувалося — 424 (213 чоловік і 211 жінок), інструкторів — 35 (24 і 11), технічних працівників — 547 (431 чоловік і 116 жінок).

За перші сім місяців 1921 року у повіті відкрили ще 12 шкіл. Крім того в повіті було вісім спеціальних шкіл: механізацій (1), сільськогосподарська (1), соціал-економічна (1), ремонтна (1), педагогічна (3), де 50 учителів навчало 390 учнів.

Завідуючим повітовим відділом народної освіти працював Іван Григорович Силенко, родом із с. Басані Пологівського району. Учитель села Гуляйполя Федір Іванович Чучко з 1920 року перебував у "Просвіті" [28].

У 1922 році повітовий відділ народної освіти нараховував 243 школи, у яких навчалось 25000 дітей, а також 29 дитячих будинків, у котрих перебувало 1939 осіб [29].

У 1923 році було створено Гуляйпільський район і керівництво народною освітою значно поліпшилось.

Нелегко було втілювати в життя ленінський декрет і постанову Раднаркому на Гуляйпільлі. Дуже часті зміни влади в роки громадянської війни, розруха, голод, наскоки різних банд не давали можливості мирно працювати.

Організація шкіл і гуртків лікнепу на Гуляйпільлі розпочалась після повного встановлення влади Рад. Благородну справу робили вчителі та комсомольці. Вони організовували гуртки лікнепу, агітували неписьменних підвищувати свої знання. Лозунг "Геть неписьменність!" можна було побачити і в клубі, і в хаті-читальні, і на території сіл. "Неписьменність — це наш найлютіший ворог!" — не раз можна було чути на партійних і комсомольських зборах, на сходках селян.

Держава в період відбудови народного господарства не могла повністю забезпечити коштами лікнепи. А тому, щоб придбати гас, олівці, зошити, молодь організувала вистави і зібрані кошти направляла на ці цілі.

Боротьба з неуктвом набрала в нашому краї — в кінці 1923-го і на початку 1924 років загального характеру. В березні 1924 року на Гуляйпільлі налічувалось 11 шкіл лікнепу, в яких навчалось 642 особи, а на 1 червня було уже 16 шкіл.

Осередки ліквідації неписьменності створювались і в селах. Так, в січні 1926 року в селах Хвалибогівка № 1 і № 2 до такого осередку входило 60 чоловік. Вони організували драматичний та хоровий гуртки і виступали перед селянами. Зібрані кошти направляли на лікнепи. Частину коштів для навчання виділяв районний відділ освіти, решту — збирали серед жителів села.

Велику роботу у боротьбі з неграмотністю провели верхньотерсянці. Вчителі та комсомольці взяли на облік всіх неписьменних віком від 17 до 35 років. Таких виявилось 91 особа, серед них — 56 жінок. Після цього в березні 1927 року була зібрана сходка селян, комсомольців, вчителів, сільбудівців (всього 86 чоловік), на якій обговорили питання про організацію гуртків лікнепу і прийняли резолюцію. В ній зазначалось, що сходка "вітає радянську владу, яка має на увазі так багато допомогти в культурній нужді населенню... ліквідувати неграмотність у селі Верхній Терсі всіх, починаючи від підлітків до 35-літніх селян". Тут же було організовано осередок ліквідації неписьменності, до якого увійшло 68 жителів. Осередок передплатив газети "Геть неписьменність!" (18 примірників) і "За грамоту" (12). Очолити боротьбу з неуктвом сход поручив вчителю Продану. Неписьменні були розбиті на 6 груп.

Для них придбали підручники, зошити, олівці. Заняття в групах розпочалися 16 березня. Вели їх два вчителі та четверо грамотних селян. Але в перші дні занять відвідування було погане. Щоб покращити його, комсомольці та груповоди (вчителі груп) ходили по дворах неписьменних і роз'яснювали значення грамотності для людини. Не обходилось і без казусів. Коли чоловік не згоджувався відпускати дружину до лікнепу, з ним довго говорили, умовляли. І як тільки той погоджувався, то брали від нього розписку приблизно такого змісту: "Дана ця розписка громадянином Петром в тім, що я буду посилати свою жінку в лікнеп". Відвідування занять поліпшилось, а серед жінок воно складало 95 процентів. Через 2,5 місяця були перевірені знання лікнепівців. І ось наслідки: 73 слухачі оволоділи грамотою дуже добре, 12 — посередньо (як тоді говорили — слабувато) і 6 грамотою не опанували. Їм довелося починати спочатку.

У селі Варварівці в 1928 році всі неписьменні від 17 до 38 років також були охоплені лікнепом. Так було майже по всіх селах.

Станом на 1 грудня 1930 року в районі було ще 2970 неписьменних і 4800 малописьменних. У зв'язку з цим питання про роботу лікнепів виносяться на партійні, комсомольські та профспілкові збори. Так, в листопаді 1930 року президія районної профспілки на засіданні заслухала питання про участь спілок в ліквідації неписьменності. З 17 листопада по 1 грудня проводилась декада ліквідації неписьменності. З районного центру до сільських Рад виїхала бригада в кількості 17 чоловік для подання допомоги на місцях.

З першого грудня 1930 року організували вже 65 шкіл і декілька груп лікнепу, в яких навчалось 2070 неписьменних і 2138 малописьменних.

Трудячі району взяли зобов'язання до 1 травня 1931 року ліквідувати неписьменність. Між сільрадами, колгоспами, клубами, червоними кутками розгорнулось змагання за виконання зобов'язань. До 15 лютого 1931 року всі неписьменні та малописьменні були охоплені школами лікнепу. В колгоспах створювались комісії сприяння лікнепам.

У результаті проведених заходів у 1931 році на Гуляйпільлі рішення лєнінського декрету і постанова Раднаркому УРСР по ліквідації неписьменності були в основному виконані.

19 грудня 1968 року згадував житель м. Гуляйполя Олександр Кушнір: "Мені, як тодішньому члену районного комітету профспілки працівників державних установ, довелося мати справу з гуртками лікнепу. Для прикладу розповім про роботу декількох з них, що існували на так званій Бочанській сотні. Культармійцями в них працювали П. О. Лебідь, Ф. А. Мищенко, О. М. Усенко, М. Г. Семенюта та інші. Кожен з них мав групу по 20-30 чоловік. В групі, яку очолював М. Г. Семенюта, навчалися жителі села Гуляйполя, нині пенсіонерки М. М. Велика, С. Д. Савченко, П. І. Велика, Т. П. Макаренко, М. Г. Семенюта та багато інших. Ці люди успішно оволоділи грамотою".

ТРУДОВІ ШКОЛИ

У 1924 році в Гуляйпільському районі діяло 25 трудових шкіл, де набували освіти 700 учнів. Їх навчало 57 педагогів. А для дорослих працювало 11 шкіл лікнепу, в тому числі одна жіноча (відкрилася в 1923 році), в котрій опановували грамоту 87 жінок віком 15-30 років.

Кількість шкіл тоді зростала буквально щомісяця. Вже на 1 грудня в районі була 31 трудова школа (дві з них семирічки), сільськогосподарська та індустріально-технічна. Загалом у них працювало 80 вчителів, а навчалось 3226 учнів. Через рік трудових шкіл стало 47, відкрилися агрономічна, кравецька та вечірня школа робітничої молоді.

У 1924 році в селі Степанівці куркулі підбурювали селян не будувати школу. Зате своїх синів посилали до інших шкіл [30].

На 1 грудня 1925 року в районі працювало 29 трудових шкіл (1-4 групи або класи), 2478 учнів (974 дівчат і 1504 хлопців) навчали 54 вчителів; 2 трудові семилітні — учнів — 589 (273 дівчат і 316 хлопців), учителів — 18; профшколи: 1 сільськогосподарська (7 вчителів і 125 учнів), технічно-індустріальна (1 вчитель, 34 учні).

За даними Державного архіву Запорізької області у 1925 році були такі трудові школи:

№ п/п	Школа	Заснована	Після революції	Бюджет (крб.)	Учні			Учителів
					всього	хл.	дів.	
1	8-а Гуляйпільська		1.10.1925	1163-11	60	38	22	2
2	7-а Гуляйпільська	1906	1917	203-50	117	89	28	3
	6-а Гуляйпільська							
3	5-а Гуляйпільська	1910	1921	1214-00	102	74	28	3
4	4-а 4-х річна	1910	1921	1704-83	116	73	43	3
5	3-а Гуляйпільська	1903	1920	1149-50	124	79	45	3
6	Верхньотерсянська (4-х річ.)	1898	1920	57-00	83			2
7	1-а Воздвижівська	1894	1920	481-84	120	71	49	3
8	2-а Воздвижівська	1913		229-50	72	51	21	2
9	Луначарівська	1906	1925		45	28	17	1
10	Марфопільська	1897	1920	118-80	49	31	18	1
11	Новодарівська	1900	1924		78	31	47	1
12	Новозапорізька		1922	100-00	71	32	39	1
13	Розкішенська	1903	1924	985-53	45	22	23	1
14	1-а Санжарівська		1925	682-32	108	49	59	2
15	2-а Санжарівська	1914	1920	649-70	62	39	23	1
16	1-а Святодухівська			430-65	66	48	18	2
17	2-а Святодухівська	1911	1920	121-60	52	30	22	2
18	1-а Туркенівська	1896	1920	1948-19	132	93	39	3
19	2-а Туркенівська	1912	1921	5-00	108	76	36	2
20	2-а Успенівська	1909	1925	1400-00	31	18	13	1

Гуляйпільські школи (сотні) у 1925 році

№ п/п	Школа/сотня	Учнів	Учнів на 1 вчителя	Жителів
	1. Херсонська	153	51 ₃	1099
	2. Вербівська	130	43 ₃	941
	Подолянська	–	–	1132
	3. Бочанська	107	36 ₃	836
	4. Польська	272	–	1094
	5. Центрова	165	41 ₄	1200
	6. Сігорь	77	39 ₂	380
	х. Садовий	–	–	239
	х. Горна	–	–	96
	7. Піщана	103	32 ₃	1217
	х. Заріччя			
	8. Гурянська	78	39 ₂	598
	Разом:			1085 [31].

1 липня 1925 року учні 1-ої Гуляйпільської семирічної трудової школи здійснили екскурсію до Запоріжжя, де оглянули пристань, Дніпро, місто, завод.

16 грудня 1926 року в центрі Гуляйполя відкрили гуртожиток на 36 учнів сільськогосподарської профшколи. По-сусідськи з ним працювали млин і олійниця.

У 1929-1930 навчальному році у районі діяло 47 початкових шкіл, де навчалось 3193 учнів. Наступного року їх було відповідно 56 і 4063. Виросла мережа, виросло і охоплення дітей школою. Лише в 1930 році у перший клас прийнято понад 1600 учнів. Але траплялися випадки, коли діти через різні причини (холод, відсутність одягу, взуття, хвороби тощо) не відвідували школу, пропускали уроки, а це негативно відбивалося на їх навчанні [32].

В 1930-му році вже ставилось питання політехнізації школи, тобто поєднання навчання з виробництвом.

4 листопада учні першої Туркенівської школи ухвалили допомогти хлібозаготівлі та провести роботу серед населення про вступ до колгоспів.

5 і 6 листопада учні здійснили свою постанову. Вони намалювали гасла із закликком до селян організувати "червоні валки" та йти до колгоспів. Крім того, школярі працювали в комісіях сприяння хлібозаготівлям, збирали та переписували мішкотару.

44 учні лікнепу, що працював при 1-й Гуляйпільській школі колгоспної молоді, за ініціативою Шкоди зібрали на оборону країни 7 крб. 96 коп. І викликали учнів лікнепу при Вербівській, Подолянській школах наслідувати їх приклад.

ШКОЛИ ДОВОЄННОГО ПЕРІОДУ

В листопаді 1930 року відбулася перша районна конференція юних піонерів. На неї прибуло понад 60 делегатів. На конференції підбили підсумки роботи піонерів у господарчо-політичних кампаніях поточного року та намітили план роботи на зимовий період за такими напрямками: ліквідація неписьменності, участь у перевиборах Рад, політехнізація школи, вербування до піонерських справ неорганізованих дітей [33].

6 грудня 1930 року учень Гуляйпільської семирічної школи І. Куровій заявляв: "Наближаються перевибори Рад. Ми учні і піонери станемо допомагати нашим старшим товаришам і будемо викривати чужий елемент, допоможемо сільраді в технічній роботі по перевиборах і будемо закликати батьків та трудове населення до стовідсоткової явки на перевибори".

29 листопада 600 учнів та 20 учителів 1-ї Гуляйпільської школи колгоспної молоді на чергових зборах ухвалили: "Ми, вчителі та учні першої школи колгоспної молоді, заслухавши звіт про контрреволюційну діяльність наших класових ворогів із "Промислової партії..." оголошуємо себе за ударників на культурно-освітній та агітпропроботі, за суцільну колективізацію і успішне виконання "П'ятирічки за 4 роки". Ми вимагаємо застосувати до шкідників вищої міри соціального захисту — розстрілу.

Гуляйполе. Педтехнікум ім. Чубаря

За героїчну боротьбу просимо нагородити орденом Леніна нашого вартового — ОДПУ".

1 травня 1931 року в Гуляйполі відкрили педагогічний технікум на базі колишньої профтехшколи (про педтехнікум мова буде у спеціальному розділі — Авт.).

З першого вересня 1934 року Гуляйпільська неповна середня школа стала середньою.

24 березня 1935 року в Гуляйполі відбулася перша районна конференція вчителів. На неї прибуло 166 чоловік. З доповіддю про завдання профспілок та працівників освіти у справі комуністичного виховання дітей виступив секретар райкому партії Ф. С. Тюнін.

Прочитав співповідь, у якій йшлося про підсумки третьої чверті і завдання на четверту, завідуючий районним відділом освіти І. Славний.

В обговоренні доповіді взяло участь 18 осіб.

Конференція вирішила у кінці навчального року організувати районну виставку дитячої самодіяльності [34].

Перша конференція батьків учнів Хвалибогівської НСШ відбулася 2 травня. На ній було присутніх 104 особи. Вони заслухали доповідь про виховання дітей та участь у ньому батьків.

У Марфопільській НСШ навчалось 230 учнів. Сільрада організувала ремонт школи. У травні ведремонтували старий дах і звели новий над коридором (26 квадратних метрів).

Стіни в класах і майстернях вимазано і побілено. Учні допомагали колгоспам у політці, а колгоспи і сільрада допомагали школі людьми і матеріалами.

12 травня 1935 року відбулася нарада директорів шкіл. На ній розглядалося питання про готовність до проведення іспитів і виявилось, що "окремі вчителі й школи в цілому, як Гуляйпільська СШ (директор Кошельник), Санжарівська НСШ (директор Герус), Туркенівська НСШ (директор Руденко), Хвалибогівська НСШ (т. в. о. директора Карнаух) питанню підготовки до іспитів приділяли достатньо уваги. Ці школи завчасно склали розклади іспитів, широко обговорили їх у своєму колективі, розгорнули широкую роз'яснюючу роботу серед дітей та батьків. У наслідок цього в названих школах вже зараз ясна картина іспитів".

Зовсім незадовільно готувалися до іспитів Успенівська НСШ (директор Головка), початкові школи Гуляйполя: Вербівська (зав. т. Циганок), Бочанська (зав. т. Прокопенко).

Піонери Староукраїнської початкової школи Килинка Чеберко, Галя Брацило, Шура Шаповал, Миша Скиба і Коля Хауст увесь час добре вчилися і склали іспити на "дуже добре" і "добре".

9 червня у Гуляйполі пройшла перша міжколгоспна олімпіада самодіяльного мистецтва, в якій взяли участь піонери Петя Тур із Санжарівської НСШ, О. Нижниченко та Г. Заїченко з Хвалибогівської НСШ, музиканти Варварівської, Успенівської НСШ, Гуляйпільської СШ, співці Туркенівської НСШ, педтехнікуму ім. В. Я. Чубаря (матеріали про педтехнікум читайте в окремому розділі — Авт.).

Кращими на олімпіаді були серед співців студентка 3-го курсу педтехнікуму Таня Ярош, серед танцюристів — Петя Тур, гармоністів — піонер Успенівської НСШ Грицько Лютий.

Студенти педтехнікуму на демонстрації 7.IX.1935 р.

14 і 15 червня 1935 року тривала районна конференція вчителів-ударників Гуляйпілья, яка підбила підсумки роботи шкіл у 1934-1935 навчальному році, поставила завдання на новий, а також розглянула заходи з поліпшення позашкільної та піонерської роботи, обрала делегацію на обласний зліт вчителів.

15 червня 1935 року вчитель Гуляйпільської школи № 1 О. Т. Спиця в районній газеті "Сталінським шляхом" надрукував статтю "Захоплюючі перспективи", в якій ідеться про підсумки 1934-1935 навчального року, про перший випуск повної середньої школи у Радянській країні. "Тисячі юних десятикласників виходять із школи цілком підготовленими до того, щоб продовжувати освіту у вищій школі. Вони поповнюють кадри.

Школа дала їм перше загартування, школа підготувала їх, щоб стати авіаторами, інженерами, будівниками, лікарями, вчителями, бібліотекарями. І кожна з цих професій є героїчна професія. І кожна з цих робіт є героїчна робота, бо творять нове життя, новий світ. В живій роботі вони дістануть справжнє загартування.

Через два роки Гуляйпільська СШ зробить перший випуск. Які захоплюючі перспективи! Яке необмежене поле діяльності! Хіба це не викликає радості такої юної, безмежної, як наші дні, як наша молодь!

Ті показники, що їх має на кінець року 8-й клас Гуляйпільської СШ збільшують цю радість. Клас протягом цілого року міцно тримає перехідний червоний прапор, клас має успішність — 99,5 проц., дисциплінований, бере участь у громадській роботі. Школа виховує нові таланти художників, письменників, організаторів. 8 клас у повному складі переходить до дев'ятого.

Пройшли іспити і портрети кращих ударників навчання вималювались досить рельєфно, яскраво.

Гриша Рябко склав всі дисципліни на "відмінно". Прекрасні знання виявили: Продан Ів., Піпкін Х., Белау, Костенко Т., Камінь Хана, Слизький Г. та інші.

Вже зараз середня школа цілком укомплектована кращими вчителями району, значно поповнюється бібліотекою, фізичними, хімічними та іншими кабінетами.

Робота школи, а особливо 8-го (що вже комплектується) і 9-го класів буде проводитись у значно кращих умовах і в 1937 році — перший випуск".

20 червня при Хвалибогівській НСШ відкрили дитмайданчик на 40 чоловік. Діти забезпечені гарним харчуванням. Працюють гуртки.

Піонери та учні Хвалибогівської НСШ за один вихід у поле артілі "III-й Інтернаціонал" протягом двох годин зібрали колосків, які при обмолоті дали 70 кілограмів чистої пшениці.

Учні та піонери шкіл району також збирали металобрухт, знищували ховрахів, вели шефство над молодняком великої рогатої худоби, висаджували молоді деревця.

Колгоспники села Варварівки Борис Іванов та Петро Мионов брали участь в районному конкурсі на краще виховання дітей. Вони влаштували своїм дітям окремі кутки для навчання, забезпечили ліжками, зубними щітками і порошками. Дітей у школу посилають чистих, гарно одягнених і вчасно.

Діти Іванова — Валя та Ваня, Миронова — Ліда та Віра в школі добре навчаються. Ліда і Віра багато читають, їм батько купив багато книжок. Ваня любить музику, в школі він найкращий гармоніст. Батько придбав йому гармошку, мандоліну, гітару та балалайку. Якщо добре вчитиметься, то йому обіцяли ще й скрипку.

Добре йшла в районі підготовка педкадрів. Так, у 1935 році 22 вчителя заочно навчалися в інститутах, 3 — на курсах директорів НСШ, 27 — в педтехнікумі Гуляйполя, 47 — на курсах підвищення кваліфікації.

За літні канікули охопили піонерськими таборами 308 дітей, дитмайданчиками — 1468, дитсадками — 124 дітей по району.

Скільки ж шкіл було в районі в 1935 році?

На 1 червня 1935 року в районі працювала одна Гуляйпільська середня школа, 9 неповних середніх: Воздвижівська, Верхньотерсянська, Марфопільська, Піщанська, Санжарівська, Темирівська, Туркенівська, Успенівська, Хвалибогівська; 45 початкових: Бочанська, Варварівська, Вишнева, Воздвижівська, Василівська, Вербівська, Гурянська, Грушевська, Гірчанська, Дорожнянська, Долинська, Дачненська, Зеленогаївська, Затишанська, Зелененська, Зільбертальська, Красноярівська, Копано-Лиманська, Миколаївська, Новогригорівська, Нова, Новоіванівська, Новозапорізька, Новосвітлянська, Ольгівська, Подолянська № 1, Подолянська № 2, Петрівська, Рівнопільська, Рибнянська, Санжарівська № 2, Староукраїнська, Січанська, Сігорянська, Солодківська, Туркенівська, Темирівська № 2, Успенівська № 2, Успенівська № 3, Херсонська, Цвітківська, Южнянська, Ягіднянська, радгоспу "Червоний" і радгоспу імені Хатаєвича.

З першого вересня 1935 року Санжарівська неповна середня школа розпочала роботу як середня.

Конференція вчителів району зібралася напередодні початку нового навчального року з тою метою, щоб зробити підсумки готовності шкіл до навчання, виявити окремі недоробленості в роботі і на ходу, негайно ліквідувати їх.

У доповіді "Про готовність шкіл до нового навчального 1935-1936 року та перспективи в новому навчальному році" голова районного виконавчого комітету тов. Жуковський докладно зупинився на питаннях ремонту шкіл, який в основному в районі закінчений, але є ще окремі школи, як Туркенівська НСШ, Успенівська, Солодківська, Бочанська, Гуляйпільська, які зі своїми завданнями в намічений строк по ремонту не справились.

— Постанова ЦК ВКП(б) і РНК СРСР "Про ліквідацію дитячої безпритульності і бездоглядності", — говорив доповідач, — зобов'язує всі партійні, громадські організації, особливо органи народної освіти і батьків серйозно взятись за догляд і виховання дітей. Завдання вчителів залучати на допомогу школі ці організації і, особливо батьків.

Не повинно бути місця хуліганству серед дітей у школі.

— Жива людина, — наголошував тов. Жуковський, — зараз стоїть у центрі уваги всієї партії. За живу людину, за вчителя ми повинні дбати краще, ніж до цього часу. Таке становище нетерпиме, коли вчителі Успенівки, Темирівки живуть у поганих квартирах. Паливом школи і вчителі повністю не забезпечені. Сільради і колгоспи ще не поставились по-бойовому до роботи школи.

Говорив голова райвиконкому і про забезпечення учнів гарячими сніданками, підручниками, наочними приладами, участь вчителів у громадсько-політичній роботі.

У співповіді завідувач РВНО тов. Славний, а також у дебатах вчителі зупинилися на ролі політико-виховної роботи серед учнів у школі і дома, ролі піонерської організації у цій справі, відмічали величезне значення постанови ЦК ВКП(б) і РНК СРСР від 7 серпня "Про видачу і продаж підручників". Зупинилися на значенні роботи вчителя над підвищенням своєї ділової кваліфікації та ідейно-політичного рівня.

У виступі секретар райкому партії тов. Тюнін відмітив, що школи по району до нового навчального року підготувалися недостатньо, не мобілізована громадськість як слід навколо школи.

— Підготувати матеріальну базу для школи, — говорив він, — це ще не все. Не треба забувати про класову боротьбу, яка з кожним часом загострюється. Класовий ворог при відсутності більшовицької пильності у вчителів, зможе відіграти свою роль у підриві роботи в школі. Класову пильність треба посилити, як ніколи.

Секретар райкому партії зупинився на культурності вчителя, бо ця культурність передається учням. На ролі класного керівника, як основного організатора педагогічного процесу в класі, на товариській спаяності вчителів у роботі, на їх допомозі колгос-

пам в громадсько-політичній роботі. Особливу увагу звернув тов. Тюнін на викладання в школі історії і географії, з яких ще не було відповідних програм і підручників [35].

9 вересня було опубліковано постанову Ради Народних Комісарів СРСР і Центрального Комітету ВКП(б) "Про організацію навчальної роботи і внутрішній розпорядок у початковій, неповній середній і середній школі". В постанові відмічалось про ненормальне явище з навчальними планами і програмами, про перевантаження учнів класними заняттями (6-7 уроків на день), перевантаження важкими для засвоєння предметами, про незадовільний прийом дітей до школи, переведення учнів з класу в клас та їх випуск тощо.

В розділі постанови про організацію навчального року і шкільного режиму дано конкретні вказівки в справі початку і закінчення навчальних занять від 1-го і до 10-го класів, кількість уроків на день. По перших 4^х класах не повинно перевищувати 4^х, у п'ятих-десятих класах 5 уроків і два дні на тиждень по 6.

Постанова зобов'язувала директорів (завідувачів) шкіл уважно ставитись до батьків і дитини.

Наркомосам і місцевим органам надавалось право на підставі закону про загальне обов'язкове навчання притягати до матеріальної відповідальності батьків за несвоєчасне і запізніле віддавання дітей до школи без поважних причин.

У постанові зазначалось, що правильна оцінка знань учнів має величезне значення. Ось чому постанова зобов'язувала підходити до цієї справи якнайсерйозніше, як найуважніше. Тому відповідно до постанови встановили в школах такі 5 ступенів оцінки успішності учнів (відмітки): 1) дуже погано, 2) погано, 3) посередньо, 4) добре і 5) відмінно.

За постановою дозволялося особам, що не навчаються в школі і бажають одержати атестат, держати іспити за неповну середню або середню школу.

11 вересня 1935 року секретар Гуляйпільського райпарткому Тюнін звернувся до всіх піонерів та учнів Гуляйпільщини. У зверненні поставлені такі завдання:

"1. Жодного учня, який би мав наприкінці 1935-1936 учбового року оцінку успішності "дуже погано" і "погано".

2. Жодного порушення трудової дисципліни в школі, а також і поза школою.

3. Рішуче боротись і викоринити прогули і запізнення на заняття.

4. Кожен учень мусить бути в школі і вдома чистеньким, охайним, добре мити руки, стригти нігті, мити голову, бути зразковою поведінки, слухати вчителів.

5. Берегти підручники, щоб вони були не порвані, чистенькі, берегти шкільне майно.

6. Виконувати доброякісно всі завдання, що їх дає вчитель.

7. Організувати роботу шкільної кооперації.

8. Весь процес навчання мусить бути просякнутий соціалістичним змаганням та ударництвом. Хід змагання висвітлювати в шкільній стінгазеті".

18 листопада 1935 року райвиконком і райком партії винесли постанову "Про реалізацію листа тов. Постишева". В листі від 30 жовтня вимагалось привести в належний порядок та підготувати до зими Палац піонерів, хати колгоспних дітей та піонерські кімнати.

Постанова затвердила організацію 17 постишевських кімнат у селах - центрах сільрад і двох радгоспах. Кімната повинна була мати культурний вигляд: столи застелені скатертями, на вікнах - гардини і квіти, на стінах - портрети, картини, плакати, лозунги і килими. Для цього треба було виділити хати або кімнати, забезпечені паливом, освітленням, столиками, стільцями, літературою, музикою, шашками, шахами та доміно.

Завдяки турботам правління артілі імені Ілліча учні Миколаївської початкової школи отримували гарні, смачні й ситні гарячі сніданки. А це інший приклад турботи про школу. Своє старе приміщення Туркенівська сільрада передала школі, а для себе будувала нове.

8 грудня 1935 року завідуючий районним відділом освіти Л.Ю. Славний у статті "Посилити боротьбу за високу якість навчання в школі" зазначав, що минуло три місяці з дня прийняття

постанови ЦК ВКП(б) і РНК СРСР про школу і можна зробити деякі підсумки роботи шкіл району у виконанні цієї постанови, яка має велику вагу в поліпшенні якості навчання, в боротьбі за успішне опанування учнями основ наук. Чимало шкіл району, відзначав завідуючий райвно, дають незрівнянно кращі показники роботи, ніж у минулому році. Підвищилась відповідальність директорів, завпедів, завшкіл і вчителів за організацію виховання дітей.

"Ось в Успенівській НСШ добре організовано виховну роботу, тоді як минулого року було безліч порушників дисципліни. На високому рівні стоїть виховна робота у Хвалибогівській НСШ, Піщанській НСШ, Подолянській початковій школі й інших.

Хорошу педагогічну майстерність показали вчителі Спиця, Гойнин (Гуляйпільська СШ), Бабич (Успенівська НСШ). Тов. Бабич гарно керує педпроцесом: його урок з географії діти слухають із захопленням і добре знають цю дисципліну. Вчителька Ніколаєва цієї ж школи, яка має 26 років педстажу (пенсіонерка), — гарний організатор класу; в неї жодного порушника дисципліни в класі, 100-процентне відвідування.

Вчителі Воскобойнікова, Скоромна (Гуляйпільська СШ), Максецький, Гіренко (Верхньотерсянська НСШ), Карнаух (Хвалибогівська НСШ), Сіроус (Марфопільська НСШ) працюють повновому".

— Однак минула чверть навчального року, — читаємо у статті, — не стала ще переломом у багатьох школах району. Ще повторюються помилки минулого року.

Чого насамперед вимагає ЦК ВКП(б) і РНК СРСР у постанові про школу? Перше й основне, що треба зробити — це ґрунтовно упорядкувати практику й організацію уроку. Проте урок часто густо вчителями готується незадовільно. За згаданою постановою урок має тривати 45 хвилин. Ці 45 хвилин треба використати найефективніше, повноцінно. Саме цього в багатьох школах ми не маємо.

Чимало часу витрачається на те, щоб підготувати крейду, ганчірку, наочне приладдя та на вгамування дітей. За 45-хвилинний урок одні педагоги надто багато часу віддають на повторення

попереднього матеріалу, інші або зовсім не відводять часу на повторення, або дуже мало.

Завідуючий райвно звертав увагу і на те, що не всі вчителі використовують наочне приладдя, бо до цього не звикли, не хочуть зрозуміти, як це допомагає краще засвоїти дітям поданий матеріал.

Серйозною хобою навчання є погана організація перевірки домашніх робіт учнів.

ЦК ВКП(б) і Раднарком СРСР у своїй постанові засудили практику такого планування уроків, коли такі дисципліни, як математика, хімія відводили на останні години навчання. Але й зразу, — відзначав автор статті, — в деяких школах ці хиби повторюються.

Ставлячи великі вимоги до вчителя, слід сказати і про організацію допомоги їм. На жаль, ні від сільрад, ні від колгоспів, ЛКСМУ, профспілкових організацій немає справжньої допомоги вчителям у їх роботі.

І, нарешті, останнє — це боротьба за культуру, за добре обладнану теплу, високоякісну радянську школу. Це боротьба повсякденна, повсякчасна — і сільради, колгоспи, профорганізації не повинні стояти осторонь цього.

— Наслідки роботи шкіл за перші три місяці, — робить висновок. Л. Ю. Славний — не можуть нас задовольнити [36].

2 січня 1936 року розпочала роботу 3-я районна конференція вчителів. На ній заслухано двох директорів неповних середніх шкіл, завідуючого початковою школою і завідуючого райвно тов. Славною про роботу навчальних закладів у першому навчальному півріччі та про чистоту викладання мови. Конференція закінчила роботу 5 січня.

За 1935-1936 навчальний рік кількість учнів у середніх і неповних середніх школах району зросла з 1418 до 2407, а разом з початковими школами кількість учнів збільшилась з 5880 до 7730.

Асигнування на народну освіту по району проти минулого року 765,5 тисячі карбованців піднялось до 1104,9 тисячі карбованців у 1936 році.

Школи району за останній час зросли, зміцніли. У них викувалися значні кадри передовиків-ударників серед учителів і

керівників шкіл: Кирилюк, Г. С. Карнаух, О. Мелешко, Спиця, Воскобойникова, Я. Т. Бабич, К. М. Кучерявий, Ніколаєва, Бабченко, Сокрута, Заблодська і багато інших, які нагромадили значний позитивний досвід у своїй роботі. Ці люди показують, як треба по-справжньому любити і знати свою справу, як опанувати складну педагогічну майстерність.

Чим же займалися учні району крім навчання?

У Туркменівській НСШ добре працювали драматичний, співочий і музикальний гуртки. Діти із захопленням їх відвідували.

25 січня відбулася нарада відмінників піонерів-учнів Хвалибогівської НСШ ім. Кірова за участю директора школи Бодорацького, вожатого Гольца і комсорга Кирилюка. На нараді розглянуто два питання: завдання школи в III-му кварталі навчального року і обмін досвідом відмінників. Ось що розповів відмінник 6-А класу піонер Коля Ходоренко: "У першому кварталі я мав оцінку "посередньо" тому, що погано сидів на лекціях, не слухав пояснення вчителів, часто пропускав уроки. Але в другому кварталі я почав лекції готувати дома тільки зранку на свіжу голову, не робив жодного пропуску, на лекціях сиджу уважно — слухаю пояснення вчителя, читаю художню літературу і газету "На зміну", беру активну участь у музичному та художньому гуртках..."

З настанням весни учні шкіл району вели боротьбу з ховраками (Темирівська, Санжарівська, Марфопільська НСШ, Зеленянська початкова школи), крім того санжарівські школярі виготовили і вивісили 200 шпаківень, біля школи посадили 120 дерев. Учні і піонери Воздвижівської НСШ зібрали 754 кілограмів утильсировини, Санжарівської НСШ — 750 кілограмів.

10 травня піонери Хвалибогівської НСШ влаштували змагання з бігу. Для преміювання переможців дирекція школи виділила 35 карбованців.

Перші місця серед хлопців зайняли Павка Безрук, який пробіг 1000 метрів за 3 хвилини 30 секунд, і Коля Солодовник, який подолав таку ж відстань за 3 хвилини 40 секунд. Серед дівчат перші місця вибороли Таня Кошельник — 500 метрів пробігла за 2 хвилини 10 секунд, Наташа Попович — 400 метрів — за 2 хвилини 20 секунд.

28 червня в Гуляйполі відбулася колгоспно-радгоспна та шкільна олімпіада художньої самодіяльності.

За підсумками 1935-1936 навчального року президія РВК та бюро РПК прийняли постанову надрукувати в районній газеті "Сталінським шляхом" Почесний список кращих учителів Гуляйпільського району:

Циганок Л. П. — викладач мови в 5-х класах Санжарівської НСШ.

Зябкін Н. М. — викладач математики цієї ж школи.

Сіроус І. К. — викладач математики Марфопільської НСШ.

Калюжна Н. П. — керівник 3-го класу Успенівської НСШ.

Ніколаєв П. С. — викладач біології цієї ж школи.

Бабич К. А. — викладач російської мови цієї ж школи.

Максецький П. П. — викладач української мови Верхньотерсянської НСШ.

Скляр — викладач історії цієї ж школи.

Середа Т. Й. — викладач російської мови цієї школи.

Зернова Є. Т. — викладач української мови Хвалибогівської НСШ.

Прокопенко З. Д. — викладач математики Піщанської НСШ.

Спиця О. Т. — викладач української мови Гуляйпільської СШ.

Терновський А. А. — керівник 4-го класу Воздвижівської НСШ.

Куш С. С. — керівник 3-го класу цієї ж школи.

Руденко Г. І. — викладач біології Туркенівської НСШ.

Сокрута Д. В. — зав. Подолянської школи № 1.

Заблоцький Х. А. — зав. Подолянської школи № 2.

Бодорацький — директор Хвалибогівської НСШ.

Малярович Р. П. — керівник 1-го класу Подолянської школи № 1.

Мелешко О. А. — директор Верхньотерсянської НСШ.

Калениченко А. С. — викладач української мови Гуляйпільської СШ.

Сіриньок М. П. — зав. Зеленянської школи.

Семенюта В. К. — керівник 3-го класу Сігорянської школи.

Христианівський — керівник 3-го класу Туркенівської школи № 2.

Карпенко — піонервожатий Марфопільської НСШ.

Тюніна В. С. — викладач фізики Гуляйпільської СШ [37].

Як працював колектив Бочанської початкової школи, 24 червня 1936 року розповідав її завідувач Бабченко: "Цього року педагогові довелось уперто і багато працювати над тим, щоб покращити роботу школи.

Гурткова робота, масові ігри, волейбол, шахи, доміно, радіослухання лягло в основу дисципліни в школі. Якісна підготовка до уроків, всебічна допомога кожному учневі, гарне, жваве проведення уроків було основою покращання навчання.

Вагомим чинником у налагодженні навчання стало створення гарних умов учням у школі і дома. Вчителі відвідували батьків, вели з ними розмови, давали вказівки про виховання дітей. При школі організовано піонерську кімнату, де було зосереджено позашкільну роботу. 100 учнів були охоплені драматичним, співочим, художнім, модельним гуртками.

Поставлено три п'єси в школі та в колгоспі, 7 чоловік здало норми на значок ВГСО.

Дружні взаємовідносини вчителів та учнів, чуйне ставлення до вимог кожної дитини були в школі увесь рік.

Вчителі багато застосовували наочності не лише у своїй школі, а й у педтехнікумі та середній школі. Виготовляли наочність своїми силами. Уперта й наполеглива робота вчителів дала можливість вивести школу в передові.

Велику допомогу одержали в цьому від тт. Славного та Бородай М. Ф."

У 1936 році на серпневій районній вчительській конференції з доповіддю виступив секретар РК КП(б)У тов. Богачов, у якій ішлося про нові факти троцькістсько-зінов'євської контрреволюційної роботи.

Вчителі висловили своє задоволення з приводу розстрілу зграї бандитів: Зінов'єва, Каменева та інших. Разом з цим вчителі обурились присутністю на конференції троцькістських прихвостнів: Волосовича, Бондаря, Голубової і Білостоцького. "Не місце таким учителям у радянській школі", — висловились вчителі і ухвалили прохати РВНО, ОблВНО і НКО позбавити їх права на вчителю-

вання. Під бурхливі оплески вчителі винесли пропозицію, щоб ці лакеї банди Троцького залишили зал конференції.

По доповіді т. Богачова конференція зазначила:

— У відповідь на вилазку класового ворога ми піднесемо на вищий щабель якість праці, боротьбу за грамотність. Ще вище піднесемо класову пильність, більше згуртуємось навколо ленінської партії та її вождя — мудрого, рідного і любимого тов. Сталіна.

Влітку 1936 року в піонерських таборах і дитмайданчиках оздоровлено 1900 дітей.

У 1936 році збудовано і відкрито в юнацький день (1 вересня) у Гуляйполі перший в районі клуб (палац) піонерів і жовтенят.

— Почався 1937 рік, — 22 січня 1937 року писала в райгазеті завідувача РВНО М. Бородай. — В цей рік ми вступили озброєні сталінською Конституцією, в якій записано право на освіту трудящих. Запроваджуючи в життя закон сталінської Конституції, вчителі ще більше борються за найкращу якість педагогічної роботи, краще виховання дітей. Такі колективи, як Подолянська, Долинська, Піщанська НСШ, окремі вчителі: Воскобойникова, Вержболович, Вітрякова, Герус М. і ряд інших дають зразки педагогічної майстерності [38].

25 січня жінки-домогосподарки райцентру організували з допомогою Гуляйпільської сільради школу вечірньої освіти. Розпочала вона діяти в приміщенні педтехнікуму, куди зібралось 20 слухачів. Щодня їх кількість збільшувалася і через два місяці слухачів стало 35.

7 лютого за участю 400 піонерів і учнів шкіл району відбулася перша районна дитяча олімпіада, щоб показати кращі дитячі таланти і роботу художніх гуртків.

Перше місце на олімпіаді зайняла Гуляйпільська середня школа. Особливо відзначились гуртки джаз і фізкультурний — керівник Квітковський, хорівий гурток — керівник Півторак. Була гарно виконана інсценівка за твором О. С. Пушкіна "Сказка о рыбаке и рыбке" — керівник Антонова. Майстерно виконали індивідуальні номери учні Камень, Бержегал, Мількова та інші.

Друге місце виборола Санжарівська середня школа. Прекрасно виконали свої номери: Печорін — баяніст, Івченко і Федорченко — танцюристи, Передирій. Діти були премійовані чорнильними приборами, валізами і бібліотечками.

Третє місце залишилося за Подолянською школою № 1 — завідувача Сокрута. Піонери і учні добре виконали інсценівку "Заяц-піонер — всем детям пример".

Четверте місце посіла школа-інтернат дитячого будинку — вожатий Ясько. Школа показала майстерний виступ членів фізкультурного гуртка.

П'яте місце одержала Зеленянська школа (керівник Сіріньок).

Непогано підготувалися до олімпіади школи Верхньої Терси і Варварівки. Кращі школи були премійовані.

18 лютого 15 комсомольців 10 класу Гуляйпільської СШ (всі значкести ППХО) провели перший тренувальний перехід у проти-газах на віддаль 10 кілометрів, а на початку березня вся комсомольська організація цієї школи зробила перехід у проти-газах у села Марфопіль і Хвалибогівку.

У школі було 300 учнів, які здали норми на значок ППХО. Є й такі, які мали по 4-5 значків. Так, Г. Слизький здав норми на 5 значків, Ваня Рябко, Михайло Піпкін, Ваня Голуб, Вова Дайнович — на 4.

13 березня піонери Воздвижівської НСШ Ваня Стасик, Петя Лисенко і Коля Заїченко, ідучи на уроки, знайшли гаманець з цінними документами і хлібною неотовареною квитанцією на 39 карбованців. Гаманець належав колгоспникові артілі імені Постишева Федорові Хохотві. Колгоспник, одержавши від хлопців гаманець, сказав: "Виправдовуєте, ви, хлопці, звання піонерів — чесні ви".

У 1937 році організовано працював гурток юних натуралістів. Члени гуртка висадили навколо школи гарні квіти, добре обробили грядки для дослідної ділянки, озеленили класні кімнати.

При Воздвижівській НСШ учні обробили пришкольну ділянку, на якій висадили квіти. При школі був акваріум, де під наглядом піонерів М. Великого і М. Макухи розводили різні види

риб. Вчилися юні натуралісти не тільки на "відмінно", а й поведінка їх в школі і поза нею зразкова.

Вісім учнів Гуляйпільської середньої школи першими в районі у травні 1937 року здали норми на значок "Юного радіотехніка". Гурток працював під керівництвом учня-комсомольця 10го класу Івана Продана.

12 червня в райцентрі відбулася нарада вчителів, директорів і завідуючих шкіл, яка підбила підсумки навчального року і ходу іспитів у школах.

В районі діяли дитбудинки № 42 на 160 дітей, 78 колгоспних дитясел на 2508 дітей, двоє радгоспних дитячих ясел на 58 дітей.

У червні 1937 року відбувся перший випуск десятикласників Гуляйпільської середньої школи. З двадцяти восьми учнів двадцять два здали на атестат зрілості.

30 червня пройшла обласна спартакіада піонерів та учнів. У ній брав участь і фізкультурний гурток Гуляйпільської СШ, який зайняв друге місце по 3-й групі міст. Найбільше очків набрали учні Л. Сергєєв, Шура Яковенко і Рябко.

1 серпня в районі налічувалось 447 осіб неписьменних і 1400 малописьменних.

В ЧАДУ ПІДОЗРІЛОСТІ І РЕПРЕСІЙ

25 серпня 1937 року розпочала роботу четверта районна конференція вчителів Гуляйпільщини, яка обговорила питання підготовки до виборів у Верховну Раду СРСР.

У виступах по доповіді вчителі говорили про низький політичний рівень переважної більшості педагогічних працівників. Ось чому "вчительство Гуляйпільщини не могло довго розпізнати ворогів народу, дворушників Боровиченка, Славного, Бутенка (особливо Кошельника, Ніколаєва, Мелешко) та інших. Ось чому було легко перетягти Юрика в табір ворогів і бути впевненим, що він діятиме на шкоду радянському будівництву. Ось чому вчителька Ніколаєва дозволила собі знущатися і ображати учнів-євреїв".

На конференції гострій критиці були піддані Воздвижівська неповна середня і Гуляйпільська середня школи за допущений брак у роботі.

— Серед учителів є моменти протаскування націоналістичної літератури (Гуляйпільська середня, Воздвижівська неповна середня школи). Були випадки антисемітизму (Успенівська школа), є моменти розбещеності вчительського колективу (Верхньотерсянська школа), — говорили учасники конференції. — На ці факти гостро не реагували ні колишній зав. райвно тов. Бородай М., ні тов. Леонов, який зараз виконує обов'язки зав. райВНО. Вина відділу народної освіти і за випуск браку під час іспитів, і за відсутність більшовицької пильності до окомилювачів, і за низький рівень знань вчителів-заочників.

Наслідки цієї конференції дали про себе знати через місяць. 28 вересня районна газета "Сталінським шляхом" надрукувала розгромну статтю "Очистити школи району від буржуазних націоналістів і їх побічників". Доречно процитувати її всю, бо вона яскраво передає атмосферу і настрої того часу. Отже:

— На районній конференції вчителів, що відбулась на початку цього навчального року, було указано на те, що в деяких школах району були моменти протаскування націоналістичної літератури. Такі заяви повинні були ще вище піднести революційну пильність партійних організацій, райкому КП(б)У, відділу народної освіти і кожного вчителя зокрема. Однак з того часу минув місяць, а конкретних заходів по цьому сигналу ніяких не вжито.

Підлі вороги народу використовують усі щілини, щоб шкодити соціалістичному будівництву. Ось чому з попередніх років у школах нашого району, ховаючись за почесним званням радянського вчителя, опинилися буржуазні націоналісти і їх підручні-антисеміти, дворушники тощо.

Рекомендований особисто ворогом народу директор Гуляйпільської середньої школи Шкура почував себе за колишнім ворожим керівництвом району, як за мурованою стіною. В школі процвітали грубість, розпуста, нагло вбито взимку учня Зарембу, було кілька випадків намагання самогубства з боку учнів і т. ін.

Користуючись потуранням директора, мовознавець М. Семенюта грубіянив учням, всіляко їх ображав, кокетував націоналістичними, ворожими виразами. До призначення в середню школу Семенюта обдарював хабарями, фруктами з саду свого батька-куркуля колишніх ворожих керівників району, за що одержував призначення в будь-яку школу.

Другий учитель цієї школи — Спиця, репресований в минулому році за співучасть в організації СВУ, приносив на лекції вилучені книги з творами буржуазних націоналістів. У школі Спиця культивував навколо себе шуміху, гучні овації, учні малювали його портрет і т.д.

Вчитель Християновський, колишній учасник контрреволюційної організації СВУ, син попа, нині вчитель Туркенівської школи № 2. На іспитах, наприкінці попереднього року Християновський дав виключно нікчемну продукцію: 100% "погано" буквально всіх учнів з усіх дисциплін.

Колишній учасник СВУ — вчитель Верхньотерсянської школи Зінченко, людина підозріла, скритна, відлюдна. Шкільний колектив для Зінченка — порожнє місце. Він вважає себе тільки викладавцем і аж ніяк не вихователем дітей: він вперто відмовчується на педнарадах і зборах шкільного колективу.

Згідно з ухвалою районної конференції дворушників і антисемітів Ніколаєвих знято з роботи в Успенівській середній школі. Але, залишившись жити в Успенівці і користуючись політичною безтурботністю райВНО, вони вербують до себе молодих учителів, що в цьому році вперше призначені до школи, і намагаються через них просунути в школу ворожі настрої.

Лакеї ворогів народу пролізли також в Гуляйпільську педагогічну школу. Головним представником троцькістсько-бухарінського охвістя тут є завуч педшколи Луцюк, який в 1935-1936 році завідував педагогічним кабінетом Глухівського педінституту і після скасування псевдонауки педології він переходив у себе всю літературу з педології. Через рік Луцюк у Мелітопольському педінституті протаскував буржуазно-націоналістичні теорії. А влітку на липневій сесії при Запорізькому педінституті Луцюк виголосив такий огидний контрреволюційний наклеп на

радянський червоний прапор, що вчителі-заочники всі, як один, демонстративно встали і покинули аудиторію.

Викладаючи в педшколі педагогіку, Луцюк відхиляв роль комсомолу у вихованні дітей, доводив, що педагогіка — наука не політична. А коли порівнював радянську педагогіку з педагогікою буржуазних країн, Луцюк заперечував наявність класової боротьби молоді за кордоном. Недарма, виходить директор педшколи Тарасенко так довго і вперто шукав "досвідченого" педагога. Два тижні просидів Тарасенко у Києві, поки натрапив на цього націоналіста, якого урочисто привіз і влаштував на посаді завуча і викладача педагогіки.

Тут же в педшколі знайшов собі притулок троцькіст Юхименко з викритої контрреволюційної групи в Запорізькому педінституті.

Нічого доброго не можна чекати і від педагога Каца, який неприпустимо грубо поведився з учнями, чіпляв їм всілякі образливі клички. До речі, до Гуляйпільської педшколи Кац працював завучем Олександрійської педшколи, директора якої викрито, як матевого троцькіста. Чи не тому Кац так вигороджував троцькістів Псьола, Вакуленка і Новицького?

Партійна організація педшколи знає про цих антирадянських, гнилих, ворожих людей, але проявляє лібералізм, допускає їх до викладання в педшколі, чекаючи розпорядження з облВНО про зняття їх з роботи.

А райВНО! Не можна далі терпіти те, що й досі немає завідуючого районним відділом народної освіти. Невже райвиконком щиро вважає, що долю десяти з лишком тисяч дітей трудящих району можна довірити такій безавторитетній, невитриманій і легковажній людині, як Леонов?

Таку відповідальну справу, як комуністичне виховання дітей, можна доручити тільки найкращим педагогам, перевіреним товаришам, безмежно відданим справі Леніна-Сталіна. Райком партії, райком ЛКСМУ і райвиконком при активній участі справжніх радянських педагогів повинні з усією серйозністю взятися за очищення шкіл району від контрреволюційних виродків та їх підручників" [39].

Так газета своєю статтею поставила хрест на долі групи гуляйпільських педагогів, які були жорстко репресовані.

Список репресованих:

1921-й рік

Зінченко Прокіп Сергійович, 1898 р. н., с. Гуляйполе, українець, освіта середня. Службовець райвно у с. Гуляйполі. Заарештований 16 травня 1921 року. Звинувачення: підозра в контрреволюційній діяльності. Судовою "трійкою" ВУНК 11 грудня 1921 року засуджений до 5 років позбавлення волі. Реабілітований у 1991 році.

1929-й рік

Жилінський Федір Антонович, 1901 р.н., с. Санжарівка, українець. Вчитель школи в с. Туркенівці. Арештований 7 жовтня. 10 жовтня звільнений з-під арешту.

1931-й рік

Дерев'янку Павло Миколайович, 1899 р.н., с. Гуляйполе, українець, освіта середня. Учитель школи в с. Георгіївському Вільнянського району. Заарештований 23 липня 1930 року. Звинувачення: член контрреволюційної повстанської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 26 лютого 1931 року засуджений до розстрілу. Дата виконання вироку та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1991 році.

Філенко Петро Галактіонович, 1893 р.н., с. Гуляйполе, українець, освіта середня. Вчитель школи в с. Варварівці. Заарештований 19 березня 1931 року. Звинувачення: учасник військово-офіцерської організації. Судовою "трійкою" при колегії ДПУ УСРР 14 липня 1931 року засуджений до 5 років висилки в Північний край. Звільнений достроково 11 грудня 1933 року. Реабілітований у 1989 році.

1937-й рік

Бородай Марія Федорівна, 1900 р.н. Вчитель СШ № 1 у с. Гуляйполі (у 1937 році завідувача Гуляйпільським райвно). За вироком "трійки" розстріляна.

Перетятко Іван Павлович, с. Гуляйполе. Педагог Гуляйпільського педтехнікуму.

Репетун Михайло Лазарович, 1903 р.н., с. Воздвижівка. Педагог.

Руденко Федір Мефодійович, 1898 р.н., с. Гуляйполе. Завідувач господарством Гуляйпільської середньої школи. За вироком "трійки" від 16 листопада розстріляний 20 листопада.

Юрик Яків Андрійович, 1907 р.н., с. Туркенівка. Директор неповної середньої школи у с. Воздвижівці. За вироком "трійки" від 22 жовтня розстріляний 28 жовтня.

1938-й рік

Бохан Остап Остапович, 1903 р.н., с. Гуляйполе. Завгосп СШ № 1. За вироком "трійки" від 20 квітня розстріляний 15 травня.

Козачок Яків Гнатович, 1883 р.н., с. Туркенівка. Вчитель середньої школи в м. Пологи. Заарештований 5 червня. Вироком Особливої наради при НКВС СРСР від 11 липня 1942 р. позбавлений волі на 5 років.

Конопля Микита Андрійович, 1895 р.н., с. Гуляйполе. Секретар райвідділу народосвіти в Новомиколаївці. За вироком "трійки" від 11 квітня розстріляний 26 квітня.

Лисенко Михайло Кіндратович, 1897 р.н., с. Воздвижівка. Учитель НСШ в с. Кінські Роздори. За вироком "трійки" від 1 квітня розстріляний 9 травня.

Мороз Яків Артемович, 1889 р.н., с. Гуляйполе. Чорнороб педшколи. За вироком "трійки" від 1 квітня розстріляний 23 квітня.

Семенюта Андрій Григорович, 1900 р.н., с. Гуляйполе. Бухгалтер педшколи. За вироком "трійки" від 19 березня розстріляний 25 березня.

Спиця Олексій Тимофійович, 1905 р.н. Учитель СШ № 1 с. Гуляйполя. За вироком "трійки" розстріляний.

Таран Іван Павлович, 1891 р.н., с. Гуляйполе. Швейцар СШ № 1 в м. Гуляйполі. За вироком "трійки" від 19 березня розстріляний 25 березня.

Хижняк Антон Євтихійович, 1886 р.н., Новомиколаївський район, с. Миколаївка друга. Слюсар дитбудинку-інтернату № 48 с. Гуляйполя. За вироком "трійки" від 25 березня розстріляний 19 квітня.

Шмідт Лідія Карлівна, 1900 р.н., с. Криничне. Вчителька середньої німецької школи в с. Терсянці Новомиколаївського району. Постановою Особливої наради при НКВС СРСР від 29 жовтня позбавлена волі на 3 роки.

1944-й рік

Вучичевич Ольга Опанасівна, 1888 р.н., м. Кронштадт (Росія), росіянка, освіта вища. Проживала в Гуляйполі. Вчителька. Заарештована 3 грудня 1943 року. Звинувачення: під час німецько-фашистської окупації співробітничала з ворогом — працювала перекладачем в райуправі. Особливою нарадою при НКВС СРСР від 7 жовтня 1944 року засуджена до 5 років висилки у Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1990 році.

1945-й рік

Неграй Марія Яківна, 1919 р.н., с. Гуляйполе, українка, освіта початкова. Помічник кухаря піонерського табору в м. Гуляйполі. Гуляйпільським РВ НКВС 3 липня 1944 року відібрана підписка про невиїзд. Звинувачення: дружина зрадника батьківщини. Особливою нарадою при НКВС СРСР 10 лютого 1945 року засуджена до 5 років заслання в Джамбульську область (Казахстан). Реабілітована у 1989 році [40].

КІНЕЦЬ 30-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

В 1938 році в Гуляйпільському районі працювало три середніх школи, дев'ять неповних середніх і сорок три початкові. В них навчалось 8 965 дітей (всі діти шкільного віку). На рік на освіту планувалося витратити 2041200 карбованців. Школи були забезпечені вчителями, підручниками, зошитами, бібліотеками, фізприладами.

4-6 січня 1938 року відбулася районна конференція вчителів Гуляйпільського району. Вона була скликана з метою підбити підсумки роботи за перше півріччя 1937-1938 навчального року, висвітлити кращі показники майстрів педагогічної справи, виявити хиби у шкільній роботі з тим, щоб їх уникнути у другому півріччі.

Головне питання, що турбувало делегатів конференції — це низька успішність і недисциплінованість учнів. Отже, можна було вважати, що РВНО проаналізує роботу кількох шкіл, щоб наочно показати доцільність або недоцільність того чи іншого методу педагогічної роботи.

Але завідувачий РВНО — т. Картель цих матеріалів не мав. Майже за кілька днів до конференції було обслідувано дві початкові і стільки ж середніх. І на цьому обслідуванні т. Картель побудував свій звіт. При чому перевірка початкових шкіл — Подільської № 1 і Долинської — проводилась представником Наркомосу з його ж ініціативи.

Наслідки обслідування виявилися вкрай поганими. Подільська школа, яка вважалась найкращою в районі, дала нерозв'язаних задач цілим класом і низьку грамотність.

Набагато гірші результати дала перевірка Долинської школи, яка, на думку Картеля, вважалась середньою в районі.

У виступах вчителі вказували на відсутність керівництва з боку РВНО. І хоч т. Картель доводив, що це лише тому, що РВНО позбавлене засобів пересування, але це не переконало конференцію. Були випадки, коли завідувачий райвно заїжджав у село, а в школу не заходив. Про цей випадок з обуренням говорив учитель т. Борщевський з Марфопільської школи.

Перша причина незадовільної, а подекуди і неприпустимої роботи шкіл — це відсутність методичного керівництва з боку РВНО.

Звичайно, є в нашому районі багато вчителів, відзначали учасники конференції, які систематично працюють над собою, старанно готуються до уроків і діти легко, без напруження засвоюють предмет. Гарна успішність учнів 4 класу Подолянської школи — вчителька Д. Сокрута; добре засвоюють матеріал на уроках вчителів Ф. Циба (Хвалибогівка), Воскобойнікової (Гуляйполе), Герус (Санжарівка), Бабич (Успенівка), Г. Карнаух (Хвалибогівка) та інших. Але є і вчителі, які абсолютно не користуються авторитетом, не працюють над собою.

Друга причина низької успішності і недисциплінованості учнів те, що не всі вчителі готуються до уроків, не працюють над собою, не знайомляться з новою педагогічною літературою. Деякі вчителі навіть газет не читають, політично зовсім відстали.

В більшості шкіл району піонерська робота незадовільна, відзначалось на конференції. В Гуляйпільській середній школі вважають, що піонерський збір охоплює всю роботу піонерської організації, при чому збір закінчується об 11-й, 12-й годині ночі, що привчає дітей до нічних гулянок, до спізень і т.д.

Відсутність добре налагодженої піонерської роботи теж величезна перешкода до гарної успішності і дисциплінованості учнів.

— Вороги народу, — йшлося на конференції, — що в минулому очолювали наш район, нашкодили в роботі шкіл. Ворожі вихватки в Санжарівській школі в 7 класі, в 3-му класі Гуляйпільської середньої школи говорять про те, що посібники ворогів ще діють.

І який же висновок? "Завдання партійних і радянських організацій, РВНО і самих вчителів радянської школи щодня підносити революційну пильність з тим, щоб остаточно знищити решти ворожих проявів, які подекуди ще мають місце в наших школах.

В другому півріччі навчального року необхідно врахувати всі ці недоліки. Потрібно, щоб райком партії щоденно керував роботою шкіл району. Президія РВК і райком комсомолу не повинні стояти осторонь роботи шкіл, як це було в першому півріччі. Відділу наросвіти треба перебудувати своє керівництво в роботі з

тим, щоб наші школи були дійовими і виховували молоде покоління в комуністичному дусі" [41].

20 березня відбувся випуск двомісячних курсів вихователюк дитячих ясел. На "відмінно" і "добре" засвоїли програми вихователки артїлі імені Горького Т. П. Якушова, з колгоспу "Шлях Сталіна" — Н. С. Жовніренко, зернорадгоспу — т. Яценко, "1-ше серпня" — Г. Ф. Руденко, "Спартак" — К. С. Мащенко та ін. П'ятьом вихователкам була вручена премія.

На території Успенівської сільради в 1938 році працювало 7 початкових і одна середня школа. Тоді ж розпочали будівництво нової десятирічки. Навчанням охоплено 1200 дітей. Працювало 18 вчителів, всі мали середню освіту.

За останні роки із села вийшло 20 вчителів, 9 агрономів, 3 лікарі, 85 трактористів, 20 комбайнерів. А 50 жителів села уже виїхало на навчання у вищі школи і технікуми.

В селі є 10 бібліотек, тільки в центральній 456 читачів, 21 червоний куток і один центральний клуб, в ньому демонструються звукові кінофільми.

У 1938 році вчителі Туркенивської сільради під час жнив утворили драмгурток і ставили п'єси для колгоспників, які працювали на збиранні врожаю.

Весело і гарно відпочивали піонери і учні Гуляйпільської середньої школи. В Дібрівському лісі в центрі соснової ділянки розкинувся піонерський табір. В ньому 84 дітей віком 11-15 років (начальник табору Вітебський, піонервожаті Звілінська, Репетун, Деркач, Співак, Любарський та ін.). Обслуговував дітвору фельдшер Шамрай, який щоденно перевіряв санітарний стан палаток, в яких є діти, доглядав за їх купанням, за меню, за якістю їжі. Для купання відібрано наймілкіший піщаний берег річки Вовчої. Годували дітей чотири рази в день доброю їжою.

У липні на районній шкільній олімпіаді, присвяченій обранню Верховної Ради УРСР перше місце по танцях і співах зайняла Санжарівська СШ. Великим успіхом користувався джаз Хвалибогівської НСШ. Кращі виконавці премійовані. Джаз Хвалибогівки одержав дві мандоліни, гітару і балалайку. Виконавець

Підорін отримав фотоапарат. Поля Крупій — дві цінні книжки, Коля Кулаков — мандоліну.

За літо діти добре відпочили. В місцевих таборах і санаторіях перебувало 474 учнів, у Дібрівському (лісі) піонертаборі — 125, у Бердянську — 32, у 12 шкільних дитмайданчиках було оздоровлено 300 дітей.

Загартовані і засмагли діти весело почали новий навчальний рік. У повній готовності зустріли їх Санжарівська СШ, Хвалибогівська, Верхньотерсянська НСШ.

1 вересня 1938 року 1939 дітей вперше переступили поріг школи.

Ще задовго до початку занять почали сходитись учні Гуляйпільської СШ. На дітях найкращий, святковий одяг, радісні, щасливі усмішки на обличчях. Серед дітей вчителі, піонервожаті, батьки. В просторому колі дітей грав баяніст-піонервожатий Онучко. Танцювали "Гопак" відмінниці — другокласники Бела Бердишева і Сара Фурманова. Група п'ятикласників у лад співала "Якщо завтра війна".

Трохи далі, біля другого корпусу школи, — гурт найменших дітей. Це — першокласники. Вони стояли біля своїх мам, з цікавістю оглядаючи вируючу навколо дівчоро. Маленька Галя Рогач апетитно їсть булку — вона принесла з собою сніданок, бо їй відомо, що так, звичайно, роблять усі учні.

Вільно походжає серед дітей першокласник Гарік Ложечніков, який вчора останній день був у дитсадку.

Організаційні збори першокласників провели в присутності їх батьків. В старших класах після організаційних зборів відзначили ХХІV Міжнародний юнацький день.

А так про початок нового навчального року писали учениці другого класу Гуляйпільської середньої школи Жана Левицька і Катя Лисенко:

— В нашій країні всі діти живуть щасливим життям. Легко і весело вчитися в радянських школах, бо за нас завжди турбується наш кращий друг і батько любий Сталін, дбають про нас вчителі, піонервожаті і батьки.

Дуже раді ми початку учбового року. Влітку ми гарно відпочивали і тепер з новими силами сідаємо за парти, щоб вчитись хороше, як вчив нас любий Володимир Ілліч Ленін, щоб вирости ми грамотними громадянами і приносили користь радянському народу. Ми даємо обіцянку вчитись тільки на "добре" і "відмінно" і поведінку мати лише відмінну.

28 вересня 1938 року культпропагандистський відділ райкому партії та райвідділ освіти провели нараду спеціалістів райцентру - вчителів, агрономів, лікарів. На нараді було обрано районне лекторське бюро з п'яти чоловік.

А в дитбудинку № 42 організували слюсарні майстерні, в яких навчалось 90 дітей старшого віку. Вони виготовляли плоскогубці, дитячі ліжка, ручки до дверей, завіси.

У школі Гуляйпільського зернорадгоспу утворено гуртки: фізкультурний, балетний, струнний, драматичний, літературний і співочий. Силами учнів і піонерів уже проведено 5 вечорів художньої самодіяльності і 2 фізкультурні вечори.

Гарно обладнано в зернорадгоспі і піонерський клуб. Для піонерів придбано більярд, шашки, шахи, музичний інструмент, в бібліотеці клубу є 2150 книжок.

Силами учнів Успенівської СШ 12 листопада у колбуді був влаштований вечір учнівських гуртків художньої самодіяльності.

Високу оцінку глядачів одержали учасники фізкультурного гуртка. Гарно виконував номери співочий гурток. Учениці 7-Б класу Біла, Боровик, Грицаєва і Бузунова проспівали пісню про героя громадянської війни партизана Железняка. Ці ж учениці виконали танець "Гопак".

Учениця 2-го класу Миколаївської початкової школи Успенівської сільради Тоня Тимофієва змагається зі своїм батьком. Вона взяла на себе зобов'язання вчитись лише на "добре" і "відмінно". Батько Михайло зобов'язався по-ударному працювати на виробництві. За виконання зобов'язання батько пообіцяв купити Тоні гарний подарунок.

Синові Миколі, який навчався у 5 класі і теж змагається з батьком, Тимофієв за успішне навчання купив фотоапарат.

На 28 березня 1939 року бібліотека Успенівської СШ мала 3000 книжок і 350 читачів. Найактивнішими читачами були комсомольці П. Головатий, П. Боровик, М. Бузунова. З піонерів найбільше читав учень 7-го — А класу Ваня Лютий.

У першій половині травня райвно провів нараду директорів і завідуючих шкіл з питання підготовки до проведення іспитів. По доповіді завідуючого райвно Козлова виступили: вчитель-орденоносець т. Мартиненко і завідуючі шкіл т.т. Бодорацький, Кулик, Мелешко, Кошельник, Руденко, Сокрута, Шкура і секретар РК партії т. Дяченко.

Відмічено, що в основному підготовка закінчена: є плани, розклад іспитів, затверджені письмові роботи, складені і перевірені запитальники. А в школах у більшості виконані програми навчального року. В третій і особливо в четвертій чверті вища успішність і дисциплінованість (Санжарівська СШ, Хвалибогівська НСШ, Миколаївська початкова).

У перший день іспитів у класі вчителя А. А. Лютого (Миколаївська початкова школа) учні прийшли за 2 години до початку роботи. Обличчя їх світилися радістю, в кожного був урочистий, святковий настрій, адже робилися підсумки їх річного навчання.

Першим предметом діти здавали українську мову. 45 хвилин учні працювали в діловій тиші, серйозно, із захопленням, бо кожному з них хотілося написати якнайкраще.

13 учнів виконали письмові роботи з мови на "відмінно" й "добре" і лише 6 на "посередньо"...

У Хвалибогівській середній школі, як у перший, так і в 2-й день на іспити прийшли всі учні. Вони успішно освоїли матеріал. Учні 7-Б класу (керівник класу Ф. Циб) склали іспит без жодного "погано".

У 5-А класі із 27 учнів із екзаменом з української мови справились на "відмінно" — 7, "добре" — 9, "посередньо" — 10, "погано" — 1. У 6-Б класі (керівник Удовиченко) Микола Москаленко і Надія Качан здавали іспити на "відмінно" [42].

19 четвертокласників дитбудинку № 42 складали іспити. Перший — з української мови. Краща учениця класу Роза Красюкова, сідаючи за парту, заявила: "Я складатиму всі іспити тільки на "відмінно".

Результати іспиту такі: 10 оцінок "відмінно", 7 — "добре" і 2 "посередньо".

17 серпня пройшла районна нарада вчителів — членів і кандидатів партії та комсомольців, яка розглядала питання підготовки до нового навчального року. З доповіддю виступив завідуючий райвно Козлов, із співдоповідями — директори: Санжарівської СШ — Багнюк, Марфопільської НСШ — Вітер.

Відмічено учасниками наради, що підготовка до нового навчального року проходить погано, особливо шкільних приміщень. З п'ятдесяти шести підготовлено лише 21 школу. А 26-28 серпня працювала районна конференція вчителів.

У 1939 році на території Гуляйпільської сільради діяло 2 середні, 4 неповні середні, 12 початкових шкіл, педшкола, в яких навчалося 3927 учнів (по району 8964 учнів). Навчали дітей у місті Гуляйполі 136 вчителів.

А так закінчилося перше півріччя 1939-1940 навчального року. В ряді шкіл району педагогічні і учнівські колективи працювали з великим піднесенням і результат роботи їх гарний. Та й в цілому II-й квартал дав кращі наслідки, ніж I-й. Якщо успішність учнів по району на кінець I-го кварталу по дисциплінах була 89,6%, то за II-й квартал дорівнює 92%. Успішність по учнях набагато нижча — 67,6%.

Деякі школи району відмінно закінчили другий квартал. Наприклад, успішність учнів II класу Подолянської початкової школи (керівник класу Д. В. Сокрута) дорівнювала 100%. Високого процента успішності добилась вчителька цієї школи т. Клименко.

Другий квартал відзначався великою перевантаженістю вчителів. Це у певній мірі відбилось на виконанні програмового матеріалу, наприклад, у Туркенівській і Марфопільській неповно-середніх школах не викладали певну кількість годин з української мови; у Хвалибогівській неповно-середній школі зовсім не викладалась алгебра в 6-х і 7-х класах.

За підсумками роботи у першому півріччі відмічалась відсутність живого керівництва з боку райвідділу народної освіти, що є гальмом у покращенні шкільної роботи. У II-му кварталі ні сам завідуючий райвно т. Козлов, ні інші працівники інспектури

не побували в жодній школі району. Та й комсомольські і піонерські організації шкіл працювали слабо.

3-7 січня 1940 року відбулася районна вчительська конференція, яка зробила підсумок першого півріччя навчального року і накреслила плани на друге півріччя.

26 серпня 1940 року почала роботу районна нарада вчителів. На ній з доповіддю про підсумки минулого навчального року і завдання 1940-1941-го навчального року зробив завідуючий райвно т. Максецький. Він доповів, що школами охоплено 8959 учнів, з них відсіялось 573. Успішність склала 81,2%. У Гуляйпільській середній школі не встигало 250 учнів. У Зеленогаївській початковій школі з 18 учнів 4-го класу мали на осінь іспити 9, з 32 учнів 4-го класу Туркенівської початкової іспити складало 17.

По школах району було тільки 746 відмінників, а у Дачнянській і Вишнівській початкових школах — жодного. 100% успішність у вчителя Хвалибогівської неповно-середньої школи Бодорацького.

У 1940 році в Гуляйполі було відкрито вчительський інститут (про це піде мова в окремому розділі — Авт.).

Про підсумки другої чверті 1940-1941 навчального року 26 січня 1941 року розповів завідуючий відділом народної освіти П. П. Максецький:

— В школах нашого району значна частина шкіл і вчителів працювали краще, ніж в першій чверті року. Якщо тоді успішність по району становила 72 проценти, то тепер — 80. По окремих школах успішність зросла на 5-20 процентів. Зокрема Верхньотерсянська і Хвалибогівська неповні середні школи мають успішність 89 процентів, Воздвижівська, Санжарівська і Успенівська середні школи — 80 процентів, Санжарівська початкова школа — 96,8, Херсонська початкова школа — 89,7.

Успішність зросла не лише кількісно, але і якісно. Багато вчителів наполегливою працею домоглися серйозних успіхів у своїй роботі.

Наприклад: Я. Т. Бабич, який у минулому році за хорошу організацію класу і високу успішність нагороджений грамотою Наркомосу УРСР, в цьому році працює ще краще. Успішність по

географії, яку він читає, становить за півріччя 98 процентів. Він уміє тримати клас, подавати уроки, дуже тактовний в поведженні з учнями.

Учителька першого класу Хвалибогівської неповної середньої школи Г. Карнаух добилась 100 процентів успішності. Весь матеріал (плани, наочне приладдя) ця вчителька приготувала ще з літа. Молода вчителька цієї ж школи викладач географії т. Шишка добилась успішності 96 процентів, добре забезпечує виховну роботу, старанно готується до уроків.

Керівник III класу Гуляйпільської середньої школи Н. Я. Онищенко, викладач укромови і літератури Воздвижівської середньої школи М. І. Гжевська, завідувача Херсонською початковою школою І. Г. Пономаренко, вчитель I класу Санжарівської середньої школи т. Тур, завідуючий Санжарівською початковою школою І. І. Марченко та інші на кінець II чверті добились високої успішності. 17 вчителів району домоглися 100 процентної успішності у своїх класах. Кількість учнів-відмінників зросла до 600.

Покращала виховна робота в школах, до мінімуму зменшились факти порушення учнями дисципліни — хуліганства, образ учителів, крадіжок тощо.

Багато учнів бере участь в гуртках — драматичних, музичних, співочих, літературних, які дали по району вже 200 виступів. Пожвавилась оборонно-фізкультурна робота. По школах району є 201 значкіст ЮВС, 39-ВС, 383-БГПО, 76-ГПО, 807-ГСО і 410 значкістів ППХО.

З цього однак не виходить, що в нас на фронті народної освіти все гаразд. Багато шкіл району не працюють з батьками. А батьківські комітети можуть значно допомогти як в організації шкільної дисципліни, так і в позашкільній роботі. При таких же школах, як Туркенівська неповна середня, Солодківська, Варварівська, Староукраїнська, Рівнопільська та інших початкових школах батьківських комітетів зовсім немає. Як наслідок — успішність у цих школах дуже низька.

Є багато фактів поганої праці вчителів.

В районі є великий відсів учнів. У III кварталі їх треба повернути до навчання.

Найгірше стоїть справа в школах району з підготовкою учнів до практичної діяльності. Виховання любові до праці, соціалістичного ставлення до неї є одним з важливіших моментів комуністичного виховання дітей. Треба всіх сил докласти до того, "щоб юнаки і дівчата... перед закінченням середньої школи одержували хоча б деяку підготовку до майбутньої практичної роботи" (Молотов).

Друге півріччя — це вирішальне півріччя нашої роботи. Як ми зуміємо виправити припущені помилки, перебудуватися, — такі матимемо і успіхи в кінці року.

Правильним плануванням, хорошою підготовкою до уроків забезпечимо якісну подачу програмового матеріалу. Широко розгорнімо соціалістичне змагання серед учнів і класів за високу успішність у навчанні! [43].

В березні в неповних середніх і середніх школах району проведені військово-фізкультурні змагання піонерів та учнів, в яких взяло участь 885 дітей (з них ніхто не мав поганих оцінок).

Учасників змагань розбили на 173 команди за військовою спеціальністю. Стрільців і гранатометників було 213, топографів і зв'язківців — 168, з ППХО — 172, з першої медичної допомоги — 205, фізкультурників — 127.

Найкращі показники мали такі школи: Санжарівська СШ (директор Пред, військкерівник Сімаченко) підготувала значкістів ВС — 20, ЮВС — 14, ППХО — 94, ЮППХО — 104. Річне завдання з членських внесків тсоавіахімівська шкільна організація виконала на 161%; Воздвижівська СШ (директор Куш, військкерівник Холод) підготувала значкістів ВС — 7, ППХО — 8, ГСО — 58 чоловік.

Всього по району за час підготовки до змагань стали значкістами 706 учнів, у організацію ТСОАВіахіму вступило 354 учнів, Червоного Хреста — 364.

Шкільні штаби і студентські колегії в 9 школах району вже відібрали 213 учнів для участі в районних змаганнях.

Весною 1941 року учні Воздвижівської СШ взяли шефство над центральним парком села: насадили там квіти, повикладали клумби, підпушили ґрунт по всьому парку.

Озеленили школу — посадили 200 декоративних дерев. Найкраще працювали учні сьомих класів.

21 квітня на пленумі райкому ЛКСМУ заслухано секретарів комсомольських організацій Гуляйпільської СШ № 2 (тов. Огень) і Успенівської СШ (т. Буряк) по виконанню рішення X пленуму ЦК ВЛКСМ (виконується недостатньо). Успішність учнів за третю чверть по Гуляйпільській СШ № 2 — 84,3 %, Успенівській СШ — 78,1 %

НА ПОЧАТКУ ВІЙНИ

26 червня 1941 року за дорученням зборів учнів Успенівської середньої школи із зверненням до ровесників звернулися М. Кузьменко, Н. Бабич, Г. Северин. Прочитаємо його:

— Ми, комсомольці, піонери і учні Успенівської середньої школи на зухвалий напад кровожерливої потвори Гітлера і його цепних собак на кордони нашої любимой батьківщини, всі, як один, готові піти на допомогу колгоспам у проведенні поліття, готування до збирання врожаю, проведення цього збирання та інших робіт. Наш соціалістичний урожай буде зібраний без втрат.

На допомогу колгоспам з власної ініціативи ідуть діти всієї нашої батьківщини. Мільйони тонн доброякісного зерна, зібраного учинями радянських шкіл, буде великою справою у зміцненні оборони країни Рад, в посиленні могутності Червоної Армії і Флоту.

Ми зобов'язуємось вести масову роботу серед населення. Своє зобов'язання ми з честю виконаємо. Закликаємо всіх учнів району наслідувати наш приклад.

Хай живе наша доблесна Червона Армія, її організатор і керівник — наш любимий вождь і батько Йосиф Віссаріонович Сталін!" [44].

Ось таке звернення було надруковане у районній газеті "Сталінським шляхом".

Влітку грізного 1941 року вчителі Марфопільської НСШ проводили масово-роз'яснювальну роботу серед колгоспників артiлі "Серп і молот" та імені Карла Маркса. Кожного дня вони в

бригадах і ланках читали про доблесть і героїзм воїнів Червоної Армії в боротьбі з фашистами, роз'яснювали завдання, які стоять перед кожним працівником.

В ці грізні дні колгоспники працювали з подвоєною енергією. Немає жодного, який не вийшов би на роботу...

Свою літню відпустку вчителі Успенівської СШ, які проживали на території колгоспу імені Сталіна, проводили теж у бригадах і ланках.

Вчитель П. С. Ніколаєв з групою учнів працював у садівничій бригаді. Він щодня проводив читання повідомлень Радянського Інформбюро про боротьбу з фашистами, а учні допомагали доглядати сад.

Вчителька Г. І. Хоменко працювала в 4-й рільничій бригаді. Кожного дня читала колгоспникам газети.

В інших рільничих бригадах так само трудилися вчителі Ф. Д. Бут, Я. Т. Бабич, М. Ф. Кулик.

Вчителі Сігорянської початкової школи О. Солодун, Т. Рябко, Н. Онокій вирішили щомісяця відраховувати у фонд оборони одноденний заробіток. Крім того на 8 серпня кожен вже вніс по 200 карбованців облігацій державної позики. А від вчителів Успенівської СШ у згаданий фонд поступило облігацій на 6905 карбованців.

Народний фонд оборони створювався на заклик Сталіна для побудови нових танків, літаків, гармат тощо.

На нараді вчителів Подолянської початкової школи одногосно ухвалили відраховувати щомісяця у фонд оборони одноденний заробіток і здати облігації державної позики.

Новий навчальний рік почався у суворих воєнних умовах, готуючись до нього завідуючий Сігорянською початковою школою тов. Солодун, вчителі Онокій і Рябко брали активу участь у ремонті школи. Вони самі фарбували парти і вікна.

Організовано почалось навчання в Гуляйпільській середній школі №1, яка забезпечена педагогічними кадрами. Добре за навчання взялися учні Іванова і Федоренко із 7-А класу, О. Семенюта та Я. Темирова з 7-Б, Л. Прокопенко з 6-А, М. Онищенко та Л. Кузьміна з 6-Є, Левченко і Тур з 6-Ж класу [45].

ВІДРОДЖЕННЯ ТА ВІДБУДОВА

Відступаючи під ударами Червоної Армії у вересні 1943 року, гітлерівці прагнули залишити після себе пустелю. Вони руйнували промислові підприємства, господарські будівлі, житло, культурно-освітні заклади. Не минали загарбники і шкільних приміщень. Тільки в Гуляйпільському районі було спалено учительський інститут, 16 шкіл.

Гуляйпільський районний відділ народної освіти після вигнання німецьких фашистів з території району поновив свою діяльність 17 вересня 1943 року.

Незабаром відновили роботу 3 середніх, 7 семирічні, 48 початкових та Гуляйпільський спеціальний будинок № 1.

1 жовтня 1943 року на Гуляйпільці відкрилося 56 шкіл, в яких навчалось 5290 учнів [46].

Звичайно, не всі школи тоді відповідали своєму призначенню. Більшість їх розміщалися у наспіх пристосованих приміщеннях, вони не мали потрібного обладнання. Ось чому трудівники району вже з перших днів після визволення взялися за відбудову зруйнованих шкільних приміщень шляхом проведення недільників, надання допомоги у виготовленні меблів, навчальних посібників і таке інше.

На 1 листопада було відремонтовано і почали діяти 3 середні, 9 неповних середніх і 47 початкових шкіл, у яких вже сіло за парти 6100 дітей.

Під час місячника допомоги дітям-сиротам 40 учнів Успенівської НСШ № 2 зібрали у фонд допомоги 220 карбованців, а вихованці Піщанської НСШ (директор С. Є. Чуйко) — 1203.

У грудні 1943 року в районі діяли Гуляйпільська, Воздвижівська і Санжарівська середні, Верхньотерсянська, Зернорадгоспівська, Марфопільська, Новогригорівська, Піщанська, Темирівська, Туркенівська, Успенівська № 2 та Хвалибогівська неповні середні і 47 початкових шкіл. У січні 1944 року в м. Гуляйполі організований дитсадок імені 8 Березня.

У 1943-1944 навчальному році серед школярів проходила акція по збору подарунків бійцям Червоної Армії. На 16 лютого

учні Гуляйпільської середньої школи зібрали 60 індивідуальних посилок і 350 різних речей, Піщанської неповно-середньої — теж 60 посилок. У школах району готувати концерти та літературні ранки, присвячені Червоній Армії, а хоровий гурток Гуляйпільської СШ розучив новий Гімн Радянського Союзу.

Комсомольська організація Успенівської СШ з початку навчального року нараховувала трьох комсомольців, а на 23 березня — вже 12.

Молодь допомагала колгоспникам у зборі посівного матеріалу, перевірці сільгоспінвентаря, працювала в бригадах (агітаторами, випускаючими стінгазети, збирала кошти у фонд оборони, металолом). Кращими були В. Бутенко, Б. Глазько, Карнаух, Кулик.

28-29 березня 1944 року відбувся методично-інструктивний семінар директорів та завідуючих шкіл району, на якому обговорили доповідь М. С. Хрущова на VI сесії Верховної Ради УРСР "Як організувати вивчення книги тов. Сталіна "Про Велику Вітчизняну війну Радянського Союзу", а також питання: "Застосування в школах правил поведінки учнів", "Військово-фізичне виховання в школах", "Робота з батьками" та ін.

Керівники шкіл отримали настанови щодо підготовки до закінчення навчального року [47].

У період війни діти не тільки навчались, а й активно допомагали дорослим у боротьбі з гризунами. У травні комсомольська організація Гуляйпільської СШ організувала масовий вихід учнів на боротьбу з ховрахами. Учнівські бригади тільки за один день на ланах колгоспів "Заповіт Леніна", імені 1-го Серпня, "Червоний прапор" знищили 1230 ховрахів.

Старанно готувались учні і до іспитів. На них у Верхньотерсянській НСШ прийшло святково одягнених, з радісними обличчями 120 учнів, з них витримали іспити 116. При школі організували спеціальну кімнату наочних приладів, щодня тривали консультації. Чергові вчителі організовували дозвілля дітей.

Перші дні іспитів Хвалибогівської НСШ показали добру організацію дитячого колективу та високі знання. Більшість дітей складала іспити на "5" і "4".

Закінчуючи навчальний рік, колектив Хвалибогівської НСШ звернувся до школярів району ударно працювати у місцевих колгоспах. Це звернення знайшло відгук серед піонерів і учнів Санжарівської НСШ. Обговоривши на зборах це питання, вирішили, що під час збирання врожаю 1944 року учні старших класів вироблять по 70 трудовнів і 50% заробітку відрахують у фонд оборони. І слова свого вони дотримали: щодня бригади учнів під керівництвом вчителів трудилися в полі.

Звернення хвалибогівців підтримали і учні Гуляйпільської середньої школи. Школярі 5-7 класів зобов'язалися виробити в колгоспах по 80 трудовнів і 30% заробленого здати у фонд оборони, а восьми — і дев'ятикласники — по 100 трудовнів. За літо вони заробили 7000 трудовнів (працювали на території тих колгоспів, де діти проживали). Добре трудилися учні Федоренко, В. Веретільник, М. Левченко, Г. Заремба, Филипченко та інші.

Відступаючи фашисти спалили Гуляйпільську середню школу. Тому вчителі і учні багато працювали, щоб у нормальних умовах почати навчання. Вони старанно трудилися на відбудові приміщення школи.

Як тільки закінчилися заняття, учні Дорожнянської початкової школи щоденно виходили на колгоспні лани. Учнівські бригади працювали на політті сільгоспкультур, знищували ховрахів, влітку — збирали врожай.

Райвно і відділ агітації і пропаганди РК КП(б)У організували з вчителів 11 агітбригад на час проведення збиральної кампанії. Члени бригад безпосередньо в полі читали газети, зведення Радінформбюро. Перед початком роботи вчителі прослухали спеціальний семінар, одержали бібліотеки та агітаційно-масову літературу.

18 червня 1944-го року відбулася знаменна подія: в місті Гуляйполі відкрили Палац піонерів. Приміщення відремонтували комсомольці промартілі "Червоний металіст". В Палаці піонерів організували гуртки: музичний, драматичний, співочий, художній, юних натуралістів. Тут почала працювати бібліотека та тигурівські команди.

Напередодні початку нового навчального року, 23-25 серпня відбулася районна конференція вчителів, на якій обговорили питання "Велика Вітчизняна війна Радянського Союзу", "Звіт завідуючого райвно за 1943-1944 навчальний рік та завдання шкіл у 1944-1945 навчальному році", "Виховна робота в школі", "Робота комсомольських організацій в школах (виконання рішень XII пленуму ЦК ВЛКСМ)".

25-27 вересня при райвно на нараді вчителі-предметники прослухали доповідь про міжнародне становище СРСР, а потім працювали у секціях (мови, математики, природознавства, хімії, історії та географії, іноземної мови), де виступали із спеціальними доповідями.

2 жовтня 1944 року за парти сіли 2127 учнів старших класів неповно-середніх і середніх шкіл району. Райвно одержало і розподілило по школах біля 3000 примірників підручників, зошитів, олівців, пера та канцелярські приладдя.

До дня визволення міста Запоріжжя від німецько-фашистських загарбників (14 жовтня) учні Варварівської початкової школи зобов'язалися виламати 8 гектарів кукурудзи і скласти 6 гектарів цибулі. Крім того, для ферми колгоспу "Дніпрельстан" діти за контрактували 37 голів курей, збирали подарунки бійцям Червоної Армії.

На збиранні пізніх культур у вихідні дні учні Гуляйпільської середньої, Хвалибогівської неповно-середньої шкіл допомагали колгоспам у збиранні пізніх культур.

Учні Успенівської СШ влітку допомагали колгоспам у збиранні врожаю і виробили 8000 трудоднів. А на початку нового навчального року зрізали в господарствах 48 гектарів соняшнику та викопали 9 гектарів картоплі. Діти разом з вчителями відремонтували шкільне приміщення та прибрали двір, активну участь брали і в реалізації IV грошово-речової лотереї і придбали квитків на 10500 карбованців.

Не забували школярі і про бійців Червоної Армії. Так хвалибогівці відправили 122 посилки бійцям Червоної Армії. А учні Воздвижівської середньої школи активно брали квитки 4-ої грошово-речової лотереї. Так, діти 1-го-А класу придбали квитків

на 270 карбованців, 5-А — на 725, 8-го — на 1050, 9-го — на 1000 карбованців, а вчителі школи на суму, що відповідає 25 % місячної зарплати.

На 1 листопада 1944 року Гуляйпільський спецбудинок мав усі умови для навчання і виховання дітей. Після уроків вони по 2 години в день працювали по господарству, діти відповідного віку залучені в піонерські табори. Дітям регулярно читали газети, розповідали про події на фронті. Вихованці були охоплені гуртками художньої самодіяльності. Вони виступали з концертами дома в клубі і в районнім клубі, бували в підшефному госпіталі, де давали концерти для поранених бійців.

17 грудня 1944 року Гуляйпільська районна газета "Сталінським шляхом" надрукувала статтю "Покращити матеріально-побутові умови вчителів".

— З метою забезпечення вчителів, — йшлося в передовій, — були виділені ділянки під індивідуальні городи. 12 учителів з числа тих, хто повернувся з евакуації, одержали допомогу від виконкому райради, 75 — отримали сухі пайки для дітей, 40 чоловік — талони на ремонт взуття. Та райторгвідділ райвиконкому, райспоживспілка і голови сільських рад порушують закон щодо матеріального забезпечення вчителів.

У наказі Наркомторгу сказано, що вчителі та їх утриманці, повинні отримувати пайок печеним хлібом. Та це виявляється тільки для вчителів райцентру, а решта — отримує борошно і то з великими перебоями.

Вчителі Новогригорівської школи зовсім не одержували хлібного пайка з 1 січня по 1 жовтня ц. р., а школи Успенівської сільради — з 1 січня по 1 березня, потім один місяць їм видавали пайок зерном. З вини райторгвідділу ніхто з учителів району хліба не одержував. Та й промисловим крамом учителі району не забезпечуються.

В багатьох школах зовсім не топиться, холодно, бо не завезли палива. Більшість учителів його не має і тому залишає роботу і ходить по полю збирає бур'ян. Немає палива і в школах Новогригорівської, Успенівської і Петрівської сільрад (а ще влітку голова колгоспу імені Ворошилова Петрівської сільради тов. Землянка

підписав договір про забезпечення школи паливом, та не виконав його до листопада [48].

13 грудня виконком райради і райком КПУ своїм рішенням зобов'язали голів сільрад і колгоспів до 20 грудня забезпечити всі школи і вчителів паливом.

17 грудня 1944 року колектив комсомольців, піонерів та учнів Хвалибогівської неповної середньої школи Гуляйпільського району звітували комсомольцям, піонерам та учням шкіл Запорізької області:

— Друзі!

Колектив комсомольців, піонерів та учнів нашої школи перед закінченням 1943-1944 навчального року звертався до всіх комсомольців, піонерів та учнів Запорізької області із закликом, щоб після закінчення іспитів вийти на колгоспні лани і допомогти матерям і сестрам нашим якнайшвидше і найкраще зібрати военний урожай цього року, чим допомогти Червоній Армії швидше добити ненависного ворога.

Сьогодні ми звітуємо перед державою і Червоною Армією, в лавах якої наші батьки, брати і сестри виконують останню місію, поставлену товаришем Сталіним у своїй доповіді про 27-і роковини Великого Жовтня — розгромити німецько-фашистські армії, добити фашистського звіра в його власному лігві і підняти над Берліном прапор перемоги — і повідомляємо, що в боргу ми не залишилися.

Всі комсомольці, піонери та учні нашої школи під керівництвом учителів і піонервожатої після закінчення навчального року організовано вийшли працювати на колгоспні родючі лани. Працювали ми по-справжньому і за літній період наш колектив виробив 8921 трудовень. Краще від усіх працювали учні п'ятого класу: Ліда Дейнега заробила 227 трудовнів, Шаповал — 208, Стариковський — 200, Рибінцев — 200, Корабліна — 160, Орлов, Федоренко і Запара — по 100.

Учні сьомого класу виробили найбільшу кількість трудовнів — 2870.

Діти! Із загальної кількості вироблених нами трудовнів ми відрахуємо 30% у фонд допомоги дітям-сиротам, батьки яких заги-

нули на фронтах у боротьбі проти фашистських загарбників та інвалідам Вітчизняної війни, що віддали кров і життя своє, ведучи боротьбу за честь і незалежність нашої Батьківщини.

Ми закликаємо всіх комсомольців, піонерів та учнів Запорізької області наслідувати наш приклад.

Спільними силами підтримаємо морально і допоможемо матеріально дітям-сиротам та інвалідам Вітчизняної війни.

За дорученням зборів звіт підписали:

Самійленко — директор школи,

Козаченко — секретар комсомольської організації,

Рибінцев, Максецький, Кучерчук, Кулаков, Чернявський — учні [49].

4-6 січня 1945 року відбулася районна конференція вчителів, яка підбила підсумки роботи шкіл за перше півріччя 1944-1945 навчального року. На конференції зазначали, що за цей період відремонтовано 58 шкіл, з яких 16 капітально. Серед інших було відзначено кращих вчителів Г. І. Бодню (Гуляйпільська СШ), К. Г. Чуйко (Піщанська НСШ).

У 1946 році під час неділяника допомоги школам тільки від промартілі "Червоний металіст" на відбудові працювало дві бригади у складі 36 чоловік. Крім того, промартіль виділила для шкіл матеріали.

У 1947 році в районі діяло вже 80 шкіл, а контингент учнів у них складав 8926 чоловік. Відновило роботу також педагогічне училище (мова про нього в окремому розділі — Авт.), яке випускало щороку 36-40 спеціалістів. У той час у школах працювало 435 вчителів. Зросли й асигнування на народну освіту. У 1947-1948 навчальному році для цієї мети було витрачено 5055 тисяч карбованців (у тодішніх масштабах цін).

У 1947 році відкрито Ремівський дитячий будинок, який з вересня того ж року перевели в м. Гуляйполе і назвали Гуляйпільський дитбудинок № 2.

В 50-х роках минулого століття в районі відкрилася перша школа-інтернат (в селі Полтавці), а ряд восьмирічних і початкових шкіл перейшло у нові, спеціально побудовані приміщення.

Гуляйпільське педучилище. 3 курс. 1949 р.

На кінець семирічки в районі було 9 середніх, 18 восьмирічних шкіл, дві школи-інтернати, початкові школи. 600 педагогів навчали в них 9290 учнів. Крім того, діяли музична та заочна середня школи, школа робітничої молоді. Та все ж більшість шкіл знаходилась у старих приміщеннях. Заняття відбувалися майже всюди у дві зміни.

З роками поліпшувалися побутові умови учнів. У той час 13 шкіл мали учнівські гуртожитки, дві — групи продовженого дня, 272 учні одержували безкоштовне харчування.

У 21 школі працювали буфети, в 7 — їдальні, де щоденно харчувалося понад 5 тисяч дітей. Фонд всеобучу складав 14,4 тисячі карбованців. За рахунок цих коштів 585 учнів отримували допомогу.

Першочерговими завданнями було — змінення навчально-матеріальної бази, забезпечення освітянських установ педагогічними кадрами, організувати підвезення дітей до школи, харчування учнів та охоплення дошкільнят дитячими установами [50].

Розроблялись короткочасні і на перспективу цільові районні програми, намічались заходи по їх здійсненню. Так перетворювався у життя лозунг "Все краще — дітям!".

За державні кошти, а в більшості за кошти господарств, за пайової участі підприємств, організацій за цей період в районі збудували 12 типових шкіл, 12 дитячих дошкільних установ. Проведено добудову Гуляйпільської середньої школи № 1, Долинської восьмирічної, Любимівської та Успенівської середніх шкіл.

Вирішено питання з підвезенням дітей до школи і дитсадків. Колгоспи, радгоспи саме для такого призначення через Міністерство сільського господарства з допомогою депутатів Верховної Ради УРСР А. С. Маленкіна та П. Є. Єсипенка цілеспрямовано отримали 16 автобусів. Вирішувалось і питання забезпечення педагогічних кадрів житлом за рахунок господарств та місцевих рад.

ОФІЦІЙНО

На підставі наказу Міністерства освіти УРСР № 883 від 18 серпня 1951 року Вербівську неповно-середню школу реорганізовано у Вербівську середню школу.

3 серпня 1951 року відкрито Гуляйпільську середню школу робітничої молоді.

Рішенням виконкому районної Ради депутатів трудящих № 8 від 8 лютого 1952 року реорганізовано Варварівську початкову школу у Варварівську семирічну, а Успенівську початкову № 2 — в Успенівську семирічну школу.

3 червня 1953 року в м. Гуляйполі відкрито Будинок піонерів (наказ по райвно № 147 від 3 червня 1953 року).

Рішенням виконкому Гуляйпільської районної Ради депутатів трудящих № 131 від 9 березня 1954 року реорганізовано семирічну школу № 3 м. Гуляйполя в Гуляйпільську середню школу № 3; Херсонську семирічну школу перейменовано на Гуляйпільську семирічну школу № 4.

Рішенням виконкому Запорізької обласної Ради депутатів трудящих від 2 листопада 1955 року № 676 Гуляйпільський дитбудинок № 2 розформовано.

На підставі наказу Запорізького обласного відділу народної

Гуляйпільське педучилище. 3 курс. 1949 р.

На кінець семирічки в районі було 9 середніх, 18 восьмирічних шкіл, дві школи-інтернати, початкові школи. 600 педагогів навчали в них 9290 учнів. Крім того, діяли музична та заочна середня школи, школа робітничої молоді. Та все ж більшість шкіл знаходилась у старих приміщеннях. Заняття відбувалися майже всюди у дві зміни.

З роками поліпшувалися побутові умови учнів. У той час 13 шкіл мали учнівські гуртожитки, дві — групи продовженого дня, 272 учні одержували безкоштовне харчування.

У 21 школі працювали буфети, в 7 — їдальні, де щоденно харчувалося понад 5 тисяч дітей. Фонд всеобучу складав 14,4 тисячі карбованців. За рахунок цих коштів 585 учнів отримували допомогу.

Першочерговими завданнями було — змінення навчально-матеріальної бази, забезпечення освітянських установ педагогічними кадрами, організувати підвезення дітей до школи, харчування учнів та охоплення дошкільнят дитячими установами [50].

Розроблялись короткочасні і на перспективу цільові районні програми, намічались заходи по їх здійсненню. Так перетворювався у життя лозунг "Все краще — дітям!".

За державні кошти, а в більшості за кошти господарств, за пайової участі підприємств, організацій за цей період в районі збудували 12 типових шкіл, 12 дитячих дошкільних установ. Проведено добудову Гуляйпільської середньої школи № 1, Долинської восьмирічної, Любимівської та Успенівської середніх шкіл.

Вирішено питання з підвезенням дітей до школи і дитсадків. Колгоспи, радгоспи саме для такого призначення через Міністерство сільського господарства з допомогою депутатів Верховної Ради УРСР А. С. Маленкіна та П. Є. Єсипенка цілеспрямовано отримали 16 автобусів. Вирішувалось і питання забезпечення педагогічних кадрів житлом за рахунок господарств та місцевих рад.

ОФІЦІЙНО

На підставі наказу Міністерства освіти УРСР № 883 від 18 серпня 1951 року Вербівську неповно-середню школу реорганізовано у Вербівську середню школу.

3 серпня 1951 року відкрито Гуляйпільську середню школу робітничої молоді.

Рішенням виконкому районної Ради депутатів трудящих № 8 від 8 лютого 1952 року реорганізовано Варварівську початкову школу у Варварівську семирічну, а Успенівську початкову № 2 — в Успенівську семирічну школу.

3 червня 1953 року в м. Гуляйполі відкрито Будинок піонерів (наказ по райвно № 147 від 3 червня 1953 року).

Рішенням виконкому Гуляйпільської районної Ради депутатів трудящих № 131 від 9 березня 1954 року реорганізовано семирічну школу № 3 м. Гуляйполя в Гуляйпільську середню школу № 3; Херсонську семирічну школу перейменовано на Гуляйпільську семирічну школу № 4.

Рішенням виконкому Запорізької обласної Ради депутатів трудящих від 2 листопада 1955 року № 676 Гуляйпільський дитбудинок № 2 розформовано.

На підставі наказу Запорізького обласного відділу народної

освіти № 232 від 3 вересня 1955 року відкрито Гуляйпільську обласну допоміжну школу-інтернат.

Рішенням виконкому Гуляйпільської районної Ради депутатів трудящих № 56 від 26 лютого 1958 року на базі філіалу Гуляйпільської середньої школи № 3 відкрито Гуляйпільську початкову школу № 5.

Рішенням виконкому районної Ради депутатів трудящих № 384 від 31 грудня 1958 року в мережу шкіл району внесено значні зміни у зв'язку з переходом до восьмирічної загальної освіти.

По семирічних школах перейменовано:

Херсонську семирічну школу на Гуляйпільську восьмирічну школу № 4.

Хвалибогівську семирічну школу на Добропільську восьмирічну школу.

Октябрьську семирічну школу на Жовтневу восьмирічну школу.

Семирічну школу при ММКР — на Гуляйпільську восьмирічну школу № 10.

Варварівську семирічну школу — на Варварівську восьмирічну школу.

Верхньо-Терсянську семирічну школу — на Верхньо-Терсянську восьмирічну школу.

Долинську семирічну школу — на Долинську восьмирічну школу.

Дорожнянську семирічну школу — на Дорожнянську восьмирічну школу.

Марфопільську семирічну школу — на Марфопільську восьмирічну школу.

Новогригорівську семирічну школу — на Новогригорівську восьмирічну школу.

Новозлатопільську семирічну школу — на Новозлатопільську восьмирічну школу.

Новоселівську семирічну школу — на Новоселівську восьмирічну школу.

Приютненську семирічну школу — на Приютненську восьмирічну школу.

Успенівську семирічну школу — на Успенівську восьмирічну школу.

Червонорадгоспівську семирічну школу — на Червоненську восьмирічну школу.

Воздвижівська СШ. 10 кл. 1959-1960 н.р.

По середніх школах:

Вербівську середню школу — на Гуляйпільську середню школу № 2.

Зернорадгоспівську середню школу — на Комсомольську середню школу.

Ворошилівську середню школу — на Любимівську середню школу.

По початкових школах перейменовано:

Бочанську початкову школу — на Гуляйпільську ПШ № 6.

Подільську початкову школу — на Гуляйпільську ПШ № 7.

Подільську початкову школу № 2 — на Гуляйпільську ПШ № 8.

Сігорянську початкову школу — на Гуляйпільську початкову школу № 9.

Зернорадгоспівську початкову школу — на Мирну ПШ.

Червонорадгоспівську початкову школу — на Роздольну ПШ.

Ротенпоєрську початкову школу — на Новоукраїнську ПШ.

Веселівську початкову школу — на Ремівську.

Майдорфську початкову школу — на Трудову ПШ.

Рішенням виконкому Запорізької обласної Ради депутатів трудящих № 453 від 10 липня 1959 року Гуляйпільський спеціальний дитячий будинок № 1 реорганізований в Гуляйпільську школу-інтернат.

Наказом № 1 від 3 січня 1960 року по районному відділу народної освіти прийнято у відання райвно дитячий сад з відомства Запорізької облпрофстрахкаси. Іменується він Гуляйпільський дитячий сад № 2.

3 січня 1960 року (наказ по райвно № 7 від 18 січня 1960 р.) організовано роботу відкритої дитячої дошкільної установи ясла-сад № 3 м. Гуляйполя.

Рішенням виконкому районної Ради депутатів трудящих № 46 від 12 лютого 1962 року з метою приведення найменувань шкіл відповідно до найменувань населених пунктів перейменовано:

Василівську початкову школу — на Нововасилівську ПШ,

Горківську початкову школу — на Назарівську ПШ,

Полтавську початкову школу — на Луначарівську ПШ,

Куйбишевську початкову школу — на Вільнянську ПШ,

Петрівську початкову школу — на Радянську ПШ.

На підставі Указу Президії Верховної Ради УРСР від 30 грудня 1962 року Гуляйпільський район об'єднався з Пологівським районом з центром в м. Пологи. Гуляйпільський районний відділ народної освіти свою діяльність припинив.

4 січня 1965 року на підставі Указу Президії Верховної Ради УРСР Гуляйпільський район поновився. Поновив свою діяльність і відділ народної освіти при Гуляйпільському виконкомі районної Ради депутатів трудящих.

Мережа шкіл на цей час була такою:

а) середніх шкіл — 11,

б) восьмирічних шкіл — 18,

в) початкових шкіл — 50.

В тому числі:

а) середніх шкіл — 2,

б) восьмирічних шкіл — 2,

в) початкових шкіл — 8, розташованих в населених пунктах, що увійшли до складу території Гуляйпільського району, виділившись з Оріхівського району.

Новий корпус СШ № 1

Середні школи:

1. Гуляйпільська СШ № 1,
2. Гуляйпільська СШ № 2,
3. Гуляйпільська СШ № 3,
4. Гуляйпільська школа-інтернат,
5. Воздвижівська СШ,
6. Комсомольська СШ,
7. Любимівська СШ,
8. Полтавська — школа-інтернат,
9. Успенівська СШ,

10. Різдв'янська СШ,
11. Терноватська СШ.

Восьмирічні школи:

1. Гуляйпільська ВШ № 4,
2. Гуляйпільська ВШ № 10,
3. Варварівська ВШ,
4. В-Терсянська ВШ,
5. Добропільська ВШ,
6. Дорожнянська ВШ,
7. Долинська ВШ,
8. Марфопільська ВШ,
9. Новозлатопільська ВШ,
10. Новогригорівська ВШ,
11. Малинівська ВШ,
12. Полтавська ВШ,
13. Приютненська ВШ,
14. Темирівська ВШ,
15. Червоненська ВШ,
16. Самойлівська ВШ,
17. Шевченківська ВШ,
18. Успенівська ВШ.

Початкові школи:

1. Гуляйпільська ПШ № 6,
2. Гуляйпільська ПШ № 7,
3. Гуляйпільська ПШ № 8
4. Гуляйпільська ПШ № 9,
5. Нововасилівська ПШ,
6. Вишнівська ПШ,
7. Гірчанська ПШ,
8. Назарівська ПШ,
9. Грушівська ПШ,
10. Добровільська ПШ,
11. Жовтнева ПШ,
12. Леваднівська ПШ,
13. Затишанська ПШ,
14. Зеленянська ПШ,

15. Копано-Лиманська ПШ,
16. Красногорівська ПШ,
17. Крутоярівська ПШ,
18. Мирна ПШ,
19. Нова ПШ,
20. Новодарівська ПШ,
21. Новоіванівська ПШ,
22. Новозапорізька ПШ,
23. Новомиколаївська ПШ,
24. Новоукраїнська ПШ,
25. Ольгівська ПШ,
26. Петрівська ПШ,
27. Радянська ПШ,
28. Луначарівська ПШ,
29. Ремівська ПШ,
30. Рівнопільська ПШ,
31. Роздольна ПШ,
32. Січанська ПШ,
33. Солодківська ПШ,
34. Староукраїнська ПШ,
35. Трудова ПШ,
36. Цвітківська ПШ,
37. Яблуківська ПШ,
38. Южнлянська ПШ,
39. Ягіднянська ПШ,
40. Зеленогаївська ПШ,
41. Новосвітлянська ПШ,
42. Богданівська ПШ,
43. Бойківська ПШ,
44. Зеленянська ПШ №2,
45. Косівчанська ПШ № 1,
46. Косівчанська ПШ № 2,
47. Новопільська ПШ,
48. Зорівська ПШ,
49. Світлодолинська ПШ,
50. Прилуцька ПШ.

Школи працюючої молоді:

1. Гуляйпільська середня школа робітничої молоді,
2. Гуляйпільська заочна середня школа.

Допоміжні школи:

1. Гуляйпільська обласна допоміжна школа-інтернат.

Дошкільні дитячі установи:

1. Гуляйпільський дитячий сад № 1 ім. 8 Березня,
2. Гуляйпільський дитячий сад № 2,
3. Гуляйпільський ясла-сад № 3.

Позашкільні дитячі установи:

1. Гуляйпільський районний будинок піонерів.

Рішенням виконкому Гуляйпільської районної Ради депутатів трудящих № 108 від 17 березня 1966 року Назарівську початкову школу Полтавської сільської Ради депутатів трудящих перейменовано в Ольгівську початкову школу № 2. Южнянську початкову школу закрито.

Рішенням виконкому районної Ради депутатів трудящих № 358 від 16 вересня 1965 року закрито Добровільську початкову школу.

У зв'язку з організацією Новомиколаївського району, приєднані до нашого району школи з території Оріхівського району, в 1965 році відійшли до Новомиколаївського району. Всього 12 шкіл. У тому числі:

середні: Різдвянська СШ,
Терноватська СШ,

восьмирічні: Самойлівська ВШ,
Шевченківська ВШ,

початкові: Богданівська ПШ,
Бойківська ПШ,
Зеленянська ПШ № 2,
Косівчанська ПШ № 1,
Косівчанська ПШ № 2,

Новопільська ПШ,
Зорівська ПШ,
Світлодолинська ПШ.

Рішенням виконкому районної Ради депутатів трудящих № 79 від 23 березня 1967 року закрито Новосвітянську та Яблуківську початкові школи.

Рішенням виконкому районної Ради депутатів трудящих № 311 від 14 вересня 1967 року закрито Трудову початкову школу.

На підставі наказу по Запорізькому обласному відділу народної освіти № 122 від 28 серпня 1967 року закрито Гуляйпільську середню школу-інтернат.

Рішенням виконкому районної Ради депутатів трудящих № 267 від 18 липня 1968 року закрито дитячий сад № 2. На базі новобудови відкрито дитячу установу ясла-сад "Веселка".

Рішенням виконкому районної Ради депутатів трудящих № 315 від 12 вересня 1963 року закрито Гірчанську та Ягіднянську початкові школи. Цим же рішенням реорганізовано Новогригорівську восьмирічну школу в Новогригорівську початкову школу.

Рішенням виконкому районної Ради депутатів трудящих № 316 від 12 вересня 1968 року закрито Гуляйпільську середню школу робітничої молоді.

Рішенням виконкому районної Ради депутатів трудящих № 209 від 12 червня 1969 року закрито малокомплектні початкові школи: Вишнівську, Жовтневу, Зеленянську, Крутоярівську, Ольгівську № 2, Прилуцьку та Цвітківську початкові школи.

Рішенням виконкому районної Ради депутатів трудящих № 487 від 25 грудня 1969 року в системі народної освіти відкрито при птахофабриці "Гуляйпільська" дитячу установу ясла-сад № 4 "Барвінок".

Рішенням виконкому районної Ради депутатів трудящих № 293 від 10 вересня 1970 року закрито малокомплектні початкові школи: Радянську, Копано-Лиманську, Січанську.

Станом на квітень 1970-1971 навчального року в Гуляйпільській районі була наявна така мережа установ народної освіти:

Масові загальноосвітні школи:

а) Середні школи — 8:

Гуляйпільська середня школа № 1,
Гуляйпільська середня школа № 2,
Гуляйпільська середня школа № 3,
Воздвижівська середня школа,
Комсомольська середня школа,
Любимівська середня школа,
Полтавська середня школа-інтернат,
Успенівська середня школа.

б) Восьмирічні школи: — 15:

Варварівська ВШ,
Верхньо-Терсянська ВШ,
Добропільська ВШ,
Долинська ВШ,
Дорожнянська ВШ,
Малинівська ВШ,
Марфопільська ВШ,
Полтавська ВШ,
Приютненська ВШ,
Темирівська ВШ,
Успенівська ВШ,
Червоненська ВШ,
Гуляйпільська ВШ № 4,
Восьмирічна школа селища Залізничного,
Новозлатопільська ВШ.

в) початкові школи — 26:

Гуляйпільська ПШ № 6,
Гуляйпільська ПШ № 7,
Гуляйпільська ПШ № 8,
Гуляйпільська ПШ № 9,
Грушівська ПШ,
Затишанська ПШ,
Зеленогаївська ПШ,

Красногорівська ПШ,
Леваднівська ПШ,
Луначарівська ПШ,
Мирна ПШ,
Нова ПШ,
Новогригорівська ПШ,
Новодарівська ПШ,
Новозапорізька ПШ,
Новоіванівська ПШ,
Новомиколаївська ПШ,
Новоукраїнська ПШ,
Ольгівська ПШ,
Початкова школа с. Охотничого,
Петрівська ПШ,
Ремівська ПШ,
Рівнопільська ПШ,
Роздольна ПШ,
Солодківська ПШ,
Староукраїнська ПШ.

г) школи працюючої молоді — 1:

Гуляйпільська заочна середня школа;

д) допоміжні школи — 1:

Гуляйпільська обласна допоміжна школа-інтернат;

е) дошкільні дитячі установи — 4:

Гуляйпільський дитячий сад № 1 ім. 8 Березня,
Гуляйпільський ясла-сад № 2 "Веселка",
Гуляйпільський ясла-сад № 3,
Ясла-сад птахофабрики "Гуляйпільська" № 4 "Барвінок";

ж) позашкільні дитячі установи — 1:

Гуляйпільський районний будинок піонерів.

Дані взяті із Довідки, підписаної завідуючим Гуляйпільським райвно М. Я. Тарасенком.

Будинок піонерів у м. Гуляйполі. 1969 р.

ОСВІТА 60-х – 70-х РОКІВ

17 квітня 1962 року сесія районної Ради депутатів трудящих заслухала і обговорила доповідь завідуючого районним відділом народної освіти депутата М. П. Федоренка "Про перебудову системи народної освіти і підготовку до навчального року".

Доповідач зупинився на тому, що протягом останніх трьох років школи району працюють за новими навчальними планами і програмами, що 16 семирічних шкіл переведено на восьмирічне навчання, а з 8 середніх шкіл 4 стали одинадцятирічними. Мережа середніх, восьмирічних і початкових шкіл району спланована так, щоб вона в новій мірі задовольняла вимоги в навчанні і вихованні дітей.

В нинішньому році працюють 8 середніх, 15 восьмирічних, 48 початкових шкіл і 2 школи-інтернати. Крім цього, в районі діє одна школа робітничої молоді, при двох школах є класи сільської молоді. Є також одна заочна середня школа. На утримання дітей, що живуть і навчаються в школах-інтернатах району, в поточному навчальному році держава виділила 28700 карбованців.

— В цьому році, — сказав доповідач, — для виконання Закону про всеобуч держава відпустила району 5300 карбованців. Крім

цього, при школах створені фонди всеобучу за рахунок навчально-дослідних ділянок і праці учнів у колгоспах. Таких коштів у районі є 6700 карбованців.

Доповідач підкреслив, що наявність грошей, а також шкіл і груп продовженого дня та шкіл-інтернатів створює необхідні умови для безумовного виконання Закону про всеобуч і успішного навчання та виховання дітей. Ці можливості добре використовує переважна більшість шкіл, серед яких Добропільська, Успенівська, Темирівська, Новозлатопільська восьмирічні, всі початкові і ряд середніх шкіл. В них протягом року не було відсіву учнів. Але не справилися з питанням охоплення навчанням усіх дітей шкільного віку у Воздвижівській і Гуляйпільській № 1 середніх школах і головна причина в тому, що вчительські колективи названих шкіл не спиралися як слід в цьому питанні на громадськість [51].

Значне місце в доповіді було відведено питанню щодо створення при школах матеріально-технічної бази для забезпечення хорошого виробничого навчання.

Йшлося у доповіді і про роботу учнівських виробничих бригад в колгоспах. Особливо відзначав доповідач хорошу практичну роботу виробничих бригад Любимівської і Полтавської середніх шкіл.

Співповідь на сесії зробив директор Успенівської восьмирічної школи Г. Т. Вдовиченко.

В обговоренні доповіді взяли участь 8 чоловік. Директор Гуляйпільської середньої школи № 1 О. С. Самойленко поділився досвідом організації практичного навчання дітей у шкільних майстернях. Про заочне навчання і про необхідність створення заочникам нормальних умов для навчання говорив директор заочної школи М. С. Косогор.

Директор Гуляйпільської середньої школи № 2 І. І. Златокрилець присвятив свій виступ питанню організації виробничої практики учнів у колгоспі "Заповіт Леніна".

Питанню створення хороших побутових умов для сільських вчителів, необхідності більше приділяти уваги будівництву нових і старих шкіл, забезпеченню шкіл всім необхідним для практично-

го навчання і виховання дітей присвятила виступ завідувача Дорожнянською восьмирічною школою Ф. П. Мирова.

Депутати І. В. Білий, А. О. Харченко, В. А. Петренко, О. А. Демченко говорили про необхідність посилення виховної роботи в школах, приділенню більше уваги вивченню основ наук. Гострій критиці був підданий колектив вчителів Гуляйпільської середньої школи № 1 за допущення хиб у навчально-виховному процесі. Вказувалось на серйозні недоліки в роботі Варварівської, Новоселівської восьмирічних і ряду інших шкіл і особливо у справі викладання математики і мов.

Сесія затвердила склад постійної комісії при виконкомі районної Ради депутатів трудящих у справах неповнолітніх.

— Навчання і труд — невід'ємні, — заявляв 25 серпня 1964 року завуч Любимівської СШ В. Я. Красницький, — тому ми особливо увагу звертаємо на виробниче навчання. При школі створена рада учнівської виробничої бригади, до складу якої, крім бригадира, його заступника і ланкових, входять директор школи П. С. Шевченко, вчитель виробничого навчання Ф. Ф. Панасейко, голова і агроном місцевої артілі імені Калініна М. І. Сивоненко та П. Д. Костенко.

Рада планує роботу бригади і керує нею. Вона намічає агротехнічні заходи і контролює їх виконання, залучає для проведення теоретичних, практичних занять спеціалістів колгоспу. Такий тісний творчий зв'язок школи з виробництвом дає добрі наслідки. В усіх ланках, особливо по вирощуванню кукурудзи і цукрових буряків, учні під керівництвом вчителів і при допомозі старших товаришів з колгоспу імені Калініна успішно справляються з усіма основними заходами по вирощуванню і догляду за такими цінними сільськогосподарськими культурами, як кукурудза і цукрові буряки. Члени ланки добре ознайомились із сільськогосподарського технікою. Вони самі провели сівбу, робили міжрядний обробіток, підживлення рослин, їх пасинкування. На цих роботах були зайняті старшокласники Іван Полулях, Федір Коломонець, Іван Кілімов, Віктор Бугрим, Петро Сакун та Іван Заїчко.

І праця не минула марно. За попередніми підрахунками маємо одержати з кожного з 35 гектарів качанистої по 85 центнерів

зерна і з кожного з трьох гектарів цукрових буряків по 400 центнерів коренеплодів.

Виробниче навчання у школі не зводилося до виконання того чи іншого трудового процесу, а тісно пов'язувалося з теоретичними знаннями, з дослідницькою роботою на ділянках. Так, наприклад, учні провели досліди про вплив попередника на урожай кукурудзи, а також на залежність урожайності від способу посіву. У 1964 році кукурудза була посіяна пунктирним способом.

Виробнича практика не припинялася і під час літніх канікул. Така постановка трудового виховання учнів давала добрі наслідки. Школа мала високу успішність і міцну дисципліну.

У 1964 році було завершено будівництво двох майстерень, навчального кабінету і спортзалу Комсомольської восьмирічної школи. Планувалося, що в 1964 році стануть до ладу восьмирічні школи, які споруджувалися у Новозлатополі і Малинівці.

А маяками педагогічної справи зарекомендували себе вчитель виробничого навчання Любимівської СШ Федір Федорович Панасейко, вчителька російської мови і літератури Тетяна Борисівна Веретільник, завідуючий Новомиколаївською початковою школою Федір Ілліч Ковура, завідувач Гуляйпільською початковою школою № 9 Ольга Кирилівна Таран.

У 1965 році з відновленням Гуляйпільського району широкого розвитку набула народна освіта. Тоді вона була представлена 6 середніми, 10 восьмирічними, стількома ж початковими і однією школою-інтернатом. Більшість шкіл розміщались у старих приміщеннях. Заняття проходили майже всюди у дві зміни.

Першочерговими завданнями було визначено — зміцнення навчально-матеріальної бази, забезпечення освітянських установ педагогічними кадрами, організація підвезення дітей до шкіл, харчування учнів та охоплення дошкільнят дитячими закладами.

За державні кошти, а в більшості за кошти господарств, за пайової участі підприємств, організацій за цей період у районі збудовано 12 типових шкіл, скільки ж — дитячих дошкільних установ.

Проведено добудову СШ № 1 м. Гуляйполя, Долинської восьмирічної, Любимівської та Успенівської середніх шкіл.

В Гуляйпільській СШ № 1 швидкими темпами велась підготовка до нового 1965-1966 навчального року. Тут стало традицією і приміщення, і меблі ремонтувати своїми силами і завчасно.

У 1965 році, як і завжди, старшокласники під керівництвом учителів з ентузіазмом взялися за підготовку рідної школи. До початку екзаменів вони зробили поточний ремонт у одному з корпусів, де навчались учні початкових класів. У червні ремонтували інші корпуси. Учні лагодили наочність, меблі, штукатурили і білили кімнати, ремонтували електроосвітлення, фарбували меблі, двері, вікна, панелі.

Приклад у роботі показували учні 10-х класів — майбутні будівельники. На чолі з учителем виробничого навчання С. А. Говіною спорудили приміщення майстерні площею 130 квадратних метрів, а 24 червня завершували оздоблювальні та монтажні роботи. Старанністю відзначалися Люба Бевз, Люда Савченко, Гриша Козлов, Сергій Кузьмін, Люба Дігтяр, Ліля Лемешко, Галя Ткаченко, Люся Юрченко та інші.

15 січня 1966 року розповідав завідуючий районним відділом народної освіти М. П. Федоренко:

— Працівники народної освіти району провели значну роботу по охопленню дітей і підлітків шкільного віку навчанням. Тому школи в цілому виконали Закон про загальне обов'язкове восьмирічне навчання. Районний відділ народної освіти, педагогічні колективи разом з профспілковими організаціями багато уваги приділяли залученню працюючої молоді до навчання у школах робітничої і сільської молоді та заочних загальноосвітніх школах. Для кращого виконання Закону про загальне обов'язкове навчання в районі створено фонд всеобучу в сумі 7650 карбованців. Протягом першого півріччя школи подали допомогу взуттям та одягом на суму 3141 карбованців 271 учневі, які мають тимчасові матеріальні затруднення.

Турбуються про школярів у Долинці, Воздвижівці, Комсомольському. В школах цих сіл організовано підвіз учнів. При 13 середніх і восьмирічних школах працюють інтернати, послугами яких користуються 422 учні. Все це позитивно відбивається на навчально-виховній роботі.

Аналіз успішності за перше півріччя показав, що із 9539 учнів успішно закінчили II чверть 9274. 352 учні навчаються на "відмінно", 2535 — на "4" і "5". 394 вчителі добилися повної успішності із своїх предметів. Але 265 учнів закінчили півріччя з двійками.

Низька успішність пояснюється незадовільним контролем за учнями з боку окремих керівників шкіл і батьків. Це в першу чергу стосується педагогічних колективів Любимівської, Воздвижівської і Гуляйпільської № 3 середніх шкіл. Низьку успішність мають учні Успенівської, Гуляйпільської № 2 середніх, Добропільської, Гуляйпільської № 10, Верхньотерсянської і Темирівської восьмирічних шкіл. Причина? Дуже слабо поставлена робота з батьками. Крім того, дирекції названих шкіл ще недостатньо ведуть виховну роботу з учнями, котрі не встигають, комсомольські й піонерські організації мало займаються питаннями навчання своїх товаришів.

У другому півріччі всім керівникам шкіл необхідно взяти під особистий контроль учнів, які в першому півріччі не встигали, активізувати діяльність батьківських комітетів, батьків, комсомольських і піонерських організацій. Треба посилити контроль за станом виховної роботи в класах, у школі і поза школою. Чому б не організувати при школах клуби вихідного дня, де б учні могли проводити вільний час? Захопили б вихованців і принесли б лише користь вечори на етичні теми, по естетиці поведінки учнів вдома, в гостях, на вулиці і в громадських місцях.

Третя чверть є вирішальною в навчальному процесі школи. Ось чому вчителям необхідно глибоко продумати всю систему роботи в цей період, уміло спланувати повторення вивченого матеріалу, виконати всі практичні і лабораторні роботи [52].

6 жовтня 1966 року відбулася районна конференція вихователів дошкільних дитячих закладів, які обговорили стан навчально-виховної дошкільної роботи в районі і завдання на поточний рік.

На 1 вересня в районі діяло 70 постійних і сезонних дитячих дошкільних закладів, які охоплювали 2240 дітей. Досвідченими і висококваліфікованими вихователями в районі були М. А. Чучко, М. Є. Пастушок, В. А. Дейнега (з дитсадка № 1), К. М. Дерев'яно,

О. В. Шейко (з дитсадка № 2), В. Д. Нікущенко, М. Д. Чучко (із дитсадка № 3) та інші.

Багато праці віддавали дітям, активно допомагаючи вихователям в їх справі, няні. 21 рік бездоганно трудилася в дитсадку № 1 Г. М. Красовська, 19 років віддала вихованцям М. П. Канівець (з дитсадка № 2), 7 років трудилася в дитсадку № 3 Г. М. Тихенко.

Перші дві чверті 1966-1967 навчального року з 7751 учня у школах району успішно закінчили 7436. З них п'ять процентів відмінників, а 1931 учень навчався на "4" і "5".

Кращих результатів досягли педколективи Гуляйпільських школи-інтернату і СШ № 1, Комсомольської середньої та Полтавської восьмирічної шкіл, початкових шкіл № 7, № 8, № 9 (м. Гуляйполе), Копано-Лиманської, Новомиколаївської, Цвітківської та інших.

Більшість вчителів прагнули творчо впроваджувати активні прийоми навчання, стимулювали самостійну роботу учнів, дбали про кожний етап уроку, привчали дітей спостерігати, узагальнювати. Такі методи роботи досвідчених педагогів М. С. Косогора, П. П. Левицького, Т. Б. Веретільник, Л. П. Коростильової (СШ № 1), Р. І. Плетінь, З. І. Прихідько, Р. П. Кириченко (восьмирічна школа № 10), Г. П. Гречко (Успенівська восьмирічна школа), Л. І. Різниченко (Полтавська восьмирічна школа), М. А. Заблудської (Дорожнянська восьмирічна школа), Л. Ф. Філіпської (Комсомольська СШ), Г. К. Вітер, Г. В. Хохотви, Я. І. Ібришева (Воздвижівська СШ), Н. М. Сірінюк (ВШ № 4), О. Т. Карпенко, Р. М. Пузанової (СШ № 3), Н. М. Роспопової, Л. О. Гонтарюк (Гуляйпільська школа-інтернат) та інші.

На традиційній січневій конференції вчителів завідуючий райвно М. Я. Тарасенко відмічав, що особливо цікавим і змістовним життям жили вихованці Гуляйпільської школи-інтернату (директор В. С. Кошельник, старший вихователь Л. О. Гонтарюк), Любимівської СШ (директор П. С. Шевченко) та інших шкіл.

Районний відділ народної освіти в минулому (1968-1969-му) навчальному році приділяв певну увагу семінарській роботі з учителями та керівниками шкіл і курсовій підготовці. Працювали постійно діючі семінари директорів, організаторів позакласної та

позашкільної роботи, вчителів іноземної мови, фізичного виховання, трудового навчання та тих, що вели перші класи (всього перепідготовлено 223 чоловіка).

До початку 1969-1970 навчального року з метою підготовки до роботи за новими програмами при обласному інституті удосконалення кваліфікації побував 91 працівник. Ще 12 осіб пройшли перепідготовку у вересні-жовтні на місцях. При райвно перепідготовлено 65 вчителів та вихователів для перших класів.

Поліпшилась робота вчителів і керівників шкіл із самоосвіти. В ряді колективів плани самоосвіти вчителів обговорені на засіданні предметних комісій. На допомогу молодим учителям прийшли досвідчені, ділилися з ними методичною літературою, наочними посібниками, разом планували уроки, впроваджували взаємовідвідування.

В методичних кабінетах і куточках шкіл зібрано методичні листи, журнали, поради, списки необхідної методлітератури. Для більшості вчителів 5-10-х класів вивільнено окремі дні тижня для самоосвіти. Розвантажено вчителів-заочників для громадських доручень.

Перевірка того, як вчителі району займаються самоосвітою (СШ № 1, № 2, № 3, Воздвижівська СШ, восьмирічна школа № 4, Малинівська восьмирічна, початкові школи Солодківська і Новомиколаївська) свідчить про наявність у більшості вчителів досконалих планів та конспектів опрацьованого матеріалу.

Високу майстерність в роботі виявляла вчителька Новомиколаївської початкової школи Г. Я. Мотроненко. В цьому їй допомагала самостійна робота над питаннями психології, окремими розділами з математики. В неї під руками "Бібліотечка вчителя 1-4 класів", журнали "Радянська школа", "Сім'я і школа".

Невпізнано змінився стан народної освіти і в самому Гуляйполі. Якщо у 1893 році тут було дві земських школи, в яких навчалося 208 учнів (у тому числі і 18 дівчат), і працювало три вчителі і два попи, то в 1969 році 2978 дітей робітників, службовців та колгоспників здобували освіту у 3-х середніх, 2 восьмирічних і 4 початкових школах. 194 досвідчені педагоги навчали школярів. Крім того, у місті діяла музична школа.

У 1972-1973 навчальному році в Гуляйпільському районі було 23 середні і восьмирічні, 23 початкові школи, Полтавська середня школа-інтернат, спецшкола, районна заочна школа для працюючої молоді. 7343 учнів навчали 598 педагогів. Досвідченими спеціалістами укомплектовані і дошкільні дитячі заклади.

У січні 1972 року на районному зібранні прийняли зобов'язання щодо підготовки закладів освіти до 1972-1973 навчального року. Зобов'язання обговорювались у трудових колективах промисловості, сільського господарства, організацій, установ, у шкільних і дошкільних закладах. Зобов'язання включали всі аспекти шкільного життя, вчительського колективу, дошкільного виховання.

Рішенням райвиконкому за школами, дитсадками, ПТУ закріплялись базові організації. Для них школи, дитсадки стали ніби додатковим підрозділом у виробництві і не менш важливим, адже все це стосувалося дітей, їх навчання, виховання і охорони здоров'я.

Про велику увагу до народної освіти свідчить ще й таке. Лише в нашому районі на її потреби асигновано майже 2150 тисяч карбованців. І це без затрат на капітальне будівництво.

Свідченням про розвиток народної освіти була постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР, прийнята у червні 1972 року "Про завершення переходу до загальної середньої освіти молоді і дальший розвиток загальноосвітньої школи".

Широке право на вищу і середню спеціальну освіту, яке надавалось кожному громадянину радянського суспільства, змінило соціальне співвідношення населення. Взяти будь-яке село району, наприклад, Успенівку. Десь 6,2 % всього населення її у 1972 році складала трудова інтелігенція. Тут працювало 126 спеціалістів з вищою та середньою спеціальною освітою. Це крім тих, хто навчався заочно у спеціальних учбових закладах. Місцевий колгосп "Україна" в інститутах і технікумах республіки мав своїх стипендіатів. Так кожен 16-й житель Успенівки мав диплом.

У серпні 1972 року за участю районних, місцевих шкільних та дошкільних керівників проводився огляд шкільних та дошкільних закладів. Такі огляди стали традиційними. Започатковані в 1972

році вони проводились і в наступні роки. Районна шкільна програма виконувалась.

Так, наприклад, базовики Гуляйпільської СШ № 1 (в 1972 р.) доповідали, що зроблено:

— колгосп імені Енгельса (голова А. О. Журавель) придбав до 50-річчя піонерської організації (травень 1972 р.) весь необхідний спортінвентар, обладнав кімнату для праці 1-4 класів, оформив актовий зал. Поповнив фонд бібліотеки на 250 карбованців;

— взуттєва фабрика (директор В. В. Шокотко) обладнала кабінет іноземної мови та піонерську кімнату, придбала всю піонерську атрибутику, у фонд бібліотеки — літературу на 350 карбованців;

— районний вузол зв'язку (начальник О. М. Шейко) обладнав шкільний радіовузол, підвів динаміки у кожную класну кімнату;

— завод сільгоспмашин (директор Г. Г. Лисенко) на подвір'ї школи зробив спортивний комплекс, у фізичному, хімічному кабінетах встановив електророзподільні щити, підвів воду до столів у хімкабінеті, встановив стелажі в бібліотеці і придбав художньої літератури на 400 карбованців.

Важко було знайти господарство, підприємство, організацію, установу, яка б не відгукнулась на прохання школи чи дитсадка. Багато господарських керівників нагороджено грамотами Міністерства освіти УРСР та СРСР за активний розвиток освіти.

Досвід роботи гуляйпільців схвалили і розповсюдили в області. Крім цього, район визначено базовим в області з питань дошкільного виховання. Заслуга в цьому інспектора з дошкільного виховання Н. В. Квітки. Своєю енергією, цілеспрямованістю, закоханістю в справу вона зуміла виховати не одне покоління вихователів, керівників дитячих установ, які разом з нею вивели районну систему дошкільного виховання в число кращих в області. Майже всі діти дошкільного віку були охоплені дитячими установами.

У 1972 році був оголошений Всесоюзний огляд учнівських творів, присвячений 50-річчю Радянського Союзу, його проводили ЦК ВЛКСМ, Міністерство освіти СРСР та Державний комітет Ради Міністрів СРСР з професійно-технічної освіти.

Школи Гуляйпільського району взяли активну участь в цьому огляді. Твори 52 учнів розглянуло районне журі з проведення конкурсу. Роботи випускниць першої середньої школи Світлани Бодні, Наталки Губар, Тетяни Муравей, вихованок цієї школи Олени Друян та Зіни Лівшиць (9 клас), семикласниці Дорожнянської восьмирічної школи Лариси Ільченко та випускниці районної заочної школи Марії Верещак визнані кращими. Вони завоювали право взяти участь в обласному огляді.

Серед інших робіт учасників огляду журі відзначило твори Наташі Синенко, Михайла Медяника, Івана Колодки, Анатолія Єни (Воздвижівська середня школа), Валентини Назарук (Полтавська школа-інтернат), Надії Набоки (Приютненська восьмирічна школа), Ольги Сулім, Олександра Драного, Григорія Куралеха (Любимівська середня школа).

На початку березня 1973 року пройшов районний огляд учнівської художньої самодіяльності. На учасників огляду гарне враження справили піонерський хор вихованців Малинівської восьмирічної школи, яким керував А. М. Каленіченко.

Піонерський ансамбль "Веснянка" середньої школи № 1 вдало виступив з літературно-музичною композицією "Балада про безсмертя" (музика Фельцмана, слова Рождественського). Журі відзначало вокальну і музичну майстерність учасників художньої самодіяльності Полтавської восьмирічної школи (художній керівник В. М. Глущенко). Пісня "Летять гуси", яку проспівала вокальна група у супроводі шкільного інструментального ансамблю, та одна з музичних п'єс у виконанні ансамблю, прозвучали і на обласному огляді юних талантів.

Ще не пройшло і двох місяців, як при Малинівській восьмирічній школі А. М. Каленіченко організував учнівський духовний оркестр, якому на районному огляді вже аплодували глядачі. А в середній школі № 4 народився струнний оркестр. Його організувала вчителька-пенсіонерка Ольга Гнатівна Яценко.

Огляд виявив чимало гарних юних співаків. Серед них — учениця п'ятої восьмирічної школи Іра Ткаченко, учень Комсомольської середньої школи Юра Тарасенко, Наталка Савина і тріо братів Минок з Новозлатопільської восьмирічної школи, вихо-

Хор учителів Гуляйполя

ванці Приютненської восьмирічної школи Юрій Столярів і сестри Биковські та багато інших.

В районному огляді учнівської самодіяльності взяло участь більше 400 дітей — семи середніх і дев'яти восьмирічних шкіл. Це більше, ніж в попередні роки.

У 1973-1974 навчальному році за свіжофарбовані парти сіло 7175 хлопчиків і дівчат. До його початку старанно готувалися педагогічні колективи Полтавської школи-інтернату (директор І. П. Кеда), Червоненської восьмирічної (директор І. Ф. Мищенко), восьмирічної селища Залізничного (директор В. Г. Плетінь).

Ці навчальні заклади з року в рік своєчасно і якісно готувалися до початку навчання, а тому не випадково виходили переможцями в соціалістичному змаганні. У 1972 році перше місце в змаганні за своєчасну і якісну підготовку шкіл завоювала Червоненська восьмирічна школа, за що була нагороджена перехідним Червоним прапором РК КП України та виконкому районної Ради депутатів трудящих. Директора І. Ф. Мищенка було відзначено грошовою премією Міністерства освіти УРСР, а директора Полтавської школи-інтернату І. П. Кеда та завідуючого Гуляйпільською початковою школою № 8 І. Г. Лютого — грамотами.

Заслужував на увагу досвід колективу Червоненської восьмирічної школи по створенню належних санітарно-гігієнічних умов та збереженню державного майна.

— Коли б ви не завітали до цієї школи, — відзначав 14 серпня 1973 року методист методкабінету райвно Г. А. Циганенко, — в ній завжди панує зразковий порядок. І це тоді, коли тут за штатним розписом немає завгоспа, завуча, а є лише дві техробітниці. Щиру подяку хочеться висловити невтомним трудівницям Клавдії Федорівні Кукобі і Катерині Яківні Терновій. Незважаючи на те, що парти придбані сім років тому, вони мають охайний вигляд — на них ні подряпини, ні цяточки від чорнила.

Успіх навчання і виховання підростаючого покоління багато в чому залежить від учителя, від його професійної майстерності. А тому в районі проходить систематична курсова перепідготовка вчителів. Так у зв'язку з подальшим переходом шкіл на нові навчальні плани і програми на базі методичного кабінету при райвно повністю завершено курсову перепідготовку вчителів початкових класів. При Запорізькому інституті вдосконалення та педагогічних інститутах області курсову перепідготовку пройшли вчителі математики, української і російської мов та літератури сьомих класів, вчителі фізики десятих класів. Всього курсову перепідготовку пройшло 180 чоловік.

У районі уточнено мережу шкіл, класів, груп з продовженим днем перебування учнів у школі, інтернатів при школах. Всього в 1973-1974 навчальному році працюватиме 9 середніх, 14 восьмирічних та 23 початкових шкіл, які матимуть 278 класокомплектів. 1 вересня за парти сяде 656 першокласників.

В 1973 році значну роботу провели з оздоровлення дітей, підлітків та вчителів. У санаторіях, будинках відпочинку, туристських базах відпочивало 108 вчителів. Понад 3500 учнів було охоплено різними видами відпочинку, з них у районному піонерському таборі — 160, в обласному — 56, у таборах праці та відпочинку — 280 учнів 9-х класів. Багато учнів побувало на екскурсіях у Волгограді, Ленінграді, Бресті, Києві, Запоріжжі та інших містах Радянського Союзу.

Школи та дошкільні дитячі заклади району в основному укомплектовані педагогічними кадрами.

24-25 серпня вчителі району зібралися на традиційну серпневу нараду, на якій обговорили головні завдання наступного навчального року, накреслили заходи по виконанню постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР "Про завдання переходу до загальної середньої освіти молоді і дальший розвиток загальноосвітньої школи".

У 1973 році в районі працювало 472 вчителі і 55 вихователів. З року в рік підвищувався їх освітній ценз, науково-теоретична і методична підготовка. Кількість педагогів з вищою освітою щорічно зростала і в 1973 році становила 55 відсотків від загальної кількості вчителів району.

У районі з 45 шкіл 37 були сільські. Із загальної кількості 7265 учнів у сільських школах Гуляйпільського району навчалось 4162.

Від рівня навчально-виховної роботи школи у великій мірі залежить майбутнє сільськогосподарського виробництва, побудованого на основі сучасної науки і техніки. Саме в школі закладаються міцні підвалини любові до землі, до хліборобської професії, виховується готовність стати господарем рідних полів, взяти у свої молоді руки долю врожаю, культуру землеробства і тваринництва. Тому не випадково прийнята постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР "Про заходи по дальшому поліпшенню умов роботи сільської загальноосвітньої школи", яка є програмою загального розвитку народної освіти на селі, новим яскравим свідченням турботи про молоде покоління і добробут трудящих.

— В районі є немало сільських середніх і восьмирічних шкіл, — зауважував у серпні 1973 року методист методкабінету райвно Г. А. Циганенко, — де педагогічні колективи добре організували навчання і виховання дітей, добиваються глибоких знань і міцних ідейних переконань учнів. Серед кращих — Червоненська та Полтавська восьмирічні школи, Полтавська школа-інтернат. Вони добились повної успішності на кінець 1972-1973 навчального року.

Сумлінно трудиться армія сільських вчителів. Серед них — О. В. Северин, Т. Г. Біла, П. Б. Клименко (Полтавська восьмирічна школа), М. Т. Клименко, Л. Г. Зернова, Л. В. Гвоздьева (Полтавська школа-інтернат), Є. П. Хохотва, Н. В. Браженко, Н. К. Ганзуленко

(Воздвижівська СШ), Г. Н. Чиж (Добропільська восьмирічна школа), І. К. Єна, Л. В. Бушля, К. П. Руденко (Долинська восьмирічна), К. Д. Бірюкова, О. С. Букреева (Любимівська СШ), Л. І. Капшук, В. О. Самойленко (Новозлатопільська восьмирічна) та багато інших.

Проте в організації освіти сільської молоді ще немало серйозних недоліків. Головний з них - рівень навчально-виховної роботи в частині шкіл ще не відповідає високим вимогам науково-технічного прогресу. Має місце значна строкатість в охопленні молоді середньою освітою. Відстає від міських шкіл і навчально-матеріальна база сільських шкіл, різні умови праці вчителів.

Постанова партії і уряду вимагає постійно дбати про вчителів сільської школи, широко залучати їх до громадської роботи, але не на шкоду їхній основній діяльності, уважно розглядати потреби і запити педагогів, здійснювати суворий контроль за додержанням встановлених законодавством пільг і переваг для педагогічних працівників села. Розроблена система заходів щодо поліпшення праці й побуту сільських педагогів.

Сільські школи будуть переведені на однозмінні заняття, що сприятиме вивільненню часу вчителя, створить умови для організації змістовної позакласної та позашкільної роботи з учнями [53].

Новим виявом піклування про школу є прийняття Верховною Радою СРСР "Основ законодавств Союзу РСР і союзних республік про народну освіту" та постанови Верховної Ради СРСР "Про стан народної освіти та заходи по дальшому удосконаленню загальної середньої, професійно-технічної, середньої спеціальної та вищої освіти в СРСР".

6 жовтня 1973 року, вітаючи педагогів з професійним святом — Днем учителя, завідуючий Гуляйпільським районним відділом освіти С. І. Іванов зазначав:

— Завтра — День учителя. Встановлення цього свята є яскравим свідченням прояву батьківського піклування партії і Радянської держави про працівників народної освіти...

Мабуть, немає іншої професії, яка б пред'являла такі високі вимоги до психологічного обличчя людини, як професія вчителя. Він обов'язково мусить уміти і розподіляти свою увагу, не випус-

Степан Іванович Іванов

каючи з поля зору жодного учня в класі, зосередитися на кожній відповіді, не допускаючи помилок і неточностей у їх знаннях, виявляти послідовність і твердість у вимогах до учнів і одночасно бути їх вірним і чуйним другом.

З теплотою й любов'ю ставляться і молодь, і батьки до вчителів, що вже пішли на заслужений відпочинок, а в роки становлення нової школи, культурної революції, післявоєнні роки невтомно трудилися, віддавали свої знання допитливим юнакам і дівчатам, готуючи

собі зміну. Це невтомні трудівниці — заслужена вчителька Української РСР Галина Іванівна Руденко, Меланія Іванівна Герус, Діна Василівна Сокрута, Васса Петрівна Негрова, Параска Йосипівна Верболович та інші.

Радянський учитель — це вихователь, наставник, пропагандист і агітатор, друг і порадник в сім'ї, найближчий помічник партії, її головна опора в боротьбі за піднесення культури народу.

Заслуженим авторитетом і повагою користуються у наших трудівників учителі-лектори, агітатори, громадські активісти Володимир Федорович Мажаєв (Полтавська восьмирічна школа), Марія Михайлівна Шамрай, Катерина Федорівна Квітка, Микола Кирилович Будко (СШ № 3), Олексій Миколайович Бірюков, Лідія Михайлівна Прилипко (Любимівська СШ), Марія Миколаївна Дібровська, Ольга Свиридівна Мищенко (Червоненська восьмирічна), Марія Павлівна Тарасенко, Ольга Улянівна Плетінь (Малинівська восьмирічна школа) та інші.

Успіх навчання і виховання підростаючого покоління залежить головним чином від здібностей, підготовки і майстерності вчителя. Творчо працюють, уміло пробуджують в учнів живий інтерес і любов до знань, вчить їх мислити, трудитися самостійно, свідомо опановувати знання О. С. Букреева, Н. С. Карпова, Є. Л.

Учасники районного зльоту вчителів 6. X. 1973 р.

Хмара, Л. В. Бушля, Н. Є. Скоромна, Н. М. Яценко, Ю. Т. Брацило, Д. О. Домінова, Т. Г. Біла, К. І. Репетун, В. О. Самойленко, К. О. Новохатько та багато інших.

"В душі кожної дитини, — говорив О. М. Горький, — є невидимі струни, якщо торкнутись їх умілою рукою, вони красиво зазвучать". Ці невидимі струни уміють знаходити, активізувати розумову діяльність дітей на уроках, привчаючи їх до самостійної праці, майстри педагогічної справи — вчителі наймолодших школярів Н. К. Левицька, М. К. Карпенко, М. М. Кузнецова, Г. П. Гречко, О. В. Северин, М. А. Алейкіна, К. Ф. Губань, М. М. Дібровська, Г. А. Кармазіна, Н. Т. Вишнівська, вчителі-предметники І. С. Ануфрієв, М. І. Сидоренко, В. Т. Литвиненко, Т. Д. Солodka, Л. Б. Агуф, В. І. Колісник, Л. Г. Зернова, М. Т. Клименко, Г. К. Козоріз, Г. І. Хохотва, Г. А. Чиж, О. У. Плетінь.

В нашому районі працює півтисячна армія вчителів. Скромна праця 26 з них на освітянській ниві відзначена високими урядовими нагородами — орденами і медалями, 18 — значком "Відмінник народної освіти УРСР", 27 — грамотами Міністерства освіти УРСР. Ленінською ювілейною медаллю нагороджений кожен п'ятий вчитель району.

Цікавим, насиченим різноманітними подіями життям жили школи району в 70-х роках минулого століття.

Наприклад, у середній школі № 2 м. Гуляйполя у жовтні 1973 року проходив місячник патріотичної та спортивно-масової роботи, присвячений 30-річчю визволення Гуляйполя і м. Запоріжжя від німецько-фашистських загарбників. В ньому взяли участь учні 4-10 класів.

Комсомольці 8-А, 9 та 10-го класів здійснили з класними керівниками походи дружби в села Воздвижівку, Петрівку і Успенівку. Метою їх було знайомство з рідним краєм, із славними земляками. Молодь щиро приймали в колгоспах імені Горького, "Україна", імені Ватутіна. Організовували для неї зустрічі з ветеранами праці, фундаторами колгоспів, колишніми фронтовиками.

Під час літніх канікул 1973 року група учнів СШ № 2 здійснила екскурсію в місто-герой Севастополь. Про враження від поїздки 26 липня розповідала учениця Вікторія Шевченко:

— Кожного, хто приїздить на цю священну землю, охоплює почуття гордості за наш народ. Зараз Севастополь називають блокамінним. І дійсно, світле і красиве це місто-сад! Важко повірити, що після гітлерівців тут залишилося попелище з сімома будинками.

Ніколи не забути нам того, що побачили ми в діорамі. Мороз іде по шкірі, коли чуєш у запису голос Левітана, котрий закликає радянський народ встати на захист соціалістичної Вітчизни. Мене особливо вразила карта Гітлера, де чорними стрілами покреслена та територія нашої країни, яка за його планом повинна була перетворитися в переоране поле.

Не можна уявити собі Севастополя без панорами, пам'ятника, в якому навечно втілені мужність і героїзм радянського народу, історія славної Чорноморської твердині.

На Сапун-горі я довго стояла біля обеліска. Слова, викарбувані на ньому, вивчила напам'ять: "Слава вам, храбрые, слава бесстрашные! Вечную славу поет вам народ".

Ми побували ще в деяких історичних визначних місцях. Ця поїздка-найяскравіша із усіх екскурсій, здійснена мною за шкільні роки.

Класний керівник 4 класу О. І. Міщенко організувала перегляд фільму "Кому ростить хлеб" і провела бесіду "Хлібороб - почесна професія". При цьому вона використала лист О. В. Гіталова "Дума про хліб".

29 листопада 1973 року цікавою була зустріч учнівської молоді СШ № 3 з учасником X Всесвітнього фестивалю молоді і студентів у Берліні водієм колгоспу імені Карла Маркса Віктором Павельком, який розповів про поїздку до Берліна, про зустрічі радянської делегації з молоддю інших країн.

В. Павелько — колишній вихованець СШ № 3. З часу закінчення її трудився в рідному колгоспі, очолював ланку водіїв, яка показувала зразки наполегливої праці. Саме за сумлінний труд і удостоївся честі бути учасником фестивалю комсомолець В. Павелько.

Непогано попрацювали педагогічні колективи району в першому півріччі 1974-1975 навчального року. Загальний показник успішності становив 99,2 відсотка. Відмінні та добрі знання мали більше третини всіх школярів. Кількість учнів, які отримали неза-

довільну оцінку поведінки зменшилася проти відповідного періоду минулого року з 64 до 54 чоловік.

З двадцять однієї початкової школи шістнадцять закінчили перше півріччя з повною успішністю учнів (решта шкіл — № 6, № 8, Варварівська, Мирненська, Ольгівська мають по одному невстигаючому учневі); з 10 восьмирічних шкіл досягли повної успішності тільки Успенівська та № 5; серед середніх шкіл не мають жодного невстигаючого учня перша і третя міські та Полтавська середня школа-інтернат.

Ряд шкіл досяг показника успішності вищого від середньо-районного (серед восьмирічних — школи селища Залізничного, Долинська, Червоненська; з середніх — СШ № 2, Полтавська та Успенівська).

Футбольна команда вихованців Полтавської школи-інтернату

Найнижчий показник успішності мали Верхньотерсянська, Малинівська, Новозлатопільська, Темирівська та Приютненська восьмирічні школи, Любимівська, Воздвижівська, Комсомольська і Добропільські середні.

На початок другого півріччя навчального року по району не встигало 58 учнів, у тому числі 5 другорічників. Причина: в ряді шкіл занедбано роботу з педагогічно запущеними дітьми та їх батьками, не надається належного значення індивідуальній роботі серед дітей, які навчаються на "4" і "5" і могли б стати відмінниками.

Настанови про політехнізацію навчання втілювали у життя і класні керівники М. П. Онищенко, М. І. Сидоренко, К. Г. Філіпченко. Учні їхніх класів відвідували взуттєву фабрику, де ознайомилися з виробничими професіями.

— В гостях у вихованців школи побували люди найрізноманітніших професій, — розповідала директор СШ № 3 В. Ф. Кириченко. — Серед них — шліфувальниця дослідно-експериментального заводу сільгоспмашин З. П. Марченко, завідувача молочнотоварною фермою Р. П. Бінусова. Про свою скромну професію чабана розповів В. І. Семенюта.

З середини 70-х років двадцятого століття у школах Гуляйпільського району набирало поширення краєзнавство. Ось що розповідав 15 лютого 1975 року методист методичного кабінету райвно Г. А. Циганенко:

— Шкільне краєзнавство — важливий засіб поглиблення зв'язку навчання й виховання з життям. В організації його керівна роль належить вчителю, який, спираючись на програму відповідного навчального предмета, секції, гуртка, намічає об'єкти для дослідження, види і методи роботи по вивченню рідного краю. Тісний зв'язок викладання навчальних предметів з краєзнавством і екскурсійно-туристською роботою сприяє збагаченню знань учнів, розширює їх кругозір, підвищує інтерес до вивчення, розвиває самостійність.

Певний досвід в організації та проведенні туристсько-краєзнавчої роботи нагромаджено в середній школі № 2. Тут з 1966-1967 навчального року діє клуб юних мандрівників "Романтик", який зараз об'єднує 240 учнів. Працює він по секціях: рідний край вивчають юні

краєзнавці-історики, географи, біологи, літератори. "Вперед іти, усе знайти, скоріше все узнати" — такий девіз членів клубу. Зараз їхня робота підпорядкована підготовці до 30-річчя Великої Перемоги радянського народу над фашистською Німеччиною.

В кожній секції — свої плани, своя робота. Слідопити загону "Юність" збирають матеріали про людей трудової слави — кавалерів ордена Леніна, членів колгоспу "Заповіт Леніна". Цікавий матеріал їм дали зустрічі з головою цього колгоспу Героєм Соціалістичної Праці Г. К. Коровкою, трактористом І. М. Боднею, ветераном колгоспної праці, колишнім бригадиром прославленої тракторної бригади комуністичної праці, Героєм Соціалістичної Праці І. П. Мартиненком та іншими.

Слідопити експедиційного загону "Червона гвоздика" вивчили і описали історію пам'ятника В. І. Леніну в Гуляйполі.

Юні патріоти прагнуть розкрити молодшому поколінню невідомі сторінки історії боротьби і перемог радянського народу в роки Великої Вітчизняної війни, самим більше взнати про мужність земляків.

Так, піонерський загін 5-Б класу бореться за присвоєння йому імені героя-земляка Василя Панасовича Семенюти, котрий загинув у Аджимушкайських катакомбах в місті-герої Керчі в роки Великої Вітчизняної війни. Пошуки п'ятикласників привели їх до рідної сестри Семенюти — Галини Панасівни Коростильової. Потім відбулися зустрічі з односельчанами, друзями молодості Василя Панасовича. На його батьківщині, в селі Дорожнянці, учні провели збір загону "Хай сини запам'ятають".

А ось ще загін допитливих. Це учні 5-А класу. Їх експедиційний загін вже розшукав і зібрав спогади 43 учасників Великої Вітчизняної війни, що живуть на території колгоспу "Заповіт Леніна". Матеріали піонери оформили в альбом "Про що дзвенять медалі і ордени наших дідів і батьків".

Не менш корисну роботу веде експедиційний загін 9-го класу. Учні по крихті зібрали і продовжують збирати матеріали про вихованців своєї школи, що полягли на фронтах Великої Вітчизняної війни. Фотографії, листи, спогади близьких — все це ретельно оформляється і зберігається в школі.

Про історію школи, починаючи з часу її заснування (1903р.), і до сьогоднішнього дня, ви можете узнати у членів секції істориків-краєзнавців. Ці матеріали також систематизовані, оформлені в спеціальний альбом. Крім того, юні любителі історії виготовляють для школи наочність, беруть активну участь в організації роботи Ленінської кімнати.

Зараз члени цієї секції працюють над вивченням історії міських вулиць революційної та бойової слави — Жовтневої, імені Калініна, імені Леніна, імені Алли Оношко та інших.

Цікаву і змістовну роботу веде літературно-краєзнавча секція. Тут кожен експедиційний загін одержав окреме завдання. Семикласники, наприклад, збрали народні пісні на Гуляйпіллі, восьмикласники — матеріали про місцевих письменників — М. Гайдабуру, Л. Юхвіда, М. Тардова та інших, дев'ятикласники — поезію місцевих поетів.

Заслугує на увагу і робота секції краєзнавців-географів. На їхньому рахунку багатоденні подорожі по запорізькому краю, оформлені гербарії, стенд "Новобудови 9-ої п'ятирічки району", систематичні спостереження за погодою, вечори, присвячені країнам народної демократії.

Бажано, щоб досвід організації туристсько-краєзнавчої та експедиційної роботи педагогічного колективу середньої школи № 2 став надбанням інших вчительських колективів.

Крім вивчення історії рідного краю, учні шкіл району займалися і тимурівськими справами, поле діяльності яких необмежене, адже серед нас живе багато інвалідів війни і праці, пенсіонерів — людей заслужених. В силу різних обставин вони залишилися самі, а через похилий вік, хворобу їм важко поратись по господарству — обробити город, нарубати дров, принести води, сходити до крамниці за покупками чи обміняти книги у бібліотеці. І ось тут неціненну допомогу їм може подати шкільна молодь: жовтенята, піонери, комсомольці [54].

Всялякої похвали заслуговували тимурівці 6-В класу СШ № 4. Піонери Іра Прохоренко, Світлана Бикова, Ліда Корхова, Наташа Плющій, Наташа Шепель, Галя Застрожна, Світлана Заремба, Олена Кучерява, Саща Чучко, Вітя Зелінський, Віталій Вакулінський

і Юра Самойлович на чолі із своїм класним керівником Олексієм Лукичем Сливкою взяли шефство над 75-річною Степанидою Леонтіївною Семенютою. Якій без сторонньої допомоги, звичайно, важко обійтись.

Одного дня на подвір'ї бабусі з'явилася невгамовна ватага дівчорі і безкорисливо запропонувала свої послуги. Одні взялися копати город, інші — пиляти і колоти дрова, прибирати у дворі... І Степанида Леонтіївна посвітлішала на обличчі, розчулилася від такої доброти. Від хвилювання не знала, як і дякувати червоногалстучним.

Часто бувають учні у бабусі, і завжди вона рада за їхню посильну допомогу.

23 жовтня 1975 року у листі з Удмуртії син Степаниди Леонтіївни М. В. Семенюта, який працював заступником головного конструктора машинобудівного заводу, писав: "Дорогі діти, піонери-тимурівці. З великою радістю і почуттям глибокої вдячності я дізнався про ваш благородний і безкорисливий вчинок. Допомога, яку ви подаєте моїй матері, свідчить про вашу чуйність, готовність допомогти людям, про ваше зразкове виховання і високу моральність. Велике вам спасибі...".

До 1975 року міська середня школа № 1 випустила у світ 2761 учня. Тоді в Гуляйполі функціонувало чотири середні школи. 21 випуск десятикласників зробила середня школа № 2, 16 — середня школа № 3.

Починаючи з 1946 року, понад 900 юнаків і дівчат закінчили Воздвижівську середню школу. 200 з них віддали себе благородній справі на землі — навчати дітей, 20 присвятили себе медицині, 30 стали агрономами, 40 — офіцерами Радянської Армії, 200 колишніх випускників працювало у сільському господарстві і стільки ж — у промисловості.

На 1975-й рік вісім вихованців цієї школи — науковці, мали вчені ступені. Борис Шаровський — викладач Київської сільськогосподарської академії, Володимир Хмара працював у Дніпропетровському сільськогосподарському інституті. Микола Стародуб викладав у Донецькому медінституті. Лариса Колісник працювала в Запорізькому машинобудівельному інституті, а Віктор Колісник —

науковий співробітник Київського науково-дослідного інституту харчової промисловості. Михайло Стародуб очолював один з вугільних трестів країни. Віктор Синенко трудився у науково-дослідному інституті трансформаторобудування. Іван Буланій — заступник міністра культури УРСР.

Десять юнаків закінчили військові академії, понад 100 випускників трудилися в рідному колгоспі імені Горького. Серед них — спеціалісти В. І. Богославський, В. Д. Хохотва, Г. І. Хохотва, Г. І. Яценко, В. С. Стасик, О. Ф. Хохотва, В. Ф. Коваленко, Д. П. Сахно, знатна доярка-орденоносець О. С. Стасик та багато інших.

В 1975 році на Гуляйпільлі діяло 11 середніх шкіл, 10 — восьмирічних і 21 — початкова, а також спецшкола.

Кожен молодий виробничник мав можливість здобути середню освіту без відриву від виробництва в районній заочній школі. Всього в районі працювало 589 учителів (всі з педагогічною освітою), а в школах навчалося 6838 учнів.

У 1975 році учнівська юнь Гуляйпільля діяльно готувалася до відзначення 30-річчя Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років.

"Ніхто не забутий, ніщо не забуте" — під таким девізом працювали червоні слідопити шкіл Гуляйпільського району. Так, учні Комсомольської СШ продовжували розшукувати рідних воїнів, які загинули при визволенні їхнього села. У 1975 році вони розшукали брата загиблого воїна С. Ф. Малиніна, сина Є. М. Прохорова, матір В. І. Рижова. Слідопити жваво листувалися з рідними капітана Д. О. Лавренкова.

Червоні слідопити СШ № 3, Воздвижівської СШ, Приютненської восьмирічної школи зібрали змістовний матеріал про своїх земляків-учасників Великої Вітчизняної війни. Учні Успенівської восьмирічної школи оформили альбом "Про що дзвонять медалі наших дідів і батьків". Це хвилюючі розповіді про колишніх фронтовиків, котрі продовжують трудитись у рідному колгоспі "Україна". Вихованцям цієї школи дорогий і альбом, присвячений односельцям, які вчилися у ній. А літератори-краєзнавці зібрали пісні, створені під час війни.

У 1975 році не було такої школи, де б не влаштували зустрічі з ветеранами війни. В залі бойової слави СШ № 4 був стенд "Вчителі школи-учасники Великої Вітчизняної війни". Тут завжди людно. П. П. Левицький розповідав своїм вихованцям про те, як ленинградці боролися з фашистами, голодом і холодом, чому в тому двобої з ворогом перемогли радянські люди.

В багатьох школах було оголошено конкурс на кращий подарунок для учасників Великої Вітчизняної війни. Гарні сувеніри виготовили учні СШ № 1 і СШ № 4. Ця виставка дарунків фронтовикам працювала в районному Будинку піонерів.

Юнь завжди вабила героїка і романтика. Ось чому юнаки і дівчата цікавились життям і подвигами своїх ровесників - героїв-піонерів, комсомольців.

Наприклад, червоногалстучні СШ № 1 боролись за право називатися молодогвардійською дружиною. Кожен піонер повинен був знати історію "Молодої гвардії". Учні листувалися з рідними молодогвардійцями. На зимових канікулах кращі піонери і комсомольці відвідали Краснодар. В дні пам'яті молодогвардійців учні-відмінники правофлангових загонів відповідають урок за Героя Радянського Союзу Олега Кошового, чие ім'я носила піонерська дружина.

В піонерській дружині СШ № 3 за традицією проходив "Тижень дружини", присвячений дню народження Зої Космодем'янської. Під час проведення тижня влаштовуються конкурси загонів на кращу стінну газету, декламаторів віршів про Зою, букет квітів тощо. Тижень закінчується збором дружини "Пам'яті загиблих будьте гідні!".

Вже кілька років учні Полтавської школи-інтернату підтримують тісні зв'язки з Героями Радянського Союзу С. І. Маковським, В. В. Герасіним, учасником підпілля в селі Новозлатополі Г. Т. Потапенком, воїнами Запорізького гарнізону, військовими частинами, в яких служать їхні випускники. У військовому кабінеті майбутні воїни обладнали стенд "Є така професія — захищати Батьківщину". На інших стендах — фотографії випускників, які обрали для себе військовий фах, а також тих, хто несе службу в армії і є відмінником бойової і політичної підготовки.

Здійснюючи туристський похід по берегах Дону, старшокласники Комсомольської СШ цікавилися бойовою історією п'ятого козачого кавалерійського корпусу, воїни якого визволяли наш край. Вони побували в місцях, де формувався корпус, розшукали ветеранів його і листуються з ними. Учні цієї школи зробили також захоплюючу екскурсію по містах-героях Севастополю, Одесі, Керчі, Новоросійську. Після повернення додому юні патріоти влаштували вечір "Морська слава Батьківщини", де поділилися своїми враженнями.

Серед юних гуляйпільців великою популярністю користувалися військово-спортивні ігри "Орлятко" і "Зірниця".

Підготовка до святкування 30-річчя Перемоги сприяла урізноманітненню форм роботи з учнями. Серед них — лекції на військово-патріотичні теми, читання і обговорення книг про юних героїв, конкурси творів "Як я розумію мужність", "Вони захищали Батьківщину", "Слава переможцям", "Подвиг батьків — приклад для підростаючої зміни", диспути "В житті завжди є місце подвигам", операції "Світанок", "Червоні зірки", уроки мужності, збори піонерських дружин на військово-патріотичні теми.

Ця робота сприяла формуванню в учнів почуття любові до Батьківщини, підготовці юні до захисту Вітчизни.

7 червня 1975 року розповідав громадський інспектор з туризму райвно В. Д. Куторницький:

— Настало літо. А разом з ним прийшли веселі канікули — пора піонерських таборів, гарячих польових робіт, захоплюючих екскурсій і походів.

Все більшої популярності набуває в нашому районі туризм. Для школярів туристські будні розпочалися ще ранньої весни. Холодного квітневого дня поблизу села Комсомольського відбулися перші районні змагання із спортивного орієнтування на кубок імені Алли Оношко. Тоді в упертій боротьбі перше місце і перехідний приз завоювала команда Комсомольської СШ. Призерами змагань серед учнів старшої вікової групи стали В. Ухналь, Ю. Накалюжний, О. Оберемко, В. Пащенко, В. Губар, Л. Шило, молодшої вікової групи — С. Хохотва, О. Онучко, І. Яланський, Н. Сторожук, Н. Прокопенко, Л. Карнаух. Ось ці учні й склали

збірну команду нашого району, яка взяла участь у III обласних змаганнях школярів з орієнтування на приз імені Героя Радянського Союзу К. Т. Великого. Змагання проходили в Запоріжжі на території Дніпровських плавнів, на місці героїчного форсування Дніпра радянськими військами.

В дводенній боротьбі учні нашої збірної змагались нарівні з такими майстрами орієнтування, як команди Жовтневого і Шевченківського районів. Відмінно виступили дівчатка молодшої групи. Вони зайняли перше місце. В особистому заліку Наташа Сторожук посіла друге місце, програвши чемпіонці області всього 9 секунд. Наташа Прокопенко була четвертою. Нижче своїх можливостей виступили дівчата старшої групи. А вже в другому виді змагання — естафеті з орієнтуванням — вони показали, на що здібні. Друге місце підбадьорило нашу команду.

Юнаки в обох видах змагання вийшли на 6 місце, а ось хлопчики потягли команду назад. В результаті — шосте загальнокомандне місце.

На території плавнів проходив і IX обласний зліт учителів. Програма нинішнього зльоту була дуже насиченою. Одразу ж після приїзду до Запоріжжя команди включились у змагання: від автостанції треба було здійснити піший похід до бази відпочинку заводу "Комунар". Відбувся також конкурс на кращу маршрутнокваліфікаційну комісію (МКК). До речі, він виявив значні недоліки в роботі багатьох МКК. Вже той факт, що з 26 команд тільки 14 ввійшло в залік, свідчить, що не всі шкільні МКК чітко уявляють свої права і обов'язки. Більшість маршрутних листів, поданих на конкурс, була невірно оформлена: не було візи лікаря, відміток на пунктах маршруту, висновку комісії про готовність команди до походу, її рекомендацій.

Невдалими були виступи нашої команди в основних видах змагання — орієнтуванні і туртехніці. І в результаті — загальне 9-е місце. Це, звичайно, не кращий результат гуляйпільців. Але невдачі не повинні засмучувати нас. Адже турзліт став доброю підготовкою турорганізаторів до наступних літніх екскурсій і походів учнів.

В цьому році по всіх школах області проводиться X обласний масовий туристський похід "Дорогою бойової і трудової слави". Учасникам його належить вивчити пам'ятники, військові поховання, пов'язані з подвигами воїнів Червоної Армії. Вони ознайомляться з подіями першої російської революції, відвідають місця, пов'язані з виступами робітників, здійснять екскурсії на промислові і сільськогосподарські підприємства, збудовані чи реконструйовані за роки дев'ятої п'ятирічки, проведуть археологічне обстеження берегових урвищ, оголених ярів, могил. Похід проводитиметься з 13 по 19 червня. Кожна восьмирічна школа повинна сформувати групу з 12 чоловік на чолі з керівником, кожна середня школа — 2 групи по 12 чоловік. Склад групи — 7 хлопців і 5 дівчат.

Групи шкіл здійснюють походи по території свого району, але дозволяється проходження частини маршруту по територіях сусідніх районів. Довжина маршруту — не менше 75 кілометрів.

19 червня всі групи нашого району збираються біля вітрянського ставка, недалеко від села Комсомольського. Кожна група на збірному пункті здає шляховий журнал, карту індивідуального обліку, звіт про виконані учасниками походу доручення і маршрутний лист. Там же будуть влаштовані змагання з туртехніки і окремі конкурси. Група — переможниця в повному складі буде направлена на обласний зліт юних туристів — краєзнавців.

Туристські стежки чекають на вас, юні. Попутного вам вітру і легких рюкзаків [55].

17-22 листопада 1975 року в міській середній школі № 3 проходив тиждень профорієнтаційної роботи. За цей час учні сьомих і восьмих класів з класними керівниками М. М. Шамрай, М. С. Яланським, К. Т. Рогач, В. В. Філіпченком побували на екскурсії на дослідно-експериментальному заводі сільгоспмашин; піонери п'ятих — шостих класів з викладачами К. Ф. Квітко, К. В. Новохатько відвідали молочнотоварну ферму місцевого колгоспу імені Карла Маркса, а опісля на уроці російської мови писали твір "На фермі".

Цікаво знати, що на 8 березня 1976 року в школах Гуляйпільського району працювало на педагогічній ниві 547 вчителів і вихователів, з них 431 — жінки. Крім того, понад 90 жінок трудилося в дошкільних та позашкільних установах.

Колектив дитсадка № 2 "Веселка" з ветеранами. 1976 р.

— Особливо глибокої пошани заслуговують ветерани педагогічної праці Г. І. Руденко, заслужена вчителька УРСР, Д. В. Сокрута, П. П. Похла, Л. П. Попкова, Г. І. Бодня, Н. І. Ануфрієва, П. Й. Верболович, М. П. Романова, Ю. С. Люта, М. І. Овечко, Д. Н. Богуславська, Н. Г. Єженкіна, Г. К. Вітер та інші, які знаходяться на заслуженому відпочинку, — за їх багаторічну і сумлінну працю по навчанню і вихованню молодого покоління.

Велика армія жінок-вчителів, вихователів працює на освітній ниві й нині. Сумлінна праця багатьох з них відзначена урядовими нагородами. Орденами СРСР нагороджені Р. І. Плетінь, С. В. Мазур, Г. М. Чучко, значком "Відмінник народної освіти УРСР" — 18 педагогів, медалями — 10, Грамотами Міністерства освіти УРСР — 21, значком "Ударник 9-ої п'ятирічки" — 2. Багато з них відзначено грамотами облвню та обкому профспілки працівників освіти, вищої школи та наукових установ, грамотами райвиконкому.

Грунтовні й міцні знання давали учням вчителі М. В. Кошельник, Г. С. Качан, Р. С. Цюпкало (СШ № 2), Т. Б. Веретільник, Т. Д. Солодка, Н. К. Левицька, Л. М. Шапошникова (СШ № 1), М. М. Шамрай, М. Г. Сидоренко (СШ № 3), Н. П. Синицька, В. Т. Даниленко, Л. Ф. Філіпська (Комсомольська СШ), Г. Ф. Карпенко (Воздвижівська СШ), Л. Г. Зернова, Н. Т. Терещенко, О. М. Теплицька (Полтавська школа-інтернат), Л. Д. Савин, Н. П. Ковура (Добропільська СШ), Н. М. Ольшанська (початкова школа № 7), Г. Й. Онищенко та Г. І. Кармазіна (Дорожнянська початкова школа), Л. В. Піка, М. П. Батрак, Л. П. Коростильова (СШ № 4), Р. І. Савченко та багато-багато інших. Хорошими пропагандистами, лекторами, агітаторами зарекомендували себе В. Ф. Кириченко, Р. А. Плющій, О. В. Бондаренко, Н. М. Петелько, Н. Н. Кириченко, Н. Я. Курасова, О. І. Чижук, В. В. Пурик, К. Ф. Квітка, К. В. Новохатько, К. Г. Філіпченко...

В середині травня 1977 року на III районні змагання школярів із спортивного орієнтування на кубок імені Алли Оношко з'їхалося 19 команд. Кількість команд-учасниць свідчить про підвищений інтерес до цього виду спорту. Юним спортсменам було запропоновано новий вид змагань — естафету з орієнтування. Начальник

дистанції А. І. Васильєв і його помічник десятикласник Олександр Єна зробили все, щоб етапи траси були важкими, цікавими і різноманітними.

В загальнокомандному заліку перше місце уже втретє завойувала перша команда Комсомольської СШ. Її час — 7 годин 17 хвилин 20 секунд. На другому місці — друга команда Комсомольської СШ — 8 годин 21 хвилина 6 секунд, на третьому — Любимівської СШ (10 годин 7 хвилин 45 секунд). Серед восьми першими були представники школи № 5, другими — Долинської, третіми — Верхньотерсянської.

Команди — переможниці нагороджені грамотами райкому комсомолу, призери кожної вікової групи одержали дипломи. Під час змагань 47 учасників виконали норматив III юнацького розряду.

Через два дні після районних відбулися V обласні змагання із спортивного орієнтування на приз імені Героя Радянського Союзу К. Т. Великого. Два дні у дніпровських плавнях тривала вперта боротьба школярів області за двома видами програми: особистокомандна першість і естафета з орієнтування.

Наша команда, до якої входили в основному учні Комсомольської СШ, показала, що і незнайома болотиста місцевість (змагання проводилося в новому районі, по новій карті) прохідна, якщо є навик орієнтування.

Після першого дня наша команда у класі "А" посідала четверте місце, а в підсумку змагань зайняла третє загальнокомандне місце. Вона нагороджена пам'ятним кубком, грамотою облвню. Тренер команди А. І. Васильєв теж одержав грамоту облвню. Ось імена призерів обласних змагань: Володимир Ухналь, Григорій Півень, Олександр Панасенко, Сергій Куторницький, Сергій Вороний, Наталія Сторожук, Олена Півень, Ірина Клиндицька, Любів Кушніренко, Тоня Коноваленко (Комсомольська СШ), Ольга Михайлина, Сергій Тютюнник (Любимівська СШ).

А тепер тільки цифри і факти.

На початку квітня 1978-го року в залі Будинку піонерів зібралися на велику раду члени учнівських виробничих бригад Гуляйпільля. У роботі зльоту брали участь кавалер високих урядових нагород прославлений механізатор з колгоспу імені Горького М. І.

Єременко, другий секретар райкому Компартії України М. С. Грицаєнко, заступник голови райвиконкому Б. Г. Камінський, завідувачий відділом пропаганди і агітації райкому партії В. М. Коловський, секретарі райкому комсомолу, працівники народної освіти і сільського господарства.

В доповіді, з якою виступила секретар — завідувача відділом райкому комсомолу Ніна Мормуль, було проаналізовано діяльність учнівських виробничих бригад — надійного резерву для підготовки спеціалістів масових професій на селі.

На 6 квітня 1978 року в районі було 9 виробничих бригад, котрі об'єднували близько 900 учнів. Чималий досвід трудового виховання юних нагромадили Успенівська (керівник бригади О. П. Калиниченко), Комсомольська (Д. О. Домінова), Добропільська (Л. Я. Буряк) середні школи.

Учні, на відведеній їм землі, дбайливо господарювали, вирощували високі врожаї. Педагоги у співдружності з керівниками і спеціалістами сільського господарства вміло спрямовували роботу бригад, прищеплювали дітям почуття радості творення, праці. У бесідах, на вечорах трудової слави підкреслювалась суспільна значимість праці, зокрема, хліборобської на благо Вітчизни. Тож і не дивно, що в колгоспі "Україна" кожного року залишалось працювати багато випускників.

Дружили школярі Любимівської, Успенівської, Комсомольської середніх шкіл з науковими працівниками Розівської дослідної станції, які подавали допомогу в проведенні дослідницької роботи.

Наприклад, юні виробничники Комсомольської СШ проводили такі досліди: вплив густоти посіву на врожай кукурудзи, строків посіву на врожай соняшнику.

У членів учнівських виробничих бригад був великий потяг до техніки, але вони були слабо нею забезпечені.

— Треба сміливіше довіряти молоді техніку, — наголошував учитель виробничого навчання Успенівської СШ О. П. Калиниченко. — А тим, хто добре опанував тракторну справу, слід видавати не тимчасові посвідчення, а права тракториста-машиніста III класу.

24 серпня 1978 року відбулася нарада вчителів. Крім членів педагогічних колективів шкіл та дошкільних дитячих закладів району, міського середнього професійно-технічного училища в її роботі взяли участь завідувачий відділом науки і учбових закладів Запорізького обкому Компартії України М. М. Сидоренко, представник обласного відділу народної освіти В. В. Нечай, члени бюро районного комітету Компартії України та виконкому районної Ради народних депутатів, керівники й секретарі парторганізацій колгоспів, радгоспів, підприємств, організацій та установ, комсомольські й профспілкові працівники.

Учасники наради обговорили питання "Про хід виконання постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР "Про дальше вдосконалення навчання, виховання учнів загальноосвітніх шкіл і підготовки їх до праці". З доповіддю в цьому питанні перед учасниками наради виступила секретар райкому Компартії України Л. І. Явон, в обговоренні доповіді — завідувачий районним відділом народної освіти С. І. Іванов, директор першої міської середньої школи М. С. Косогор, директор Новозлатопільської восьмирічної школи О. В. Бондаренко, директор третьої міської середньої школи В. Ф. Кириченко, заступник директора Любимівської середньої школи В. Я. Красницький, голова правління колгоспу "Україна" В. Л. Столяренко, вчителька четвертої міської середньої школи, делегат III Всесоюзного з'їзду вчителів М. А. Станько, секретар райкому комсомолу Н. М. Забава, директор Полтавської середньої школи В. Ф. Мажаєв. З промовою виступив М. М. Сидоренко.

Учасники наради відзначали, що в районі проводиться значна робота по реалізації постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР "Про дальше вдосконалення навчання, виховання учнів загальноосвітніх шкіл і підготовки їх до праці".

Практично здійснено перехід до загальної середньої освіти. В 1978 році в різних середніх навчальних закладах продовжували навчання 98,7 відсотка випускників восьмих класів. Успішно вирішували ці питання в Добропільській, Воздвижівській, Любимівській та Полтавській середніх школах, Червоненській та Залізничній восьмирічних. Цього не можна сказати про Гуляй-

пільську СШ № 4, Новозлатопільську та Долинську восьмирічні школи.

Багато робилося для навчання робітничої молоді, яка не мала середньої освіти. У 1977 році в районі працювало 13 консульт-пунктів заочної школи, функціонували окремі класи в колгоспі імені Карла Маркса, райоб'єднанні "Сільгосптехніка", на експериментальному заводі сільгоспмашин та заводі побутових товарів. Всі 577 учнів заочної школи успішно закінчили навчальний рік.

В районі багато вчителів, які уміло поєднували навчальний і виховний процес, дбали про підвищення його ідейно-політичного рівня і пізнавального значення. Серед них — заслужений вчитель УРСР В. Г. Плетінь (Залізнична восьмирічна школа), кавалер ордену "Знак Пошани" С. П. Хмара (Воздвижівська СШ), делегат Всесоюзного з'їзду вчителів М. А. Станько (Гуляйпільська СШ № 4), В. П. Заворотинська (СШ № 1), В. І. Колісник (Комсомольська СШ), Н. П. Тарасенко (Малинівська восьмирічна школа), Г. П. Гречко (Успенівська СШ) та багато інших.

За роки дев'ятої п'ятирічки в районі споруджено 4 нові школи на 2400 учнівських місць. В поточній п'ятирічці добудовано корпус СШ № 1 на 392 учнівських місця, споруджено 3 класні кімнати в Долинській восьмирічній школі, їдальню при СШ № 2, введено в експлуатацію дитячий комбінат на 140 місць, для вчителів села виділено 32 квартири. Закінчували будівництво інтернату в селі Приютному на 50 місць, зводилась їдальня допоміжної школи-інтернату. До кінця п'ятирічки передбачалося збудувати восьмирічну школу в селі Темирівці.

У 1977 році для придбання технічних засобів навчання, обладнання, на навчально-наочні посібники використано 113,2 тисячі карбованців, у першому півріччі 1978 року — 50,8 тисячі.

Разом з тим питанню зміцнення навчально-матеріальної бази ще не скрізь приділяли належну увагу. В Успенівській восьмирічній школі вона не відповідала вимогам дня.

Педагогічні колективи шкіл району чимало попрацювали над удосконаленням організації і змісту навчального процесу. В 1977-1978 навчальному році успішність склала 99,7 відсотка, 9 випускників (із 549) закінчили школу із золотою медаллю, 67 нагоро-

джені Похвальними грамотами за особливі успіхи у вивченні окремих предметів. Повної успішності добились педколективи СШ №2, СШ № 3, Полтавської школи — інтернату, Любимівської, Полтавської та Успенівської середніх шкіл, восьмирічної № 5, Верхньотерсянської, Долинської, Темирівської та Успенівської восьмирічних, 8 (із 9) початкових шкіл. Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР наголошувала на необхідності рішучого повороту школи до поліпшення підготовки молоді до праці у сфері матеріального виробництва. В цьому плані в районі проведена певна робота. В школах є 37 майстерень, 8 автомашин, 7 тракторів, обладнано 4 кабінети для вивчення тракторної справи, 2 — автосправи. Добре обладнані майстерні в СШ № 1, СШ №3, СШ № 4, Полтавській середній та Червоненській восьмирічних школах.

Слаба навчально-матеріальна база майстерень СШ № 2, восьмирічної школи № 5, Долинської, Приютненської, Темирівської та Успенівської восьмирічних шкіл. Виробниче навчання впроваджено в семи школах району, і все ж у справі трудового навчання ще чимало недоліків. Слід перш за все підвищити кваліфікацію вчителів праці.

Із 28 лише два мають спеціальну вищу освіту, 12 — середню. Решта — неспеціалісти.

Ефективною формою організації трудових об'єднань є учнівські виробничі бригади. Чималий досвід накопичений в Успенівській та Комсомольській середніх школах. Цього не скажеш про решту шкіл. Істотним недоліком в діяльності виробничих бригад є відсутність дослідницької роботи. Влітку при 10 школах працювали табори праці і відпочинку, в них перебувало 900 учнів. Продумано організували працю і відпочинок дітей в СШ № 1, Полтавській, Любимівській, Комсомольській середніх школах. На низькому організаційному рівні при незадовільно поставленій виховній роботі функціонували табори при СШ № 2, Добропільській середній школі.

Отже, такі цифри і факти.

* На 30 вересня 1978 року в Гуляйпільському районі діяло 30 загальноосвітніх шкіл і 1 одна допоміжна школа-інтернат. У них навчалось 6315 дітей.

* 2732 учні вчилися у школах і групах продовженого дня.

* 609 чоловік нараховувала освітянська сім'я району.

В рядах працівників освіти було 85 комуністів і 165 комсомольців.

* В районі 7 орденосців. Кавалери ордена Леніна — М. А. Верба, ордена Трудового Червоного Прапора — П. С. Мірошниченко, С. В. Мазур, ордена "Знак Пошани" - Р. І. Плетінь, Є. П. Хмара, Г. М. Чучко, М. Я. Тарасенко. Медаллю "За трудову доблесть" нагороджено 13 освітан, медаллю "За трудову відзнаку" — 11.

* Звання заслуженого вчителя УРСР носив В. Г. Плетінь, медаль імені А. С. Макаренка одержала М. І. Гунько, значки "Відмінник народної освіти УРСР" — 45 чоловік.

* 4 чоловіка нагороджено Почесними грамотами Міністерства освіти СРСР і ВЦРПС, 64 — Почесними грамотами Міністерства освіти УРСР і республіканського комітету профспілки працівників освіти, вищої школи і наукових установ.

* 4 працівники освіти відзначені знаком "Ударник 9-ої п'ятирічки", 11 — знаком "Переможець соцзмагання-76", 5 — знаком "Переможець соцзмагання-77".

* * *

В кінці січня 1979 року в районному Будинку піонерів відбувся огляд учнівської художньої самодіяльності, присвячений 110 роковинам з дня народження В. І. Леніна. Свою виконавську майстерність продемонстрували представники всіх восьмирічних і середніх шкіл.

Знайомство з творчими досягненнями учнів принесло задоволення. Хіба можна залишатися байдужими, дивлячись, з яким натхненням юні малинівці — члени духового оркестру (керівник А. М. Калениченко) виконують "Прощання слов'янки", "На сопках Маньчжурії". Або, те, з якою високою професійною майстерністю учні Комсомольської середньої школи Іван Скидан та Світлана Луцька протанцювали "Російський танок". Запам'яталася глядачам і вокально-хореографічна композиція "Леніну вінок" (керівник Т. М. Ляхова), котру привезли на огляд десятикласники

Полтавської школи-інтернату. Добре сприйняли присутні і молодшу танцювальну групу Комсомольської середньої школи. Особливо їхні танці "Учнівська полька" та "Чунга-Чанга". Діти і керівники школи потурбувалися про оформлення костюмів. Другокласники ніби не танцювали, а проводили колективну гру — так легко і невимушено поводили вони себе на сцені.

Серед учнівських хорів приємно виділявся хор Малинівської восьмирічної школи. Тільки в ньому діти виконували пісні двома голосами, тоді як усі учнівські хори одноголосні.

Серед вокальних груп найкраще виступило тріо Полтавської середньої школи. Особливо добре проспівали школярі пісні "Де Росія початок бере", "Ми - просто дівчатка, ми — просто хлоп'ятка". Вдало продемонстрували майстерність у "Пісні першокласника" і члени вокальної групи СШ № 4.

На огляді непогано виступили солісти. Семикласниця з Долинської восьмирічної школи Ліда Лисенко добре проспівала пісню "Я люблю свою землю". Не залишилося байдужих у залі і до виступів п'ятикласниці Алли Фуфалько (СШ № 4), Світлани Брацило (СШ № 3), Юрія Зінченка, Сергія Бодні, Ірини Домашенко (СШ № 2), Рози Угрюмової (восьмирічна школа № 6), Тані Шимянської (Приютненська восьмирічна школа), Валентини Савин, Валентини Шило, Любові Гоголь (Новозлатопільська восьмирічна школа), Світлани Огієнко, Валентини Журавльової (СШ № 1).

На нинішній огляд прибули і декламатори з різних шкіл. Крім інших техніку виконання віршів продемонстрували Ірина Закарлюка (СШ № 1), Володимир Коростильов (СШ № 4), Наташа Панасейко (Любимівська середня школа), Таня Крупка (Комсомольська середня школа). Не залишились поза увагою і виступи читців прози Олександра Кириченка (восьмирічна школа селища Залізничного) та Олександра Дороднього (Добропільська середня школа).

Цього разу на огляд прибуло більше танцювальних колективів. Вони засвідчили, що до танцю у школах зріс інтерес.

Добро виступили танцюристи Комсомольського, Полтавської школи-інтернату, Верхньої Терси. Відрадно, що терсяни привезли на огляд бальні і циганські танці.

Глядачі побачили і ансамбль гітарних інструментів з Верхньотерсянської восьмирічної школи та вокально-інструментальний ансамбль СШ № 1. Все ще у школах слабою залишається робота драматичних гуртків. До огляду підготувалися тільки учні СШ № 3, котрі показали уривок з казки Ш. Перро "Попелюшка", Долинської восьмирічної школи — сцену "Рукавичка" та Успенівської восьмирічної — сцену "Урок ввічливості".

Районний огляд учнівської художньої самодіяльності виявив і ряд недоліків. Він показав, що художні керівники шкіл не все роблять для розвитку юних талантів, мало працюють з обдарованими дітьми. Все ще наболілим питанням залишається вибір репертуару — він майже однаковий у всіх, а це свідчить, що керівники не працюють над його розширенням, збіднюють види і жанри художньої творчості.

* * *

Тепер про випускний вечір, який відбувся в кінці червня 1979 року в середній школі № 4.

Догорав ще один червневий день. Вітерець ніс сюди, на подвір'я СШ № 4, пахощі хлібного поля і благодатну прохолоду людям, які чекали урочистого початку випускного вечора. Птахом шугала музика, створюючи бентежно-тривожний настрій десятикласникам, нагадуючи їм про останні години перебування в стінах рідної школи.

Настала хвилина, коли змовкла музика і над притихлими учнями, батьками, вчителями, гостями понеслися позивні школи. Стихають вони, і на учнівську урочисту лінійку шикуються десятикласники. Від внутрішнього хвилювання натягнутою струною бринять їхні голоси. Цьогорік 92 вихованці СШ № 4 виходять на самостійний шлях у житті.

— Наша школа, — говорить директор Л. Є. Мартиненко, — увосьме проводить у велике життя десятикласників. 557 учнів вийшли з її стін. 11 з них закінчили навчання із золотими медалями, 87 отримали грамоти за особливі успіхи у вивченні окремих дисциплін. Всі вони знайшли правильний шлях у житті. Педа-

гогічний колектив школи пишається колишніми вихованцями Олександром Кірієнком, Людмилою Шепель, Олександром Коростильовим та багатьма іншими, які високо несуть честь школи, звання громадянина Радянського Союзу.

— Ми надіємося, — продовжує директор, — що й цього річні випускники не зганьблять честі школи, завжди будуть першими в рядах будівників нашого суспільства. Тож мирного неба вам, яскравого сонця, щасливої дороги!

Виступ, який проголосила від імені класних керівників Л. В. Піка, почався так:

— Шановні випускники! Я заздрю вам, вашій юності. У житті вашому буде всього, але не панікуйте, не кидайтесь у розпач, у важку хвилину життя згадайте вчителів, батьків своїх, вони завжди придуть на допомогу, бо ви — частка наших сердець.

Для зачитання наказу по школі слово надається заступника директора з навчально-виховної роботи О. М. Бохану:

— Наказую видати атестати особливого зразка за відмінні успіхи у навчанні і праці та зразкову поведінку Тамілі Шевченко, Наталі Павленко, Тетяні Чучко, Людмилі Устимовій, Ірині Васильковій, Олені Стасик.

Під оплески присутніх директор школи вручає ученицям-відмінницям атестати особливого зразка.

За особливі успіхи у вивченні окремих предметів грамотами нагороджуються Тамара Закарлюка, Галина Ясько, Ольга Онищенко, Галина Кириченко, Євген Дмитренко, Анатолій Ізюмов, Ігор Шрамко — всього 12 чоловік.

Коли було вручено атестати і грамоти, слова подяки вчителям, батькам за навчання і виховання сказали випускниці-79 Олена Стасик та Тетяна Чучко.

І ось, як білосніжна хвиля прибою, рушають випускники з букетами живих квітів до вчителів.

Юнаки і дівчата повертаються на свої місця. Їх вітає перша вчителька А. Я. Самовол. Вона згадує той день, коли вони прийшли до школи вперше. Непомітно збіг час, постаріли батьки і вирости, змужніли їх діти, які стали вже перед вибором життєвого шляху.

— Хай завжди, шановні діти, сонце буде у ваших очах. Щасливого польоту в самостійне життя! — такими словами закінчує виступ А. Я. Самовол.

Щоб десятикласники не забули своєї школи, їм піонери вручають пам'ятні накази.

Під оплески присутніх завідувача відділом працевлаштування райвиконкому Л. М. Зачепило вручає путівки на роботу: в колгосп "Заповіт Леніна" — Олександрові Шевченку, на експериментальний завод сільгоспмашин — Юрію Сушкевичу, ремонтно-механічний завод — Володимиру Омелькову, взуттєву фабрику — Володимиру Борисенку, в ПМК-121 — Віктору Коропцю, районний вузол зв'язку — Тетяні Зиміній.

Із святом випускного вечора, закінченням школи учнів вітали також інспектор райвно М. М. Глазунова, заступник голови правління колгоспу імені Карла Маркса П. К. Павелько, від імені батьків — Г. Г. Шевченко.

Лунає велична мелодія Гімну Радянського Союзу. Урочиста лінійка закінчена. Попереду у випускників прощальний бал у школі і все життя.

ДОПОВНЕННЯ ДО ІСТОРИЧНОЇ ДОВІДКИ

14.05.1976 р.

Гуляйпільського районного відділу народної освіти (райвно), затвердженої на ЕПК (протокол № 10 від 24 травня 1971 року).

Після затвердження історичної довідки проведено такі зміни: методичний кабінет був організований і вкомплектований наказом № 52 § 2 по Гуляйпільському районному відділу народної освіти від 1 вересня 1969 року, на підставі наказу по Запорізькому облвно № І22-К від 1 вересня 1969 року.

Рішення виконкому Гуляйпільської районної Ради депутатів трудящих № 305 від 16 вересня 1971 року про закриття однокомплектних початкових та восьмирічних шкіл району на початок 1971-1972 навчального року:

початкову школу с. Охотниче Полтавської сільської Ради, Марфопільську восьмирічну школу (с. Марфополь), Дорожнянську восьмирічну школу (с. Дорожнянка).

Рішенням виконкому Гуляйпільської районної Ради депутатів трудящих № 4/256 від 28 вересня 1972 року затверджено фактичну мережу шкіл району на 1972-1973 навчальний рік:

відкрити з 1 вересня 1972 року в селі Чарівному Комсомольської сільської Ради депутатів трудящих початкову школу; закрити з 1 вересня 1972 року:

Гуляйпільську початкову школу № 3 Гуляйпільської міської Ради депутатів трудящих,

Затишанську початкову школу Гуляйпільської міської Ради депутатів трудящих,

Луначарську початкову школу Полтавської сільської Ради депутатів трудящих,

Роздольну початкову школу Рівнопільської сільської Ради депутатів трудящих.

Реорганізувати Дорожнянську восьмирічну школу в початкову. Рішенням виконкому Гуляйпільської районної Ради депутатів трудящих № 9/248 від 20 вересня 1973 року були закриті початкові школи району:

Грушівська Рівнопільської сільської Ради, Новозапорізька Добропільської сільської Ради, Ремівська Приютненської сільської Ради. Рішенням виконкому Гуляйпільської районної Ради депутатів трудящих № 5/237 від 26 вересня 1974 року закрито початкову школу:

Успенівську Успенівської сільської Ради. Реорганізувати Добропільську восьмирічну школу і Полтавську восьмирічну школу в середні школи. Реорганізувати Варварівську і Марфопільську восьмирічні школи в початкові.

Рішення виконкому Гуляйпільської районної Ради депутатів трудящих № 5/278 від 9 жовтня 1975 року про фактичну мережу шкіл району на 1975-1976 навчальний рік.

Закрити з 1 вересня 1975 року такі початкові школи:
Красногорівську і Новоіванівську Успенівської сільської Ра-
ди депутатів трудящих,

Новоукраїнську Новозлатопільської сільської Ради депутатів
трудящих,

Ольгівську Полтавської сільської Ради депутатів трудящих,
Петрівську і Староукраїнську Петрівської сільської Ради де-
путатів трудящих.

Рішення виконкому Гуляйпільської районної Ради депутатів
трудящих № 18/291 від 9 жовтня 1975 року закрито з 15 жовтня
1975 року Мирну і Чарівну початкові школи Комсомольської
сільської Ради депутатів трудящих.

Відкрито нову Комсомольську середню школу Комсо-
мольської сільської Ради депутатів трудящих.

Станом на кінець 1975-1976 навчального року в Гуляй-
пільським районі наявна була така мережа установ народної освіти:

Масові загальноосвітні школи:

а) середні школи — 11:

Гуляйпільська середня школа № 1 — м. Гуляйполе

Гуляйпільська середня школа № 2 — м. Гуляйполе

Гуляйпільська середня школа № 3 — м. Гуляйполе

Гуляйпільська середня школа № 4 — м. Гуляйполе

Воздвижівська середня школа — с. Воздвижівка

Добропільська середня школа — с. Добропілля

Комсомольська середня школа — с. Комсомольське

Любимівська середня школа — с. Любимівка

Полтавська середня школа — с. Полтавка

Полтавська середня школа-інтернат — с. Полтавка

Успенівська середня школа — с. Успенівка,

б) восьмирічні школи — 10:

Гуляйпільська восьмирічна школа № 5 — м. Гуляйполе

Восьмирічна школа селища Залізничного — сел. Залізничне
ст. Гуляйполе

В-Терсянська восьмирічна школа Верхньотерсянської
сільської Ради — с. В-Терса

Долинська восьмирічна школа Долинської сільської Ради —
с. Долинка

Малинівська восьмирічна школа Малинівської сільської
Ради — с. Малинівка

Новозлатопільська восьмирічна школа Новозлатопільської
сільської Ради — с. Новозлатопіль

Приютненська восьмирічна школа Приютненської сільської
Ради — с. Приютне

Темирівська восьмирічна школа Темирівської сільської Ради —
с. Темирівка

Успенівська восьмирічна школа Успенівської сільської Ради —
с. Успенівка

Червоненська восьмирічна школа Червоненської сільської
Ради — с. Червоне,

в) початкової школи — 13:

Гуляйпільська ПШ № 6 — м. Гуляйполе Гуляйпільської
міської Ради

Гуляйпільська ПШ № 7 — " —

Гуляйпільська ПШ № 8 — " —

Варварівська ПШ — с. Варварівка Добропільської сільської
Ради

Дорожнянська ПШ — с. Дорожнянка Дорожнянської
сільської Ради

Зеленогаївська ПШ — с. Зелений Гай Гуляйпільської міської
Ради

Леваднівська ПШ — с. Левадне Приютненської сільської Ради

Марфопільська ПШ — с. Марфопіль Гуляйпільської міської
Ради

Новогригорівська ПШ — с. Новогригорівка Успенівської
сільської Ради

Новодарівська ПШ — с. Новодарівка Приютненської
сільської Ради

Новомиколаївська ПШ — с. Новомиколаївка Успенівської
сільської Ради

Рівнопільська ПШ — с. Рівнопілля Рівнопільської сільської Ради

Солодківська ПШ — с. Солодке Успенівської сільської Ради,

г) школи працюючої молоді — 1:

Гуляйпільська заочна середня школа,

д) допоміжні школи — 1:

Гуляйпільська обласна допоміжна школа-інтернат,

е) дошкільні дитячі установи — 4:

Гуляйпільський дитячий сад № 1 ім. 8 Березня

Гуляйпільський ясла-сад №-2 "Веселка"

Гуляйпільський ясла-сад № 3

Ясла-сад птахофабрики "Гуляйпільська" № 4 "Барвінок",

ж) позашкільні дитячі установи — 1:

Гуляйпільський Будинок піонерів.

Всі ці школи іменуються назвою населених пунктів за місцем їх розташування. За період з 1978 року по 1985 рік у Гуляйпільському районному відділі народної освіти відбулися такі зміни:

згідно з рішенням Гуляйпільського райвиконкому від 25 жовтня 1979 року № 19/289 "Про фактичну мережу шкіл району на 1979-1980 навчальний рік були закриті на 1 вересня 1979 року:

— Гуляйпільська початкова школа № 8, учні цієї школи переведені в Гуляйпільську СШ № 1;

— Леваднівська початкова школа — учнів переведено до Приютненської ВШ;

— Солодківська початкова школа — учнів переведено до Успенівської ВШ.

Згідно з рішенням райвиконкому від 25 жовтня 1979 року № 9/269 "Про фактичну мережу шкіл району на 1980-1981 рік" на 1 вересня 1980 року була закрыта Зеленогаївська початкова школа, учнів переведено в Червоненську ВШ.

Станом на кінець 1984-1985 навчального року в Гуляйпільському районі була наявна така мережа установ народної освіти:

масові загальноосвітні школи — 27:

а) середні школи — 11:

Гуляйпільська середня школа № 1, місто Гуляйполе

Гуляйпільська середня школа № 2, місто Гуляйполе

Гуляйпільська середня школа № 3, місто Гуляйполе

Гуляйпільська середня школа № 4, місто Гуляйполе

Воздвижівська середня школа, с. Воздвижівка

Добропільська середня школа, с. Добропілля

Комсомольська середня школа, с. Комсомольське

Любимівська середня школа, с. Любимівка

Полтавська середня школа, с. Полтавка

Успенівська середня школа, с. Успенівка

Полтавська середня школа-інтернат, с. Полтавка,

б) восьмирічні школи — 10:

Гуляйпільська восьмирічна школа № 5, місто Гуляйполе

Восьмирічна школа селища Залізничного, селище Залізничне

Долинська восьмирічна школа, село Долинка

Малинівська восьмирічна школа, село Малинівка

Новозлатопільська восьмирічна школа, село Новозлатопіль

Приютненська восьмирічна школа, село Приютне

Темирівська восьмирічна школа, село Темирівка

Успенівська восьмирічна школа, село Успенівка

Верхньотерсянська восьмирічна школа, село Верхня Терса

Червоненська восьмирічна школа, село Червоне,

в) початкової школи — 5:

Марфопільська початкова школа, село Марфопіль

Дорожнянська початкова школа, село Дорожнянка

Новогригорівська початкова школа, село Нозогригорівка

Гуляйпільська початкова школа № 6, місто Гуляйполе

Гуляйпільська початкова школа № 7, місто Гуляйполе,

г) школи працюючої молоді — 1:

заочна середня школа,

д) допоміжні школи:

Гуляйпільська допоміжна обласна школа-інтернат,

е) дошкільні дитячі установи — 5:

Гуляйпільський дитячий сад № 1 ім. 8 Березня

Гуляйпільський ясла-сад "Веселка"

Гуляйпільський ясла-сад № 3

Гуляйпільський дитячий сад № 5

Ясла-сад птахофабрики "Гуляйпільська" № 4 "Барвінок",

ж) позашкільні дитячі установи — 2:

Гуляйпільський Будинок творчості, місто Гуляйполе

Гуляйпільська дитячо-юнацька спортивна школа, місто Гуляйполе.

НАСИЧЕНІ 80-ті

У 1980 році в Гуляйполі було чотири середніх, восьмирічна, дві початкові і заочна середня школа. Щороку за парти сідало більше 2,5 тисячі учнів. Їх навчанням і вихованням займалося 164 вчителі. Серед них вчитель середньої школи № 3 М. А. Верба, удостоєний ордена Леніна, 13 відмінників народної освіти. В школі-інтернаті працювало 58 вчителів і вихователів.

— Виховання юнаків і дівчат у душі поваги й любові до праці - важливе завдання школи, — 22 жовтня 1981 року розповідала директор СШ № 3 В. Ф. Кириченко. — Про це систематично йдеться на засіданнях ради вчителів, партійних зборах, виробничих нарадах, у роботі з батьками.

Відрадно сказати, що наші школярі люблять працю. Це яскраво засвідчує активна участь їх у операціях "Мільйон-Батьківщині", "Уренгой". В результаті проведення трудових десантів у минулому навчальному році учні зібрали 10 тонн 38 кілограмів макулатури, посівши перше місце в районі. Виконали ми також план здачі металобрухту.

У вересні піонерська дружина школи звернулася до всіх школярів України із закликом провести 2 жовтня республіканський суботник по збору макулатури і зароблені кошти перерахувати у фонд всесоюзної операції "Орлятко". Ініціатива учнів знайшла широкий відгук серед ровесників. Рада дружини отримала схвальний лист від секретаря ЦК ЛКСМ України В. Б. Врублевської. А 2 жовтня ми телеграфували Центральному Комітету комсомолу республіки: "Зібрали 3,5 тонни макулатури. Завдання перевиконали на 1,5 тонни".

Відмінно попрацювали тоді восьмикласники, зібравши 814 кілограмів макулатури. Шкільна стіннівка вітала переможців —

Зліва направо: Л. І. Саєнко, П. Є. Лущик, М. А. Верба, В. Ф. Кириченко, А. Г. Шамрай, у другому ряду — С. Я. Чуйко, М. Т. Карпенко

Н. Сисоєву, С. Зіненка, Н. Волощук, О. Киву, М. Маляревича, Ю. Бінусову, Т. Цьопкало, Ю. Рогача.

Велику увагу приділяємо тимурівській роботі як одному із засобів морального виховання. Піонери й комсомольці постійно допомагають учасникам Великої Вітчизняної війни М. С. Яланському, В. П. Нікітіну, М. Д. Шевченку, П. П. Забаві, М. Т. Рогачу та М. С. Новохатько, пенсіонерам.

Педагогічний колектив школи намагається максимально використати можливості літньої трудової чверті. Бо саме тут у школярів формуються такі моральні якості, як колективізм, працелюбність, відповідальність за доручену справу, уміння довести її до кінця. Плануючи роботу табору праці і відпочинку, враховуємо пораду А. С. Макаренка: "Ви можете людину змусити працювати скільки завгодно, але якщо одночасно з цим не будете її виховува-

ти політично і морально.., то ця праця буде просто нейтральним процесом, який не дасть позитивного результату". Тому і начальник табору, і вихователі забезпечують змістовне проведення серед учнів політінформацій, теоретичних та читацьких конференцій, лекцій, диспутів тощо.

Мешканці табору завжди влаштовують трудові операції під назвою "Турбота", несучи радість літнім жителям села, в якому розташовується табір. А в день 40-річчя початку Великої Вітчизняної війни було проведено операцію "І пом'ятає світ врятований"... В результаті комплексно організованої праці в рідному колгоспі імені Карла Маркса члени табору виконали робіт на 2223 карбованців.

Протягом літа добре трудилися ланки по вирощуванню тутового шовкопряда та догляду за гібридною кукурудзою. Останніх за відмінну працю правління колгоспу нагородило поїздкою до заповідника "Асканія Нова". А 49 учнів, членів трудового об'єднання, отримали від правління, партійної і профспілкової організації господарства пам'ятні подарунки.

Так здійснюється формування активної життєвої позиції, становлення людини праці. Все починається з малого... А дорога у велике трудове життя бере свій початок з стежини до школи, з мудрого наставництва і прикладу вчителя [56].

* * *

На початку лютого 1982 року районний штаб підбив підсумки участі учнів шкіл Гуляйпільля в другому етапі Всесоюзної експедиції піонерів і школярів "Моя Батьківщина — СРСР". Більшість експедиційних загонів зайнята інтересною і корисною краєзнавчою справою, глибоко і цілеспрямовано вела пошукову роботу. Походи і екскурсії стали нормою шкільного життя.

Цікаву роботу за напрямом "Ленін і тепер живіший всіх живих" виконали учні 5-А, 6-Б і 10-Б класів першої середньої школи. Створюючи, скажімо, літопис ордена Леніна колгоспу імені Леніна, п'ятикласники здійснили дводенний похід до Верхньої

Терси, де зустрілися з ветераном колгоспу М. С. Шепель, відвідали місцевий краєзнавчий музей. А старшокласники шефтують над пам'ятником В. І. Леніну, що в центрі міста. Вони зібрали матеріали про історію першого в нашому місті пам'ятника Іллічеві, здійснили заочну подорож по місцях перебування В. І. Леніна у Франції — виготовили карту "Ленін у Франції".

Значну роботу за цим напрямом виконував експедиційний загін Полтавської СШ. Він виготовив електрифіковану карту "По ленінських місцях" і оформив книгу з детальним описом тих місць. Учні зібрали відомості про пам'ятники В. І. Леніну в містах нашої країни, оформили матеріали про земляків — кавалерів ордена Леніна, делегатів партійних з'їздів, встановили зв'язок з музеєм Ульянових у місті Бердянську.

В рік, коли ми відзначимо 60-річчя Всесоюзної піонерської організації імені В. І. Леніна, робота червоногалстучних за напрямом "Ім'я Леніна на прапорі нашому" стала визначальною. Всім експедиційним загонам кабінет історії Всесоюзної піонерської організації дав завдання: знайти документ, який би підтвердив дату народження піонерського загону в селі чи місті, зібрати відомості про перших піонерів і піонервожатих школи. Ці завдання були конкретизовані районним штабом піонерської організації. І все ж тільки окремі загони справилися з цим завданням або продовжують виконувати його. Найкраще попрацювали експедиційні загони Залізничної восьмирічної і Успенівської середньої шкіл. Так, учні селища написали літопис піонерської дружини імені Миколи Островського, зустрілися з першими піонерами школи, зібрали матеріали про життя і подвиг піонерів-героїв і оформили альбом "Їх імена безсмертні".

Юні успенівці також зібрали цікавий матеріал про перших піонерів села, а зараз беруть активну участь в експедиції "Подвиг у червоному галстуці" — пошуку перших піонервожатих школи.

Заслуговує на увагу робота піонерів 6-Б класу" СШ № 4 за напрямом "У буднях великих будов". Загін зібрав матеріали про життя і трудову діяльність нашого земляка Героя Соціалістичної Праці І. П. Мартиненка, а також про передовиків соціалістичного

змагання, нагороджених перехідним призом імені Героя, організував зустрічі з ними.

Діяльність цього загону — приклад копіткої пошукової роботи. І дуже приємно, що вже наочно видно результати цих пошуків: у шкільному кабінеті профорієнтації оформлений стенд "Увічнив себе славною працею", присвячений І. П. Мартиненку.

Районний штаб експедиції відзначив також роботу експедиційних загонів Любимівської та Полтавської СШ, 10-А класу СШ № 1 і Верхньотерсянської восьмирічної школи.

Напрямок експедиції "В боях відстояли Вітчизну свою" — найбільш цікавий і відповідальний. Адже йдеться про увічнення пам'яті тих, хто в грізні роки відстояв Вітчизну. Червоні слідопити багато зробили для встановлення імен воїнів, котрі визволяли наш район. Листування з рідними і близькими загиблих, з ветеранами частин і дивізій, які визволяли наш край, — це добра справа. Але ж не слід забувати й про тих, хто живе поряд, про ветеранів війни вашої вулиці, вашого села. Про них теж повинні знати всі. На жаль, ще не в усіх школах оформлені куточки, присвячені односельчанам — учасникам Великої Вітчизняної війни. Певну роботу в цьому напрямі виконують слідопити першої міської, Полтавської, Любимівської, Воздвижівської, Комсомольської середніх, обох шкіл Успенівки.

Цікаву роботу за напрямом "До таємниць природи" здійснює експедиційний загін Успенівської восьмирічної школи. "Мистецтво належить народу" — за таким напрямом працюють літератори-краєзнавці з Комсомольського, які продовжують збирати зразки усної народної творчості. Піонери поповнили альбоми прислів'ями і приказками, народними піснями. Юні літератори прилучаються й до театрального мистецтва.

Літератори — краєзнавці Полтавської СШ побували в музеї О. Кобилянської в Чернівцях, у музеї народного прикладного мистецтва, а зібрані матеріали оформили в альбом. Учні 8 класу Любимівської СШ зібрали матеріали про письменників — земляків М. Гайдабуру і Н. Лур'є, сучасних поетів.

За напрямом "Від ГПО — до туристської майстерності" кращим визнано колектив Комсомольської СШ. Тут з кожним роком

зростає кількість розрядників з туризму і орієнтування, регулярно проводяться зльоти і змагання.

Юні туристи школи вперше стали чемпіонами області. Старша група команди взяла участь у XVII Республіканському зльоті юних туристів. Тут практикують екскурсії членів виробничої бригади в Бердянськ і Приморськ. Влаштовуються походи вихідного дня.

Відзначено також роботу Приютненської, п'ятої міської восьмирічних та першої міської середньої шкіл.

Другий етап експедиції закінчився. На жаль, не всі школи надіслали донесення до районного штабу. Зокрема, це стосується експедиційних загонів третьої й Добропільської середніх шкіл, Полтавської школи-інтернату, Долинської, Малинівської і Ново-златопільської восьмирічних шкіл. А Темирівська восьмирічна школа взагалі не взяла участь в експедиції.

Підсумком кожної краєзнавчої роботи, кожного пошуку має бути створення в школах нових музеїв, кімнат, куточків. Так ще основна робота попереду. Третій етап експедиції присвячений 65-річчю Ленінського комсомолу і 80-річчю II з'їзду РСДРП.

Районний огляд учнівської художньої самодіяльності, який пройшов у кінці квітня 1982 року, присвячувався 60-річчю утворення СРСР та 60-річчю Всесоюзної піонерської організації імені В. І. Леніна. Підготовка до нього сприяла розвитку художньої самодіяльності, створенню нових самодіяльних колективів, підвищенню ідейно-художнього рівня репертуару, естетичному вихованню учнів засобами мистецтва.

Журі відзначило високий рівень виконавської майстерності колективу художньої самодіяльності Малинівської восьмирічної школи (керівник А. М. Калениченко). У виконанні хору в два голоси прозвучали пісні "Червоний галстук" Кармінського та "Старий барабанщик" Томіна. Вокальна група співала пісні в три голоси. Репертуар цього колективу відповідав тематиці огляду, віковим особливостям учнів і виконувався на високому естетично-художньому рівні. Учасники художньої самодіяльності мали єдину форму, хорівий колектив визнано переможцем огляду і відзначено грамотою райвно.

* * *

Приємне враження справив на журі та глядачів також виступ самодіяльного колективу Залізничної восьмирічної школи (керівник Л. І. Нестеренко), особливо хор жовтенят, який виконав пісню "Дважды два — четыре". У цій школі значну роботу по підготовці до огляду провели учні Анатолій Азаров та Сергій Білий.

Різножанровим був і виступ учнів Успенівської восьмирічної школи. Відмінно хор проспівав "Пісню про хлопчика з Керчі" Ковальова. І в цьому велика заслуга соліста Олександра Гергея.

Зі знанням справи роль акомпаніаторів виконали учні Ново-златопільської восьмирічної школи Сергій Савін та Сергій Гоголь. Кращим виконавцем музичних творів стала Таня Ігнатович (Пріютненська восьмирічна школа), яка виконувала "Старовинну французьку пісню" Чайковського на піаніно.

Серед читців переможцями визнано учнів Гуляйпільської СШ № 4 Олену Жовніренко (вірш Ю. Друніної "Седина"), Григорія Артюха ("Незвичайні пригоди" Маяковського) та Полтавської СШ Валентину Ілотку ("Мати" Острового).

Кращими танцювальними колективами журі назвало колективи Ново-златопільської восьмирічної ("Український танок"), Комсомольської ("Веселий козачок"), Гуляйпільської першої та Воздвижівської ("Гуцульський танець") середніх шкіл.

Заслужували на увагу окремі номери художньої самодіяльності інших шкіл. Так, хор Верхньотерсянської восьмирічної школи непогано виконав пісню "Гра" Шаїнського. Пісня мала художнє оформлення. Хор Червоненської восьмирічної школи найкраще озвучив пісню "Планета з червоним галстуком" Шамо. Непогане враження справило виконання окремих пісень хоровими колективами середніх шкіл, зокрема, "Дитинство — це я і ти" (Успенівська), "Башмачки" (Гуляйпільська друга) "Свято піонерії" (Гуляйпільська перша), російська народна "Коровушка" (Гуляйпільська третя).

Проте слід відзначити, що до огляду старанніше готувалися восьмирічні школи. Виступи ж колективів художньої самодіяльності середніх шкіл показали, що тут підготовка йшла занадто поспішно.

Влітку 1982 року в одинадцяти таборах праці та відпочинку перебувало 630 старшокласників. Вони пропололи 728 гектарів соняшнику, 128 кукурудзи, 172 - овочевих і городніх культур, 71 — рицини, 76 гектарів цукрових буряків. Комсомольці висадили 2 тисячі рослин розсади кавунів та 22 тисячі — капусти, зібрали сіно на 50 гектарах, заготовили 75 тонн зеленої маси, збудували стрілецький тир у Комсомольській СШ, зібрали 4 тонни металолу і на 200 карбованців лікарських рослин.

І це далеко не повний перелік корисних справ табірників. Юними працелюбами освоєно капіталовкладень на 1703 карбованці. В Радянський фонд миру перераховано 700 карбованців, зароблених 22 червня, в день ударної праці.

Щоденно діти чотири години віддавали праці, решту часу змістовно відпочивали, брали активну участь у громадському житті.

Щодня проходили різні заходи — спортивні ігри, змагання, виступи агіткультбригад, усні журнали, читацькі конференції, зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни, делегатами комсомольських з'їздів, керівниками господарств, товариські зустрічі членів таборів, що змагаються між собою, тимурівська робота.

Багато табірників після закінчення роботи побували на екскурсіях у Москві, Волгограді, Калінінграді, Ростові-на-Дону, Дніпропетровську, на березі Азовського моря.

Справжніми господарями землі зарекомендували себе члени табору праці та відпочинку першої, другої, третьої міських та Любимівської середніх шкіл. Там життя вирувало, бо про учнів подбали і адміністрації шкіл, і правління колгоспів.

Невідкладне завдання сьогодні — підвищити ефективність системи трудового виховання і професійної орієнтації. Перш за все — за рахунок залучення кожного учня до високоорганізованої продуктивної праці, широкого розгортання в школах механізаторського всеобучу, організаційного зміцнення постійно діючих трудових об'єднань школярів, бази для трудового виховання.

* * *

З теплою і любов'ю ставляться молодь і батьки до вчителів, які пішли на заслужений відпочинок, а в роки становлення нової радянської школи, культурної революції, буремні післявоєнні роки невтомно трудилися, віддавали свої знання допитливій юні, готуючи собі надійну зміну. Серед них — ветерани педагогічної праці Михайло Антонович Верба, Петро Олексійович Мірошніченко, Василь Григорович Плетінь, Гнат Тимофійович Вдовиченко, Павло Петрович Левицький, Микола Іванович Омесь, Дмитро Тихонович Тилик, Євдокія Марківна Ростовцева та інші.

Заслуженим авторитетом і повагою серед трудівників користувалися вчителі-лектори, пропагандисти, громадські активісти Олексій Миколайович Бірюков (Комсомольська СШ), Тетяна Григорівна Кієнко (СШ № 4), Марія Михайлівна Шамрай (СШ № 3), Галина Андріївна Дерев'янка (Червоненська восьмирічна школа), Раїса Анатоліївна Плющій (Полтавська середня школа-інтернат), Ольга Василівна Самойленко (Новозлатопільська восьмирічна школа) та інші.

Успіх навчання і виховання підростаючого покоління залежить від здібностей, підготовки і майстерності вчителя. Творчо працюють, уміло пробуджують в учнів інтерес і любов до знань, вчать їх мислити, трудитися самостійно, свідомо опановувати знання вчителі Микола Свиридович Косогор, Євгенія Андріївна Щербина, Федір Петрович Савченко (СШ № 1), Олександр Іванович Куц (СШ № 4), Ганна Микитівна Федотова (Любимівська СШ), Надія Іванівна Головецька (Полтавська СШ), Віктор Дмитрович Куторницький (Комсомольська СШ), Василь Григорович Куц (районна середня заочна школа), Марія Іванівна Сидоренко (СШ № 3), Євгенія Гаврилівна Бодня (Успенівська СШ), Варвара Сергіївна Домашенко (Верхньотерсянська восьмирічна школа), Наталія Василівна Волинцева (Добропільська СШ).

В районі працює 496 вчителів. Серед них — 2 відмінники освіти СРСР, 4 старші учителі й учителі-методисти, 2 заслужені вчителі УРСР. Праця 27 вчителів відзначена високими урядовими нагородами — орденами і медалями, 53 вчителі нагороджені

значками "Відмінник народної освіти УРСР", 87 — грамотами міністерств освіти СРСР і УРСР.

У новому навчальному році педагогічні колективи дбають про подальше вдосконалення навчально-виховної роботи за новими програмами, забезпечення міжпредметних зв'язків у процесі викладання навчальних дисциплін і позакласної виховної роботи, поліпшення піонерської і комсомольської роботи, якості політехнічного навчання і трудового виховання, формування марксистсько-ленінського світогляду та ідейної переконаності учнів.

Важливе значення має особистий приклад вчителя. Діти люблять того, хто в усьому взірець, хто щирий, доброзичливий і справдливий.

14 жовтня 1982-го року про проблеми фільмотеки розповідав її завідуючий І. А. Скиба:

— Значення навчального кіно в сучасному педагогічному процесі важко переоцінити. Адже не даром кажуть: краще раз побачити, ніж десять раз почути. Тому з кожним навчальним роком його позиції все міцнішають, вчителі все ширше використовують кінофільми в навчально-виховному процесі. Але є ще й такі вчителі і керівники шкіл, які скептично ставляться до навчального кіно, недооцінюють його силу і можливості.

Для широкого і ефективного використання навчального кіно в районі є всі можливості. Понад 15 років тому у відділі народної освіти організовано фільмотеку, в фондах якої зараз налічується понад 1000 назв навчальних кінофільмів і кінофрагментів (більше 3000 копій), а в школах функціонує 120 кіноустановок. Це означає, що кожний учитель-предметник, кожний вихователь протягом навчального року може використати, як мінімум, 100 кінофільмів з навчальною або виховною метою.

Практика показує, що кращих успіхів досягають саме ті школи, які систематично, з року в рік чітко планують і широко використовують технічні засоби навчання. Це, насамперед, перша, друга і третя міські та Комсомольська середні школи. По 300-400 кінофільмів і кінофрагментів демонструють тут протягом навчального року.

Наші вчителі мають багатий досвід використання кіно у навчально-виховному процесі. Досить назвати прізвища таких

майстрів, як вчителька географії Гуляйпільської СШ № 1 В. М. Ніколенко (вона, до речі, єдина в районі протягом навчального року використала 100 кінофільмів), учителі цієї школи В. П. Заворотинська, В. В. Андрієнко, Т. В. Сірінюк, вчителі Гуляйпільської СШ № 2 М. С. Косогор, Г. С. Качан, Гуляйпільської СШ № 3 М. І. Сидоренко, К. Ф. Квітко, Д. О. Домінова та В. Д. Куторницький з Комсомольської СШ.

Матеріальна база шкіл і прокатний фонд фільмотеки можуть цілком задовольнити потреби педагогічних колективів. Та однієї бази замало, нагромадження технічних засобів навчання ще не є вирішальною умовою їх успішного використання, бездіють сьогодні кіноапарати у восьмирічній школі № 5, Полтавській школі-інтернаті, Воздвижівській середній, Приютненській і Долинській восьмирічних та інших школах.

* * *

5 січня 1983 року в Будинку культури колгоспу "Заповіт Леніна" відбулася районна конференція вчителів. Крім педагогів у роботі її взяли участь члени бюро райкому Компартії України і виконкому районної Ради народних депутатів, керівники окремих підприємств і організацій, представники колгоспів.

Учасники конференції обговорили питання "Про посилення навчально-виховної роботи з учнями загальноосвітніх шкіл і підготовки їх до праці у світлі вимог XXVI з'їзду КПРС і XXVI з'їзду Компартії України". З доповіддю виступив завідуючий райвідділом народної освіти М. П. Гонтар, в обговоренні - завуч СШ № 1 В. В. Медяник, організатор позакласної і позашкільної роботи Полтавської СШ Г. О. Писанко, директор Комсомольської СШ О. М. Бірюков, завуч Любимівської СШ В. І. Мелашенко, директор міського середнього профтехучилища В. І. Крупій, районний прокурор М. І. Турубаров, секретар райкому комсомолу Т. М. Лапіна, директор районного Будинку піонерів Н. Г. Бондар, вчителька заочної середньої школи Т. Б. Веретільник і завуч СШ № 2 Л. І. Каретник.

Зліва направо: Л. Є. Мартиненко, М. П. Гонтар, М. С. Беляєв

В роботі конференції взяли участь також інспектор облвню А. О. Тимошик і перший секретар райкому райкому Компартії України М. С. Беляєв, який виступив з промовою.

Головним напрямком у діяльності педагогічних колективів шкіл, підкреслив доповідач, є даліше підвищення рівня освіти, трудове й ідейне гартування учнівської молоді.

Перше півріччя навчального року успішно завершили вчительські колективи другої міської, Любимівської, Полтавської середньої, шести восьмирічних, усіх початкових шкіл та Полтавської школи-інтернату. Успішно навчається 99,5 процента учнів, 2016 учнів (майже половина) мають тільки "4" і "5". Проте 25 дітей ще не встигають з окремих предметів. Це свідчить про те, що не повно використовується індивідуальний підхід, усі наявні можливості для навчання і виховання дітей.

Доповідач зазначив, що першоосновою всієї навчально-виховної роботи був і залишається урок, що справжнє виховання на ньому здійснюється лише у творчій діяльності школярів. Уміло реалізують на уроках навчальні і виховні цілі, приділяючи значну

увагу формуванню в учнів високих моральних якостей, вчителі А. О. Павлиш (Успенівська СШ), Л. В. Колосовська (СШ № 3), Т. Г. Кієнко, Л. П. Петелько (СШ № 4), В. Г. Дяченко, Т. В. Сіриньок (СШ № 1), Н. В. Цьопкало (початкова школа № 7), Г. С. Дмитренко і В. І. Приходько (Полтавська СШ) та багато інших.

Чи не найголовнішим у діяльності педагогічних колективів є підготовка школярів до суспільно корисної праці. В останні роки сталися значні зміни на краще. Планомірно зміцнюється навчально-матеріальна база. У школах діють 34 технічні майстерні праці, 11 з них — з вивчення трактора і автосправи. Збільшується також кількість учнів, які проходять трудовий гарт у постійно діючих виробничих бригадах. Якщо раніше трудове навчання здійснювалося лише на базі шкільних майстерень, то зараз більш звичайними стають уроки праці безпосередньо у виробничих умовах. Так, 36 десятикласників СШ № 1 вивчають взуттєву справу в цехах міської фабрики, 59 учнів 9-10 класів СШ № 2 оволодівають спеціальність муляра.

Але не скрізь матеріальна база трудового навчання відповідає сучасним вимогам. Особливо це стосується Долинської і Темирівської восьмирічних шкіл, у майстернях яких не вистачає найпростіших слюсарних інструментів. А в Успенівській СШ учням доводиться виконувати роботу вкрай спрацьованими інструментами.

Сьогодні завдання полягає в тому, щоб діти набули практичні трудові навички й уміння. Останнім часом почали створюватись тваринницькі ланки. Треба всіляко заохочувати прагнення школярів допомагати тваринникам, як це роблять в Успенівській СШ. Юні тваринники протягом минулого літа під керівництвом досвідчених наставників вирощували на фермах шість груп телят, доїли корів, підміняючи доярок.

Накреслюючи шляхи участі шкіл у виконанні Продовольчої програми, необхідно також вирішувати питання трудового самообслуговування. Позитивного досвіду в цьому набули Успенівська і Малинівська восьмирічні школи. Вихованці останньої зібрали торік із пришкільних ділянок 2 тонни картоплі, насушили чимало фруктів, частково забезпечили їдальню цибулею, помідорами, морквою, капустаю. В результаті обіди стали значно дешевшими.

Не знаходить ще належної активності рух за створення шкільних кролеферм. Операцію назвали гучно "Білий велетень", але практичних зрушень у її здійсненні немає. Лише у третій і Успенівській середніх школах діти виростили і здали державі відповідно 165 і 527 кілограмів дієтичного м'яса. Сьогодні доводиться відзначати, що професійна орієнтація молоді не повністю відповідає назрілим вимогам. Прикро, але багато випускників щороку залишають село і їдуть у місто. Вина в цьому лягає як на педагогіки, так і на партійні організації, адміністрації колгоспів, радгоспів, виконкоми сільських Рад, а також на райвідділ народної освіти і райком комсомолу.

Тісне співробітництво шкіл з трудовими колективами колгоспів, радгоспів, підприємств повинне стати одним з найголовніших завдань підготовки учнів до суспільно корисної праці.

За успіхи, досягнуті у навчанні й вихованні підростаючого покоління, групу вчителів на конференції було нагороджено Почесними грамотами Міністерства освіти УРСР, грамотами облвно, Почесними грамотами виконкому районної Ради і райвно, а також знаками "Відмінник народної освіти УРСР". Останні отримали Н. К. Левицька (вчителька-пенсіонерка), М. В. Кошельник (СШ № 2), Л. П. Коростильова (СШ № 4) та А. О. Павлиш (Успенівська СШ).

Про вимоги до сучасного уроку 30 квітня 1983 року розповідала керівник районного методоб'єднання Т. Г. Кієнко:

— Урок був і залишається основною формою навчання й виховання в сучасній школі. На ньому здійснюється комплексне вирішення навчальної програми виховання і розвитку школярів з урахуванням їх вікових особливостей та індивідуальних здібностей.

Важливими вимогами уроку є науковість, тісний зв'язок із життям. Основні умови їх реалізації — ідейно-політична і теоретична підготовленість вчителя, його педагогічна майстерність, високий культурний рівень, знання методики, емоційність викладу матеріалу.

Певного успіху у навчанні й вихованні школярів добились учителі російської мови і літератури О. Л. Накалюжна (Комсомольська СШ), Г. І. Шостак (Червоненська восьмирічна), Г. М.

Федотова (Любимівська СШ), О. І. Усольцева (СШ № 4), Л. О. Маслієнко (Любимівська СШ). Збагаченню їх досвідом сприяють зібрані працівниками райметодкабінету матеріали про кращих мовників і літераторів, планомірна робота шкільних, міжшкільних та районного методичних об'єднань.

Важливе місце на уроках літератури відводиться патріотичному вихованню [57].

* * *

Про переваги дошкільного навчання 12 травня 1983 року говорила інспектор-методист дошкільного виховання райвно Н. В. Квітка:

— Недавно на базі дитячого садка № 2 "Веселка" відбувся семінар учителів початкових класів шкіл району та вихователів підготовчих груп дитсадків. Метою його було обговорення спільних вимог у підготовці дошкільників до навчання в школі з шести років.

Діти повинні йти до школи повністю підготовленими, тобто читати 20-25 слів за хвилину, рахувати до 10 в прямому та зворотному порядку, оперувати числами, розв'язувати та складати найпростіші задачі, оволодіти необхідними трудовими навичками, бути фізично й психологічно готовими до навчання. Всі ці передумови досить просто вирішуються в дитячих садках, а потім у підготовчих класах. І хоча відвідування дитсадку вважається поки що не обов'язковим, доцільність його доведена сповна. З дитсадка до підготовчого класу дитина вже приходять частково підготовленою, а до першого йде, повністю засвоївши необхідні елементи навчання. Адже час, відведений на букварний період, у початкових класах скоротився до мінімуму. Те, що діти вісім років тому засвоювали на протязі навчального року і більше, зараз повинні опанувати за кілька місяців.

У травні 1983 року в районі функціонувало 23 дошкільні заклади, хоча їх заповнюваність дітьми не була 100 відсотковою.

* * *

24 серпня 1983 року відбулася пленарна частина традиційної серпневої учительської конференції. Її учасники прослухали і обговорили доповіді "Актуальні проблеми вдосконалення комуністичного виховання молоді у світі завдань, поставлених червневим (1983 р.) Пленумом ЦК КПРС і червневим (1983 р.) Пленумом ЦК Компартії України", з якою виступила секретар райкому Компартії України Л. І. Явон, та "Підсумки 1982-1983 навчального року й основні напрямки діяльності педагогічних колективів шкіл і органів народної освіти в 1983-1984 навчальному році відповідно до рішень червневого (1983 р.) Пленуму ЦК Компартії України" (доповідав завідувачий районним відділом народної освіти М. П. Гонтар).

Перед початком конференції відбулося посвячення у вчителі та вихователі дошкільних дитячих закладів групи випускників педагогічних навчальних закладів. Голова виконкому районної Ради народних депутатів М. С. Грицаєнко вручив їм трудові книжки, накази та сувеніри, кращі педагоги району пов'язали посвяченим червоні стрічки, а піонери вручили квіти. Після закінчення пленарної частини групі вчителів було вручено нагороди.

В роботі конференції взяли участь члени бюро райкому Компартії України та виконкому районної Ради народних депутатів, а також представник обласного відділу народної освіти, працівник інституту вдосконалення кваліфікації вчителів В. В. Пестрецов.

Як же попрацювали педагогічні колективи шкіл району?

З повною успішністю закінчили 1982-1983 навчальний рік педколективи 19 шкіл із 21.

Робота за удосконаленими програмами — справа складна, відзначав доповідач. Але ми вже мали можливість переконатися, що вони поліпшують організацію уроку, дають учителю чіткі орієнтири щодо використання наочності, додаткової літератури, міжпредметних зв'язків, окреслюють чітке коло необхідних знань і умінь учнів.

Як і раніше, в центрі всієї уваги залишається ефективність сучасного уроку. Вона залежить від багатьох факторів, а перш за все — від майстерності, духовного багатства вчителя.

У загальній системі шкільної освіти велика роль належить вивченню рідної і російської мови. Немало вчителів району докладають зусиль, щоб виховати у кожного учня любов до російської мови. З усією відповідальністю працюють мовники Л. Г. Домашенко (СШ № 1), Є. Л. Хмара (Воздвижівська СШ), Г. Н. Шевченко (СШ № 3), Т. Г. Кієнко (СШ № 4). Глибоким змістом, високою ідейністю відзначаються уроки вчителів української мови та літератури Н. С. Семенюти і Л. В. Піки (СШ № 4), В. В. Крилової (Полтавська СШ), Т. І. Холод (Воздвижівська СШ).

Здавалося б, рідною мовою повинен володіти кожен школяр. Адже на знаннях її базується вивчення всіх інших основних предметів. Проте з рідної мови та літератури не встигає 15 учнів.

Є свої проблеми й у вивченні інших предметів — математики, фізики, хімії, біології, географії, іноземних мов.

Значні вимоги пред'являються до вчителів початкових класів. Багато хто з них правильно реалізує принципи генералізації на уроках, вмilo формує у вихованців уміння та навички, передбачені програмою. Але в окремих школах це не дозволяють робити слабка матеріальна база, недостатній книжковий фонд у бібліотеках для позакласного читання, відсутність належного обладнання кімнат для ручної праці. Частина вчителів поверхово готується до уроків, не турбується про те, якими виростуть діти, який багаж знань понесуть у середні класи.

Лише від ретельного виконання вчителем вимог сучасної освіти, його знань і умілого підходу до дитячих сердець залежить успіх навчально-виховного процесу.

* * *

Сучасний урок. Основні вимоги до нього. Про це 29 вересня 1983 року розповів вчитель Комсомольської СШ, заслужений вчитель УРСР В. І. Колісник:

— Основною формою навчання учнів, трудової діяльності вчителя був і залишається урок. Тому вдосконалення навчально-трудоного процесу, чітке виконання розпорядку дня, а також

Василь Іванович Колісник

намічених планів, повноцінне використання кожної хвилини уроку — ось з чого потрібно, на мою думку, виходити, шукаючи шляхи підвищення його ефективності.

Якість уроку — це головний показник успішної праці вчителя. Адже не випадково урок порівнюють з кристалом, в якому знаходять відображення вчителя, його професійний хист, взаємини з учнями, рівень знань школярів, їх вихованість. Сьогодні можна твердо сказати: нам не потрібні тільки грамотні знавці предметів, але не підготовлені до життя, до праці, з

хиткою життєвою позицією люди.

Сучасний урок повинен бути й виховуючим, ідейним. Саме ці риси притаманні урокам Віктора Дмитровича Куторницького (російська література), Ери Василівни Бутенко (українська література) та Любові Карпівни Поліщак (математика). Професійно, грамотно, цікаво і ефективно — ось що можна сказати, побувавши у них на заняттях.

Сучасний урок немислимий без технічних засобів. Мабуть, не зустрінеш сьогодні вчителя, якого б довелося переконувати у важливості їх використання. Наша школа має їх в достатній кількості і не перебільшу, якщо скажу, що збагачення уроків — справа технічних засобів навчання. Не менш важливе значення у підвищенні ефективності уроку мають дидактичний матеріал, а також методична підготовка викладача.

Говорячи про сучасний урок, не можна забути про формування пізнавальних потреб в учнів, пробудження інтересу до матеріалу, який вивчається. І тут психолого-дидактичні умови передбачають наявність благотворного психологічного клімату на уроці, хороших відносин між учнем і вчителем, які ґрунтуються на повазі і любові педагога й дітей. Творцем такого клімату повинен

стати вчитель. Ці слова повністю можна адресувати вихователью школи Л. Ф. Філіпській. Непідробна доброта цієї жінки зачаровує дітей. І вони відгукуються на неї.

І невеликий висновок: хочеш провести урок на сучасному рівні — будь сучасним сам, хочеш, щоб тебе поважали, любили — люби дітей, хочеш, щоб діти цікавились предметом — цікався ним сам.

Як виконуються "Основні напрямки реформи загально-освітньої і професійної школи", говорили 24 серпня 1984 року учасники серпневої педагогічної наради. Вони, зокрема, відзначали, що згідно з реформою до першого класу підуть діти у віці 6 років. Численні експерименти довели реальність і високу ефективність навчання таких дітей. Торік у Полтавській середній школі навчалось 11 шестиліток. 7 з них закінчили рік тільки на "4" і "5".

За даними відділу народної освіти в 1986 році в районі повинні навчатися 205 дітей у віці шість років, а в 1990 році їх кількість досягне 445. Чи ж готові школи до цього?

Дуже важливо залучити дітей цього віку до підготовчих груп дошкільних закладів, бо на перший час перші класи передбачається організувати саме так, оскільки шестилітки повинні мати не тільки класну кімнату, але й спальну, умови для ігор. Але паралельно слід комплектувати й підготовчі класи в школах, а для цього треба вирішити питання добудови приміщень, як це вирішили у початковій школі № 7.

На нараді йшлося й про нестачу педагогічних кадрів, багато належить зробити для зміцнення матеріальної бази дошкільних закладів, поліпшення змісту їх роботи, зміцнення кадрами. Та найбільша робота — розширення шкіл.

Говорили на нараді й про те, що реформа школи передбачає не просто організацію праці, а реальну участь учнів у продуктивній праці, пов'язаній з виготовленням продукції на основі виробничого плану промислового або сільськогосподарського підприємства.

Перший досвід такої роботи в районі надбано, особливо в першій, третій, четвертій та Полтавській середніх школах. Але це тільки перші кроки. Відповідно до реформи планується спорудити міжшкільний навчально-виробничий комбінат на 150 місць,

відкрити 12 цехів та дільниць, 6 шкільних майстерень, 18 підсобних шкільних тваринницьких господарств, стаціонарні табори праці і відпочинку. Що стосується шефів, базових підприємств, то вони мають стати активними і відповідальними організаторами роботи з трудового і професійного становлення молоді.

В реалізації єдиної державної політики у сфері освіти зростає роль Рад народних депутатів. І найперша їх турбота — удосконалення управління освітою, зміцнення кадрами, створення для педагогів належних умов праці і відпочинку.

Реформа школи нерозривно пов'язана з підвищенням ролі вчителя — і як педагога, і як вихователя. Причому, виховувати він має — не лише в робочий час, а повсякчасно. Ось чому вчитель повинен служити для молоді наставником моральності, високим зразком, прикладом для наслідування. Таких працівників освіти в районі багато.

Для становлення вчителя дуже багато значить якість педагогічного колективу. Такими колективами є колективи Полтавської та третьої середньої і Малинівської восьмирічної шкіл.

Підсумки минулого навчального року на нараді проаналізував завідуючий районним відділом народної освіти М. П. Гонтар. Він же зупинився на завданнях по реалізації реформи школи.

1983-1984 навчальний рік з повною успішністю закінчила 21 школа, успішність по району склала 99,8 відсотка. Золоті медалі вручено 16 випускникам, грамоти — 74. Значно зміцнено матеріально-технічну базу шкіл. Але в районі були й істотні недоліки.

Із 189 кабінетів майже половина не відповідає сучасним учебно-педагогічним вимогам, мало зразкових кабінетів, а у Воздвижівській та Добропільській середніх і всіх восьмирічних школах їх немає взагалі.

— В нашому районі успішно впроваджується на протязі кількох років комплексна програма початкового навчання, — сказав, зокрема, М. П. Гонтар. — У зв'язку з реформою школи й зміною структури навчання, переходом до навчання дітей з шести років ця система доповнюватиметься й удосконалюватиметься.

Але вже зараз можна сказати, що більшість вчителів початкових класів уміло формує практичні й трудові навички в дітей. Тут хочеться відзначити роботу вчительки початкових класів п'ятої

восьмирічної школи Галини Андріївни Кармазіної. Інспектуючі прискіпливо перевірили рівень знань дітей і визнали його високим. Її вихованці навчаються з великим інтересом. Вчителька — в постійному творчому русі вперед, в пошуках найбільших доцільних, розумних шляхів до розуму й серця дітей.

На нараді обговорили і роботу дошкільних дитячих закладів і відзначили, що за останні роки вона значно поліпшилась.

Сюди прийшло працювати багато молодих спеціалістів, що дозволило поставити на правильну основу морально-етичне, фізичне й трудове виховання дошкільнят. Повчальним є досвід роботи дошкільних закладів № 2, № 5 міста, колгоспів "Мир", імені Калініна.

Там же на нараді голова виконкому райради народних депутатів М. С. Грицаєнко вручив посвідчення й відзнаки нагородження за високі успіхи в навчанні й вихованні учнів, активну громадянську роботу вчительці початкових класів п'ятої восьмирічної школи Г. А. Кармазіній (присвоєння звання вчитель-методист), вчителям Л. М. Петелько (СШ № 4) та Г. Ф. Тарасенко (СШ № 1) — старший вчитель. 8 чоловік відзначені Почесною грамотою Міністерства освіти УРСР, 5 — знаком "Відмінник народної освіти", 18 чоловік — Почесною грамотою облвню.

15 червня 1984 року Президія Верховної Ради СРСР відповідно до постанови Верховної Ради країни від 12 квітня 1984 року "Про основні напрями реформи загальноосвітньої й професійної школи" прийняла Указ "Про оголошення 1 вересня всенародним святом — Днем знань".

1 вересня 1984 року понад 5,6 тисячі молодих громадян Гуляйпільського району сіли за парти в загальноосвітніх школах та професійно-технічному училищі, більше 500 наставників приступили до викладацької роботи, щоб збагатити учнів новими знаннями.

Як реформа проходила у Полтавській середній школі, 1 вересня 1984 року ділився її директор В. Ф. Мажаєв:

— Процес цей нелегкий і розрахований не на короткочасну кампанію, і мені приємно сказати, що переважаюча більшість педагогів Полтавської середньої школи добре розуміє це й готується до копіткої, постійної й цілеспрямованої роботи.

Зліва направо: В. Ф. Мажаєв і Г. Н. Сергієнко

У своєму колективі ми давно дійшли висновку, що урок — хоча й основна, але не єдина форма навчально-виховного процесу. Тому для досягнення поставленої мети широко використовуємо різні види позаурочної роботи. В школі плідно працює лекторська група учнів, планово проводяться політінформації, влаштовуються диспути, конференції, походи по місцях бойової й трудової слави.

Дуже плідною є пошукова робота червоних слідопитів, очолюваних ентузіастом цієї справи Н. О. Глущенко: досить сказати, що за матеріалами гуртківців при школі створено музей історії села Полтавки.

Цілеспрямованою є також робота літературно-драматичного колективу (керівник — вчителька Г. О. Писанко), на правильному шляху стоїть гурток технічної творчості (керівник — вчитель В. Н. Приходько).

Наш базовий трудовий колектив — колгосп імені Свердлова. З метою організації його участі в здійсненні одного з найважливіших аспектів шкільної реформи — трудового навчання й профорієнтації школа й колгосп склали спільні заходи з профорієнтації, трудового навчання й закріплення молоді на селі.

Досі старшокласники школи на уроках виробничого навчання опанували професію механізатора — тільки весною посвідчення третього класу отримали 11 випускників. Тепер готуватимемо ще й операторів машинного доїння, для чого на першій фермі колгоспу обладнано учбовий клас. Проте тут постає ще одна проблема — як зробити так, щоб за набутою спеціальністю залишалися

працювати не одиниці, а всі, хто не продовжуватиме навчання у вищих чи середніх спеціальних учбових закладах.

В реформі школи йдеться про поступовий перехід на навчання дітей віком з шести років. При нашій школі такий клас діє вже п'ять років. Справа це хоч і морочлива, але важлива й потрібна. Учні, що почали навчання у шість років, вигідно відрізняються від тих, що прийшли до школи на рік старшими. Тепер перед нами стоїть нове завдання — перейти до роботи в умовах закладу "школа-дитсадок". І ми робимо все, щоб щонайпізніше до 10 вересня заклад почав діяти. Велику допомогу школі в цьому подає колгосп.

* * *

18 жовтня 1984 року на ознаменування 40-річчя визволення Радянської України від німецько-фашистських загарбників у Будинку піонерів та школярів відбувся районний зліт тимурівців і червоних слідопитів. Перед піонерами виступив делегат III Всесоюзного зльоту тимурівців, що проходив влітку цього року в місті Черкасах, комсорг по групі шкіл райкому комсомолу Т. Пильщик.

Досвідом роботи поділилась краща в районі команда піонерської дружини імені О. Матросова міської середньої школи № 2.

З великим інтересом слухали присутні виступ командира червоних слідопитів Полтавської середньої школи Ольги Овсій. Їх загін вів велику пошукову роботу під девізом "Ніхто не забутий, ніщо не забуте". В шкільному музеї бойової слави зібрано більше тисячі експонатів, які розповідають про великі дороги війни і її безсмертних героїв.

До делегатів зльоту звернувся колишній фронтовик В. О. Волинцев. Від імені ветеранів району він вручив завдання загонові червоних слідопитів "Пошук" Будинку піонерів.

Учасники зльоту прийняли звернення до всіх піонерів району, в якому закликають бути гідною зміною героям боротьби і праці, довести це добрим навчанням і корисними справами,

пройти дорогами героїчного визволення району від фашистських загарбників, створити куточки і музей бойової слави, оточити турботою і піклуванням борців за мирне щасливе дитинство, сім'ї загиблих воїнів.

На 20 листопада 1984 року в районі функціонувало 22 дошкільні заклади. Тісно налагоджені зв'язки були дитсадків № 3 і № 5 з міськими середніми школами № 1 і № 4, де спільна робота проводилась планомірно й цілеспрямовано. Вчителі Є. А. Щербина, О. В. Отрішко, В. М. Передерій були часті гості у своїх майбутніх вихованців. Систематично бували на методичних заходах, батьківських зборах у підшефних дошкільних закладах вчителі початкових класів Н. М. Петелько, А. М. Горпинич.

Часто знаходились у дитсадку і вчителі Любимівської середньої школи. Вихователі у свою чергу відвідували уроки в школі, знайомилися з новими формами і методами навчально-виховного процесу. Наступність у цих закладах підтримувалася не лише з питань навчання, а й виховання.

В дитячому садку була майстерня — маленька кімната, повністю обладнана для праці дошкільнят. В ній наявне все необхідне для посильної роботи малят. І велика заслуга в тому вчителів школи. Техніці роботи з деревом навчив, наприклад, вихователів учитель праці П. О. Сухов.

Школа допомогла обладнати майстерню, придбати необхідний матеріал для праці, а також у виготовленні зразків. Велику увагу приділив педколектив і фізичному вихованню дошкільнят. Учитель фізкультури О. П. Попруга відвідував заняття з фізкультури в дитсадку, давав консультації. З його допомогою там обладнали спортивний майданчик.

Досвід показав, що тісні взаємозв'язки дошкільних і навчальних закладів допомагають успішно вирішувати педагогічні проблеми, поставити роботу на такий рівень, який відповідав би вимогам сьогодення.

Лідія Федорівна Толочко

* * *

Про те, як працює заочна школа, 5 січня 1985 року розповідала директор її Л. Ф. Толочко:

— Добре поставлено справу заочної освіти на експериментальному заводі сільгоспмашин, взуттєвій фабриці. Тут не просто агітують за навчання, а ведуть широку пропаганду освіти, розповідають про переваги, які дає вона сучасному робітнику.

Не менш важливим є сьогодні діяльність сільських консультпунктів. За

останні роки вони перейшли на нову, сесійну форму навчання, яка згодом себе виправдала.

Минулого місяця мені довелось побувати на заняттях Комсомольського, Верхньотерсянського, Приютненського, Полтавського і Добропільського консультпунктів. Треба відзначити, що там, де керівники розуміють усю відповідальність навчання працюючої молоді на селі, там і результати видно. А це колгоспи імені Леніна, птахофабрика "Гуляйпільська", колгосп імені Карла Маркса.

Цьогорік організовано навчання дев'ятого класу з числа трудівників колгоспу імені Карла Маркса. Дванадцять молодих людей із бажанням прийшли оволодіти потрібними їм знаннями, організовано пройшли і перший, і другий періоди сесії, що відбувалась в селі Марфополі. Велику допомогу в організації занять надала заочникам керуюча другим відділом господарства Н. І. Дмитренко [59].

В 1985 році групу вчителів району за сумлінну працю в справі навчання і виховання підростаючого покоління відзначено нагородами Міністерств освіти СРСР і УРСР, інших органів. Нагороди 26 серпня на серпневій педагогічній нараді вручив голова виконкому районної Ради народних депутатів М. С. Грицаєнко.

Значком "Відмінник народної освіти СРСР" нагороджено директора Комсомольської СШ О. М. Бірюкова. Почесну грамоту

Міністерства освіти СРСР, ЦК профспілки працівників освіти, вищої школи і наукових установ вручено вчителю Воздвижівської СШ Є. Л. Хмарі.

Заступнику директора міської середньої школи № 4 О. М. Бохану присвоєно звання "Вчитель-методист", вчительці географії Полтавської СШ Н. І. Головецькій — "Старший вчитель". Значки "Відмінник народної освіти УРСР" отримали завідувача дитсадком № 5 В. С. Гайворонська, інспектор-методист райвно з дошкільного виховання Н. В. Квітка, завуч Полтавської СШ В. І. Приходько, голова правління колгоспу імені Калініна В. І. Мартиненко.

Почесними грамотами Міністерства освіти Української РСР нагороджено Л. В. Єну — вчительку Гуляйпільської заочної школи, О. В. Самойленко — директора Новозлатопільської восьмирічної школи, Р. П. Орлову — вчительку початкових класів Успенівської СШ, Н. Г. Крутіню — вчительку російської мови і літератури СШ № 1, Н. М. Білу — вчительку математики СШ № 2 та першого секретаря райкому ЛКСМ України О. О. Кірієнка.

Крім цього, групу освітян відзначено грамотами обласного відділу народної освіти й обкому ЛКСМ України.

У 1985 році у місті Гуляйполі діяло вісім загальноосвітніх шкіл, у тому числі чотири середніх, восьмирічна, дві початкові, заочна середня, функціонувало профтехучилище будівельного профілю. Щорічно за парти сідало понад 2,5 тисячі учнів, крім того працювала дитяча музична школа.

— Світлі, просторі навчальні заклади. В них працювало 202 вчителі, 173 з яких мають вищу освіту, решта — середню спеціальну і незакінчену вищу, — повідомляв 5 жовтня 1985 року завідуючий районним відділом народної освіти М. П. Гонтар. — Серед освітян — чимало людей, відзначених високими урядовими нагородами, 34 вчителі — відмінники народної освіти УРСР, 3 — відмінники народної освіти СРСР. Вагомих успіхів на педагогічній ниві добиваються такі вчителі, як В. М. Ніколенко, О. І. Чижук, А. М. Горпинич та інші.

Великих змін зазнала освіта з часу прийняття реформи загальноосвітньої і професійної школи. Здійснюється перехід до навчання дітей з шестирічного віку. Значно поліпшилась підготовка

молодого покоління до праці. Тепер по-справжньому трудовим вихованням, профорієнтацією учнів займається не тільки вчителі, а й шефи, громадськість.

Загальноосвітня школа в наш час — це школа з поглибленим трудовим навчанням. Її вихованці разом з атестатом про середню освіту одержують певні професії. З кожним роком ми розширюємо матеріально-технічну базу, яка дає можливість згідно із сучасними вимогами організувати трудове виховання. В цьому активну участь беруть шефи.

Так, на дослідно-експериментальному заводі сільгоспмашин ведеться обладнання робочих місць для підготовки токарів, на взуттєвій фабриці незабаром буде відкрито спеціальний цех, де старшокласники зможуть опанувати взуттєву справу, на ремонтно-механічному заводі проходитимуть виробниче навчання учні — восьмикласники. А найменші наші вихованці ростуть і здобувають ази науки у дев'яти дошкільних закладах.

У 1986-1987 навчальному році у районі вперше впроваджували структуру занять, вводячи в окремих школах навчання дітей з шести років. Відбулися позитивні зрушення в навчально-виховному процесі, підвищилася якість знань і вихованості школярів. Хороших успіхів на шляху перебудови добивалися вчителі Т. О. Васецька, В. М. Ніколенко, О. І. Чижук, М. А. Станько, О. В. Яковенко, Г. В. Власенко та багато інших. Адже педагогічний загін району налічував близько 500 чоловік. Це вони, сівачі, прекрасного, мудрого, доброго виховували і навчали молоде покоління.

У 1986 році у сім'ю освітян влилося 20 спеціалістів, які отримали знання і практичну допомогу у вищих навчальних закладах. Їх радо зустріли в колективах, оточили увагою.

Першого вересня 1986 року 14 шкіл і дошкільних закладів району гостинно відкрили двері, щоб прийняти наймолодших в історії радянської школи — шестирічних першокласників. У більшості з них створено всі умови для навчально-виховного процесу. Проведена реконструкція приміщень у Любимівській, Успенівській, Комсомольській, міській № 4 середніх та восьмирічних школах Залізничного й Долинки.

Обласний семінар дошкільних працівників на базі дитсадка колгоспу "Заповіт Леніна"

У створенні навчально-виховної бази для навчання шестиліток активну участь взяли всі базові підприємства. Побатьківськи потурбувались про них керівники радгоспу "Червоний", дирекції ремонтно-механічного заводу й птахофабрики "Гуляйпільська", правління колгоспу імені Калініна та ряд інших. Але ми повернемося до вчителя.

Адже найдосвідченішим довірили взяти за руку малюків і повести у країну знань. І не випадково, бо від їхньої душевної теплоти, доброти, ласки і такту залежить основне — сформувати особистість, прищепити любов до знань і розбудити потяг до самоосвіти.

З найменшими працювали вчителі, скроні яких покрила сивина, але не залишили творчий вогник і наснага до праці, молодече завяття. Тягнулися допитливі "чомучки" до Л. О. Бахан (СШ № 4), Л. В. Кузекіної (Залізнична восьмирічна школа), О. В. Северин (Полтавська СШ), В. Л. Іванової (Темирівська ВШ), О. П. Сташук (Комсомольська СШ), К. М. Стасик (Воздвижівська СШ).

Були й серед молодих учителів такі, які прийшли на освітянську ниву з міцним багажем знань і великим прагненням розкрити себе, які з перших годин спілкування знайшли спільну мову з вихованцями. Це — Н. М. Дерев'янка (Любимівська СШ),

Т. І. Бодня, З. Н. Тарасенко (СШ № 1), Т. М. Лапіна (СШ № 4) та В. М. Денисенко (Успенівська СШ).

Вихователь дитсадка — професія почесна і відповідальна. Те добре розуміли К. В. Чирва, В. І. Трусова, Н. Г. Плющій, Г. І. Єрмак з дитсадка № 2, В. П. Дідик, Н. М. Зінченко з третього дошкільного закладу — вихователі, які віддали малюкам більше 20 років свого життя.

Радість перших успіхів переживала і молодь, яка приїздила в дитсадки з педучилищ і вузів. Це А. І. Рибка, О. І. Богдан (дитсадок № 5), Н. П. Редько, Ю. Г. Чокотило (дитсадок № 2).

Працювали з ентузіазмом, з любов'ю до дітей колективи дошкільних закладів колгоспу імені Калініна (завідуюча В. В. Мартиненко), "Мир" (О. С. Білоконь), Україна (Г. М. Міщенко), радгоспу "Червоний" (О. Я. Деркач), міських дитсадків "Сонечко", "Веселка" та "Чебурашка", де завідуючими були В. С. Гайворонська, Л. І. Рябко та Г. А. Шингур.

Проведене у грудні 1986 року анкетування завідуючих дошкільних закладів показало настільки серйозно ставляться вихователі до перебудови, в чому бачать основні фактори прискорення. Головним у перебудові роботи вони вбачають чітке планування і конкретна система роботи, результативність навчально-виховного процесу. А цього можна добитися різними шляхами: активізацією методичної служби, впровадженням передового досвіду, ширшим застосуванням технічних засобів навчання і, звичайно, продуманою, грамотною роботою з педагогічними кадрами, тобто, розумним ставленням до "людського фактора".

В ногу з вимогами дня працювали колективи дитячих садків № 2, 5, з міста Гуляйполя, колгоспів "Мир", імені Калініна, "Україна", радгоспу "Червоний", які вибороли призові місця у змаганні серед дошкільних закладів району.

Помітні зрушення на краще в роботі дитсадків птахофабрики "Гуляйпільська", радгоспу "Таврійський".

У 1986 році район практично був укомплектований кадрами із спеціальною освітою, що є важливим кроком у здійсненні реформи загальноосвітньої школи.

Самодіяльний колектив дитсадка № 5 "Сонечко"

За успіхи у роботі грамотами обласного відділу народної освіти нагороджені вихователі В. І. Єрмак, А. А. Пор'яз (дитсадок № 2), Н. М. Зінченко (№ 3), Т. О. Фощан, В. І. Криштоп (дитсадок № 6). Значки "Відмінник народної освіти" отримали К. В. Чирва (дитсадок № 2), К. В. Гайдар (№ 5), Г. О. Сухова з дошкільного закладу колгоспу імені Калініна.

Помітно зміцніла і матеріально-технічна база дитсадків сільської місцевості. Адміністрація колгоспу "Перемога" подарувала своїм вихованцям піаніно, іграшки, килимові вироби, книжні шафи для оформлення педагогічного кабінету. Поповнив матеріальну базу дошкільнят і радгосп "Таврійський". Всі сільські заклади активно включилися у 1986 році в республіканський огляд на кращий дитячий садок.

8 і 9 січня 1987 року відбулася районна педагогічна конференція. На пленарну частину її виносилося питання "Про спільну роботу педагогічних колективів і комітетів комсомолу шкіл з розвитку учнівського самоврядування, підвищення ролі комсомольських і піонерських організацій у навчанні та вихованні школярів".

З доповіддю виступив завідуючий райвно М. П. Гонтар, із співповіддю — перший секретар району комсомолу Олександр Кірієнко. В обговоренні їх взяли участь Л. А. Галкіна (восьмирічна школа № 5), П. І. Тимоніна (Добропільська СШ), Т. О. Васецька (СШ № 1), Г. В. Власенко (Воздвижівська СШ), Віта Бесараб (СШ № 2), Л. Д. Прядка (Успенівська СШ), А. М. Трофимюк — заступник секретаря парторганізації птахофабрики "Гуляйпільська", К. Я. Касьяненко — старший інспектор інспекції райвідділу внутрішніх справ у справах неповнолітніх, Оля Жигалко (Приютненська восьмирічна школа), В. А. Зуйченко — майстер заводу лакофарбових виробів.

Доповідач відзначив, що для перетворення в життя основних напрямків реформи загальноосвітньої і професійної школи повинна бути ставка на пошук і впровадження в діяльність кожного педагогічного колективу сучасних, схвалених життям методів і засобів навчання, спрямованих на розвиток творчої навчальної праці учнів. Таким підходом відзначаються педагогічні колективи

Комсомольської, першої, третьої, четвертої й Полтавської середніх, Червоненької і Малинівської восьмирічних шкіл.

Але аналіз навчально-виховного процесу за дві чверті, вивчення справ на місцях говорять про те, що в більшості учнів не виховано шанобливого ставлення до навчальної праці, відсутнє почуття відповідальності, прагнення добитися кращого результату. Цілий ряд педагогічних колективів, органи учнівського самоврядування деяких шкіл не надають значення цьому питанню. А звідси і результат - 91 учень виявився невстигаючим, зменшилася кількість дітей, які навчаються на "4" і "5".

У доповіді йшлося й про те, що особливу увагу адміністрацій шкіл, всіх педагогічних колективів, комітетів комсомолу, учнів треба звернути на ретельний підбір і підготовку у кожному класі організаторів боротьби за знання, асистентів і консультантів, на визначення змісту їх діяльності. У січні необхідно провести учнівські збори у кожному класі, на яких обговорити питання особливої відповідальності учнів за навчання, працю, поведінку.

Навчально-трудова активність не стане успішною, якщо вона не буде спиратися на самовиховання, на свідому діяльність школяра.

Доповідач говорив і про те, що створювати міцну матеріальну базу школам для професійного навчання допомагають колгоспи імені Карла Маркса та "Перемога".

У доповіді йшлося і про те, що необхідно вдосконалити форми трудового виховання, активізувати учнівське самоврядування у таборах праці і відпочинку, учнівських виробничих бригадах тощо. А також впроваджувати у роботу бригад, загонів, таборів госпрозрахунків, бригадний підряд.

Заслугує на увагу досвід, що набуває поширення у Приютненській восьмирічній школі. Тут на колгоспних зборах розглядають питання виховання дітей і приймають рішення позбавляти "тринадцятої" зарплати батьків, які не займаються вихованням дітей. Зараз у школі немає жодного учня із незадовільною поведінкою.

— Робота в учнівській виробничій бригаді, — говорила на конференції П. І. Тимоніна, — свого роду перевірка дитячого

самоврядування, прищеплення любові до землі, поваги до праці односельчан. Мабуть, не випадково, що у місцевому колгоспі "Перемога" трудяться наші випускники Ігор Носков, Анатолій Фесюк, Олександр Семенюта, Анатолій Картінін, Микола Кушнір, а четверо здобувають освіту у вузах.

* * *

— У 80-х роках минулого століття, — розповідав у травні 2011 року колишній завідувач районним відділом освіти М. П. Гонтар, — багато зробив для розвитку освіти на Гуляйпільці тодішній міністр освіти УРСР Михайло Володимирович Фоменко, наш земляк, родом із села Копані. З яким би питанням до нього не звернувся б, він завжди його вирішував позитивно.

— Мені пощастило, — продовжував згадувати Михайло Петрович, — бути делегатом двох вчительських з'їздів. Делегатом п'ятого з'їзду педагогічних працівників України 1987 року разом з мною був керівник початкової військової підготовки Федір Григорович Коваленко з Комсомольської СШ.

1 січня 1988 року про міцне коріння династій вчителів розповідала Гуляйпільська районна газета "Зоря комунізму":

— В нашому районі налічується 500 вчителів. Серед них — досвідчені педагоги — наставники, люди, творча діяльність яких пронизана вихованням підростаючого покоління. Є і вчительські династії. Це, зокрема, сім'ї Педашів, Сливків, Кузьменків з нашого міста, Попруг з Любимівки.

Династією вчителів з Успенівки є сім'я Куликів.

Понад двадцять років трудиться вчителем фізики й математики Таміла Гнатівна Кулик. Після закінчення Бердянського педінституту повернулася до рідного села і працює на освітянській ниві по цей час. За довгі роки вона дала путівки в життя багатьом своїм вихованцям.

— Люблять свою вчительку діти, — з теплом відгукуються колеги. — А вона віддає допитливим хлопчикам та дівчаткам увесь вогонь свого серця, щоб вони зростали справжніми патріотами. Її колишні учні — нині педагоги, колгоспники, робітники, військові.

Делегати з'їзду вчителів України. 1987 р.

Разом з дружиною працював у цій же школі і її чоловік Юрій Миколайович. Він викладав англійську мову. Нині — на заслуженому відпочинку. Любов до цієї професії він передав багатьом вихованцям. Okремі з них працюють вчителями іноземної мови і в нашому районі. Це — Петро Андрійович Горпинич (СШ № 4), Юрій Васильович Гринь (Полтавська середня школа), Олександр Дмитрович Жовніренко (працював у школах Гуляйпільського району), але доля закинула його далі: він став перекладачем, побував в Індії, Ефіопії. Тепер працює і живе в Москві.

Стежкою батьків пішов і син Володимир. Після закінчення педагогічного інституту викладає англійську мову в рідному селі. Здібний, активний педагог, секретар комсомольської організації вчителів школи.

Ця вчительська династія бере витоки ще у довоєнні роки. Закінчивши Бердянський пединститут (достроковий випуск), Гнат Тимофійович Вдовиченко прибув у Гуляйпільський район. Трудова діяльність була перервана війною. Але і після фронтів він повернувся в рідне село на освітянську ниву, де працював вчителем математики до 1971 року. Зараз на заслуженому відпочинку. За свою трудову діяльність має ряд урядових нагород.

Пліч-о-пліч з ним працювала його дружина вчителька початкових класів Євдокія Антонівна. Стежкою своїх батьків і пішли їх доньки — Таміла і Людмила. Обидві проживають у селі і працюють в одній школі.

Таміла Гнатівна, як і батько, — вчителька математики, а Людмила Гнатівна обрала стежку матері. Вона стала вчителькою початкових класів.

Чоловік Людмили Гнатівни — вчитель фізичного виховання цієї ж школи. Тож і не дивно, що донька їх теж обрала професію вчителя. Вона навчається на другому курсі Бердянського педагогічного інституту за фахом вчителя початкових класів.

У 1989 році три дні тривала серпнева нарада педагогічних працівників Гуляйпільського району. Завершилася вона масовим святом по вшануванню освітян у культурно-спортивному комплексі і на центральній площі міста. Про обстановку діловитості свідчить напружений ритм роботи. Першого дня освітяни разом з

Зліва направо: В. О. Скорик, І. К. Кушніренко, М. П. Гонтар, О. О. Кірієнко

керівниками базових підприємств і представниками місцевих Рад та громадськості побували в кількох навчальних закладах, де обговорили свої насущні завдання. Та все ж головною подією стала науково-практична конференція, проведена наступного дня на тему: "Завдання педагогічних колективів по вдосконаленню патріотичного й інтернаціонального виховання учнів".

Завідуючий районним відділом народної освіти М. П. Гонтар, не відкидаючи надбань, загострив увагу колег на проблемах формування любові й шани до рідного краю і соціалістичної Батьківщини, непримиренності до національної і расової неприязні. Промовець зазначив, що добрі сходи в серцях юних дали зерна любові, посіяні кращими освітянами, зокрема Л. І. Каретник з Гуляйпільської СШ № 3, Г. Г. Хохотвою з Воздвижівської СШ, А. О. Павлиш з Успенівської СШ. Творчий підхід до справи навчання і виховання властивий учительці Гуляйпільської СШ № 2 І. В. Саприкіній, яка дбає про органічний зв'язок змісту уроку і заняття літературного гуртка. Одного разу під її керівництвом діти провели дослідження на тему: "Якого кореня мій рід?". І як же

були учні здивовані, коли дізналися про своє походження, хоча майже у всіх у свідоцтві про народження записано: "українець".

Національне питання в районі, де чверть населення представляє інші народи, ніколи не загострювалося. За винятком першої міської, у всіх середніх школах викладання навчальних предметів ведеться рідною для більшості мовою. Інша справа — якість навчання.

Слабо також використовується краєзнавчий матеріал на уроках і в позаурочний час. Виняток становить хіба що Полтавська СШ, де надбали досвід використання шкільного музею у виховних цілях. Не на високому рівні й робота ленінських кімнат, залів бойової і трудової слави. Не сказав свого слова у пропаганді туризму та краєзнавства районний Будинок піонерів.

— Одними плакатами і лозунгами ми нічого не доб'ємося! — сказала у дискусійному порядку голова районної ради з народної освіти В. Ф. Кириченко. — Патріотів виховують життям.

— Колись ми зруйнували церкви, а тепер потрібно, щоб їх замінила школа! — дещо парадоксально висловився директор Долинської школи В. В. Буряк.

Та, власне, чогось нового в таких поглядах немає. Як відомо, нашому суспільству гостро бракує духовності. Наростає і хвиля нігілізму, поштовхом для якої послужили викриття масових репресій сталінського режиму, нові теоретичні розробки в галузі суспільствознавства та повна відмова від стереотипів застійного періоду. То як же за таких умов не тільки вберегти незміцнілу дитячу свідомість від неминучих травм, але й переконати вихованців у перспективності обраного нами шляху?

— Якщо з розумом і тактом проводити будь-який захід, — зауважила директор Гуляйпільської СШ № 4 Л. Є. Мартиненко, — він неодмінно залишить слід у дитячій серці.

На її погляд, цій меті служить покладання в дні урочистостей квітів до підніжжя пам'ятників В. І. Леніну і випускнику школи воїну-інтернаціоналісту Юрію Пузанову. А 1 вересня замість традиційного і вже "заштампованого" уроку миру в десятиріччі проведуть урок людяності. Ще одна характерна риса творчого підходу — курс народознавства, який почнуть опановувати діти в ході навчання.

Розчищення джерел духовності неможливе без подолання таких негативних явищ, як чванливість і зверхність у ставленні городян до сільських жителів, вважає директор Любимівської СШ О. І. Драний. Бракує й елементарної культури взаємин жителів різних сіл, не те, що народів. Щоб переконатися у цьому, далеко їхати не треба, а краще сходити у вихідний на стадіон.

Що ж, певний резон у тих словах є. Мають рацію також голова виконкому Полтавської сільради А. О. Коштенко і старший інспектор інспекції в справах неповнолітніх К. Я. Касьяненко, що патріот починається з моральної чистоти. Прекрасно, коли громадськість шанує пам'ять Т. Г. Шевченка, залучає молодь до глибокого опанування рідної мови, однак чи всі готові до цього. Адже є так багато спокус — від алкоголю до сексу... Тим більше, що з'явилися ділки від мистецтва, які за гроші пропонують усе, що завгодно. Особливо шкоди завдають моральному вихованню молоді відеосалони. Зокрема в Новомиколаївському сільському клубі майже цілу ніч "крутили" відеофільми, здатні звихнути розум підліткам.

Багато різних думок висловлено під час обговорення співдоповідей на засіданнях проблемних секцій. Від відверто негативних оцінок навчальних програм, підручників і ролі співдружності окресленого трикутника (сім'я-школа-громадськість), до тих чи інших пропозицій. Безсумнівно одне: всі учасники дискусії щиро прагнули дійти до спільного знаменника, виробити конкретні пропозиції щодо вдосконалення навчально-виховного процесу. І тепер від кожного педагога залежить, чи заструмують на повну силу джерела народних святинь.

* * *

В переддень нового 1989-1990-го навчального року гуляйпільська громадськість урочисто віншувала невтомних трударів, подвижників освітянської ниви. До них на свято — на День згань, яке вершилось в ошатному залі КСК "Сучасник" — прийшли партійні і радянські працівники, комсомольці, члени батьківських комітетів, учні шкіл і вихованці дитсадків.

Дивися на освітян, і сонячною радістю повниться серце: які всі вони такі урочисто гарні, милі... І зразу на думку прийшли слова: "Учитель, перед іменем твоїм..."

А тим часом сцена "ожила". Зал заповнила щемна мелодія "Шкільного вальсу". І, мабуть, кожен з присутніх перенісся подумки в минуле — ностальгія по роках, що відшуміли з молодістю.

Ведуча поетовими рядками проникливо говорить: "Пролетело лето, как большая птица, скоро уже осень в двери постучится... Длинноногий дождик будет слезы лить, тонкая рябина у окна грустит, а звонок веселый ото сна проснется, голос его звонкий в школе засмеется" ...

Озивається шкільний дзвоник... І ніби на його запрошення до залу вбігають червоногалстучні. Вони гаряче. здоровлять учителів, вихователів, вожатих, усіх, хто причетний до народної освіти, з великим святом — Днем знань. А ще маленькі школярики діляться своїм сокровенним — за що вони так люблять і гордяться наставниками, обіцяють завжди бути слухняними, гідно вести себе.

Опісля зал заповнили вихованці дитсадків. І вони щиро зізнаються, що так шанують ніжні, ласкаві і працелюбні руки вихователів, висловлюють надію, що і в школі їх вчитимуть і виведуть у люди такі ж дбайливі руки добрих учителів.

...На сцену ведуча запрошує учителів-ветеранів, котрі йдуть за заслужений відпочинок. Це — Олександра Іванівна Чижук з СШ № 1, Любов Василівна Козицька з Воздвижівської СШ, Марія Григорівна Гладка і Любов Іванівна Матковська з Новозлатопільської і Марфа Семенівна Стаменова з Верхньотерсянської НСШ. Діти вручають їм букети живих квітів.

До ветеранів звернувся завідуючий відділом народної освіти М. П. Гонтар:

— ... Сьогодні ми проводжаємо вас на заслужений відпочинок. Та ви завжди будете бажаними гостями в колективах, де трудилися. З нами — найдорожче ваше надбання: ваш досвід. І як естафету ми передаватимемо його молодим колегам... Добра вам і щастя, і живіть довго на радість усім нам!

Михайло Петрович вручив ювілярам пам'ятні подарунки. На честь ветеранів звучали пісні у виконанні культармійців.

І тут, на сцені, стрілись два покоління освітян: ветерани і наймолодші їхні колеги — випускники вузів і училищ, котрих запрошують одержати Трудові книжки. До них звертається М. С. Стаменова.

— Професія педагога — найважливіша, найвеличніша, славна і ніжна, — говорила Марфа Семенівна. — Вихователь повинен бути розумним і доброзичливим, всезнаючим і терплячим, безкорисливим і щирим другом своїх вихованців. Бажаю вам бути такими!

Щасливої дороги у великий світ трудового життя! А воно, життя, повинно бути красивим, а вчинки — благородними, поради — розумними і щиросердними, вимоги — суворими й безкомпромісними.

Незабаром для вас і ваших вихованців прозвучить перший шкільний дзвінок. Чи є ніжніший, веселіший, радісніший і дорожчий звук для вчительського серця, ніж цей малиновий дзвін! В ньому все наше життя, радість праці, любов до людини, особисте щастя. То ж бажаю вам великих творчих успіхів у дні розквіту вашої педагогічної професії. Будьте вчителями до кінця своїх днів. В добру путь!

Учениця обпаленого війною сорок першого року випускного класу першої міської середньої школи, педагог з 43-річним трудовим стажем, умудрена життєвим і трудовим досвідом М. С. Стаменова під гучні оплески присутніх вручає своїм наступникам книгу "Естафета поколінь".

Слово — відповідь від імені молодих освітян виголошує молодий учитель географії і біології СШ № 1 Є. Ю. Крутько.

— Нам цей урочистий день запам'ятається на все життя. Зовсім недавно ми сиділи за шкільною партою, а потім — в аудиторіях вузу. А сьогодні вступили в дружну сім'ю вчительства. Тривожно, радісно і страшно. Не відповідальності, не праці. Хвилює питання: чи відповідаємо ми покликанню, чи в силі виконати величні завдання народу, виправдати довір'я... Нам продовжувати славні традиції школи. Від імені всіх товаришів, що приймають естафету від старшого покоління, заявляю: ми дорожитимемо високим званням вчителя, будемо мудрими сіячами розумного, доброго, вічного.

Ми клянемося жити за принципом: "Краще запозичити у інших, надбаним поділитись з колегами"...

Ми клянемося дорожити високим званням вчителя...

Молоді освітяни лишили свої підписи в книзі "Естафета поколінь".

— Дозвольте назвати всіх вас дітьми, — звертається до них директор Верхньотерсянської НСШ Л. В. Тилик. — Повірте, хвилюється, тремтить, моє серце. Згадую той час, коли сама ось так стояла перед старшими товаришами. І ось тепер сама проводжаю доньку на трудний освітянський шлях.

Від імені батьків бажаю вам у житті радості і щастя. Сподіваємось, що ви не посоромите батьківської честі і станете справжніми педагогами.

Любов Володимирівна за давнім звичаєм підходить до доньки Олени, а віднині Олени Федорівни, учительки СШ № 1, дарує їй рушник з гронами червоної калини і пучечками колосків — на щастя, на долю. Такі ж рушники дарують молодим фахівцям представники шкіл.

З вступом на освітянську ниву вітає молодих вихователька міського дитячого садка № 5 керівник клубу "Данко" К. В. Гайдар.

І знову на сцені культармійці. Свої художні номери вони присвячують винуватцям торжества.

Знову виступає М. П. Гонтар. Він інформує про результати атестації. Потім завідуючий райвно вручив посвідчення про нагородження значком "Відмінник народної освіти УРСР" О. І. Близняк (допоміжна школа-інтернат), В. Д. Куторницькому, Л. Ф. Філіпській, Л. К. Поліщак (Комсомольська СШ), Р. П. Орловій (Успенівська СШ), О. В. Самойленко (Новозлатопільська НСШ). Посвідчення про присвоєння звання "Старший учитель" одержали Л. І. Саєнко, Л. М. Шамрай (СШ № 3), В. О. Гречан (Малинівська НСШ), звання "Вчитель-методист" — В. С. Зіненко, Н. Г. Крутинь (СШ № 1), звання "Вихователь-методист" — К. В. Гайдар (дитсадок № 5), Г. І. Єрмак, Г. О. Пор'яз (дитсадок № 2). Велика група освітян відзначена грамотами Міністерства народної освіти УРСР і обласного управління народної освіти.

До освітян звертається секретар райкому Компартії України Л. І. Явон. Від імені бюро райкому партії і виконкому районної Ра-

ди народних депутатів, усіх гуляйпільців вона гаряче вітає присутніх із святом, дякує їм за труд, мудру науку і бажає щонайкращих успіхів у житті і творчій праці.

А їхня праця дуже значуща. Адже школа і суспільство — нероздільні. У класах формується наше майбутнє — покоління, яке в найближчі роки має активно включитись у перебудову, освоювати нові методи розвитку економіки, продовжити перетворення суспільних відносин, взяти на себе відповідальність за долю соціалізму.

Тепер — час дій! Час наполегливої роботи і широкої педагогічної творчості.

Завершився 1989-1990-й навчальний рік. Це був період пошуків нових шляхів удосконалення й демократизму навчального процесу в освітніх закладах. Йде наступ на бюрократизм, процотоманію, адміністративно натискні методи керівництва. Більш ініціативно стали діяти громадські організації. Набирають сили демократичні начала в управлінні школами.

У районі успішно здійснюється перехід на нову структуру. Нагромаджується досвід навчання і виховання дітей шестирічного віку (СШ № 1 і СШ № 4, Полтавська і Успенівська СШ, Долинська і Червоненська НСШ). Зміцнюється база для вивчення курсу "Основи інформатики й обчислювальної техніки". Навчальні кабінети з цього предмета обладнано в СШ № 1 і СШ № 4.

Минулий навчальний рік був роком дальшого зростання фахової майстерності вчителів і вихователів. Педагогічна скарбниця району поповнилась досвідом учительки СШ № 1 Є. А. Щербини (з проблем навчання дітей-шестиліток читанню). Вчителі цієї ж школи В. І. Логанова й Л. М. Свідрань розробили опорні схеми й алгоритми з математики й російської мови для початкових класів й успішно їх використовують на практиці.

Вивчено досвід вчительки СШ № 3 Л. І. Каретник з розвитку пізнавальної діяльності учнів на уроках історії, вчителів СШ № 4 й Комсомольської СШ О. М. Бохана й В. І. Колісника з питання реалізації виховуючої функції навчання учнів фізиці й астрономії.

Глибоко й цікаво реалізують освітні, виховні й розвиваючі завдання навчальних курсів учителі О. П. Власенко і Н. В. Лукаш (СШ № 1), Л. О. Маслієнко і О. В. Касьяненко (СШ № 2), В. Д. Бондарук і Л. І. Саєнко (СШ № 3), О. М. Бохан і Л. М. Петелько (СШ № 4), О. П. Сташук (Комсомольська СШ), Н. В. Волинцева (НСШ № 5), О. Ф. Тимчура (Полтавська СШ), В. І. Єрмак (Новозлатопільська НСШ), Л. О. Кошкалда (Червоненська НСШ) та багато інших.

Міцний рівень знань, умінь і навичок показали випускники СШ № 1 з російської мови (вчителька Н. Г. Крутінь), СШ № 2 — з української (Т. Т. Гузій), шестикласники Малинівської НСШ — з української мови (Г. О. Писанко).

У 1989-1990 навчальному році в школах району навчалось 4733 учні. На "відмінно" закінчили рік 270 учнів, на "відмінно" і "добре" — 1230. Хоча до екзаменів було допущено з двійками 49 учнів, роботу на літо отримали 29 чоловік, залишено на другий рік 31 (без результатів повторних екзаменів).

Ці результати свідчать про те, що підвищилась вимогливість до знань учнів і одночасно відповідальність вчителів за їх знання. Але результати говорять й про те, що не в усіх школах належно налагоджено індивідуальну роботу з дітьми, котрі мають прогалини в знаннях, не всім надано своєчасно необхідну допомогу. Відсутні ще й тісні зв'язки з батьками.

Цьогорік із шкіл району випущено 297 одинадцятикласників, з яких із золотими медалями закінчили школу 4 учні, із срібними — 8. Похвальними грамотами "За успіхи у вивченні окремих предметів" нагороджено 11 чоловік.

За попередніми даними, до вузів збираються вступати 80 чоловік, до середніх навчальних закладів — 57, до військових, педагогічних, медичних училищ — 46 чоловік. Робітничі професії освоюватимуть у профтехучилищах 65 чоловік, підуть працювати на підприємства та в господарства 47 чоловік.

ОСВІТА В КІНЦІ ДВАДЦЯТОГО СТОЛІТТЯ

Напередодні нового навчального 1990-1991 року відбулася районна нарада вчителів, яким було запропоновано обговорити проекти трьох концепцій середньої загальноосвітньої школи, внести свої пропозиції та зауваження і конкретно визначитись, як працювати в нових умовах.

Якій же бути школі? На це питання старалися дати відповідь учасники наради. Певне, школою життя, яка б виховувала патріотів, формувала високорозвинену особистість. Складно? Звичайно.

Якими були школи колись і якими вони стали зараз? Ставили питання і на нього ж відповідали учасники наради. Було б бажання, а працювати можна і в перебудовний період.

Наприклад, яка у нас СШ № 3? Старе, тісне приміщення. Звичайно, хотілося б мати новобудову. Але тамтешній педагогічний колектив зумів поставити на рівні навчально-виховний процес і в тих умовах. А гляньмо на Любимівський дитячий садок. Затишно і добре там дітям і радісно батькам. Бо обопільно працівники дошкільного закладу і керівники колгоспу імені Калініна подбали про добробут малечі.

Діти, що вперше сіли за парти в нинішньому навчальному році, закінчать школу вже в ХХІ столітті. Їм жити і працювати в майбутньому, а нам — підготувати їх до того. Кожен з нас пройшов через руки вчителя, і кожному з нас дорогі спогади про нього, уроки проведені в шкільному класі. Тож про школу не треба нікому забувати, а чим зможемо допоможемо їй. Адже на відміну від авторитету вчителя, який залежить від нього самого, авторитет школи залежить від усіх нас. Хай буде вона завжди святою для кожного.

Підбивши підсумки проведених на місцях зборів освітян з обговорення концепцій школи, завідувачий райвно М. П. Гонтар ознайомив учасників наради із слушними пропозиціями щодо перебудови навчально-виховної роботи, зокрема, таких, як розподіл виробничого навчання на вивчення механізації хлопцями, а домоводство, крою та шиття, етики, сімейного життя — для дівчат стар-

шокласників. Акцентував на питанні поліпшення якості навчального процесу, гуманізації, підготовки кадрів, пропаганді передового досвіду тощо.

Із захопленням слухали присутні розповідь делегата XXVIII з'їзду Компартії України Н. Л. Биковської. Поділившись враженнями про з'їзд і коротко проінформувавши про головні завдання, які він поставив, вона по-материнськи щиро і відверто висловила думку щодо того, якій бути школі. Закликала виховувати дітей на місцевих прикладах, учити працювати так, як передовики, які є в кожному селі і на кожному підприємстві.

Вчитель несе в собі світло. Один світить більше, інший — менше. Але обов'язково він повинен світити, щоб запалити інших. Такі вчителі в нас є і вони разом з нами повинні знайти в собі силу і поставити виховання на такий рівень, який би відповідав світовим стандартам.

В обговоренні взяли участь О. І. Драний (директор Любимівської СШ), С. І. Білан, (вчитель Верхньотерсянської СШ), Т. Г. Кієнко (вчитель-методист СШ № 4), К. К. Балак (вчитель-пенсіонер), Т. Ф. Третяк (вихователь дитячого садка "Веселка") та інші.

Лічені дні залишилися до початку 1991-1992 навчального року. Тож підготовчих клопотів вистачало і учням, і вчителям. Саме за ними застали працівників шкіл, у яких довелося побувати рейдовій бригаді у складі секретаря райкому партії І. К. Кушніренка, завідуючого районним відділом народної освіти М. П. Гонтаря, бухгалтера комбінату громадського харчування В. І. Горпинич.

...Темирівська середня школа. Хоч відвідали її в останню чергу, та враженням хочеться поділитися відразу.

Приміщення школи порівняно нове. Але відчувається ще й господарська рука: затишок і порядок. Працюють вчителі, є енергійний керівник — директор школи. Але, щоб зберегти такий колектив, необхідне житло для новоприбулих вчителів. Гуртожиток затримає їх не надовго.

Приємно зайти в приміщення. Зелень, зі смаком все оформлено. Для малюків переобладнали під клас майстерню, обладнали спальню кімнату.

Для учнів молодших класів відведено окремий блок. Зробили невеличкий буфет, де діти можуть з'їсти булочку чи випити соку. До речі, всі школярі безкоштовно харчуються в їдальні господарства. А дирекція школи порушує питання, щоб учні молодших класів харчувалися в навчальному закладі.

Значну допомогу від своїх базовиків — колгоспу "Перемога" — одержує Добропільська середня школа. В цьому році за рахунок господарства зробили капітальний ремонт опалювальної системи, відкрили комп'ютерний клас. Та й саме приміщення приємно вражає свіжістю фарб. Зі смаком оформлені й устатковані кабінети, їдальня.

Привели до порядку підвальне приміщення. Туди будуть закладатися овочі й фрукти для харчування дитвори. А школярі та вчителі допомагають жниварям. До речі, школа має новий комбайн "Дон".

В цьому році правління колгоспу виділило ставку для викладача швейної справи. Тож хлопці оволодіватимуть трактором, а дівчата вчитимуться шити.

Придбала школа (за рахунок господарства) й музичні інструменти. Але немає людини з освітою, яка б могла керувати вокально-інструментальним ансамблем.

Менш приємне враження справила Рівнопільська початкова школа. Подвір'я заросло карантинними бур'янами, не устатковані ігровий і спортивний майданчики. Але всередині будівлі люди попрацювали. Колишній табір праці й відпочинку міської школи переобладнали під школу-дитсадок для малюків. Гарна ігрова, спальня, є й невеличка їдальня. Але 12 дітям потрібний вихователь.

В Успенівській неповній середній школі теж готуються до нового навчального. Але роботи ще багато. Стіни в коридорі голі, треба обновити й спортивний майданчик. В приміщенні для молодших класів переробляли груби, тож затрималися з ремонтом. Та й зовні вікна ще нефарбовані, невідремонтований паркан. Але люди працюють. До речі, й колишній вчитель Іван Григорович Лук'янчик нині як технічний працівник добре трудиться.

Кращий вигляд має середня школа в цьому селі. Тут вже готові прийняти дітей. Устаткували класи, є наочність, телерадіоапаратура. Діти харчуються так, як і по всіх перевірених школах, безкоштовно. Що не вистачає, так це рукомийників.

— І закупили б, — бідкається директор школи, — так немає в продажу.

Іде ремонт і в Новогригорівській початковій школі. Хоч прийде сюди всього восьмеро малюків, та приміщення роблять для них гарне.

Хочеться лише додати, що кожна школа має базове господарство, без допомоги якого сьогодні не обійшовся жоден вчительський і учнівський колективи. Та ще й якої допомоги. Перераховані факти красномовно свідчать про це. Бо про яке оновлення й упорядкування можна було вести мову, якби колгоспи не виділяли кошти?

Позаду дві чверті 1991-1992 навчального року. Про їх підсумки розповів завідуючий районним відділом народної освіти М. П. Гонтар:

— Із 28 педколективів (в районі 18 середніх, 4 неповних середніх і 6 початкових шкіл) добились повної успішності Полтавська СШ (директор В. І. Приходько). Близько третини учнів СШ № 1 навчаються на "4" і "5". З непоганими показниками закінчили чверть колективи Долинської середньої, шостої і сьомої міських початкових шкіл. Поліпшується якість знань у вихованців Комсомольської СШ.

З 4820 атестованих учнів відмінників — 187, вчать на "4" і "5" — 1054, невстигаючих — 304.

Треба зазначити, що вчителі стали об'єктивніше оцінювати працю своїх вихованців. Та й райвно, інспектори вже відійшли від кількісних оцінок педагогічних колективів. Канув у минуле диктат. Побачити, підтримати, створити мікроклімат у школі — ось що сьогодні дуже важливо. А для цього самі працівники апарату райвно піднялися на щабель вище. І вони вчать працювати по-новому, стараються побачити життя школи своїми очима, а не крізь завісу паперів. Твердо відійшли від ще вчорашньої практики

перевіряти — адже так було легше. А треба допомагати, учить і вчитися самим.

В напрямку поліпшення якості знань в пошуках ефективних засобів педагогічної практики плідно працюють колективи міських четвертої середньої і п'ятої неповної середньої шкіл. Цьому підтвердження — результати комплексних перевірок, проведених там.

Творчий пошук нового, педагогічний ентузіазм і неспокій притаманні учителям фізики О. М. Бохану, російської мови і літератури Т. Г. Кієнко, математики Л. І. Розсохи, вчителям початкових класів Л. М. Петелько (СШ № 4), Л. В. Книш, Г. А. Кармазіній, географії Н. В. Сало (НСШ № 5).

Другою важливою проблемою є створення належних умов для роботи вчителів і учнів. Особливо болючі питання матеріального забезпечення школи. Не вистачає одягу, взуття, незбалансоване харчування школярів.

Керівництво району активно допомагає розв'язувати ці проблеми. На вирішення їх спрямовують свої зусилля й громадські організації — відділення Дитячого фонду України і жіноча рада. З метою вивчення умов життя і навчання та надання гуманітарної допомоги дітям було проведено об'їзд багатодітних сімей.

З початку навчального року рішенням райвиконкому харчування школярів надається безкоштовно для учнів 1-4 класів і на пільгових умовах — для учнів 5-11 класів.

Дається взнаки відсутність пального. Діти не в змозі своєчасно добратись до школи, нерідко пропускають уроки. З цієї ж причини багато школярів не змогли прибути на предметні олімпіади, спортивні змагання та інші заходи. Про який їх творчий розвиток може йти мова!

Або ось таке питання. Є у нас кошти (9793 карбованці), виділені на надання допомоги малозабезпеченим сім'ям. Але практично придбати на них дітям одяг і взуття неможливо, бо полиці магазинів пусті. А такої допомоги чекають учні Любимівської, Добропільської середніх, Успенівської і Червоненської неповних середніх шкіл.

28 серпня 1992 року освітяни району на традиційній серпневій нараді обговорили доповідь "Про впровадження Програми розвитку освіти у Запорізькій області на період 1992 — 1995 років", з якою виступив завідуючий райвно М. П. Гонтар. Програма складалася із 14 розділів, а додатками були 6 цільових програм: національне відродження, інформатизація установ та закладів освіти; диференціація навчання; соціальний захист дітей; охорона дитинства; здоров'я; сільська школа. Завдання освіти — формування інтересу з дошкільного закладу (перші 3 роки виховують батьки, з 4 по 6 — батьки або дитячий заклад під державним наглядом і контролем).

Загальноосвітня школа є треступеневою (початкове навчання 3-4 роки; основна ступінь — 5 років; повна середня — 10-11 (12) років). Середня школа не є обов'язковою. Школа стає самостійною юридичною особою, розробляє свій статут, але на основі чинного законодавства.

М. П. Гонтар детально зупинився також на проблемі соціального захисту педпрацівників. Тепер вчитель одержує житло на правах висококваліфікованого спеціаліста і гарантовану земельну чи садову ділянку.

У 1992 році напередодні дня вчителя завідуючий райвно М. П. Гонтар розповів таке:

— Багате наше Гуляйпільля на педагогічні таланти. Імена багатьох з них забулися. Але найвидатніші живуть у пам'яті народній. Серед них — А. Г. Нештоян та О. М. Прокоф'єв, котрі працювали на ниві народної освіти ще в дореволюційні часи, їхні наступники і послідовники кавалер ордена Леніна М. А. Верба, заслужені вчителі України Г. І. Руденко, В. Г. Плетінь, В. І. Колісник, вчителі Г. І. Varic, Н. К. Левицька, колишній вчитель, а нині науковець, завідуючий кафедрою Бердянського педінституту М. Г. Сердюк та багато-багато інших. Декого з названих уже немає в живих, але люди пам'ятають їх і як умілих навчителів молоді та її вихователів, і як активних громадських діячів.

Але більшість названих імен — то вже історія: одні — давня, інші — близька. А сьогодні в школах району є вчителі, котрих по

праву можна назвати сіячами розумного, доброго, вічного. На це ми попросили відповісти завідуючого відділом освіти М. П. Гонтаря. Відповів він своєрідно — розповідями про кількох із численного загону педагогів Гуляйпільля.

Найпершою "ланкою освіти" є дошкільне виховання. Як засвідчують вчені — психологи, найбільш сприятливим для засвоєння знань є вік від 2-х до 6-ти років. Тому дуже важливо, щоб з такими дітьми працювали люди з природженим талантом. Такі люди з іскрою Божою серед педагогів дошкільних закладів є, і їх немало.

17 років працює з дітьми вихователька дошкільного закладу № 1 Ольга Іванівна Кошарна. Рукодільниця, майстриня, вона і "хворіє", і радіє разом з ними. Діти грають на килимі, і вона разом з ними, діти ведуть танок, і вона там. Але особлива її пристрасть — природа, вічна криниця народної мудрості, сконцентрована в легендах, оповідках, казках про землю, птахів, звірів і рослини, про добро і зло. Дуже уміло використовує вихователька все те у роботі з дітьми. Певно, тому і люблять її і діти, і батьки — спокійно з нею, затишно і надійно.

Бджілкою, невтомною і працювитою та лагідною, називають у тому ж колективі Галину Василівну Меншикову. 14 років вона з малюками. Віра в дитячі таланти, в нерозкриті їхні здібності викликає велике бажання розгадати їх, навчити малювати, розповідати, творити. Вихователька і сама гарна майстриня — малює, займається рукоділлям.

Застосування своїм здібностям знайшла в дитячому садку № 4 вчителька за спеціальністю Антоніна Іванівна Нікітіна. Звичайно, нелегко було звикати, але усвідомлення того, що саме ти даєш малюкові перші знання, ти починаєш закладати характер, формувати свідомість допомогло знайти вірний шлях у роботі з дітьми. "Мов квочка про курчат, піклується Антоніна Іванівна про наших дітей", — кажуть про неї батьки. Навчанню вона підпорядкувала все — заняття, і прогулянки, і екскурсії. Дуже цікаво з нею дітям. А де цікавість, там і знання.

Після дошкільного закладу дитина потрапляє до школи. Навіть дорослих нервує зміна обстановки, а про дітей і говорити

немає чого. Тривалість і рівень стресової ситуації значною мірою залежить від того, у чий руки вона там потрапить. Це дуже добре розуміє вчителька початкових класів Галина Андріївна Кармазіна з неповної середньої школи № 5. А тому, прийнявши першокласників, робить усе, аби нова обстановка не здалася їм занадто складною, аби вони швидше освоїлися в ній, перезнайомилися, здружилися. Мабуть, їй те вдається, інакше не очолювала б районне методичне об'єднання вчителів початкових класів.

Найкращої думки у Полтавці про Ольгу Володимирівну Северин — і як про вчительку, і як про людину: добра, чуйна, лагідна з дітьми, дружна з колегами. Відмінник народної освіти, вона ось уже 31 рік працює з учнями молодших класів. Уже те, що в її класах незмінно висока успішність, що її учні добре виховані, говорить багато про що.

Микола Іванович Золотун — учитель праці в першій середній школі. Відмінник народної освіти, педагогічного стажу — 20 років. Що вирізняє його з-поміж інших, то це залюбленість у обрану професію. Ця залюбленість передається й учням. А ще він вимогливий до себе й до них, однак та вимогливість дивно уживається з добротою. Тому й люблять його учні, тому класи, де він був класним керівником, завжди відзначалися згуртованістю, організованістю на добрі справи.

Педагогічний стаж вчительки російської мови й літератури з другої середньої школи Лідії Олександрівни Маслієнко починається 1983 роком. Вона теж відмінник народної освіти. Зараз класний керівник 11 класу, який прийняла сім років тому. Скільки тепла душі, доброти і любові віддала вона учням! І вони віддячують їй повагою й міцними знаннями.

А в Темирівській середній школі доброю славою користується вчителька фізики й інформатики Любов Миколаївна Алексеєва. Цікаво і сучасно — так можна коротко охарактеризувати її уроки. А за керівництво класом їй вдячні і десятикласники, і їхні батьки.

Завідуючий відділом освіти розповів лише про вісьмох із великого загону педагогів району. Їх же у десятки разів більше. І всі вони роблять дуже важливу і потрібну справу. Честь їм і хвала! І велике, щире спасибі за працю!

Закінчити розповідь про вчителів хотілося б ще екскурсом у історію. Беручись за підготовку цієї публікації, ми говорили із багатьма людьми: нас цікавило, хто із вчителів найбільше їм запам'ятався. Було названо багато прізвищ. Та найбільше балів, якщо можна так сказати, набрали Є. М. Попова, Ф. П. Сливка, Л. Г. Зернова, М. С. Косогор, Н. М. Сірінюк, І. М. Омесь, Л. П. Самойленко, М. Я. Тарасенко.

На початку жовтня 1992 року до Комсомольської СШ прибуло доволі солідних гостей. Це були учасники обласного семінару — керівники районних методичних об'єднань вчителів інформатики, господарники.

Забезпечення підготовки людини до повноцінного життя в оновленому суспільстві, — пояснив керівник методичного об'єднання вчителів інформатики району О. І. Сліпченко, — передбачає впровадження нових інформаційних технологій в систему народної освіти. А це породжує ряд проблем, що стосуються змісту, методів, організаційних форм та засобів навчання. Успішній реалізації цього і сприяють проблемні семінари, які проводяться з ініціативи кабінету обласного інституту вдосконалення вчителів.

Чому такий семінар вирішено провести в Комсомольському? Тамтешня школа в цій справі вже має певний досвід. Впродовж декількох років тут працюють над застосуванням електронно-обчислювальних машин при викладанні загальноосвітніх дисциплін.

Школа має добру учбово-матеріальну базу кабінету обчислювальної техніки, обладнаного на кошти птахорадгоспу "Гуляйпільський". Директор господарства О. Л. Гербутов завжди близько до серця бере турботи школи. До речі, серед учасників семінару був і колега Олександра Леонтійовича з Кам'янсько-Дніпровського району.

— Думаємо і в нашій школі укомплектувати такий кабінет хитромудрою технікою, — казав гість.

Учасники семінару почерпнули досвід роботи вчительки основ інформатики й обчислювальної техніки Л. К. Поліщак.

— Я твердо переконана в тому, — говорила Любов Карпівна, — справжня інформатизація освіти досягне необхідного рівня не тільки шляхом проведення уроків інформатики, а й при викорис-

танні ЕОМ при викладанні рідної, російської та іноземної мов, хімії, географії, біології, історії та інших дисциплін. Ось моя співпраця з учителями історії Надією Миколаївною Сур, географії — Валентиною Іванівною Приходько вже дає плідні результати. В допомозі не відмовляю нікому, навпаки — захожую до комп'ютерного всеобучу.

Семінарський урок української мови в 11 класі із застосуванням комп'ютерів УКНЦ вела учителька української мови Л. А. Підвальна. Звичайно ж з допомогою наставниці Л. К. Поліщак.

Уроки із застосуванням ЕОМ викликають зацікавленість школярів навчальним предметом, формують уміння міркувати.

* * *

20 жовтня 1992 року СШ № 3 відзначила 80-річний ювілей.

1912 — 1992. 80 років. Само цей відрізок часу ХХ століття відзначила Гуляйпільська середня школа № 3 з дня її заснування. З нагоди цієї події відбулося урочисте зібрання.

Оголошення про урочистий вечір, присвячений ювілею школи, не залишило байдужими багатьох її випускників, вчителів, громадськість. На свято рідної школи прибули учні різних років, випусків.

Зворушливі зустрічі, бесіди, дружні обійми, поцілунки. Не обійшлося й без радісних сліз. Адже скільки років минуло відтоді, скажімо, як Піщанська неповна середня школа набула статусу середньої? 1957 рік — перший її випуск.

У святковому вбранні зал клубу. В глибині сцени — транспарант з надписом "Учітеся, брати мої" (в центрі державний герб України), три лебеді, що знялися у вирій — символ потягу до знань. Внизу — "СШ № 3 — 80 років". На авансцені та біля неї безліч живих квітів.

16 година. Зал клубу заповнений вщерть. Почесні місця займають вчителі-ветерани, випускники довоєнних років, перший заступник Глави районної державної адміністрації М. Г. Тимофієв, заступник Глави держадміністрації О. О. Кірієнко, завідуючий райвно М. П. Гонтар, завідуючий районним відділом культури

В. М. Шингур, голова правління колгоспу імені Карла Маркса М. Г. Бібік, працівники методкабінету райвно, делегації першої, четвертої середніх і НСШ № 5 міських шкіл, представники громадськості.

Вечір відкривають ведучі, котрі сповіщають про те, що школа святкує свій ювілей. Слово надається директору школи В. Ф. Кириченко.

— Дорогі друзі, шановні колеги, випускники всіх років, сьогоднішні учні, добродії і добродійки, гості, — говорить Валентина Федорівна. — Дозвольте мені щиро вас вітати із святом 80-річчя школи і зичити всім доброго здоров'я, веселого настрою, творчої наснаги у звершенні всіх починань, миру, спокою і щастя.

80 років школі — це вісімдесят років творчого горіння педагогів, це — вісімдесят перших і останніх дзвоників, випускних. Скільки б не було бур і лихоліть, будов і перебудов, а на землі лишається вічною школа, професія вчителя. В усі часи вона була, є і буде носієм загальнолюдської моралі, громадянської зрілості.

Історія нашої школи бере початок від великих сподвижників — сестер Пахучих. Їм на зміну прийшли А. С. Селімовська, Т. П. Шамрай, М. А. Верба, С. Я. Чуйко, подружжя П. П. та Н. К. Левицьких, І. О. та Т. Д. Солодких, М. Н. Карпенко, М. М. Кузнецова, М. М. Шамрай, К. Г. та В. В. Філіпченки (нині покійні) та інші.

Зараз педагогічний колектив школи налічує 25 чоловік, з них 8 — колишні випускники школи. Високий рейтинг вчителів у районі. В школі один вчитель-методист, чотири старших вчителів, п'ять відмінників освіти.

Школа славиться не тільки педагогами, а й учнями. З 1912 року з її стін вийшло декілька поколінь. Тільки з 1957 року, за 35 випусків, її закінчило 914 учнів. Немає в місті такої галузі, де б не трудилися наші учні.

Нелегкий час переживає сьогодні наша держава, а разом з нею і школа. Але ми здатні й на виживання. Свідченням цього є будівництво нової школи на 864 місця, за що велика дяка районній державній адміністрації та правлінню колгоспу імені Карла Маркса.

На святі багато говорили про історію школи, її вчителів, випускників різних поколінь.

Багато зворушливих слів прозвучало про вчителів і учнів, котрі загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни.

Своїми спогадами на вечорі поділилися І. С. Рябцев, колишня піонервожата М. Й. Ігнатович, В. П. Єрмак, О. О. Михайлюта, О. І. Соловей.

Ювілярів тепло вітали перший заступник Глави райдержадміністрації М. Г. Тимофієв, завідуючий райвно М. П. Гонтар, голова правління колгоспу імені Карла Маркса М. Г. Бібік, вчителька СШ № 1 В. М. Передерій, представник НСШ № 5 І. М. Ляшенко. Школі вручено вітальні листи, телеграми, подарунки, святковий торт.

Цього ж вечора відбулося вшанування й колишнього вчителя, а потім директора школи Михайла Антоновича Верби, якому також виповнилося 80 років. Ювіляра гаряче поздоровили директор школи В. Ф. Кириченко, випускники 1965 року, котрі вручили М. А. Вербі ювілейну медаль, святковий торт, квіти, подарували пісню.

Із словом — відповіддю виступив М. А. Верба. Михайло Антонович щиро подякував за привітання,

Урочистий вечір закінчився під гаслом "Давайте не соромитись, не цуратись старих стін!".

* * *

Напередодні 1993 року у Києві відбувся Перший з'їзд педагогічних працівників України, який розглянув державну національну програму "Освіта". Делегатом від Гуляйпільського району був завідуючий районним відділом народної освіти М. П. Гонтар. Ось що він розповів:

— На мій погляд, Програма змістовна, незважаючи на її тезисність, вона ставить стратегічні цілі.

Навчальний 1993-1994 рік розпочався в основному організовано. Відремонтовані школи і навчальні кабінети, завезено вугілля. Постійно впорядковується мережа освітніх закладів. У 1993 році функціонувало 18 середніх, 4 неповних середніх і 6

Проводи делегатів Запорізької області на Перший з'їзд педагогічних працівників України. Грудень 1992 р.

початкових шкіл, в яких навчалося майже п'ять тисяч учнів. Змінювався зміст освіти згідно з державними програмами. Оптимізувалася структура і обсяги підготовки фахівців, підвищувалася активність творчої праці вчителів. Того року велася серйозна робота з впровадження Програми розвитку освіти та обласної програми "Національне відродження".

Розроблена чітка програма соціального захисту дітей та педагогічних працівників. Райдержадміністрація, районна Рада народних депутатів тримали на постійному контролі діяльність органів освіти з впровадження наступності у роботі шкіл і дошкільних закладів. Організовувались об'їзди шкіл і дитсадків з обов'язковою участю керівників господарств, колгоспів і радгоспів, підприємств, без матеріальної і конкретної допомоги яких сьогодні освіта неспроможна розв'язати наболілі проблеми.

— Робимо все необхідне, — запевняв 2 жовтня 1993 року завідуючий відділом освіти М. П. Гонтар, — для реалізації Закону України "Про освіту" і "Про мови". Вдосконалюємо організацію харчування дітей, надаємо допомогу малозабезпеченим сім'ям.

Але разом з тим відділ освіти не має можливості повністю забезпечити школи технічним і матеріальним обладнанням. Не вистачає парт, меблів, учбових пристроїв і що найголовніше — підручників. У цей складний час заходить у глухий кут така важлива сфера навчальної галузі — комп'ютеризація, на розвиток якої взагалі бракує коштів.

Удосконалюючи мережу початкових класів, при підтримці фінансових органів області і району, нам вдалося максимально ліквідувати класи — комплекти, що у свою чергу викликало дефіцит учителів, початкової ланки.

У зв'язку з цим вжили термінових заходів — залучаємо до праці ветеранів педагогічної ниви, вдалися до перекваліфікації. Не все гаразд з розв'язанням гуманітаризації навчального процесу. Не вистачає, особливо у сільських школах, вчителів музики, образотворчого мистецтва. Хибує позакласна і позашкільна робота, естетичне виховання. Не у всіх навчальних закладах ефективно використовується шкільний компонент навчального плану. Програма розвитку освіти вимагає більшої уваги, диференціації, індивіду-

алізації навчання, роботи з обдарованими дітьми. А все це, безумовно, потребує додаткових кадрів. І все ж можна сказати, загальноосвітній рівень навчання організований на задовільній основі.

— Михайле Петровичу, що ви можете сказати конкретно про плідність навчально-виховної і методичної роботи?

— У нинішній період хотілося б, щоб система освіти розвивалася надійно. Але, говорячи коротко, підкреслюю, що наші педагогі працюють ефективно. Творчими лабораторіями можна назвати загальноосвітні школи I — III ступенів СШ № 4, СШ № 3, СШ № 1, Комсомольську середню та інші школи, де директори тримають на високому рівні методичну роботу. За межами району знають прізвища директорів Л. Є. Мартиненко, В. Ф. Кириченко, О. П. Власенка, В. І. Колісника, В. І. Приходько, Л. Й. Турченко. Помітно поліпшується рівень керівництва в Темирівській, Верхньотерсянській загальноосвітніх школах (директори П. І. Халява і Л. В. Тилик).

Дбайливо і стабільно працюють загальноосвітні школи I-II ступенів № 5 м. Гуляйполя (директор Л. А. Галкіна), Залізнична (В. І. Книш). Успенівська (П. М. Денисенко). Невомно і чесно віддаються роботі директори В. Ф. Фідрик та А. Л. Столяренко. На обласному рівні утвердився Полтавський сільськогосподарський коледж-інтернат, де поряд із загальною середньою освітою учні оволодівають професіями механізатора широкого профілю, водія автомобіля, бухгалтера.

Багато добрих починань впроваджують в Гуляйпільській допоміжній школі-інтернаті з створення умов для навчання і праці дітей з фізичними вадами.

Радує те, що в районі зростає кількість спеціалістів високої кваліфікації. Інститут удосконалення високу оцінку педагогічної діяльності дав вчителям Л. М. Петелько, Т. Г. Кієнко (СШ № 4), Н. Г. Крутінь, Т. В. Сірінюк (СШ № 1), Г. А. Кармазіній (НСШ № 5).

Високоєфективною працею, любов'ю до дітей завойовують авторитет молоді педагоги. Серед них І. О. Остапенко з СШ № 1, Д. І. Горпинич, Л. М. Яланська з СШ № 4, Н. Ю. Шабанова із Залізничної НСШ.

* * *

Вивчається на державному рівні досвід роботи вчителя фізики СШ № 4 О. М. Бохана. Цей список можна продовжити.

— Сьогодні доречно згадати і про роботу дошкільних закладів. Чи є там добрі починання?

— З 1 вересня відкрились дві логопедичні групи у дитячому садку № 5, де 26 дітей з певними вадами мови навчають логопеди за звичайною програмою і мають надію, що це благородне починання дасть гарні результати. Згодом плануємо відкрити ще дві санаторні групи, де діти, які часто хворіють на простудні захворювання, лікуватимуться і одержуватимуть профілактичні процедури. Дуже приємно, що завод лакофарбових виробів закупив для свого підшефного дитячого садка № 4 повністю укомплектоване фізіотерапевтичне обладнання для санаторної групи.

Ми щиро дякуємо колективам дошкільних установ № 5, № 7 (с. Залізничне), колгоспів імені Леніна, імені Кірова, імені Свердлова за високу оцінку їхньої діяльності учасниками обласного семінару. Теплі слова з нагоди професійного свята хочеться адресувати вихователям О. В. Галушці (№ 5), Л. І. Білик (дитячий садок № 3), О. В. Юдковській (№ 2), які вийшли переможцями у конкурсі на кращого вихователя року; Л. Г. Харченко (№ 3), М. П. Шаповал (№ 5), котрі перемогли у конкурсі на кращого музкерівника у 1993 року. Наша шана й уклін досвідченим вихователям Г. І. Єрмак, Л. Г. Семенюті, Н. Г. Плющій, В. І. Трусівій (дитсадок № 2), Н. Ю. Панасейко (№ 4), Л. І. Сірінюк (колгосп "Заповіт Леніна), Н. І. Педаш (дитячий садок № 1), Т. В. Тищенко (№ 3), П. П. Горпинич, Н. П. Лозовій (№ 5), Л. І. Атрошенко і Т. А. Фощан (№ 6) та багатьом іншим.

— Який у вас настрій у ці передсвяткові дні?

— Дякую, гарний. Інакше й бути не може. Я з оптимізмом вбачаю перспективу розвитку галузі. Адже нині розробляються нові підходи до фінансування навчальних закладів. Відділ освіти передбачає ефективне використання кадрового потенціалу, насамперед, надання платних освітніх послуг, кредитування навчання. Атестація дозволяє підвищувати фаховий рівень, вдосконалювати форми оплати праці [62].

У жовтні 1993 року колектив СШ № 2 відзначив 90-річчя свого закладу.

90 років тому на території Вербівської сотні за рішенням земства була побудована і почала свою роботу земська народна школа, у якій була лише одна класна кімната, де навчався комбінований клас — 1-й і 2-й — всього понад 100 учнів. Школа мала 25 чотиримісних парт, стіл, стілець, шафу для зошитів, глобус, рахівницю, карту Росії. Учні виконували письмові роботи в зошитах лише під час уроку, а домашні завдання — на грифельних дошках, записи на яких щоразу стиралися. У школі викладались такі навчальні предмети: Закон Божий, який читав місцевий піп, чистописання, арифметика, історія Росії. Викладання велось російською мовою, оскільки українська мова у школі була заборонена.

Першими вчителями школи були Тоболіни Ніна Гаврилівна та Іван Лаврентійович. Про них старожили згадують з теплотою та вдячністю. Серед перших учнів можна назвати Якіма Трохимовича Зінченка, Данила Юхимовича Чучка, Якова Павловича Плющія та інших.

Після закінчення школи випускники одержували посвідчення, видані Олександрівською повітовою училищною радою Катеринославської губернії.

В 1917 році у школі був знятий з викладання Закон Божий, а з листопада вийшла заборона бити дітей. Поряд з грифельними дошками домашні завдання почали виконувати в зошитах. У 1925 році школа називалась третьою трудовою школою. Навчалось уже чотири класи — 1 і 2 — у першу, 3 і 4 — у другу зміну. Крім того, вечорами взимку у великій класній кімнаті велось навчання дорослого населення. В школі в ті часи працювали хоровий та драматичний гуртки. Навчали дітей Поліна Павлівна Пересада, Наталія Володимирівна Телецька, Марія Олександрівна Мелюшкова, Клавдія Григорівна Антонова. Влітку у шкільному дворі завжди проводились збори селян вербівської сотні.

Проїшли голодомори, репресії, сприятливі і несприятливі для освіти часи... В 1940 році силами місцевих колгоспів

"Ударник" та "Заповіт Леніна" був побудований новий двоповерховий корпус школи. Він проіснував лише один рік. Почалася війна. Відступаючи, фашисти підпалили школу. Лише завдяки відвазі місцевих людей і особливо вчительки молодших класів Таїсії Іванівни Приходько частину парт та іншого шкільного майна вдалося врятувати.

З 1943 по 1951 роки школа була семирічкою. В 1952-1953 роках двоповерховий корпус школи відремонтували силами колгоспу "Заповіт Леніна" та будівельної дільниці на кошти, виділені міською Радою.

З 50-х до середини 60-х років педагогічний колектив школи очолював Ізраїль Ісакович Златокрилець. В цей час за допомогою держави, підшефного колгоспу, силами учнів і вчителів прибудували спортивний зал, майстерню, а пічне опалення замінили на водяне.

На протязі 20 років — з 1968 до 1988 року директором школи був Володимир Степанович Кошельник. В цей час до школи підвели воду, побудували їдальню.

Як і для людини, для будівлі з роками настає похилий вік. Але два шкільні корпуси, одному з яких 90 років, другому за 50, живуть і працюють, завдяки наполегливій праці учнів і вчителів, батьків, а також шефів. Колгосп "Заповіт Леніна" (голова правління Борис Онуфрійович Горпинич) на протязі десятиріч допомагав школі матеріалами для ремонту шкільних приміщень, коштами для екскурсій та поповнення навчальної бази школи, продуктами для працівників та пенсіонерів, оплачував харчування дітей колгоспників. Лише два роки шефом школи є завод лакофарбових виробів (директор Микола Миколайович Шейко). Школа вдячна колективу заводу та адміністрації не лише за мільйони карбованців, виділені для її потреб, але й за чуйність та доброту, яку вони завжди виявляли, коли справа стосувалася школи, учнів та вчителів.

В наш скрутний час, коли навіть великі господарства з труднощами зводять кінці з кінцями, для школи, яка має мізерний бюджет, настали важкі часи. Але не можна не сказати, що районний відділ освіти при своїх обмежених можливостях все-таки

знаходить кошти для ремонту, заміни шкільних меблів, допомоги дітям-сиротам та дітям з багатодітних і малозабезпечених сімей. За останні 5 років значна частина енергії вчителів та адміністрації витрачається на поточний ремонт шкільних приміщень, які потребують постійної уваги. Повільно вирішується питання забезпечення школи проточною водою. В аварійному стані знаходиться шкільна майстерня. Педагогічний колектив, учні та батьки впевнені, що всі негаразди відійдуть в минуле, коли адміністрація району прийме рішення про будівництво нового приміщення школи.

Незважаючи на труднощі, колектив школи настроєний оптимістично і всі свої зусилля докладає для здійснення успішного навчання та виховання учнів.

На протязі дев'яти десятиріч свого існування школа виростила і випустила в життя понад 2,5 тисячі випускників, які стали повноправними громадянами.

* * *

Валентина Тимофіївна Соє

Які ж були особливості іспитів у школах у 1994 році? Про це 30 квітня розповіла інспектор шкіл районного відділу освіти В. Т. Соє:

— Екзаменати мають визначити рівень загальноосвітньої підготовки учнів з предметів навчального плану за відповідний курс. Доцільність їх проведення, перелік, форми і строки устанавлюють педагогічні ради навчально-виховних закладів, а у випускних класах — Міністерство освіти

України. Крім обов'язкових екзаменів 9 і 11 класи складатимуть екзаменати за вибором. В 9-их класах — 1 предмет за вибором педради, в 11-их — 3 предмета за вибором учнів.

Випускники складатимуть обов'язковий екзамен з української мови (диктант), з решти предметів — тестування.

У 9 класі випускні іспити розпочинаються 27 травня і завершуються 8 червня, в 11-х класах вони триватимуть з 31 травня по 24 червня.

Цього року введено Міністерством освіти обов'язковий екзамен в 10 класі з географії. Це пояснюється тим, що в цьому класі завершується вивчення даного курсу в школі III ступеня. Тестові завдання з предметів за курс основної школи (тобто для 9-их класів) і з географії для учнів 10-х класів розробляються в школах, добираються директорами шкіл і зберігаються як матеріали для службового користування і не підлягають розголошенню.

Тексти диктантів для 9 і 11 класів, а також тести з предметів за курс середньої школи розробляє Міносвіти України і їх варіант повідомляється по радіо і телебаченню в день екзамену. Учні будуть забезпечені тестовими зошитами. Результати тестування з 3-х предметів відповідно умовам прийому до конкретного вищого навчального закладу зараховуються при вступі до нього. У такому випадку випускнику видаються сертифікати, куди заносяться результати шкільного тестування з відповідних предметів. Оцінки виставляються також і до атестата про повну загальну освіту.

З цього року діє нова інструкція про екзамен, переведення та випуск учнів загальноосвітніх навчально-виховних закладів України.

До наступних класів переводяться учні 1-8 і 10 класів, а учні 9 і 11 класів випускаються зі школи, якщо вони мають позитивні оцінки. Якщо учень (його батьки) не згоден з річною або підсумковою оцінкою, йому надається право оскаржити її до ради школи і скласти екзамен з відповідного предмета комісії, що затверджена відділом освіти. Висновки цієї комісії остаточні.

Учні, які не засвоїли хоча б один з предметів в обсязі державних стандартів освіти, вважаються невстигаючими. Невстигаючі учні 9-х і 11-х класів до випускних екзаменів не допускаються. Випускникам 9 і 11 класів, які не засвоїли програму хоча б з одного навчального предмета державного компонента в обсязі навчальних стандартів, видається довідка, де вказуються оцінки, в т. ч. і "2".

Невстигаючі учні (віком до 15 років) початкової і основної школи (1-9 класів) за пропозицією педради та згодою батьків наказом директора школи можуть бути залишені для повторного

навчання у тому самому класі або за певних умов (хвороба, переїзд на інше місце проживання, стихійне лихо тощо) переведені до наступного класу. Рішення про це обґрунтовується педрадою з урахуванням можливостей школяра усунути прогалини в знаннях у визначений термін, а також згоди батьків.

Школа має укласти письмову угоду, в якій вказуються конкретні обов'язки сторін щодо виконання умов переведення учня до наступного класу. Таке право на переведення за певних умов одному й тому ж учневі дається не більше двох разів за час навчання в 1-9 класах. Якщо учень за певних умов переведений до наступного класу і на протязі 1 чверті не справився з підсумковими контрольними роботами, він повертається на навчання до попереднього класу на підставі рішення педради. Директор у триденний строк це рішення доводить до відома учня та його батьків.

Учні, які не встигають у школі першого ступеня протягом двох років, підлягають обстеженню медико-психолого-педагогічною комісією. За її висновками такі учні, як правило, продовжують навчатися у спеціальних навчальних закладах.

При досягненні 15-річного віку невстигаючі учні за поданням ради школи наказом директора згідно з існуючим законодавством відраховуються зі школи.

Тепер про звільнення від екзаменів. Встигаючі учні через стан здоров'я можуть звільнитися від перевідних і випускних екзаменів. Підставою для цього є такі документи:

а) заява батьків; б) довідка медично-контрольної комісії; в) рішення педради.

Від екзаменів з відповідного предмета звільняються призери III етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад, II етапу конкурсу-захистів науково-дослідних робіт Малих академій наук та учасники міжнародних олімпіад школярів.

Від перевідних екзаменів можуть звільнитись учні, які мають відмінні знання з предметів, що виносяться на екзамен.

Діти, які прибули з територій, що зазнали радіоактивного забруднення, або потерпіли внаслідок аварії на ЧАЕС, звільняються від перевідних та випускних екзаменів незалежно від місця проживання.

Внесено зміни до Положення про нагородження випускників середньої школи золотою і срібною медалями. Золотою медаллю "За особливі успіхи у навчанні" нагороджуються ті випускники, які отримали свідоцтво особливого зразка за курс загальної школи II ступеня і мають відмінні річні і підсумкові оцінки за кожен клас III ступеня і склали всі екзамени на "відмінно".

Такі ж вимоги й до нагородження срібною медаллю "За успіхи у навчанні". Різниця лише в тому, що випускник може одержати на випускних екзаменах не більше двох "4".

Якщо учні складали екзамени, щоб підвищити оцінки з окремих предметів, вони не можуть нагороджуватися медалями, Похвальним листом чи грамотою [63].

* * *

28 травня 1994 року інформувала голова районного правління Дитячого фонду Н. В. Квітка:

— Рівно рік минув з дня торішнього Марафону допомоги хворим і обездоленим дітям. Рік важкий, особливо для сімей, де троє і більше дітей. Запам'ятається він і сім'ям, де виховуються діти-інваліди, бо посіяв у душах зневіру і безнадію: де, як, а, головне, за які кошти лікувати дитину? А таких сімей у районі близько 140. Що ж зроблено Дитячим фондом за цей час? Внаслідок Марафону 1 червня 1993 року на рахунок Дитячого фонду надійшло 14971 тис. крб. З цих коштів придбано одягу та взуття на 11703721 крб., літератури — на 100 тисяч. 1 мільйон 350 тисяч крб. пішло на лікування дітей-інвалідів. Протягом року отримали одяг та взуття 169 сімей. Спільно з районного Радою допоміг Дитячий фонд і сім'ям біженців з Вірменії та Азербайджану, що поселились у селах Червоному та Любимівці.

Усі діти, які вийшли переможцями районних олімпіад і брали участь у обласних, одержали в подарунок художню літературу.

Не був осторонь Дитячий фонд і під час проведення торік свята вчителя, на якому освітянам, котрі багато років життя віддали

школі, на знак шани і подяки було вручено пам'ятні подарунки — як від підприємств та організацій, так і від Дитячого фонду.

Та основним у нашій діяльності все-таки залишається матеріальна допомога багатодітним і малозабезпеченим сім'ям. Загалом вона надається через школи, дошкільні заклади. Багато сімей одержали підтримку продуктами. Це консервовані фрукти, варення, сухофрукти, бобові, зібрані колективами шкіл саме для Дитячого фонду. За ці ж кошти на 1993 рік та половину 1994-го було додатково оформлено і передплату дитячої періодики для шкіл і дитсадків (на 215557 крб.).

Навесні районний відділ освіти та комітет профспілки, працівників освіти влаштовували конкурси майстерності: "Кращий вихователь дитсадка" і "Кращий вчитель року". Фінансову допомогу у їх проведенні подали Агропромбанк "Україна" (керуюча Л. О. Зінченко), а також магазини "Житниця" (директор Т. М. Андрюшина), "Спорттовари" (А. В. Шарова) і "Взуття" (Л. І. Ройко).

Велику вдячність хочеться висловити і начальнику АТП-12338 О. К. Горобцю за безвідмовне і безкоштовне надання транспорту для придбання одягу, взуття у містах Запоріжжі, Пологах та об'їзду багатодітних сімей.

Від імені правління Дитячого фонду щире спасибі усім шефам — керівникам підприємств, організацій, які допомагають дошкільним закладам і школам вижити у цей скрутний час, намагаються зробити їх життя повноцінним.

Під егідою Дитячого фонду уже рік діють логопедичні групи у дитсадку № 5. З серпня цього року, маємо надію, запрацюють, нарешті, тут і дві санаторні групи, а також одна — у садку № 4 для оздоровлення хворобливих дітей. Буде відкрито логопедичну групу у дошкільному закладі сел. Залізничного. Ці добрі, корисні справи повинні знайти підтримку.

Від імені Дитячого фонду велика вдячність районній державній адміністрації. Навіть у таких скрутних фінансових умовах, при нестачі коштів у районному бюджеті там намагаються не відступати від добрих намірів задля здоров'я дітей. Як результат, планується на перспективу відкриття санаторної групи у дитсадку № 2 та групи для дітей-інвалідів, що мають вади опорно-рухового

апарату, але здатні засвоювати знання, — при дитсадку № 6. Добре також те, що у адміністрації не пішли на такий крайній захід, як закриття садків, а, навпаки, вживають усіх заходів спільно з шефськими організаціями щодо поліпшення умов їх роботи (про це свідчить недавній об'їзд дошкільних закладів).

Я вже говорила, стільки у нас в районі нараховується сімей, де виховуються діти-інваліди до 16 років. І, що прикро, те число з кожним роком зростає. Тому намагаємось хоч якось поліпшити їх матеріальний стан, підтримати морально. Нам дуже болісно, що цього рік, не дивлячись на посильну матеріальну допомогу, ми не змогли виділити потрібні кошти (15 мільйонів) на лікування сироти-інваліда Оксани Расщупкіної. Такої суми на рахунку, звісно, не було, а лікування вкрай необхідне і час дорогий.

Шановні керівники підприємств, організацій, приватних і комерційних структур! Дитячий фонд — реальна і на сьогодні єдина підтримка сімей багатодітних, сімей, де виховуються діти-інваліди, діти-сироти, малозабезпечені, підтримка наших творчих дітей, обдарованих і талановитих, нашого завтра. Ми гостинно запрошуємо Вас на Марафон! Чекаємо Вашої допомоги! Відгукніться, добрі люди! Бо "нема святішого на світі, аніж добро, коли людина в дар приносить своє тепло, коли домівку відчиняє для чужих бід і коли навпіл розділить насущний хліб".

* * *

На педагогічній конференції уповноважених представників установ освіти, яка проходила в кінці червня 1994 року йшлося про те, що в умовах економічної кризи руйнуються приміщення шкіл, лише косметично ремонтуються класи і кабінети, виходить з ладу обладнання, не поповнюється технічна база. Але все ж таки більшість шкіл разом зі своїми директорами в таких умовах знаходили вихід із складного становища. Впевнені і стійкі позиції мали керівники Комсомольської СШ, першої та третьої міських середніх шкіл, допоміжної школи-інтернату, Полтавських СШ та коледжу, Залізничної НСШ. Працьовитістю відзначалися

директори Темирівської СШ та Успенівської НСШ, підвищувався професійний рівень директора СШ № 2.

1993-1994 навчальний рік завершило 4959 учнів. Успішність на кінець року склала 97,2 відсотка. За підсумками року не встигало 130 учнів. Із золотою медаллю закінчили школу III ступеня — 15 учнів, із срібною — одна учениця (минулого року в районі було 25 медалістів).

Атестаційний період у районі в основному пройшов без конфліктів. До комісії не надійшло жодної апеляції від вчителів.

Звання "Вчитель-методист" вперше отримали Л. А. Галкіна, Н. В. Сало (НСШ № 5), Л. І. Саєнко (СШ № 3), Л. М. Сірінюк (СШ № 4), підтвердили це звання В. С. Зіненко, Н. Г. Крутін (СШ № 1), М. І. Сидоренко (СШ № 3), звання "Старший учитель" уперше присвоєно Т. В. Бальсанко (СШ № 3), підтвердила звання В. П. Бикова.

Серед нагороджених грамотою Міністерства освіти України вчителі: В. В. Медяник, В. А. Коротнюк, В. М. Передерій, Л. І. Чабаненко (СШ № 1), вихователь Успенівської НСШ Н. Ф. Борт.

До нагороджених значком "Відмінник освіти України" представлено Н. Я. Власенко (СШ № 1), Л. П. Бірюк, В. М. Денисенко (Успенівська СШ), Д. І. Горпинич (СШ № 4), Т. М. Пархоменко, В. А. Чучко (СШ № 3), Н. В. Цьопкало (ПШ № 7), К. М. Стасик (Воздвижівська СШ), Л. М. Яланську (СШ № 4).

Грамотою обласного управління освіти нагороджені Н. Д. Дузян (Новозлатопільська НСШ), Т. І. Коломієць, Л. І. Ольхова (СШ № 4), Л. П. Савицька (Добропільська СШ), Т. О. Сухова (Любимівська СШ).

На високому організаційно-методичному рівні пройшла атестація в середніх школах № 3 і № 4, Полтавській СШ, НСШ № 5, Комсомольській СШ (директори В. Ф. Кириченко, Л. Є. Мартиненко, В. І. Приходько, Л. А. Галкіна, В. І. Колісник).

У виховній роботі педагогічні колективи використовували надбання культурно-історичного розвитку українського народу, рідного краю. У Малинівській СШ проводили свята "Козацькому роду нема переводу", працював клуб "Бабусина скриня", у СШ № 2 — гурток декоративно-прикладного мистецтва та з вивчення

історії українського одягу, провели "Козацькі забави", у Воздвижівській СШ — тиждень народної творчості, конкурс на краще звання народних ремесел. Але це робота ще не набула системності.

Одним з головних завдань школи є сприяння розвитку творчих здібностей та нахилів учнів, що і стало метою щорічних проведених фестивалів дитячої творчості. Деякі результати радують. Ефективно з питань естетичного виховання учнів працювали педколективи СШ № 3, СШ № 4, Комсомольської, Полтавської СШ. Але серед учнів району були і правопорушники.

Основною проблемою дошкільного виховання було забезпечення кадрами, але компетентними і знаючими свою справу, які вміють і хочуть працювати. Саме до таких можна віднести дитячі садки "Веселка" та "Чебурашка". Діти там добре підготовлені до школи, мали повний запас знань, умінь і навичок, визначених новою програмою.

Особливо гострою проблемою нині є, говорили учасники конференції, рівень фізкультури і спорту. У більшості шкіл цьому стали приділяти досить мало уваги. Навіть в районних змаганнях беруть участь буквально лічені школи. На належному рівні ведеться ця робота у міських школах № 4, № 1 та Комсомольській СШ.

Конференція прийняла рекомендації педагогічним працівникам установ освіти району, в яких записано, що "сьогодні освіта повинна вирішити завдання по формуванню і розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, розумових і фізичних здібностей, формування високих моральних якостей, виховання громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення інтелектуального, творчого, культурного потенціалу, збагачення країни кваліфікованими працівниками".

Як буде організовано навчально-виховний процес у школах району в 1994-1995 навчальному році, 20 серпня 1994 року розповідав завідуючий районним відділом освіти М. П. Гонтар:

— У районі функціонуватиме 18 середніх, 3 неповні середні і 7 початкових шкіл. Червоненська неповна середня школа реорганізована в середню. До району прибув 21 молодий спеціаліст. Це вчителі математики та інформатики, трудового навчання, фізвиховання, початкових класів, вихователі дитячих дошкільних закладів.

При великій допомозі виконкому районної ради вирішуються питання організації гарячого харчування учнів молодших класів, функціонування груп продовженого дня.

Для розв'язання проблем підготовки закладів освіти до нового навчального року виконком районної ради на своєму з'їзді розглядатиме це питання. З цією метою 25 і 26 серпня відбудеться об'їзд шкіл та дошкільних дитячих закладів.

У 1994-1995 навчальному році продовжиться цілеспрямована робота по реформуванню освіти відповідно до державної національної програми "Освіта", Закону України "Про освіту", обласної та районної програм "Освіта". Основними завданнями за змістом методичної роботи з педкадрами стануть: реалізація державної політики в галузі освіти, підвищення науково-теоретичного і практичного рівня виховної роботи.

В центрі уваги кожного педагогічного колективу і вчителя зокрема має стати докорінне поліпшення виховної роботи з учнями. Це першочергове завдання продиктоване складнощами нашого життя.

В Україні починає формуватися своя система виховання, яка спрямована на передачу молодому поколінню соціального досвіду, багатств духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності світогляду і на цій основі формування особистих рис громадянина України, які включають у себе національну свідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей [64].

1994 рік Генеральна Асамблея ООН проголосила міжнародним роком сім'ї, тому перший урок 1 вересня в школах району буде проведений під девізом "Моя родина в долі Батьківщини". Він стане своєрідним вшануванням роду, сім'ї, прилучення батьків і дітей до духовних надбань народної педагогіки.

Поки що гостро стоїть питання із забезпеченням шкіл новими підручниками і зошитами.

Програма початкової освіти відводить одне з чільних місць читанню, бо саме воно закладає основи знань з різних галузей людської діяльності. Сьогодні при школах працюють психологи-фахівці, які допомагають вчителям не погасити потягу дитини до навчання.

Свої проблеми є і в колективах дитсадків, бо єдина надія на шефів. Пройшов перший випуск логопедичної групи. І зараз діти з вадами мови добираються до дитсадка № 5 м. Гуляйполя. Маємо надію, що відкриємо санаторний дитсадок № 4 та дві санаторні групи в дитсадку № 5, спортивно-музичні зали в дитсадку № 1, № 3, № 5 (для малят).

Повністю реорганізував роботу методичний центр, спрямувавши її на безперервне навчання педагогічних кадрів.

В кінці серпня 1994 року в приміщенні КСК "Сучасник" відбулося свято, приурочене початку нового 1994-1995 навчального року, на якому були присутні голова районної Ради народних депутатів І. О. Бірюков, його заступник з виконавчої роботи Є. Г. Коровка, працівники шкіл, дошкільних закладів, музичної школи, гості.

Першому слово для привітання було надано І. О. Бірюкову. Ігор Олексійович, зокрема, сказав:

— Ми на порозі нового навчального року і на порозі зими. Багато виникає різних питань з цього приводу. Може недоречно в цю хвилину говорити про подібне, але буквально завтра ми почнемо стикатися з усіма цими проблемами. Тому хочу сказати, що комбінатом громадського харчування виділено 500 млн. карбованців для харчування учнів, 11 млрд. карбованців пільгового кредиту надано торговельним закладам для придбання продуктів харчування. Виділено також 700 млн. карбованців для завезення вугілля в школи та ще 500 млн. для ремонту першої міської та 120 млн. — Комсомольської середніх шкіл.

За ним на сцену піднявся завідуючий районним відділом освіти М. П. Гонтар.

— Шановні колеги, — сказав Михайло Петрович, — радий бачити вас, попри всі негаразди, бадьорими. А ще приємно відзначити, що районна Рада робить все можливе і неможливе для майбутнього підростаючого покоління. У нашому районі в педагогічних колективах є цікаві починання і надбання. І більше половини вчителів можна назвати педагогами з великої літери.

Потім М. П. Гонтар зупинився на найважливіших завданнях нового навчального року і побажав витримки й бажання працювати, наголосивши на тому, що цього рік майже в кожному колективі доведеться

ся допомагати освоюватися молодому поповненню. Серед них — вчителі інформатики, фізкультури, мови й літератури, молодших класів, керівники гуртків, вихователі груп продовженого дня, дитсадків. А всього — 23 молодих педагоги. Це їм вручили на згадку про пам'ятний день цінні подарунки, це їм пов'язали червоні стрічки І. О. Бірюков разом з досвідченими наставниками, це їм звучали теплі слова вітань від мам, директора СШ № 4 Л. Є. Мартиненко, яка, виходячи із власного досвіду, не обіцяла вчорашнім студентам легких буднів.

— Ви вливаєтесь у нашу сім'ю, — звернулася Любов Єгорівна до молодих колег, які один за одним під оплески присутніх піднялися на сцену. — Ніхто вам не пообіцяє, що буде легко. Знання ви отримали в інституті. А практику належить пройти в школі. І пам'ятайте, що поруч будуть вчителі з досвідом. Не бійтеся звертатися до них за допомогою.

І саме за допомогу, за витримку, за вміння прищепити любов до навчання подякувала мама О. А. Величка, який вливається в сім'ю педагогів, всьому колективу СШ № 2, де колись він навчався. Щире материнське спасибі вона адресувала й усім, хто так тепло прийняв її сина в свої ряди.

За це ж була вдячна і Г. М. Золотун, яка з материнським благословенням звернулася до молодих колег.

— Я приєднуюся до тих теплих слів, що вже сказані в цьому залі, — мовила Галина Миколаївна за хвилину по тому, як зал стих від оплесків після виконання Н. Г. Коростильовою пісні "Материнська любов", — запевнити, що досвід прийде з роками, тільки придивляйтеся, прислухайтесь до порад колег.

Багато ще бажала Г. М. Золотун молодому поповненню, в числі якого і її син та ще троє колишніх випускників СШ № 3, і всім присутнім у залі, бо це рік сім'ї. І як матір її хвилювало ще й те, щоб ніколи діти не забували про батьків.

А потім слово взяла Л. В. Третьякова.

— Все життя нас вчили. То батьки, то вчителі. Тепер настав наш час. І щоб у нас все було гаразд, — сказала завтрашній керівник гуртка художньої творчості, — побажайте нам ні пуху, ні пера.

А на згадку про зустріч Л. В. Третьякова виконала під власний акомпанемент пісню "Журавлине перо".

І вже потім на сцену запросили "нових" директорів. Це — О. Г. Федоренко (Любимівська СШ), С. О. Медведєв (Воздвижівська СШ), Л. В. Лопатіна (Приютненська СШ) та П. М. Денисенко (Успенівська СШ).

"Щасливої долі, щасливої вдачі, веселої, творчої вам дітвори", — линули в зал слова ведучої. А всі присутні у залі, аплодуючи, посміхалися, бо знали, що щастя легким не буває...

Опісля урочистого свята в приміщенні СШ № 1 відбулися секційні заняття.

* * *

Про освітянські проблеми 25 січня 1995 року розповідав голова ради профкомів і профорганізаторів установ освіти А. І. Клименко:

— Замало буде сказати, фінансове становище освітян погіршилось — воно дійшло до критичної точки. Тож не дивно, що вчителі, доведені до крайнощів, хотіли на початку 1994-1995 навчального року страйкувати, але цього не сталося.

Страйк, звичайно, не кращий варіант вирішення проблем. Більшу користь дають цивілізовані переговори та взаєморозуміння. От і тоді, напередодні запланованого страйку, профспілки добились повного введення в дію статті 52 Закону України "Про освіту", якою передбачено щомісячний перерахунок заробітної плати вчителів до рівня плати в промисловості. Поновлено коефіцієнт до перерахунків зарплати спеціалістам освіти — бібліотекарям, лаборантам, помічникам вихователів. Підвищені оклади і технічному персоналу з 1 грудня на 20 відсотків.

Користуючись нагодою, хотілося б розповісти, куди ми витрачаємо профспілкові внески. Якщо раніше мали змогу виділяти кошти на розвиток спорту, туризму, художньої самодіяльності, то зараз свідомо витрачаємо їх на матеріальну допомогу найбільшій групі: пенсіонерам, технічному персоналу. Ці кошти йдуть як добавка до зарплати тим, хто одержує сьогодні 700-800 тисяч карбованців на місяць.

Окрім цього, надаємо матеріальну допомогу на похорони, виділяємо кошти на лікування — для придбання ліків.

І ще про таке. Зовсім недавно районний відділ освіти виділив кошти для завезення по 1,5 тонни твердого палива 40 чоловікам безкоштовно. Його отримали наймалозабезпеченіші пенсіонери. Тут, звичайно, всім не догодиш, хоча ділили паливо не в райраді профспілки, а кожна профспілка у своїй школі.

Прагнемо відповідально ставитись до оздоровлення своїх членів. За санаторно-курортні путівки члени профспілки платять лише 10 відсотків від вартості. У 1993 році у піонерському таборі "Гайдарівець" оздоровилось 30 дітей наших працівників, окрім того, 3 — безкоштовно. А в 1994 році відпочило лише одинадцять дітей. Це звісно, небагато. І сумно констатувати такий факт, що згідно із статистичними даними значно погіршилось здоров'я працівників освіти.

— Анатолію Івановичу, знаємо, що в обласному центрі понад тисячу вакансій вчителів, а як справа з цим у нашому районі?

— Неадекватність оплати праці тим моральним та емоційним затратам, які витрачають педагоги, призвели до того, що зі школи йдуть найкращі кадри — знаючі, талановиті, працелюбні. Процес цей носить незворотний характер. В Запоріжжі плінність кадрів велика, у нас — незначна. Але, що найбільше турбує — із школи йдуть добре підготовлені молоді кадри. Залишаються лише ентузіасти і, в основному, вчителі передпенсійного віку. Хто ж навчатиме дітей у школі через рік-два, якщо таке ставлення до освіти буде і далі, невідомо.

Вважаю, що виховання і навчання — це справа держави і перекладати вирішення всіх освітянських проблем на плечі місцевої влади, мабуть, не варто. У місцевої влади різні можливості, тому не всі можуть вирішити позитивно ці проблеми.

Хотілось, щоб вчитель був захищений не лише матеріально, а й морально, щоб відношення до вчителя змінилося, бо педагог не лише вчить, а й сам має вчитися. На курсові перепідготовки мало виділяють коштів. Не всі можуть передплатити періодичну спеціальну літературу.

Докладно проаналізувавши ті гострі проблеми, що їх відчувають носії розумного, доброго, вічного, ми звертаємося з проханням до районної Ради народних депутатів вирішити ряд соціально-економічних проблем. Ставимо питання про безкоштовний проїзд у громадському транспорті до місця роботи, надання пільг на опла-

ту комунальних послуг, електроенергії, доплати на оздоровлення і таке інше. А то і виходить так, що замість відпочинку влітку, вчителі працюють на присадибних ділянках, аби заробити якусь копійку, або здійснюють бізнес-круїзи.

Що ж стосується райради профспілки працівників освіти, то хочеться, щоб люди нам вірили. А ми, у свою чергу, будемо завжди стояти на захисті інтересів кожного члена профспілки.

* * *

З квітня в гарно вбраному залі КСК "Сучасник" відбувся обласний фестиваль дитячої творчості "Золотий гомін". Кращі колективи шкіл та Будинку творчості показували своє вміння танцювати, співати, розповідати вірші. Журі конкурсу відзначили високий рівень сценічної культури конкурсантів, виконавську майстерність.

Особливе враження справив виступ танцювального колективу "Алфавіт" районного Будинку творчості (керівник А. В. Карпенко). Різноманітність репертуару, майстерність виконання, гарно підібрані костюми, постановка танців залишили у глядачів гарний настрій. Колектив "Алфавіт" нагороджено грамотою обласного управління освіти.

З золотими колосками пшениці, запашним хлібом вітав гостей фольклорний ансамбль "Калинка" СШ № 4 (керівник Т. М. Карпій). А вокальна група цієї ж школи вразила журі своїми вокальними даними (керівник В. М. Дьомін). Ці колективи також відзначені грамотами обласного управління освіти.

Своєю майстерністю та влучним гумором захопив виступ театрального колективу Будинку творчості (керівник І. І. Борщ). Сподобалась всім глядачам гра Ірини Кулик, Дмитра Шинкаренка, Інни Шабрат та Валерія Чапленка. А найменшого учасника вистави Андрія Нижника нагороджено Листом-подякою обласного управління освіти та районного відділу освіти. Такими ж листами нагороджено Євгена Щербину і Катю Голікову із СШ № 1 (керівник А. І. Онищенко), ансамбль ложкарів з Комсомольської СШ (керівник Б. В. Лопухін), Костянтина Славгородського з

СШ № 4 (керівник В. М. Дьомін), вокальну групу Будинку творчості (керівник Л. В. Третьякова) та найменшу учасницю фестивалю Таню Коваленко з СШ № 1 (керівник А. В. Коваленко).

Сподобався всім виступ Ілони Вовк з СШ № 4, братів Паньків з СШ № 3, авторське читання Марини Тверньової з СШ № 4, учасників КВК СШ № 1, хору хлопчиків СШ № 1 та Комсомольської СШ, а також виступи Ірини Карнаух та Світлани Тоцької з СШ № 3.

Організаційний комітет виносить щиру подяку педагогічним колективам, які представили на фестиваль дитячі творчі роботи вихованців, СШ № 1, СШ № 3, СШ № 4, Успенівської, Полтавської, Малинівської, Приютненської, Верхньотерсянської, Добропільської середніх шкіл, НСШ № 5 та районного Будинку творчості. Роботи виконані на високому естетичному рівні з використанням різноманітної техніки виконання.

Організатори фестивалю виносять щиру подяку завідувачому відділом молоді та спорту П. П. Науменку за придбання подарунків учасникам, а також представникам відділу культури В. М. Шингуру, О. О. Волошиній, Г. З. Портико, С. Я. Павлюк, колективу фірми "Ярослава" за допомогу в організації концерту.

Викладацький колектив музичного відділення міської школи мистецтв поряд з навчанням дітей гри на інструментах все ж головною своєю метою вбачає прищеплення підопічним любові до музики, бо тільки закохані у чарівний світ мелодійної музики учні зможуть здолати висоти мистецтва. Викладачі також докладають всіх зусиль, щоб вихованці не обмежувалися лише заняттями у школі, а й брали активну участь у різних заходах культурно-масового життя району. Виступаючи з концертами перед крjанями, діти, крім задоволення глядачів, шліфують свою майстерність та набувають професійних навичок триматися на сцені.

Традиційно склалося, що учні школи щороку проводять огляди-конкурси, складаючи своєрідний звіт набутої майстерності. Відбувся огляд і цього року. Своє вміння демонстрували цього разу вихованці музичного та хореографічного відділень. Переможцями конкурсу визнано: перше місце — І. Захаренко (фортепіано) та І. Ониськів (баян), викладачі — Л. В. Діденко та М. М. Шинкаренко; друге місце — С. Ануфрієва (фортепіано), Л. Яланська (акорде-

он) та Т. Козиренко (домра), викладачі Г. О. Литвинова, С. К. Вовк, С. П. Ведмідь; третє місце — С. Литвинова, В. Луговенко, Л. Нечипорук (фортепіано), викладач О. М. Скуридіна.

Визначилися на конкурсі і кращі колективи. Ними стали: оркестр баяністів та акордеоністів (викладач С. Б. Яковенко), фольклорний ансамбль "Вишенька" (Б. Й. Бурбура), вокальна група хорового відділення (А. І. Онищенко).

Принагідно хотілося б відзначити активність учнів хорового відділення. Ця група під час зимових канікул разом із солістами та хореографічним колективом (керівник Л. В. Сабіашвілі) організували виступи з концертами в дитсадках № 2, № 5, № 6, дитячих закладах колгоспів імені Карла Маркса та КСП "Заповіт Леніна".

З метою розширення кругозору учнів, поповнення їх виконавської скарбнички, нещодавно при школі мистецтв було влаштовано ще один конкурс на краще виконання вокального твору під власний супровід. мірялися майстерністю 18 учнів фортепіанного та хорового відділень, також демонстрували свої виконавські здібності викладачі Л. В. Діденко, А. І. Онищенко, О. М. Онищенко, Н. В. Рябко та вокальна група. Місця розподілялися так: перше — С. Ануфрієва; друге — С. Литвинова і С. Корхова (всі — фортепіано) і третє — В. Луговенко (фортепіано), Л. Яланська (акордеон) та І. Мотроненко (хорове відділення). Переможців нагороджено цінними призами. Приз глядацьких симпатій журі одноставно вирішило присудити гітаристу А. Самойленку.

Здобули визнання гуляйпільці і на обласному огляді творчих досягнень шкіл мистецтв. Призерами там були К. Мірошниченко (балалайка), Ю. Махіна (гітара) та Т. Козиренко (домра).

* * *

Відбулася звітно-виборна конференція районної ради голів профкомів і профорганізаторів установ освіти, на якій із доповіддю виступив голова Л. І. Клименко, який був обраний головою ради в серпні 1992 року. Ось що він сказав:

— Незважаючи на всілякі труднощі, наші члени профспілки продовжують чесно і добросовісно виконувати свої трудові

обов'язки. Доказом цьому була нещодавня перевірка обласного управління освіти, яку ми витримали гідно. І мені приємно, що в багатьох наших профкомах створена творча атмосфера, надійна підтримка ініціативним працівникам. Особливо хочеться відзначити колективи четвертої, першої, третьої, Комсомольської, Верхньотерсянської середніх шкіл, дитячих закладів № 2, № 3, № 5.

Якщо згадати минулі часи, то тоді працювалося легше. Тепер же нестабільність заробітної плати, постійне зростання цін, затримка щомісячного коефіцієнта... А про техпрацівників взагалі згадують в останню чергу. І чи є ще де у світі така відпустка, як у них, — 15 днів? Їх працю інакше, як самопожертвуванням, не назвеш.

Не витримали нерви у наших членів профспілки — був створений страйковий комітет. Відбулася серйозна розмова в кабінеті голови районної Ради. Але страйк, який повинен був розпочатися 18 листопада минулого року, зупинили рішення Верховної Ради і Уряду.

На сьогоднішній день районна рада голів профкомів частково вирішує питання соціального захисту за рахунок матеріальної допомоги. Доводиться виділяти кошти у зв'язку з тяжким матеріальним станом, на лікування, на придбання палива... А ще є такий пункт, як оздоровлення членів профспілки. Вони щороку відпочивають у санаторіях, пансіонатах, профілакторіях. Але і тут тенденція до зниження. Якщо два роки тому було 20 путівок, то в цьому обіцяють тільки 11. Причина? Дорожнеча й нестача коштів. До речі, дорожчають і енергоносії. А вчитель, готуючись до уроків, палить світла більше, ніж працівники інших професій. І нікому справи немає до того, що, можливо, цій категорії треба зробити знижку на 50 процентів.

Вчителю треба розвиватися. Але з чого? Одна газета та ще й журнал на сім'ю — це розкіш. Тому залишається тільки телебачення. Була, правда, спроба з боку голови обласної Ради допомогти освітянам — вийшли два його розпорядження про надання пільг працівникам освіти, але вони так і залишилися на папері, бо треба їх здійснювати через місцевий бюджет, а в ньому коштів немає.

Зараз необхідно старанно ставитися до того, що маємо, бо на новобудови і ремонту коштів не вистачає. І тому боротьба за житло залишається актуальною на сьогоднішній день. Багато що залежить у сільській місцевості від керівника господарства. Там, де

голова правління допомагає освітнім закладам, і працюється краще. Це — в колгоспах імені Свердлова, імені Калініна, імені Дзержинського, імені Леніна, птахорадгоспі "Гуляйпільський". Важче міським школам. Тому багато що залежить від роботи голів профкомів. Хоч і з великими труднощами, але вирішують "продовольчі" проблеми в СШ № 1 (Є. Ю. Крутько), СШ № 4 (Л. Г. Терзі), СШ № 3 (Т. В. Бальсанко).

Взагалі важко сьогодні займатися профспілковими проблемами. Адже керівникам господарств, підприємств краще мати справу з тими, у кого є бартер. А що візьмеш на обмін з вчителя? Тому й не затримуються довго на посту голови профспілкових комітетів. Але є серед них і ентузіасти, більш як з п'ятирічним досвідом. Це — Є. Г. Бодня з Успенівської СШ, В. М. Спиця з Любимівської СШ та ряд інших.

Три роки очолює профспілкову організацію СШ № 4 й Л. Г. Терзі, яка взяла участь у обговоренні доповіді.

— Мені здається, — сказала Любов Григорівна, — що ми сьогодні нічого не варті й нічого не можемо зробити. Затримується зарплата, а нас заспокоюють, що підприємства стоять по півроку. Але чия вина в тому, що вони стоять? Ми ж працюємо. І працюємо на совість, витримуємо перевірку одну за другою. Так дайте зарплату. А в яких умовах живуть вчителі? За останні роки хоч один отримав квартиру? Багато з них просто існують з сім'ями в однокімнатних квартирах. Вчитель не може купити найнеобхідніше, передплатити газети, щоб бути ерудованим. До такого відчаю ми ще не доходили.

Її думку підхопив і голова профкому Воздвижівської СШ М. І. Мірошник.

— Квартиру відсудити не можемо, — почав з найболючішого Микола Іванович, — жити вчителям немає де, купити ліки вони неспроможні, працюють за безцінь, старшокласників у школі не годують. Так на що вони будуть працювати, як виростуть, на державу чи на лікарняні листи? І що нам від того, що не працюють заводи? Мабуть, треба питати за це з керівників.

У виступі голови профкому Любимівської СШ було відрядне повідомлення, що всіх дітей годують за рахунок колгоспу. Обід для

вчителя коштує 15 тисяч карбованців, виділяє господарство їм і продукти харчування. Але і в їхньому колективі проблем вистачає так, як і в Новозлатопільській СШ (виступав М. М. Дігтяр), СШ № 1 (Є. Ю. Крутько). До речі, Євген Юрійович від імені колективу першої середньої школи зачитав звернення до районної конференції профспілки, де пропонується: відмінити рішення районної Ради про відпустки педагогів за власний рахунок; надати пільги всім категоріям педпрацівників — 50 відсотків за електроенергію і квартплату, виконати рішення голови обласної Ради про надання пільг.

Виступаючі говорили про все, що їх сьогодні турбує, і вимагали відповіді на поставлені питання. Тому, щоб дати деякі пояснення і взяв слово завідуючий районним відділом М. П. Гонтар, а потім і голова районної Ради І. О. Бірюков.

— Я скажу, — мовив І. О. Бірюков, — про ту ситуацію, що склалася і в якій нам доводиться працювати. Промисловість повністю паралізована, ріст цін, відсутність законодавчої бази, неприйняття Конституції, боротьба за владу у вищих ешелонах, перекидання відповідальності на місцеві органи влади... І доки промисловість не запрацює, бюджет не буде поповнюватися.

І на кожне запитання чи зауваження присутні чули обгрунтовані відповіді і пояснення.

В роботі конференції взяв участь заступник голови обласного комітету профспілки працівників науки і культури М. З. Олійник та член правління обкому профспілки З. А. Мовчан.

Головою ради голів профкомів і профорганізаторів установ освіти знову обрано А. І. Клименка.

У 1994-1995 навчальному році інструкція про переведення та випуск учнів, затверджена Міністерством освіти України, не передбачала для невстигаючих учнів роботи на літо. Невстигаючий учень школи I-II ступеня за пропозицією педради та за згодою батьків залишається на повторне навчання в тому самому класі. Лише у виняткових випадках невстигаючі з 1-2 предметів можуть бути умовно переведені до наступного класу. Тоді протягом 1 чверті нового навчального року з ними проводяться спеціальні заняття по засвоєнню навчальної програми з предмета. Ці учні повинні опанувати і програму того класу, до якого переведені умов-

Виступ вокальної групи райвно у міській НСШ № 5

но... Але право на умовне переведення мають неатестовані або невстигаючі учні з одного-трьох предметів через поважні причини (хвороба, переїзд на інше місце проживання, стихійне лихо тощо).

В тому році було нове і в положенні про допуск до екзаменів. Невстигаючі учні 9-х класів, які мали незадовільну річну оцінку лише з одного предмета, за рішенням ради школи можуть допускатися до складання випускних екзаменів за винятком того предмета, з якого вони мали "2". Невстигаючі учні 11(12) класів до випускних екзаменів не допускалися.

Учням 9-х і 11(12)-х класів, які не засвоїли програму хоча б з одного навчального предмета, видавалась довідка про навчання, до якої заносилися оцінки з предметів, у тому числі й незадовільні. Такі учні мали право не раніше, як через рік, скласти екзамени екстерном для отримання свідоцтва про неповну загальну освіту або атестата про повну загальну середню освіту. У цьому випадку за курс середньої школи складали обов'язкові екзамени з

української мови і літератури, математики, історії України і з тих предметів, з яких виставлені незадовільні оцінки, за курс неповної середньої школи — з української мови, математики, історії України і з тих предметів, з яких у довідці стояло "2".

Були зміни і у нагородженні випускників середніх шкіл золотими і срібними медалями. Золотою медаллю "За особливі успіхи у навчанні" нагороджувались випускники середніх шкіл, які мали відмінні оцінки за 10-й та 11-й класи і склали всі випускні екзамени на "5". Срібною медаллю "За успіхи у навчанні" нагороджувались випускники середніх шкіл, які за роки навчання у 9-у, 10-у та 11-у класах мали не більше двох річних (підсумкових) чи екзаменаційних оцінок "добре", а всі інші річні (підсумкові) чи екзаменаційні оцінки — "відмінно".

Медалями могли нагороджувати і тих учнів, які були звільнені від іспитів за станом здоров'я.

Повторні екзамени проводились тільки у серпні. Строки їх проведення у випускних класах встановлювало обласне управління освіти.

У 1995 році для випускників середніх шкіл району запропонували конкурсний твір з української літератури на тему: "Вам, сивочолі ветерани, вклоняюсь низько до землі", присвячений 50-річному ювілею Великої Перемоги.

Журі було нелегко визначити переможців, але за критерієм глибини розкриття теми, психологічного проникнення в характери героїв і літературного опрацювання кращими визнано роботи учнів Олени Шевченко з СШ № 3, Юлії Галкіної з Успенівської СШ і Світлани Холод з СШ № 4. Вони відзначені преміями.

У травні 1995 року на околицю села Дорожнянки прибули на гру-випробування "Козацькі забави" учнівські колективи шкіл району. Мета її — прилучити юнь до джерел національної історії, культури, сприяти патріотичному вихованню, пробуджувати національну самодіяльність, загартувати школярів фізично і морально.

За підсумками всіх змагань переконливу перемогу здобули козацькі гурти СШ № 1 (I), СШ № 4 (II) і СШ № 3 (III) та НСШ № 5 (I).

В кінці травня 1995 року пройшов фінал районного конкурсу "Учитель року", в якому взяли участь вчителі С. І. Білан з

Верхньотерсянської СШ, Н. О. Вайнер з СШ № 2, Н. С. Семенюта з СШ № 4, Е. В. Бутенко з Долинської СШ, В. В. Крилова з Полтавської СШ і Т. І. Холод з Воздвижівської СШ.

Високе і почесне звання "Учитель 1995-го року" завоювала Надія Степанівна Семенюта.

ДОПОВНЕННЯ № 2 ДО ІСТОРИЧНОЇ ДОВІДКИ

Гуляйпільського відділу освіти районної Ради народних депутатів

За період із січня 1989 року по січень 1995 року відбулися такі зміни у підпорядкуванні та назві районного відділу народної освіти виконавчого комітету Гуляйпільської районної Ради народних депутатів.

У зв'язку з утворенням у травні 1992 року Гуляйпільської районної державної адміністрації та передачею їй функцій райвиконкому, на підставі розпорядження Представника Президента України у Гуляйпільському районі № 18 від 13 травня 1992 року районний відділ народної освіти став називатися районним відділом освіти та підпорядкований Гуляйпільській районній державній адміністрації.

У зв'язку з ліквідацією районної державної адміністрації у липні 1994 року районний відділ освіти підпорядковується районній Раді народних депутатів (згідно рішення № 14 першої сесії районної Ради народних депутатів двадцять другого скликання).

Станом на 1 грудня 1995 року в підпорядкуванні відділу освіти така була мережа навчальних закладів:

Загальноосвітні школи I-III ступенів — 18:

Гуляйпільська загальноосвітня школа I-III ступенів № 1, місто Гуляйполе

Гуляйпільська загальноосвітня школа I-III ступенів № 2, місто Гуляйполе

Гуляйпільська загальноосвітня школа I-III ступенів № 3, місто Гуляйполе

Гуляйпільська загальноосвітня школа I-III ступенів № 4, місто Гуляйполе

Верхньотерсянська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Верхня Терса

Воздвижівська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Воздвижка

Добропільська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Добропілля

Долинська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Долинка

Комсомольська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Комсомольське

Любимівська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Любимівка

Малинівська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Малинівка

Мирненська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Мирне

Новозлатопільська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Новозлатопіль

Полтавська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Полтавка

Приютненська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Приютне

Темирівська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Темирівка

Успенівська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Успенівка

Червоненська загальноосвітня школа I-III ступенів, село Червоне.

Загальноосвітні школи I-II ступенів — 3:

Гуляйпільська загальноосвітня школа I-II ступенів № 5, місто Гуляйполе

Залізнична загальноосвітня школа I-II ступенів, селище Залізничне

Успенівська загальноосвітня школа I-II ступенів, село Успенівка.

Загальноосвітні школи I ступеня — 6:

Гуляйпільська загальноосвітня школа І ступеня № 6, місто Гуляйполе

Гуляйпільська загальноосвітня школа І ступеня № 7, місто Гуляйполе

Дорожнянська загальноосвітня школа І ступеня, село Дорожнянка

Марфопільська загальноосвітня школа І ступеня, село Марфопіль

Новогригорівська загальноосвітня школа І ступеня, село Новогригорівка

Рівнопільська загальноосвітня школа І ступеня, село Рівнопілля.

Дошкільні дитячі заклади — 7:

Гуляйпільський ясла-сад № 1 імені 8 Березня

Гуляйпільський ясла-сад № 2 "Веселка"

Гуляйпільський ясла-сад № 3 "Джерельне"

Гуляйпільський дитячий сад № 4 "Дюймовочка"

Гуляйпільський дитячий сад № 5 "Сонечко"

Гуляйпільський ясла-сад № 6 "Теремок"

Ясла-сад № 7, селище Залізничне.

Позашкільні дитячі установи — 2:

Гуляйпільський Будинок творчості, місто Гуляйполе

Гуляйпільська дитячо-юнацька спортивна школа, місто Гуляйполе.

* * *

Два дні (27 і 28 вересня) на базі нашого району проходив обласний семінар методистів початкового навчання. Його учасники під керівництвом завідуючого кабінетом початкового навчання Запорізького інституту вдосконалення вчителів Г. О. Анісімової та методиста згаданого кабінету Н. Р. Пучиної вивчали тему "Нестандартні форми методичної роботи в районі з учителями початкових класів".

Семінар в м. Гуляйполі методистів початкових класів СШ № 4. 1995 р.

Спочатку учасники семінару відвідали Темирівську малокомплектну середню школу, де ознайомилися із нестандартними формами роботи шкільного методичного об'єднання вчителів початкових класів.

Гостей зустрічали директор школи П. І. Халява, голова методоб'єднання В. Л. Іванов. Останній розповів про роль шкільного методоб'єднання у підвищенні ефективності навчально-виховного процесу, повідомив, що його колеги працюють над проблемою "Удосконалення уроку на основі творчого потенціалу вчителя". Особлива увага приділяється практичній роботі, а саме: відкритим урокам, семінарам, практикумам, проблемним дискусіям, діловим іграм, годинам колективного мислення, бесідам за "круглим столом", конференціям, в ході яких розглядаються найактуальніші питання. Такі, як "Індивідуальні та групові форми роботи на уроці", "Диференційований підхід до навчання", "Нестандартний урок".

Віктор Леонтійович поділився планами роботи методоб'єднання на поточний рік, говорив про невирішені проблеми навчання і виховання молодших школярів.

Тут же Г. О. Анісімова та методист нашого районного методкабінету В. Г. Брезицька говорили про системну роботу методиста початкових класів з підвищення фахової майстерності та творчого потенціалу вчителів.

В другій половині дня учасники семінару завітали до Полтавської середньої школи (дитячого саду-школи), де їх зустріла директор В. І. Приходько. Валентина Іванівна провела екскурсію по школі. Із задоволенням колеги пройшли по класних кімнатах, побували у шкільному музеї, де їх радо вітала Н. О. Глуценко. А подивитися гостям було на що, всі експонати, зібрані дітьми під керівництвом Нелі Олександрівни, свідчать про систематичну пошукову роботу.

Перед учасниками семінару виступив заступник голови районної Ради по роботі виконавчих органів Є. Г. Коровка, який розповів про соціально-економічний розвиток району, про зусилля, які докладає влада до вирішення назрілих шкільних проблем.

Про рівень реалізації державної національної програми "Освіта в районі" говорив завідуючий райво М. П. Гонтар.

Про те, як здійснюється реалізація методичних функцій контролю за станом освіти в початковій ланці, поділилася досвідом В. І. Приходько.

Опісля відбулася розмова за "круглим столом" на тему "Нестандартні форми методичної роботи в районі та школі з вчителями початкових класів". Вела її Г. О. Анісімова, а активну участь взяла методист з м. Енергодара А. І. Вегнер, яка поділилася багатим і цікавим досвідом використання нетрадиційних форм у роботі початкових класів, познайомила з методичними розробками уроків, наочністю, виготовленою до них. Розповіла про діяльність соціально-психологічного центру.

В ході "круглого столу" було порушено чимало питань, пов'язаних з проблемами нетрадиційних форм навчання молодших школярів.

Г. О. Анісімова та Н. Р. Пучина відповіли на численні запитання присутніх.

Перебування у Полтавській СШ закінчилося для учасників семінару після відвідин засідання педагогічного клубу "Берегиня", де їх щиро вітали ведуча клубу Н. В. Квітка, голова колгоспу імені Свердлова Г. О. Федько, виконавці сучасних українських пісень Н. Г. Коростильова, Любов Третьякова, Сергій Сташук, Ігор Лазорик (музика) та члени вокально-інструментального ансамблю місцевого господарства.

Втомлені, але задоволені, гості покидали привітних господарів і зичили їм щастя, добра і успіхів на педагогічній ниві.

Наступного дня обласний семінар продовжив свою роботу у четвертій середній школі. Увазі присутніх запропонували "відкриті" уроки з української мови в 4-А класі (проводила Л. М. Петелько), з математики в 2-А класі (Л. І. Коровка) та із художньої праці в 1-В (Н. В. Горпинич). Офіційної частини, до якої ми так звикли і яка ніби є невід'ємним елементом будь-яких заходів, цього разу не було. Її замінили нетрадиційним методом роботи. А саме — виступом команд у складі вчителів молодших класів у поєдинку "Брейн-ринг".

Та перед цим — про "відкриті" уроки. Л. М. Петелько і Л. І. Коровка є членами групи з питань, розвиваючого навчання. І ідеї його вони впроваджують на практиці своєї роботи. Тому й уроки у них такі цікаві й побудовані так, що працює увесь клас.

Н. В. Горпинич хоч і має, на відміну від двох попередніх вчителів, невеликий педагогічний стаж, та все ж намагається не уступати їм. Урок художньої праці, наприклад, вона провела за

методикою викладача БДПІ Л. Г. Вержиковської. До речі, вчителька вже третій рік апробує ідеї Вержиковської щодо інтегрованого курсу "Художня праця".

Щодо "Брейн-рингу", то завершився він перемогою команди "Фортуна", капітаном якої була Л. М. Яланська. Спонсором же заходу виступила фірма "Продпромсервіс" на чолі з О. І. Дудкою. Від її імені було вручено учасникам гри подарунки.

Кожен новий навчальний рік несе за собою професійне учительське свято, яке відзначають у нас в країні в першу неділю жовтня. І як би ми не жили, які б не долали труднощі, без знань аж ніяк обійтися.

Велика вчительська сім'я у нас в районі. І великий вона має педагогічний досвід, що накопичувався десятиріччями, і ширився він від вчителя до вчителя, від школи до школи. Ось і пропонуємо бесіду з вчителькою української мови і літератури Успенівської СШ Любов'ю Прокопівною Бірюк.

Вона вчитель української мови і літератури. Керівник методичного об'єднання школи вчителів української, російської мов та літератури і зарубіжної літератури. Має вищу освіту. В 1981 році закінчила Запорізький педагогічний інститут.

— Після закінчення інституту я прийшла працювати в Успенівську середню школу, де перед цим навчалася. Без досвіду, без навичок. Пам'ятаю свої перші уроки. Таке з пам'яті не стирається. Та ще, коли проводила уроки у старших класах. А я викладала в дев'ятому. Від конспекту відірватися боялася, від столу відійти не могла. А ще треба було й весь клас в полі зору тримати. Тепер, звичайно, згадувати те смішно. Через чотирнадцять років будь-який вчитель почуватиме себе вільно. Адже щоденна практика, щорічні плани, які відкладаються в пам'яті, додають впевненості. Та й кожен з нас з роками стає більш ерудованим.

Не хочу нікого повчати, що можна і що треба робити на уроках чи при підготовці до них. Цієї теорії вдосталь ми чуємо скрізь, починаючи з тих пір, як тільки стали студентами. Скажу лише із власного досвіду, що дисципліна і порядок у вас буде на уроці тоді, коли охопите роботою всіх учнів. При цьому тільки треба враховувати індивідуальні здібності й заздалегідь визначати, хто і скільки

часу потратить на виконання завдання. Звичайно, це основний, але не єдиний фактор підтримання дисципліни. Діти втомлюються, відволікаються. Тож аж ніяк не обійтися без фізкультхвилинок, музичних пауз, ігор на уроках. Та й різноманітність може захопити учнів. Я, наприклад, практикую уроки-семінари, уроки-диспути, уроки-конкурси і тому подібне.

Вся ця практика прийшла з роками. Багато дечого навчилася у своєї вчительки, потім колеги Ніни Михайлівни Яценко. У всьому мені хотілося бути на неї схожою. Зараз вона на заслуженому відпочинку. А свою педагогічну спадщину залишила мені. Я їй за це вдячна, бо сьогодні, якщо чесно, то не кожен вчитель купить книгу чи посібник, який коштує 400-600 тисяч карбованців. Та ще я була на курсах в Запоріжжі по народознавству. Багато дечому ми тоді навчилися. І після того з допомогою дітей у класі зробили українську світлицю, а стіни прикрасили українськими орнаментами.

Не за день і не за два все це сталося. Тим більше, що немає потреби розповідати, скільки у вчителя йде часу на підготовку до уроку. І навіть якщо в класах стало менше дітей, це не значить, що вчителеві працюється легше. Скільки б їх не було — троє, п'ятеро, двадцять — всіх треба навчити. І так з року в рік, з дня в день. А разом з ними вчитися й собі. Вчитися, експериментувати, шукати й знаходити, бо інакше не стане вас, як вчителя, якого люблять, слухають і поважають.

* * *

25 жовтня 1995 року відбулася рада районного відділу освіти. Її відкрив вступним словом завідуючий райво М. П. Гонтар. На ній були присутні члени ради та директори шкіл. Серед розглянутих питань — дотримання санітарно-гігієнічних норм і правил, утримання обладнання і режим роботи в кабінетах інформатики та обчислювальної техніки, фізики та хімії, рівень знань, умінь і навичок з рідної мови та математики в початкових школах району. З названих питань виступили інспектор районного відділу освіти Л. Є. Кірієнко, методисти О. І. Сліпченко, Л. П. Кушніренко, В. Г. Брезицька, інспектор-методист О. І. Варакута та ще ряд членів ради.

З розглянутих питань прийняли відповідні рішення, а також затвердили програму "Обдаровані діти":

На раді виступив начальник обласного управління освіти Б. Г. Тетерятник. Він звернув увагу керівників шкіл на необхідності організувати роботу в шкільних установах так, щоб не допустити розвалу системи освіти.

Того дня Борис Григорович зустрівся з педколективом профтехучилища, здійснив перевірку готовності до зимового періоду шкіл-інтернатів, взяв участь і в роботі оперативної наради по нововодові СШ № 3.

* * *

У листопаді 1995 року минало 40 років з часу заснування Гуляйпільської допоміжної школи-інтернату. Своїх перших вихованців вона прийняла в приміщенні колишнього педагогічного училища. Директором закладу тоді призначили Г. А. Циганенка, людину мудру, роботящу, з великими організаторськими здібностями. Серед педагогів-піонерів були тієї пори Л. І. Яковенко і Л. П. Шептій, які ще й досі трудяться на освітянській ниві, Л. Я. Циганенко (нині районний логопед), І. П. Кеда (мешкає в Комиш-Зорі), педагоги (зараз пенсіонери) О. О. Шрамко, Н. С. Шевченко, Н. Г. Єженкіна, В. І. Іваненко, М. П. Романова, О. А. Вільхова, М. В. Циганок, Ю. С. Люта, О. Д. Чучко, І. С. Філіпченко, О. Т. Яланський...

Це був на диво згуртований колектив, який бачив своє покликання не тільки у пропаганді знання, а й в тому, щоб прищеплювати підопічним естетичний смак, виховувати тямущих людей, закоханих у красиве. Досі, напевно, старожили глухих хуторів Зеленого, Петрівки, Марфополя пам'ятають вечори гумору і сатири, які влаштовували педагоги колективу, вистави (зокрема, "Сватання на Гончарівці").

Минули роки, десятиліття. Багатьох, хто працював у ті далекі п'ятидесяті, вже немає в живих, однак паростки традицій, започаткованих ними, дали буйне пагіння, живі й сьогодні.

Не впізнати й самої школи-інтернату. Нині — це білокамінна споруда, яка потопає в буйноквітті садів. Виховуються тут близько 200 дітей. Це здебільшого діти з різними вадами в психіці, нерідко з інтелектуальною недостатністю. Потрапляють сюди на виховання і педагогічно запущені діти, бездоглядні. Розтопити серця цих маленьких громадян, аби вони відчули радість життя, і є головним завданням 72 працівників школи. Це в своїй переважності люди, які добровільно ставлять за мету замінити на певний час малюкам тат і мам, підготувати їх до самостійного життя.

Упродовж всього часу основним предметом у школі є праця. Працюють всі — і діти, і вчителі. Школа має 43 гектари землі, свій свинарник, є кінь, дві корови. Виплекали тут хороший парк, грушевий сад. Педагоги і діти залюбки доглядають своє господарство, маючи немалий зиск для своїх потреб. Досить багато старань і турботи вкладає у загальну справу директор А. Л. Столяренко, який все робить для того, щоб дітям в школі жилося затишно.

Зважаючи на специфіку роботи у школі, тут потрібно мати високоінтелектуальні кадри. Цього, можна сказати, тут добилися. З 25 учителів, які сьогодні працюють, 8 відмінників народної освіти України, 4 вчителі мають вищу категорію, двом надане звання "старший вчитель". І хоч у кожного своя методика роботи, особистий стиль, спільним для всіх є — безмежна любов до дітей.

* * *

23 січня 1996 року в Молодіжному залі київського Будинку вчителя відбулася зустріч колективу видавничого підприємства "Перше вересня" з педагогічною громадськістю, на якій було розіграно призи грошової лотереї серед передплатників.

Перший приз (1000 грн.) виграла СШ № 2 м. Гуляйполя Запорізької області — передплатник газети "Зарубіжна література".

Другий приз (500 грн.) виграла Приютненська СШ теж передплатник названої газети.

* * *

В кінці січня 1996 року в дитячому садку № 2 "Веселка" під керівництвом інспектора з дошкільного виховання Н. В. Квітки та методиста з початкових класів В. Г. Брезицької відбувся районний семінар з наступності у навчально-виховній роботі між вихователями дошкільних закладів і вчителями початкових класів, що проходила у формі години колективного мислення. На ньому були присутні вихователі, вчителі дітей шестиліток та методисти дитсадків. А головна мета цього планового заходу визначалася в тому, щоб об'єднати зусилля по навчанню і вихованню дітей як у дитячих садках, так і у школах у розрізі програмних завдань.

Учасникам семінару було запропоновано комбіновані заняття в молодших групах дитсадку № 2. Перше — музичне з аплікацією, яке провела О. Г. Максецька, друге — з математики з елементами розвитку мовлення — О. В. Юдковська та урок математики у класі шестирічок — Т. І. Бодня.

Для вихователів все це знайоме, а для вчителів — нове і цікаве, бо вони звикли працювати з дітьми старшими, більш підготовленими до засвоєння шкільної програми. А тепер мали змогу подивитися, з чого починається ця підготовка.

Опісля учасників семінару було запрошено до вітальні клубу "Берегиня", де серед гостинних господарів були М. Литвиненко, І. Лазорик, С. Кирилова, Л. Третякова з піснями, виступи яких чергувалися з віршами Н. Квітки, Л. Геньби та Г. Лютого. А також відбулося знайомство із прозовою збіркою І. Кушніренка "Клин зеленого жита" та поетичного Л. Геньби. Їх книги, сказала Н. Квітка, цікаві не тільки для дорослих, але й дітей. Тому вона порадила використовувати їх у своїй роботі.

* * *

— Гіршого становища у вчителів ще не було, — заявив на вчительській конференції, яка відбулася 28 червня і розглянула питання "Про діяльність районного відділу освіти щодо виконання вимог Закону "Про освіту" та дотримання напрямків роботи по ви-

конанню рішення колегії обласного управління освіти від 7 квітня 1995 року" завідуючий райво М. П. Гонтар. — Та в обласному списку по фаховому рівню наш район займає передові позиції. Може те уявити собі, як доводиться працювати освітянам, щоб в таких умовах бути на рівні. При цьому аж ніяк не можна змовчати, що цьому сприяє й плідна робота голови районної Ради народних депутатів І. О. Бірюкова, який повсякчас відшукує способи полегшення становища освітян і наших вихованців. Ну, а організатори освіти в районі в свою чергу витримали складний екзамен під час комплексної перевірки, діляться досвідом організаторської роботи з представниками вчительських колективів не одного району області. Це стосується першої (директор О. П. Власенко), третьої (В. Ф. Кириченко), четвертої (Л. Є. Мартиненко), Полтавської (В. І. Приходько), Комсомольської (В. І. Колісник) середніх шкіл.

— Основне в діяльності адміністрації школи, — зазначила, виступаючи, інспектор райво В. Т. Соя, — керівництво і контроль за навчально — виховною роботою, за рівнем знань учнів. Так здійснюється контроль у Мирненській СШ (директор О. М. Головач). Але є й інші приклади, які свідчать про відсутність злагодженої роботи перш за все у керівників школи та їх заступників. Це стосується Воздвижівської і Долинської середніх шкіл та Успенівської НСШ.

Аналіз виконання загальноосвітніми школами Закону "Про освіту", зокрема, ст. 29 про обов'язкове навчання дітей віком до 15 років дає дуже невтішні результати. Якщо напередодні обласної перевірки не охоплених навчанням було 10 чоловік, то на кінець навчального року таких, що погано відвідували або не відвідували школу взагалі, стало 31. "Першість" тримає Воздвижівська СШ, де таких дітей 11. А ще в цьому Законі передбачається навчання дітей з 6-7 років, коли 6-річки ідуть за чотирирічною програмою, а 7-річки — за трирічною. Тому відділ освіти планує в тих школах, де порушено цю статтю Закону, організувати навчання дітей окремо у відповідності до віку. Поки що такі класи плануються у Любимівській та четвертій міській середніх школах.

Було зроблено зауваження й дошкільним закладам, які беруть у старші групи дітей до 8 років без будь-яких на те причин.

Друга проблема — охоплення навчанням дев'ятикласників. Тут не може бути й мови про організацію якихось конкурсів чи взагалі відмови у прийнятті документів.

Акцентувалася увага й на відрахуванні неповнолітніх із школи без згоди районного відділу освіти. А вона потрібна навіть тоді, коли дитині 15 років. Діти шкільного віку повинні вчитися. Це слід пам'ятати керівникам і педколективам Долинської, Комсомольської, Малинівської, Приютненської, Темирівської середніх та ще ряду інших шкіл.

А відносно якісного виконання навчальної програми було сказано, що випускні екзамени показали неспроможність деяких наших 11 — класників, відповідаючи на питання, зробити вступ і висновок, логічно і послідовно розкрити зміст. Підсумкові ж педради поки що не дають бажаного ефекту. На них відроджується просто процентоманія. А треба робити так, як в третій середній школі, де вичерпно розкриті недоліки в роботі, вказані методичні прорахунки в діяльності окремих педагогів, здійснено вихід практично на кожного учня.

В школах склалася й певна система виховної роботи в позаурочний час. Як засвідчила, виступаючи, інспектор Л. Є. Кірієнко, в цьому році працювало 140 гуртків. Але за останні три роки зберігається тенденція зменшення їх кількості, а відповідно — і гуртківців. Цьому сприяє незадовільне матеріальне та фінансове забезпечення, але є ряд і суб'єктивних причин.

На конференції завідувачий фінансовим відділом О. В. Мігуля розповів про фінансове становище (а воно було вкрай тяжким).

Серед виступаючих були інспектор-методист О. І. Варакута, завідувача методкабінетом Н. Г. Коростильова, інспектор початкових класів В. Г. Брезіцька, директор ДЮСШ Н. О. Данілова.

Кожен з них змістовно і поширено інформував присутніх про свою роботу, що велася протягом року, і про результати перевірок шкіл, виходячи з основного питання конференції. А в результаті представники учительських колективів району затвердили рекомендації, які спрямовані на підготовку учнів з базових дисциплін та розвиток творчої особистості з глибоко усвідомленою громадянською позицією.

Завершився навчальний рік. Пройшли й випускні вечори. І є можливість зробити підсумки.

Протягом нинішнього навчального року плідно працювало методоб'єднання вчителів географії району. Вони збиралися для того, щоб попрацювати над новими програмами, обговорити можливості нових підручників для 6-8 класів.

Життя неухильно вимагає нових підходів і методів роботи, і географи прагнуть йти в ногу з часом, звертаючи увагу на диференціацію навчання та індивідуальний підхід, роботу з обдарованими дітьми, формування загальнонавчальних та спеціальних умінь та навичок.

Але ніякі нові методи та підходи не замінять старанності, відданого серця вчителя. Добре, що є такі й серед географів.

В березні вони відвідали "відкритий" урок вчителя географії, директора Темирівської СШ П. І. Халяви. Це дбайливий господар своєї школи. Його урок - зразок людяності, вдумливості та мудрості. Учні показали хороші знання попередніх уроків, знання географічної карти. А ще Петро Іванович чудово обладнав кабінет географії і вдало використовує його можливості.

А потім виїзне засідання методичного об'єднання вчителів географії відбулося в Комсомольській СШ, де педагоги працювали над проблемою екологічного виховання учнів. Перед колегами виступив молодий вчитель Мирненської СШ С. І. Заїченко. Його доповідь була ґрунтовна, пересипана прикладами з досвіду роботи.

Продовжила обговорення вчителька Комсомольської СШ В. І. Приходько, яка поділилася надбанням з питання екологічного виховання школярів. А саме — в рамках районного конкурсу "Зелений німб Гуляйполя" вона в школі провела змагання на кращу екологічну казку "Який я, такий і світ навколо мене". Високою зацікавленістю школярів відзначився тиждень географії, проведений Валентиною Іванівною.

В її кабінеті зібраний багатий матеріал періодики, додаткової методичної та художньої літератури, створено чисельні папки на екологічну тему "Червона книга України", "Чорнобильське лихо" та ін.

Щедро поділилась Валентина Іванівна досвідом створення фільмів на екологічну тему "Пробач, Земле", "Чистые пруды",

що дають змогу з допомогою краси музики та пейзажу донести до дитячих душ неповторність нашого земного дому, заставити всерйоз задуматись над роллю людини на планеті. Педагог показала слайди мандрівок учнів школи до Байкалу, Удмуртії, які хоч і відбулись давно, та спогади залишили неповторні.

А далі на засіданні розглядалися найкращі доробки педагогів на конкурс "Кращий урок". І тут гостинні господарі підготувалися найкраще. В. І. Приходько приготувала для кожного з присутніх друковані конспекти нестандартних уроків. Серед них — урок-лекція у 8 класі на тему "Внутрішні води України", урок-КВК у 6 класі "План", урок-узагальнення у 7 класі "Порівняльна характеристика південних материків", урок "Заочна мандрівка по країнах Африки" та багату краєзнавчим матеріалом добірку "Видатні мандрівники та дослідники". Отож, незважаючи на складні умови життя та економічні кризи в суспільстві, педагоги працювали творчо, плідно.

Михайло Петрович Гонтар

31 серпня 1996 року завідувачий районним відділом освіти М. П. Гонтар розповідав:

— В час, коли продовжується формування нових політичних, економічних, соціальних відносин, не можна обійтись без радикальної перебудови у сфері навчання і виховання, — підкреслювалося на конференції, що відбулася в обласній державній адміністрації 20 серпня 1996 року.

Старти нового навчального складні, бо поєднані з соціологічною і соціальною рефлексією розвитку педагогічної справи.

Найперше — держава в цих умовах не гарантує фінансування галузі освіти в межах необхідного, а 30-процентне забезпечення означає те, що таких коштів не вистачить навіть на зарплату. І це непосильне завдання по відшкодуванню коштів покладається на голову районної державної адміністрації.

При цих складних фінансових труднощах держава ставить конкретні управлінські й організаційні завдання, а саме: діяти в рамках Державної національної програми "Освіта" (Україна, ХХІ століття), Закону України "Про освіту", державної програми "Діти України", обласної програми "Дитинство". І характерно те, що кожна з програм у фінансовому занепаді.

Проаналізувавши складність поставлених завдань, районна державна адміністрація продовжує велику за обсягом роботу по ліквідації заборгованості заробітної плати.

Друге, не менш важливе завдання, — збереження педагогічних кадрів, забезпечення роботою молодих фахівців. У цьому році в нашу освітянську сім'ю влилося 16 молодих спеціалістів. Серед них вчителі фізкультури, української мови, валеології, початкових класів, вихователі та директор Успенівської НСШ. Тож вісім шкіл району, другий дитячий заклад та Будинок творчості поповнять свої колективи.

Ми добре знаємо, що в результаті тривалих обговорень і вагань перед школою поставлене серйозне завдання: надати підростаючому поколінню повну загальну обов'язкову середню освіту. Виходячи з цього, перше завдання голів сільських Рад, директорів шкіл — взяти на облік всю молодь, яка мешкає в мікрорайонах сіл, селища і міста. І вже в цьому році директори шкіл зобов'язані розширити прийом учнів в десять класи на загальних підставах, а не з позицій відбору.

Шановні батьки, керівники господарств, організацій, державних і комерційних структур, підрозділів районної комунальної власності, держава практично відмовила в оплаті за харчування дітей навіть початкової ланки, окрім сиріт і малозабезпечених. Тому я звертаюся до вас із проханням допомогти школі в організації харчування, хоч би для найменших наших вихованців, адже перше правило в обласній програмі "Дитинство" — збереження здоров'я підростаючого покоління.

Цього літа деякі керівники промислових підприємств і господарств району показали своє позитивне ставлення до шкільних проблем. Директор АТВТ "Завод лакофарбових виробів" М. М. Шейко допоміг, чим міг, у проведенні ремонту всім середнім

школам міста та школі-садку, де завідуючою Н. В. Цьопкало, директор елеватора Л. М. Виновний взяв на себе турботи про капітальний ремонт двох класних кімнат у Залізничній НСШ. Допомагали їй директори сирзаводу О. В. Горовий, нафтобази А. Г. Лебедченко та райагропостачу В. Ф. Охріменко. Останній, до речі, допоміг в ремонті й Червоненькій СШ. Щодо сільських шкіл, то більшості з них допомагають керівники місцевих господарств. Зокрема, Новозлатопільській — голова правління колгоспу "Авангард" В. В. Савченко, Темирівській — О. Г. Чуб, Комсомольській — О. Л. Гербутов і О. О. Дибенко та ряд інших.

Нові обриси поточного 1996-1997 навчального року не радуєть нас, але про них треба знати всім. Днями буде затверджена програма формування мережі класів і груп продовженого дня, яка, безумовно, приведе до певного їх скорочення там, де не буде умов, контингенту учнів або ж кадрів. Намічається також певне скорочення гуртків індивідуальної роботи та факультативів, а в 1-4 класах виключаються курси за вибором та факультативи.

Районна державна адміністрація поставила завдання вибору кожною школою найдоцільнішого режиму роботи з точки зору комфортності для учнів та дотримання санітарно-гігієнічних і педагогічних вимог щодо організації навчально-виховного процесу. Тому можливі (при погодженні з керівними органами) зміни в часових межах навчального дня, чверті та року [66].

* * *

Серпнева рада педагогічних працівників району проходила в цьому році в три етапи. Спочатку відбулося засідання клубу директорів, на якому співробітник лабораторії інноваційних технологій обласного інституту удосконалення вчителів О. К. Данилевич виступила з лекцією "Інноваційні підходи до удосконалення технології управлінської діяльності на сучасному етапі". А 28 серпня відбулася нарада директорів шкіл та їх заступників з навчально-виховної роботи, яку вів завідуючий районним відділом освіти М. П. Гонтар. Наступного дня інспектор шкіл Л. Є. Кірієнко провела семінар для заступників директорів з виховної роботи

"Концепція виховання дітей та молоді у національній системі виховання". Але спочатку про те, яких успіхів досягли і яких помилок припустилися вчительські колективи району та на чому їм треба буде зосередити увагу в цьому навчальному році.

Незважаючи на складні соціально-економічні умови в державі, 1995-1996 навчальний рік було завершено організовано. Успішність учнів загальноосвітніх навчально-виховних закладів на кінець навчального року склала 98 відсотків. А підсумки успішності дозволяють зробити висновок, що зріс рівень знань, умінь і навичок учнів з рідної мови, географії й біології. Проте керівникам шкіл треба посилити контроль за охопленням навчанням учнівської молоді. До сьогодні системи в контролі за всеобучем не було.

Ще одна проблема. Вона стосується закінчення неповної середньої школи з довідкою. Якщо позаминулого року таких учнів було 10, то минулого навчального — 15.

В цьому році 60 процентів першокласників прийде не підготовленими до школи. Дошкільні заклади району перебувають у критичному стані, а дошкільні установи радгоспу "Таврійський" і колгоспу імені Дзержинського не працюють зовсім.

А тепер про те, на чому була зосереджена увага присутніх на нараді. По-перше, у школах почала діяти контрактна система. Тому цьому питанню й була приділена велика увага. А ще — ліцензуванню та атестації закладів освіти району. В цьому році, наприклад атестуватиметься Темирівська і Успенівська середні школи, Залізнична НСШ, початкові школи № 6 та села Новогригорівки.

Всі ці заходи спрямовані на те, щоб діти росли всебічно і гармонійно розвинені, культурні, справжніми нащадками і продовжувачами прогресивних національних традицій.

Осінь прийшла до нас із чудовим святом — Днем Знань. Скільки змін у житті школярів пов'язано з ним. Для найменших перше вересня — це час вступу до школи, для старших — початок навчання в наступному класі. Це свято, на якому кожен учень відчуває себе дорослішим після літніх канікул. А ми, дорослі, чиї діти пішли до школи, навпаки, — ніби стали молодшими, пригадавши свої шкільні роки і уявивши те, що нам разом з ними доведеться "готуватися" до уроків, підчитувати те, що забули, вивчати нове.

У Темирівській середній школі це свято пройшло по-особливому, театралізовано. На урочисту лінійку перший дзвінок зібрав учнів і вчителів, батьків і гостей, запрошених. В центрі уваги — посьвятковому вбрані школярі із букетами осінніх квітів. Переповнені захоплюючими враженнями від минулих канікул і бажанням поділитися ними зі своїми друзями.

На урочистя завітала щедра Золота Осінь, зі щирими вітаннями і, звичайно ж, із подарунками, найоригінальніші з яких дістались першокласникам. Вони отримали символічні горішки знань. Учні першого класу, яких у нинішньому навчальному році 12, у свою чергу показали, які вони здібні і кмітливі, як гарно вміють декламувати вірші.

Розважив присутніх і Букварик. Він також звернувся з напутніми словами до найменших школяриків і вручив їм Букварі.

Протягом свята звучали мелодії, пісні... З новим навчальним роком вітали директор школи П. І. Халява, голова батьківського комітету В. І. Горобець, голова правління КСП "Мир" О. Г. Чуб.

А на закінчення свята завітали браві козаки із горщиком каші. В урочистій обстановці вони прийняли до козацького гурту учнів першого класу і почастили всіх смачною національною стравою.

* * *

Кому-кому, а 28 першокласникам Полтавської середньої школи цього річного сонячний ПершOVERесень запам'ятається надовго. Як не було важко це зробити, та все ж вчителі, батьки при допомозі шефів з місцевого колгоспу імені Свердлова змогли влаштувати дітлахам маленьке свято. Тримаючись за руки, як ще вчора в дитсадку, проходили "першачки" на урочисту лінійку, влаштовану з нагоди першого дзвінка. Збуджені, по-дитячому сором'язливі, але безмежно щасливі. Першокласників по добрій традиції щиро, по-материнськи наставляла на путь істини і благословила в Країну Знань директор школи Валентина Іванівна Приходько. А учні одинадцятого класу вручили малюкам подарунки, куплені за рахунок колгоспу. Саме для цього господарство виділило понад 30 мільйонів карбованців.

Зі словами вітань до всіх учнів, гостей, батьків зверталися голова правління КСП імені Свердлова Г. О. Федько, голова виконкому Полтавської сільської Ради народних депутатів А. В. Дмитренко. Вони запевнили присутніх, що як тільки у господарстві з'явиться можливість, то обов'язково буде вирішене питання фінансування ремонту даху шкільної кочегарки і безплатного харчування школярів.

Свято завершилось, але радісне пожвавлення на подвір'ї не стихало. Гості свята та присутні ділилися враженнями, згадували про своє дитинство і шкільні роки.

Відразу після святкування Дня незалежності гуляйпільці знову зібралися в приміщенні КСК "Сучасник" на ще одну урочисту подію. Батьки, друзі, знайомі прийшли провести на навчання в учбові заклади щойно зарахованих туди студентів.

Зі словами вітань до всіх присутніх у залі звернувся голова райдержадміністрації І. О. Бірюков:

— Ми започаткували ще одне свято, — мовив Ігор Олексійович, — свято гуляйпільських студентів. Гуляйпільщина завжди славилася чітким вирішенням кадрових питань. Ця справа дуже корисна, бо ми дбаємо, щоб мати надійну кадрову зміну. Завдяки підтримці керівниками організацій, підприємств, комерційних структур наших ідей ми змогли направити в цьому році на навчання більше 30 випускників шкіл.

Бажаю їм, а також усім нам успіху, щоб славили історичну гуляйпільську землю в різних місцях і поверталися назад.

Щирі вітання від усього колективу ТОВ "Еталон" і особисто його директора О. І. Дудки передала його заступник О. С. Целіковська: "Ми навчаємо 17 чоловік. Серед них Юлія Старокоженко, Наталка Шокотко, яким щомісячно виплачуватимемо стипендію в розмірі 100 гривень. Хай з вами завжди поряд крокує удача".

Зі словами подяки від імені всіх студентів 1996 року звернувся майбутній спеціаліст апарату управління Сергій Сліпченко.

Слова подяки на адресу керівництва району линули і з вуст Г. І. Казаненко — матері студента Київської академії муніципального управління.

* * *

Важкі 90-ті роки минулого століття викликали протест педагогічних працівників району, яким більше шести місяців не виплачували заробітну плату через відсутність коштів у бюджеті.

Голова райдержадміністрації І. О. Бірюков підписав розпорядження (№ 431 від 4 грудня 1996 року) про ситуацію, яка склалася внаслідок страйку працівників освіти.

За останні шість місяців поточного року, говорилось у документі, в районі склалася надзвичайно складна ситуація з фінансуванням соціальної сфери, внаслідок чого заборгованість із заробітної плати станом на 1 грудня ц. р. склала 1351000 гривень, у тому числі по відділу освіти — 656000 грн., установам охорони здоров'я — 516000 грн., установам культури — 62000 грн., по інших бюджетних установах — 97000 грн.

Крім заробітної плати не здійснюється фінансування на паливо, ліки, харчування, електроенергію та інше, де загальна заборгованість склала 2 млн. 624 тис. грн. Все це негативно позначилося на морально-психологічному кліматі трудових колективів педагогічних працівників шкіл району.

Незважаючи на неодноразові зустрічі керівників райдержадміністрації з освітянами, на яких роз'яснювалось соціально-економічне становище в районі, а також проведення облдержадміністрацією Дня "відкритого" листа, де обговорювалися ті ж питання погашення заборгованості із заробітної плати, 3 грудня працівники шкіл міста оголосили безстроковий страйк.

Одна із вимог страйкарів — негайне погашення заборгованості зарплати за три місяці.

Про ситуацію, що склалася у педколективах шкіл, повідомлена обласна держадміністрація.

При надходженні до районного бюджету 130 — 140 тисяч гривень за місяць, фонд заробітної плати тільки працівників освіти щомісячно становив 130 тисяч гривень, а всіх бюджетних установ в цілому — 350 тисяч гривень.

Райдержадміністрація вживає всі заходи для виплати заробітної плати. Виконуючи розпорядження голови облдержадміністрації від 6.09.96 р. за № 569, на виплату заробітної плати

направлялося 80 відсотків надходжень до районного бюджету разом з обласною дотацією. Тільки за останній місяць з отриманих 175 тис. гривень на заробітну плату направлено 165 тис. гривень.

З метою збільшення надходжень до районного бюджету ведеться робота по зменшенню неплатежів до нього, які становлять на даний час майже 1 млн. грн. Крім того, з господарствами району проводяться взаєморозрахунки сільськогосподарською продукцією, кошти від реалізації якої надходять до районного бюджету.

Враховуючи вищезазначене, вимоги освітян задовольнити в даний час неможливо, а тому:

1. Районному відділу освіти, директорам шкіл вжити негайно заходів для поновлення навчально-виховного процесу в школах.

З цією метою:

1.1 Повідомити учнів про відновлення занять у школах.

1.2 Визначитися конкретно по кожному працівнику в школі, які згодні продовжувати навчально-виховний процес з учнями.

2. Заступникові голови райдержадміністрації Коровці Є. Г. та в. о. завідуючого відділом освіти райдержадміністрації Кірієнко Л. Є. провести роботу по доукомплектуванню кадрів, яких не вистачає, працівниками, що мають педагогічну освіту і працюють в бюджетних установах.

3. Завідуючому фінансовим відділом райдержадміністрації Мігулі О. В. встановити суворий контроль за направленням коштів на заробітну плату педпрацівникам [67].

* * *

"Школа — це все моє життя..." — говорила 5 квітня 1997 року Т. В. Сірінюк — одна із переможниць обласного конкурсу "Учитель року" [68].

Вчителька першої міської середньої школи Тетяна Володимирівна Сірінюк брала участь в обласному конкурсі "Учитель року". Захищала честь Гуляйпільського району, і добилась успіху-виграла третє місце у тому важкому конкурсному марафоні освітян-філологів. Понад 60 учителів включились у змагання, представляючи 19641 освітянина області, а на подіумі слави Запорізького

Будинку творчості, де вшанували переможців, були найдостойніші. І серед них наша Тетяна Володимирівна. Поздоровлення, грамоти, квіти від обласного начальства, колег і дітей. Пам'ятні дарунки теж їм — переможцям. Адже вони тепер знаменитості.

Успіх? Незаперечний. І вся педагогічна громадськість Гуляйпільля теж щиро вітала Тетяну Володимирівну, яка до сліз була зворушена її віншуванням у стінах рідної школи.

Т. В. Сірінюк за 24 роки невтомної праці на освітянській ниві справді розвинула свої здібності впливати на розум, прищеплювати дітям переконаність у тому, що життя сповнене можливості.

Про уроки, про високий смисл своєї учительської професії вона може оповідати нескінченно, а закінчує так: "Дайте мені закрити за собою двері в клас і там я відпочину від будь-яких турбот..."

Світ добрих почуттів, заповіданий Тетяні Володимирівні усією вітчизняною словесністю, вона втілює в життя з допомогою своєї головної зброї — рівного, ясного, постійного людського розуму.

* * *

У квітні 1997 року в першій міській середній школі було свято учительського роду. Затишний актовий зал зібрав до купи освітян, учнів, гостей, щоб привітати разом на сімейному торжестві подружжя Левицьких — Ніни Кирилівни і Павла Петровича. Три дати відзначала дружна громада: 70-річчя від дня народження Ніни Кирилівни, 50-річчя її педагогічної діяльності і ще не менш поважна подія долучилась — золоте весілля. Велике життя пройшли разом. Любов і радість зберегли. Хіба це не щастя?

Ведуча свята вчителька Н. Г. Крутінь гортала сторінки книги життя винуватців торжества.

— Ніна Кирилівна родом із села Комсомольського, — почала розповідь Ніна Григорівна. — Її тяжке дитинство і юність співпали з минулою війною. Сім'я дівчини змушена була евакуюватися в тил країни і повернулася додому лише восени сорок третього. На місці хати лишилися тільки згарище і розвалля. Важко відбудовувалося і жилося. Але труднощі зборювали невтомною працею, а сил додавала ще й надія на кращі часи.

Після закінчення школи у Ніни було педагогічне училище, а з 1947 року у неї розпочалася самостійна праця на ниві освітянській: перші учні, перші уроки... і ось уже для Ніни Кирилівни 50 років школа стала другою домівкою. 50 років пропрацювала вчителькою молодших класів.

Ласкава посмішка, добрі розумні очі, що випромінюють тепло і лагідність, готовність завжди прийти на допомогу — ось такою і тільки такою ми завжди знаємо Ніну Кирилівну Левицьку.

Ніна Кирилівна — талановитий педагог, умілий організатор, дбайливий вихователь. Саме наполегливість у праці, невтомність у творчих пошуках — характерні риси ювілярки.

В праці Ніни Кирилівни цінне й те, що вона одночасно може бути для своїх вихованців і лагідною матір'ю, і вимогливим учителем, який поважає дитячу гідність, уміє захопити кожного, переконати у власних силах.

Як до найдорожчого скарбу ставиться до дітей учителька. "Серце, віддане дітям" — ці слова видатного педагога В. О. Сухомлинського найбільш повно характеризують й Ніну Кирилівну. Турботи школи, класу завжди стоять у неї на першому плані і навіть рідний дім відійшов на другий. Вона завжди з дітьми...

Роки один за одним залишали на обличчі Н. К. Левицький все більше зморщок. А душа її, як і колись, молода. Учителька бадьора, енергійна, ніяких скарг на втому. Відчуття таке, ніби вона вперше відкриває дивний світ дитячих мрій і емоцій. Досвід не тяжіє над нею, над її відчуттям, вона щиро дивується, щиро всміхається.

... Доли ішли одна одній назустріч. І їм ніяк неможливо було розминутись, мовилось на святі. П'ятдесят літ поруч з Ніною Кирилівною її товариш, чоловік і найкращий порадник Павло Петрович. Її надія, її підпора.

Доля Павла Петровича теж була нелегкою. Спочатку пройшов фінську війну, а потім лихоліття Великої Вітчизняної. Чого варто пережити блокаду Ленінграда, трагедія якої у снах фронтовика вчувається і сьогодні.

Пізніше П. П. Левицький визволяв від ворога Прибалтику, а після війни ще не один місяць перебував у спецзагоні — боролись із залишками банд. І та смерть тінню ходила за солдатами...

Тільки влітку сорок шостого воїн-переможець змінив військову форму на цивільний одяг — повернувся в рідне Гуляй-поле. Восени того ж року він переступив поріг СШ № 1. Відтоді П. П. Левицький і сіє добре, розумне, вічне на своїй педагогічній ниві (викладав хімію, завідував навчальною частиною). "Учитель учителів", — так часто називають його колеги.

— Людина тим щасливіша, чим більш повно і захоплено розкриває себе у праці. В цьому, мабуть, і суть покликання, — в цих словах увесь Учитель.

Вміння виховувати, вирощувати учнів — талант. Добрі вчителі створюють хороших учнів. Подружжя Левицьких одержує багато листів від своїх вихованців. А їх у них... Інженери, медики, льотчики, вчителі, робітники звряють учителям свої думи, дякують за науку.

— Щоб виховати людину, треба розкрити її, — зазначає Павло Петрович. — А це не зразу дається. Один пошук роки триває. Скільки переживаєш, перехвилюєшся. Зате яке щастя, коли одержиш листа і визнаєш, що людина знайшла своє місце в житті.

На святі, як і годиться, щасливих ювілярів вітали, здоровили, віншували найвишуканішими словами, дарували квіти, доземно вклонялися. Спогади і вдячність за щедрі науку ткалися від серця до серця у виступах директора школи О. П. Власенка (і як мудрий генерал у фронтовій обстановці нагороджував солдата за героїство ордемом, знявши зі своїх грудей, так вчинив і Олексій Петрович, вручивши Ніні Кирилівні свій знак "Відмінник освіти України", додавши, що "документи до Міністерства освіти подано"), інспектора райво В. Т. Сої (ювілярці вручила грамоту обласного управління освіти), колеги В. М. Передерій, Т. В. Сірінюк, колишніх їхніх учнів Н. Є. Вовк, О. О. Данілова, М. Й. Зінченко, Л. О. Науменко... Сюди долинув голос і їхніх учнів рядками листів і телеграм з інших міст України...

А скільки залюбленості, сонячності вихлюпували "найкращій, найріднішій учительці і мамі" третьокласники. Це треба було тільки бачити. Вони були наче на сьомому небі. Такі щебетливі, розкуті, наче курчата коло мами-квочки, вітали, пісень співали, дарували картини, доробки.

То були їхні сюрпризи. Від щирого серця — зроблено ж власноруч. А щаслива Ніна Кирилівна не соромилася своїх сліз. Обцілює вихованців та тішиться їхньою талановитістю.

— Ми зворушені такою увагою до нас... Велике спасибі від нас обох.

— Сивина у волоссі нареченої. Сивина у волоссі молодого. Мудрість життя в очах. І щастя пронесеного через усе життя первородства. Єдине, не маючи аналогів, щастя. Гаряче і сердечно вітали присутні сонячну "золоту" пару. Іскрилось шампанське. Лунала величальна у виконанні залу "Ми бажаємо щастя вам..." — так закінчив свій репортаж "Щасливий дар" 23 квітня 1997 року журналіст І. І. Нежижим.

Справді щасливий дар у подружжя Ніни Кирилівни і Павла Петровича Левицьких.

* * *

Незважаючи на вжиті заходи, ситуація покращилась не на довго. У травні 1997 року педагоги знову запротестували. "Віддайте чесно зароблене", — такою була одна з вимог, з якими вчителі першої, четвертої міських середніх та Залізничної неповно-середньої шкіл прийшли 19 травня до районної державної адміністрації. Мета їх — пікетувати приміщення, добиватися виплати зарплати.

Ось що вони писали у своїх вимогах: "Педколективи наших шкіл не отримують зарплати з серпня 1996 року по травень 1997 року (за винятком вересня минулого і лютого поточного років). Ми доведені до відчаю. Наші сім'ї не мають повноцінного харчування. Ростуть борги за комунальні послуги, електроенергію. Немає можливості пройти курс лікування. Деякі члени наших колективів звернулися до районного народного суду. Суд вирішив справу на користь позивачів. Але його рішення не виконується. І ми змушені оголосити безстроковий страйк, як крайній захід, хоча розуміємо в якому становищі учні, батьки і ми — вчителі".

Освітян підтримали працівники центральної районної лікарні.

— Ми підтримуємо освітян, — відповіли члени страйкому, — у питанні виплати зарплати та погашення боргів по ній. Але у нас є і свої вимоги: "це, перш за все, незадоволення фінансово-господарською діяльністю головного лікаря".

Під час розмови голови райдержадміністрації І. О. Бірюкова зі страйкуючими було досягнуто домовленості про широку ґрунтовну зустріч о 14 годині у великому залі КСК "Сучасник". До її початку страйкуючі вчителі знаходилися біля райдержадміністрації.

Незадовго до призначеного часу вчителі і медпрацівники вишикувалися на ганку культурно-спортивного комплексу з плакатами "Вчителі і лікарі — теж люди", "Досить обіцянок", "Віддайте чесно зароблене".

В ході зустрічі, на якій були присутні члени Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю, Ігор Олексійович проінформував присутніх про фінансову ситуацію в районі. І, зокрема, сказав, що в 1997 році до місцевого бюджету надійшло 849,7 тисячі гривень, дотації одержано 410 тисяч. Але запланованої дотації з області та Києва не одержали. Дефіцит складає 290 тисяч, а фонд місячної зарплати бюджетників — 310—320 тисяч.

За 4 місяці поточного року освітяни отримали на зарплату 551, 4 тисячі, враховуючи нарахування, а медики — 367,6 тисячі гривень. З них значна частка пішла на виплату зарплати по заявах.

Ігор Олексійович розповів про заходи, які вживаються для покращення фінансової ситуації. А це контроль за сплатою податків до бюджету, погашення заборгованості зарплати зерном і насінням соняшнику, скорочення штату і видатків до бюджету, проведення взаємозаліків за комунальні послуги, продовольчими і промисловими товарами.

Перед присутніми виступили начальник районної податкової адміністрації І. І. Міщенко, прокурор району Г. О. Лінник, лікар Т. М. Головіна, вчителька М. А. Станько, завідувач райво Л. Є. Кірієнко, вчителі та лікарі.

На зустрічі порушувалося багато проблем і не на всі присутні отримали такі відповіді, як хотілося. А хотілося, щоб у бюджеті були гроші, щоб працювали промислові підприємства і платили податки в бюджет, а не так, як завод лакофарбових виробів, який заплатив у першому кварталі цього року аж... 17 гривень.

Підсумовуючи розмову, І. О. Бірюков заявив, щоб частково погасити заборгованість із зарплати, проводитиметься взаємозалік з компослуг. По заявах зарплата видаватиметься в особливих випадках за рішенням трудового колективу. 75 відсотків всіх надходжень до районного бюджету направлятимуться на зарплату. З цього приводу прийнято відповідне розпорядження.

Звертаючись до освітян, Ігор Олексійович сказав: "Я звертаю-

ся до вас із великим проханням, заберіть свої заяви, подані до суду, щоб не закривати рахунок райво. І дуже прошу педколективи припинити страйк, щоб прийняти екзамени у дітей і не було конфронтації з батьками" [69].

24 травня 1997 року районний відділ освіти через районну газету "Голос Гуляйпілья" звернувся до учнів, батьків, вчителів, керівників шкіл:

— Шановні товариші! До вас звертається відділ освіти районної державної адміністрації.

У навчально-виховних закладах району склалася ситуація, що стає на заваді організованого завершення навчального року. Страйкують педколективи середніх шкіл міста Гуляйполя № 1, № 2, № 4, Верхньотерсянської, Воздвижівської, Успенівської та Залізничної неповної середньої школи.

Районна державна адміністрація вживає заходи щодо ліквідації заборгованості у виплаті заробітної плати педагогам.

Відділ освіти особливо турбує доля учнів 9 та 11 класів, які повинні складати державні випускні екзамени. Хотілося б зауважити, що лише після успішної здачі випускних екзаменів учні зможуть отримати документи про освіту. Думаю, що всім відомо: без атестата про повну загальну середню освіту та свідоцтва за 9 класів може різко змінитися доля дітей, залишаться нездійсненими їх мрії. Доведеться складати екзамени за курс середньої чи неповної середньої школи через рік у формі екстернату.

Тому районний відділ освіти вирішив прийняти випускні екзамени в місті Гуляйполі від усіх учнів-випускників шкіл, учителі яких страйкують. Для цього створено екзаменаційні комісії, укомплектовані висококваліфікованими спеціалістами.

Хочемо заспокоїти дітей та їх батьків, що екзамени проводитимуться у строки, визначені шкільними розкладами, у доброзичливій обстановці. Знання дітей оцінюватимуться об'єктивно.

Всі екзамени розпочнуться точно о 9-й годині ранку. Місце проведення екзаменів буде повідомлено додатково.

Звертаємося до керівників базових господарств допомогти в організації підвозу дітей до м. Гуляйполя для складання екзаменів".

24 травня у загальноосвітніх школах району, в яких не страйкували вчителі, відбулося свято останнього дзвоника.

Педагоги-ветерани Гуляйпільської школи-інтернату. 1997 р.

* * *

Напередодні початку нового 1997-1998 навчального року завідувача районним відділом освіти Л. Є. Кірієнко зазначала:

— Рік, що минув був винятково складним для освітян району. Двічі через заборгованість із заробітної плати вчителі вдавалися до страйків. Значно зросли борги закладів освіти за комунальні послуги, опалення, електроенергію, харчування дітей. Держава не може за рахунок бюджету в попередніх масштабах утримувати освіту. Це спонукало здійснити ряд невідкладних заходів по скороченню поточних видатків на освітні потреби району за умови збереження основних характеристик напрямів діяльності. Заходи ці непопулярні, приймалися дуже важко, але з розумінням того, що не здійснювати їх уже неможливо, оскільки це призведе до ще більшої затримки виплати зарплат.

З цією метою оптимізували мережу навчально-виховних закладів у відповідності до потреб та можливостей бюджету району: закрили дитячий заклад № 1, скоротили кількість класів за рахунок комбінування, 123,5 ставки. Це дало місячну економію, що становить четверту частину фонду зарплати. Але, попри всі негаразди, нам вдалося повністю зберегти мережу шкіл та позашкільних закладів, де загалом навчається і виховується 5342 учні.

З метою задоволення освітніх потреб населення реорганізовано Мирненську та Приютненські середні школи у навчально-виховні комплекси "школи-садки", розширено мережу гуртків різних напрямків та секцій у позашкільних закладах, збережено у повному обсязі класи поглибленого вивчення предметів та професійної підготовки, школам були надані права навчати не лише за денною та заочною, а й екстернатною формою навчання.

Відділ освіти при допомозі і підтримці райдержадміністрації здійснив соціальний захист учасників навчально-виховного процесу. Діти з малозабезпечених сімей отримували гарячі обіди, було організовано підвезення дітей до школи. Вчителі в рахунок заборгованості одержували продукти харчування, побутову техніку, одяг та взуття, вугілля, будматеріали, сільськогосподарську живність. Всього проведено за навчальний рік 56 взаємозаліків на

суму 508719 гривень. Так нам вдалося зменшити заборгованість по зарплаті до 600675 гривень, що становить чотири місяці.

Педагогічні колективи шкіл немало зусиль доклали для підготовки приміщень до нового навчального року. Райдержадміністрація винайшла можливість забезпечити заклади освіти фарбою, лісом, цеглою та іншими матеріалами, а тому поточні ремонти проведені у всіх школах. Хотілося б відзначити якісну підготовку приміщень СШ № 3 (директор В. Ф. Кириченко), Полтавської СШ (директор В. І. Приходько), Темирівської СШ (П. І. Халява), ПШ № 6 (Г. М. Назаренко). Для проведення ремонтів були залучені кошти спонсорів та батьків, за що їм велика дяка.

Кадрами навчально-виховні заклади в основному забезпечені. Вакантними залишаються посада вчителів математики у Добропільській та Долинській середніх школах, вчителя іноземної мови. Існує проблема забезпечення підручниками, оскільки видання минулих років не відповідають програмним вимогам. На сьогодні (30 серпня) школи на 85 відсотків забезпечені підручниками. Але яким би не було економічне становище, вчитель постійно має і навчати, і виховувати. Ми виходимо з розуміння того, що живемо саме в такий час, іншого на сьогоднішній день немає. А тому треба керівникам освітніх закладів, відділу освіти, райкому профспілки шукати нові шляхи індивідуального підходу для надання адресної допомоги, використовуючи всі можливі форми та методи соціального захисту працівників. Доцільним, мабуть, було б створення добродійних фондів, що сприяло б залученню позабюджетних коштів на розвиток освіти.

Щиро дякую освітянам за їх внесок у розбудову національної освіти, в розвиток суспільства людей, що постійно навчаються, гармонійно розвиваються. Дякую батькам, громадськості, керівникам підприємств за допомогу та порозуміння.

* * *

У 1997 році свято ПершOVERесня для школярів та вчительського колективу міської четвертої школи співпало із 25-річчям навчального закладу. З нагоди ювілею на свято першого дзвінка було запрошено багато гостей, колишніх випускників, батьків. За ці

роки зі стін СШ № 4 у широке життя пішло 1819 випускників. 110 з них нагороджено медалями за зразкові знання та поведінку.

На святі були присутні: вчитель першокласників 1972 року Андрій Андрійович Самойленко, класні керівники перших випускників Лідія Іванівна Розсоха та Валентина Андріївна Рибальченко, перший директор школи Микола Якович Тарасенко, який 1 вересня 1972-го року перерізав стрічку новобудови і очолював педколектив більше 5-ти років. Він розповів про роки становлення школи, про перші здобутки і невдачі.

Естафету від першого директора прийняла Любов Єгорівна Мартиненко, яка два десятиріччя була для учнів, вчителів та батьків добрим другом і порадиником, мудрим наставником. Її тепло привітали діти, вчителі, батьки.

На лінійці було представлено нового директора школи — Олександра Івановича Варакуту. Йому побажали мудрості, розсудливості, натхнення, а також гідно нести естафету своїх попередників.

На святі з теплими словами привітань виступили: директор школи О. І. Варакута, заступник голови райдержадміністрації Є. Г. Коровка, перша вчителька першокласників В. П. Артюх, першокласниця 1971 року, а сьогодні мама першокласника, М. М. Шокотко.

* * *

Людмила Єгорівна Кірієнко

Напередодні Дня працівників освіти 1997-го року завідувача районним відділом освіти Л. Є. Кірієнко щиро вітала педагогічних працівників навчально-виховних закладів.

На освітянській ниві в 1997-1998 навчальному році працювало 478 вчителів, 57 з них мали вищу професійну категорію. У 1997 році в район прийшло 20 молодих спеціалістів.

З першого вересня гостинно відчинили двері 23 школи, в яких навчалася 5435 учнів, 20 дошкільних

закладів зустріли малюків, 4 установи нового типу "школа-сад". Естетичне виховання здійснювали школа мистецтв та Будинок творчості, дитячо-юнацький клуб фізичної підготовки.

— У переддень світлого свята, — говорила Л. Є. Кірієнко, — ми складаємо щиру подяку Вчителєві, доземно вклоняємось за невтомну працю Є. В. Годжек, В. Ф. Мажаєву, В. І. Коломойцю, Л. Й. Турченко, В. І. Приходько, Н. І. Головецькій, М. І. Карпенко, Г. М. Назаренко, Н. В. Цьопкало, Л. А. Галкіній, Л. М. Сірінюк, Н. С. Семенюті, О. М. Головачу, Л. І. Доннік, В. С. Зінченко, Т. М. Лапінїй, В. С. Спиці.

Із професійним святом від районного відділу освіти привітала вихователів дошкільних установ інспектор дошкільного виховання Н. В. Квітка:

— Щирє слово вітання прийміть наші мудрі і добрі наставники, ветерани педагогічної праці — М. В. Колосовська, М. І. Бодня, Р. І. Авдїєнко, М. С. Стаменова, Л. І. Білик, керівники установ Г. О. Шингур, Л. І. Рябко, Л. С. Самсон, Т. П. Тимченко. Це вони в скрутний час забезпечують функціонування дошкільних закладів, годують дітей, віднаходять кошти на ремонт, при цьому залишаючись ентузіастами своєї справи.

Сьогодні хочеться подякувати завідуючим сільськими дитсадками — Н. Дяченко (с. Верхня Терса), Н. Вінницькій (с. Долинка), В. Чуйко (КСП ім. Карла Маркса), З. Тарасенко (колгосп імені Енгельса), Г. Міщенко (с. Успенівка) та В. Мартиненко (с. Любимівка) за їх терпіння, незгасаючу енергію і віру.

Нинішнього року, шукаючи шляхи утримання дошкільних закладів, Приютненську середню школу реорганізовано в установу нового типу "школа-сад" (таких в районі чотири), відкривши при ній дошкільну групу. Це вдалося зробити лише завдяки наполегливості і зацікавленості директора Л. В. Лопатіної і всього колективу школи.

Серед кращих Н. В. Квітка називала методиста-психолога дитсадка № 2 Т. Третяк, методиста дитсадка № 5 Л. Сержанську, вихователя дитсадка селища Залізничного Л. Бикову, фізкерівника дитсадка № 5 Н. Лозову, вихователя дитсадка № 2 О. Юдковську. Творчість, ініціатива, невгамовність, постійний пошук нового характеризують їх роботу.

Поряд з вихователями Л. Марченко (д/с № 5), музкерівники дитсадка № 2 І. Лопатіна, С. Глухарєва, медсестри О. Б. Нечет, Л. В. Жукова.

* * *

8 жовтня 1997 року в Гуляйпільській допоміжній школі-інтернаті відбувся обласний семінар, на якому розглянуто питання "Система роботи шкільної комісії профвідбору, профорієнтації та профадаптації". До Гуляйполя були запрошені керівники загальноосвітніх і спеціальних шкіл з сільських районів області.

Чому місцем проведення такого представницького семінару обрали саме Гуляйпільську допоміжну школу-інтернат? Бо саме тут найкраще поставлено виробничо-трудова підготовку дітей з вадами розумового розвитку. Сплав творчості й пошуку місцевих педагогів давав плідні результати. Багато їхніх випускників щасливо адаптуються в трудових колективах й утверджуються в житті.

Робота учасників виїзного семінару почалася з огляду розкішної шкільної садиби.

Напружену програму заходу відкрив господар-директор школи А. Л. Столяренко.

У школі навчалось 200 учнів.

Під час екскурсії гості ознайомились з матеріальною базою школи, її підсобним господарством. На фермі її є корови, коні, чималенько свиней, гусей. Мають 70 гектарів землі. Це полегшує колективу виживати у важкі часи. Колеги Анатолія Лазаровича по-доброму заздрили йому, як господарєві.

Учасники семінару побували на "відкритих" уроках з тракторної справи — у 10 класі (вів його досвідчений учитель "Відмінник профосвіти СРСР" І. І. Шингур) та сільськогосподарської — у 8 класі (учитель першої категорії Н. Ф. Шамрай). Всього в школі працювало 54 педагоги високої фахової підготовки з вищою освітою. Серед них 9 відмінників освіти, багато - з вищою категорією.

На засідання "круглого столу" прийшли бригадир тракторної бригади № 2 КСП "Заповіт Леніна" В. П. Назаренко (базове господарство, де проходять виробничу практику вихованці школи)

з нинішнім механізатором колгоспу Олександром Красовським, механізатори: колгоспу імені Енгельса — Борис Зибар, КСП "Червоне" — Євген Куликов. Вони поділилися своїми думками про навчання і теперішню працю, дякували школі за одержані знання.

Завершився семінар концертом аматорів сцени школи (керівник-голова профкому Ю. П. Івченко). Вміють тут не тільки ефективно працювати, а й гарно проводити своє дозвілля.

* * *

У 1998 році 274 учнів в районі закінчили середню школу. Більшість із них на високому рівні оволоділа знаннями, 16 закінчили школу із золотими та срібними медалями.

Власниками золотих медалей стали І. Чорна, С. Ануфрієва, О. Зінченко, К. Сухобок (СШ № 4), О. Карімова, Л. Худіч, М. Бібік (СШ № 1), срібних — С. Рябко (СШ № 4), О. Чорна, О. Шрамко (СШ № 2), М. Лиман, О. Кобиляцький (СШ № 3), З. Повхан (Комсомольська СШ), В. Вишницька (Новозлатопільська СШ) та Є. Шмаков (Любимівська СШ).

У 1998 році в Гуляйпільському районі функціонувало 26 загальноосвітніх шкіл, в яких школярі здобували знання згідно з державними стандартами, а також мали можливість поглиблено вивчати фізику (у ЗОШ № 4 м. Гуляйполя) та біологію (в Успенівській ЗОШ I-III ст.).

Освітня ланка Гуляйпільля в 1998 році розширила свою мережу закладом нового типу. 1998-1999 початковий рік знаменний тим, що в районі відкрилася перша спеціалізована школа з такими профілями навчання: українська мова і журналістика, історія, іноземна мова.

Всі навчальні заклади району давали змогу учням 10-11-х класів оволодіти навичками професій тракториста, водія, швачки.

Для задоволення запитів учнів, їх уподобань та інтересів у школах району працювали факультативи народознавства, краєзнавства, історії і культури рідного краю, бібліотечно-бібліографічних знань, основ екології та багато інших. Районний Будинок творчості організував роботу 40 гуртків, а дитячо-юнацький клуб фізичної підготовки міста вдосконалював навички гри у волейбол, футбол, баскетбол близько 615 своїх вихованців.

Район представляли педагоги, серед яких 57 мали вищу кваліфікаційну категорію, 129 — першу, 57 за сумлінну та плідну працю присвоєно звання "Вчитель-методист", "Старший вчитель".

У 1998 році атестаційна комісія району за наслідками роботи прийняла рішення підтвердити та встановити вищу кваліфікаційну категорію та педагогічне звання 22 вчителям та вихователям. Почесними грамотами Міністерства освіти, обласного управління та районного відділу нагороджено 17 педагогів. У тому році до педагогічної сім'ї влилось ще 11 молодих вчителів.

Які ж результати роботи шкіл за 1997-1998 навчальний рік? У минулому навчальному році в освітніх закладах оволодівали знаннями 5411 учнів, з них 477 — відмінники, 1527 — навчалось на "4" і "5".

Із 274 одинадцятикласників 85 будуть продовжувати навчання у вищих учбових закладах III-IV рівня. До десятого класу прийшло 339 дев'ятикласників, інші здобуватимуть знання та професії в ПТУ, вузах I-II рівнів акредитації.

Про рівень підготовки учнів говорили результати участі в обласних олімпіадах та конкурсах. Так, учасниками обласного туру були: з історії — учениця 9-го класу ЗОШ № 1 І. Крутінь, з французької мови-учениці 9-го класу Т. Діденко та 10-го ЗОШ № 1 — О. Важинська. Щороку відзначалась підготовка учнів Верхньотерсянської ЗОШ з креслення (вчитель С. І. Білан).

1 вересня 1998 року відбулося урочисте відкриття нового приміщення міської спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів.

— І досі не віриться, що вже обживаємо нову триповерхову школу, — зізнавалась її директор В. Ф. Кириченко. — Попередня давно зістарілась, як і людина, відслуживши громаді 86 років! Тепер, як естафету передала свою нумерацію № 3. І нову прописку...

Серед почесних гостей — голова Запорізької облдержадміністрації В. О. Куратченко, його заступники — В. В. Свасьєва, В. І. Бруй, голова райдержадміністрації І. О. Бірюков, голова районної ради Є. Г. Коровка, начальник обласного управління О. Г. Верозубов, начальник управління капітального будівництва облдержадміністрації В. П. Швець, начальник облагробуду і його заступник Г. В. Троценко і

В. О. Сотнік, народний депутат України А. В. Єрмак, президент Міжнародного освітянського фонду імені Яослава Мудрого В. В. Стрілько, заступник голови райдержадміністрації О. О. Кірієнко, начальник райагробуду П. І. Пушенко, завідувача райвідділом освіти Л. Є. Кірієнко. Тут же були батьки учнів, вчителі-ветерани.

Нова школа розрахована на 816 учнівських місць, має 22 класні кімнати, лабораторії, предметні кабінети, спортивні і гімнастичні зали.

— В новій школі, — хвалилася В. Ф. Кириченко, — ми по-новому організуємо навчально-виховний процес. Це буде спеціалізована і водночас багатопрофільна школа з поглибленим вивченням основних предметів. Наприклад, першокласники вивчатимуть іноземну мову, навчаючись за програмою біології, учні опановуватимуть і медицину, а схильні до історії — правознавство, до літератури — журналістику. Для цього ми встановили контакти з провідними вузами області із Запоріжжя, Мелітополя, Бердянська.

* * *

Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого з 1997 року тісно працював з освітянами Гуляйпільського району і області. У жовтні 1998 року президент Фонду, заслужений учитель України В. В. Стрілько завітала в Гуляйполе і вчительці СШ № 1 Н. Г. Крутинь та викладачеві школи мистецтв В. Г. Коростильову вручила грамоти Фонду та грошові премії. За творчість Подякою Фонду пошановано з врученням бібліотечки методичної літератури педагогічний колектив СШ № 1.

Президент Фонду Валентина Стрілько відзначила, що акцію проведено в рамках програми "Українська національна школа XXI століття", вчителям Фонд надав допомогу на прохання народного депутата України від 83-го виборчого округу Анатолія Єрмака.

У жовтні 1998 року двадцятиріччя дитсадка "Сонечко" відзначала громадськість міста. Першою завідуючою була Валентина Сидорівна Гайворонська. Першими вихователями і нянями працювали Л. С. Самсон, Г. О. Шингур, К. В. Гайдар, Т. Ф. Третяк, О. І. Білай, Р. Г. Геніна, В. М. Головач, О. Б. Нечет, Т. Г. Бакун, Т. П. Добровольська, Н. І. Кузьменко, Н. С. Циганко та інші.

В. С. Гайворонську змінила Л. С. Самсон. Вона, маючи великі організаторські здібності, зуміла створити колектив односторонців, колектив творчий, завзятий, який став одним із кращих в районі. А методист Л. В. Сержанська зайняла четверте місце серед 25 представниць дитсадків по народознавчій роботі і виборола звання "Методист року". За цю перемогу її премійовано двома місячними окладами.

* * *

У першій половині січня 1999 року районний відділ освіти разом з райкомом профспілки працівників освіти у клубі "Берегиня" організував зустріч з ветеранами педагогічної ниви.

— Ми вирішили організувати цю зустріч з декількох причин, — сказала завідувача райво Л. Є. Кірієнко. — По-перше, на зміну одному поколінню вчителів приходять інші. Але ми пам'ятаємо і цінуємо вас і ваш досвід, примножуємо ваші традиції. По-друге, ви давно бачилися. І думаю, ця зустріч навів безліч гарних спогадів.

Зараз в школах є 5435 учнів. 7 відсотків з них навчаються на "відмінно", 27 — на "4" і "5". Ми оновлюємо зміст освіти. В 14 школах організована професійна освіта. Тож учні, отримавши аттести, здобудуть і соціальний захист.

В районі працює майже 500 вчителів, 90 відсотків з них мають вищу освіту, 25 — вчителі вищої і першої категорії. А про їх результати праці свідчать такі дані: 34 проценти випускників минулого року вступило до вищих навчальних закладів.

В ході зустрічі було створено 27-у ветеранську організацію, ватажком якої обрали В. Ф. Мажаєва.

10 березня 1999 року про клуб "Мрія" розповідала вчителька-пенсіонерка Г. О. Чучко:

— Нещодавно в територіальному центрі обслуговування населення було створено для вчителів — пенсіонерів клуб "Мрія". Діє він лише другий місяць і очолює його В. Ф. Мажаєв. Ми, пенсіонери, що є членами цього клубу, із задоволенням збираємося в ньому, бо нам цікаво спілкуватися, обмінюватися цінним життєвим досвідом.

У нас є можливість запрошувати на зустрічі представників різних служб району, від яких одержуємо відповіді на всі питання, що нас цікавлять. Тож спасибі всім тим, хто допоміг у створенні такого клубу.

Ми збираємося двічі на місяць. Але наше зібрання, що відбулося третього березня, було організоване настільки цікаво, що, мабуть, не забудеться ніколи. Наш керівник запросив у гості учасників клубу "Берегиня" разом з його організатором і ведучою Н. В. Квіткою. А І. І. Лазорик, що гарно грає на баяні, завітав з вокальною групою "Надія", організованою при КСП "Заповіт Леніна".

Концерт, який відбувся зусиллями двох вокальних груп, вишов на славу. І вела його Н. В. Квітка. Без сліз не можна було слухати складені нею вірші про маму, кохання на основі матеріалів, взятих з життя гуляйпільців. І Лазорик на її вірші пише пісні.

Того дня їх виконували М. О. Литвиненко та Н. В. Григорук. Слухали і не могли наслухатися голосистих жінок. А разом з ними таких же гарних виконавців, як В. І. Пузанова, В. І. Романець, Т. І. Плющій, Г. П. Миколаєнко, Л. М. Дяченко, Л. І. Яковлева, Н. О. Шабрат та Я. Ф. Тарасенко. А В. Миронова розсмішила присутніх гуморесками. Молодець, Віта.

Ми теж не залишилися в боргу. Накрили столи, запросили гостей і з келихами вина вітали один одного зі святом весни.

У березні 1999 року в Гуляйполе завітав обласний огляд художньої самодіяльності "Таланти твої, Україно!" У фойє КСК "Сучасник" увазі присутніх було запропоновано виставку дитячих робіт. На ній представлені роботи шкіл району та Будинку творчості. Тут можна було бачити і вітряки, і вишивки, і квіти та поробки з природного матеріалу. Працювала також фотовиставка "Таланти твої, Україно!", де діти знайомилися з віхами історії ансамблю ложкарів, хору української пісні, ансамблю "Алфавіт", вокальної групи "Первоцвіт". Привертав увагу й фотостенд "Я — краплина сонця".

Три години тривали конкурси, які виявили найкращих.

У жанрі декоративно-прикладного мистецтва грамоти обласного управління освіти отримали Н. Савон, О. Сосєденко, М. Передерій (ЗОШ № 1), Г. Мазурок (ЗОШ № 2), О. Шийко (ЗОШ № 3), А. Капшук, Н. Попова (ЗОШ № 4), В. Мельникова,

Ю. Сур, А. Колесник (Комсомольська ЗОШ), А. Сопільняк, В. Бережний (Верхньотерсянська ЗОШ), Г. Дедюкіна та Ю. Дедюкін (Любимівська ЗОШ), Л. Гребенюк, А. Кізірян (Залізнична ЗОШ), В. Жовніренко (Добропільська ЗОШ), В. Омесь (Воздвижівська ЗОШ), О. Грабенко, Н. Карась (Червоненська ЗОШ), С. Голіченко, Н. Яценко, І. Яковенко, С. Стоян (Долинська ЗОШ).

Грамотами відзначено і наставників цих талановитих дітей С. І. Фербея, Є. В. Годжек, Ю. І. Ігнатенко.

У хоровому та вокальному жанрах нагороджено хор української пісні Будинку творчості (керівник О. М. Лопухіна), братів Паньків із ЗОШ № 3 (О. І. Сташук), Г. Єгорову та тріо "Сузір'я" із ЗОШ № 4 (В. С. Дьомін), В. Луговенко із ЗОШ № 1.

У хореографічному жанрі нагороду отримав ансамбль "Алфавіт" (керівник О. Ю. Вовк) з Будинку творчості, а у театральному жанрі — театр мод "Ленуся" (І. І. Борщ) Будинку творчості. Слова подяки висловлені на адресу батьків, діти яких відвідують театр, а В. С. Кобзей і О. В. Мартиненко нагороджені грамотами обласного управління освіти. Такі нагороди отримали і Ю. Тішкова, Ю. Дмитренко, І. Булат (ЗОШ № 3), Є. Василевський (Мирненська ЗОШ), Д. Сунка (Малинівська ЗОШ), агітбригада "Веселкова республіка" Будинку творчості (Л. О. Приходько), учасники літературної композиції "Ода жінці" (І. І. Борщ) Будинку творчості.

В естрадно-цирковому жанрі грамотою відзначено циркову студію Любимівської ЗОШ (керівник Є. В. Пшенична), а в оркестровому — ансамбль ложкарів (Б. В. Лопухін) Будинку творчості.

За сумлінну підготовку до фестивалю висловлено подяку Л. В. Сабіашвілі та О. В. Калініченку.

За підсумками огляду ансамбль "Алфавіт", хор української пісні та ансамбль ложкарів представлені на звання "Зразковий колектив".

* * *

В кінці квітня 1999 року районний відділ освіти провів науково-практичну конференцію для педагогічних працівників дошкільних закладів і шкіл з питання "Роль наступності між дошкільною і початковою ланкою у засвоєнні програмового матеріалу у дитсадку і

школі та розвиток творчого потенціалу дітей". У конференції взяли участь 156 педагогів. Вони широко розглянули питання наступності у різних аспектах навчальної діяльності: математиці, грамоті, образотворчій діяльності, фізичному вихованню, музиці. Активну допомогу у підготовці конференції надали психологи установ освіти.

Продовжуючи тему наступності між дошкільними закладами і школою, районний відділ освіти минулого тижня провів міську батьківську конференцію на тему "Роль фізичного та психічного здоров'я у засвоєнні програмових завдань та підготовці дітей до школи". У роботі конференції, окрім батьків, взяли участь вихователі, вчителі, психологи, лікарі.

Виступаючи з доповіддю "Стан фізичного та психічного здоров'я — основний фактор успішного засвоєння дітьми знань, умінь та навичок у дитячому саду та школі", інспектор дошкільного виховання райво Н. В. Квітка зазначила, що тема конференції вибрана зовсім не випадково. Адже на сьогодні стан здоров'я дітей викликає серйозне занепокоєння. Як свідчать медогляди дітей у дошкільних закладах та при прийомі у школу, різко зросла кількість дітей з порушенням функції серцево-судинної системи, органів зору, мови, слуху, опорно-рухового апарату, схильних до туберкульозної інфекції і т. д... З кожним роком зростає також кількість випадків захворювань. Звісно, цьому є багато об'єктивних причин: екологічне середовище, спадковість, харчування, скрутне матеріальне становище, а звідси — несвоєчасне лікування, відсутність профілактики.

Все це зрозуміло, але є ще один, досить новий фактор, не специфічний менталітету нашого народу, але, як не прикро свідчити, він прогресуючий. Це — збайдужіння багатьох батьків, як до стану здоров'я дітей, так і до їх майбутнього. Інакше, як пояснити той факт, коли батьки, маючи хвору дитину, не вживають заходів до поліпшення її здоров'я?

При відвідуванні дітей "на дому", педагоги і вихователі зіткнулися з такими фактами: лише 30 відсотків батьків назвали причину, через яку діти не відвідують дошкільний заклад, — це відсутність коштів. 27% батьків не вважають за необхідність виховувати дітей в дитсадку і покладаються лише на власні можливості. І 43 (!) відсотки батьків виявили байдужість до здоров'я

дітей і необхідність гармонійної підготовки їх до школи в дошкільних закладах.

У них система роботи акцентована саме на зміцнення здоров'я, на розвиток фізичної та психічної сфери. Режим дня, фізкультурні заняття, сон, харчування, ігри сприяють гармонійному розвитку дитини і водночас готують її до соціального перебування у середовищі дітей, сприяють соціальній адаптації у подальшому житті. До того ж, до послуг батьків і дітей у дитсадках — лікарі, логопеди, психологи, інструктори з фізкультури, досвідчені вихователі, санаторні та компенсуючі групи, перебування в яких безкоштовне. А утримання дітей в групах загального розвитку коштує від 8 до 14 гривень у місяць залежно від віку і відвідування.

— Отже, аби ваші дітки підготовленими пішли до школи, — підсумувала вище сказане Н. В. Квітка, — їм необхідно набути мінімуму знань, умінь, навичок, адаптуватися в колективі, що полегшить перші роки перебування їх у школі. А це значить, що дитина повинна відвідувати дитячий садок, де отримає всебічне гармонійне виховання та якісну, відповідно до програми 1 класу, підготовку до школи. Саме тому дошкільна установа — це перша ланка освіти.

В обговоренні доповіді взяли участь методист-психолог дитсадка № 2 Т. Ф. Третяк, завідувача дошкільним закладом Т. П. Тимченко, вчитель ЗОШ № 1 В. М. Передерій, заступник директора ЗОШ № 4 А. М. Горпинич, лікар ЦРБ Н. М. Удод, батьки О. В. Герман (д/с № 3) та Л. О. Власова (школа-сад), інші спеціалісти. Всі вони широко, цікаво, зі знанням практичного досвіду, на основі фактів розкривали важливість порушеної на конференції теми.

По закінченні конференції відбувся фестиваль дитячої творчості "Квітневі дзвіночки", у якому взяли участь колективи дошкільних закладів №№ 2, 3, 5 та школи-садка. Всього 126 малюків, віком від 2 до 7 років, показували майстерність у танцях, співах, декламуванні віршів, читанні гуморесок, гімнастичних етюда. Фестиваль був дійсно прекрасним, цікавим, хвилюючим дійством. Присутніх зачарував конкурс-виставка моделей дитячого одягу, який демонстрували наймолодші, ну просто маленькі зірочки великого небосхилу. А готували їх до цього свята музичні керівники І. В. Лопатіна та С. В. Глухарєва (д/с № 2), О. В. Шингур

(д/с № 3), С. С. Кирилова, Л. Г. Харченко, Н. Ф. Лозова (д/с № 5) та М. І. Гордієнко (школа-сад).

Спонсорами свята виступили колективи приватного підприємства "Дело" та магазину "Сортнасінеовоч". Це, дякуючи їм, малюки одержали солодоші.

У роботі конференції і фестивалю взяли участі заступник голови районної ради Л. Ф. Богушко, завідувача відділом у справах сім'ї та молоді райдержадміністрації Л. В. Третьякова.

У рамках спартакіади школярів 1998-1999 навчального року у травні в районі було розіграно першість з легкої атлетики та проведена спартакіада допризовної молоді.

У змаганні легкоатлетів першість впевнено вибороли школярі ЗОШ № 4 (вчитель фізкультури Ю. П. Брацило), другими стали фізкультурники ЗОШ № 1 (вчитель О. В. Яковенко), третіми — школярі з Комсомольської ЗОШ (вчитель А. І. Васильєв).

У спартакіаді допризовної молоді першими теж були юні спортсмени ЗОШ № 4 (тренував команду О. П. Заїченко), друге місце зайняла ЗОШ № 1 (С. А. Коваленко), третє — Комсомольська ЗОШ (А. І. Васильєв).

За підсумками районних змагань було сформовано збірну, яка з 12 по 14 травня 1999 року в Запоріжжі захищала честь Гуляйпільського району на обласній спартакіаді. Гуляйпільці на цих змаганнях були на висоті: серед 32 збірних вони посіли почесне третє місце, поступившись лише представникам Ленінського та Шевченківського районів міста Запоріжжя.

Вдалим був виступ учня ЗОШ № 4 Михайла Матвієнка, який серед 160 учасників показав найкращий результат у метанні гранати, та Станіслава Якубенка (четверте місце).

Змагання проходили з шести видів спорту: метання гранати, підтягування на перекладанні, біг на 100 і 300 метрів, стрільба з малокаліберної гвинтівки та плавання. Якщо у перших чотирьох видах гуляйпільці ні в чому не поступалися запоріжцям, а в метанні гранати та підтягуванні явно переважали суперників (після 4 видів змагань були першими), то у плаванні і стрільбі явно їм програли. В підсумку — третє командне місце.

Ось імена бронзових призерів: М. Матвієнко, А. Захарченко, Д. Рубель (ЗОШ № 4), Р. Кочетков (ЗОШ № 1), С. Якубенко (Комсомольська ЗОШ).

Готував нашу команду до змагань викладач військової підготовки ЗОШ № 4 О. П. Заїченко.

* * *

26 травня 1999-го року методист райво Л. П. Кушніренко зазначала: "Підійшов до завершення навчальний рік, який для багатьох учнів загальноосвітніх шкіл району залишиться в пам'яті, як рік перемог, успіхів, досягнень і злетів. Маємо на увазі тих, хто показав високий рівень знань і умінь не лише впродовж року, а й брав участь у Всеукраїнських учнівських олімпіадах та конкурсах з української мови та літератури, історії, основ правознавства, іноземних (англійської, німецької, французької) мов, математики, фізики, хімії, біології, географії, основ інформатики і обчислювальної техніки, трудового навчання, креслення та образотворчого мистецтва.

У першому (шкільному) етапі Всеукраїнських олімпіад та конкурсів брали участь 4657 учнів, призери яких (всього 600 чоловік) були учасниками II (районного) етапу. Із них переможців — 244.

З року в рік успішно виступають на районних олімпіадах учні міських ЗОШ № 1 та № 4, 65 дітей ЗОШ № 1 та 57 із ЗОШ № 4 стали переможцями. Команди цих двох навчальних закладів зайняли відповідно I і II місця, на третьому — Верхньотерсянської ЗОШ.

Високі інтелектуальні здібності та результати показали учасники III (обласного) етапу олімпіади. Учениця 8 класу ЗОШ № 1 Катя Стрінюк зайняла I місце з української мови та літератури, а команда району — III (вчитель Т. В. Сірінюк). III місце в олімпіаді з основ інформатики та обчислювальної техніки виборов одинадцятикласник Євген Філіпченко із ЗОШ № 1 (вчитель О. В. Василевський).

В обласному конкурсі з креслення брали участь учні Верхньотерсянської та Комсомольської ЗОШ.

Приємно відзначити, що учень 6 класу Верхньотерсянської ЗОШ Владислав Білан з другого класу є учасником обласних олімпіад з креслення і займає призові місця. І в цьому році вибо-

ров перше місце серед дев'ятикласників. Учні Павло Дмитрієнко та Олександр Гречишніков посіли відповідно 6 і 7 місця. Всіх переможців конкурсу нагородили грамотами облуо.

Окремо проходив районний конкурс науково-дослідницьких робіт. Тут переможцями стали: Катерина Сірінюк, учениця 8-го класу ЗОШ № 1, робота на тему "Експресивна лексика поезії В. Діденка у збірці "Серцем, сповненим любов'ю" (керівник Т. В. Сірінюк); Алла Малько, 11 клас Добропільської ЗОШ "Багата Варварівка талантами" (керівник В. І. Мелашенко); Тетяна Галушка, 11 клас, спеціалізована ЗОШ, "Олександр Михайлюта — письменник рідного краю" (керівник В. Ф. Кириченко); Андрій Колосовський, 9 клас, ЗОШ № 4 "Річна Гайчур — складова частина природно-територіального комплексу Гуляйпільського району" (О. І. Варакута); Ліля Білан, 11 клас, Верхнотерсянська ЗОШ "Сторінки історії. Голодомор 1946-1947 років у с. Верхня Терса" (С. І. Білан) та Юлія Старокоженко, 11 клас, ЗОШ № 1 "Нащадки Н. І. Махна" (Л. А. Дюженко). Ця робота Юлії зайняла III місце в області.

А переможцем обласного конкурсу науково-дослідницьких робіт Малої академії наук стала Ліля Білан. Вона посіла II місце [70].

24 травня 1999 року голова Гуляйпільської райдержадміністрації І. О. Бірюков підписав розпорядження № 162 "Про присудження районних молодіжних премій для обдарованої молоді та направлення для участі в обласному конкурсі".

Районними молодіжними преміями для обдарованої молоді в галузі науки й мистецтва за 1998-1999 роки нагороджено: в галузі науки: Катерину Сірінюк, Євгена Філіпченка, Юлію Старокоженко (всі із ЗОШ № 1 м. Гуляйполя), Владислава Білана і Лілю Білан (обоє з Верхнотерсянської ЗОШ);

в галузі естрадного та музичного мистецтва: Романа Ониськіва, Олену Муху (обоє з школи мистецтва); дует "Лорілей" (Валентина Луговенко, Ілона Вовк) — районний Будинок культури;

в галузі фізичної культури та спорту: Яну Азарову, Артема Азарова (обоє із ЗОШ № 4), Андрія Власенка, Надію Данілову, Романа Кочеткова (всі з ЗОШ № 1), Станіслава Якубенка (Комсомольська ЗОШ), Сергія Анатолійовича Гебеля (ДЮКФП);

в галузі образотворчого мистецтва: Інну В'ячеславівну Самохліб (Будинок творчості для дітей та юнацтва).

Ці нагороди було вручено 25 травня на "Параді зірок" у КСК "Сучасник".

В кінці травня в Будинку творчості (м. Гуляйполе) відбулося професійне свято-змагання серед працівників дошкільних закладів міста під назвою "Вихователь-99". Конкурсантками цього разу були Світлана Василівна Глухарєва (дошкільний заклад № 2), Валентина Вікторівна Мороз (№ 3), Ірина Петрівна Чапленко (№ 5), Ірина Іванівна Сахно (дитсадок селища Залізничного) та Наталія Петрівна Семенюта (школа-садок).

Конкурс було розділено на два тури. До того, як вийти на сцену, претендентки на звання вихователя року продемонстрували членам журі обладнання своїх груп, проводили заняття і захід по роботі з батьками. А тепер настала черга проявити досвід, талант, уміння... І все це оцінювало компетентне журі.

З першого виду змагань уперед вийшла І. П. Чапленко, за нею — С. В. Глухарєва і В. В. Мороз.

В ході всього суперництва набрані бали трохи змінювали позиції конкурсанток, але фінал був таким, як і початок. Звання "Вихователь-99" і заслужені овації виборола І. П. Чапленко. Друге місце — у С. В. Глухарєвої, третє — у В. В. Мороз. Четверте місце посіла І. І. Сахно і п'яте — Н. П. Семенюта.

1 червня — Міжнародний день захисту дітей — за традицією у нашому місті є Днем благодійності і доброти, яка проявляється під час проведення Дитячого Марафону. Не винятком став і цей рік.

Для проведення благодійної акції у великому залі КСК "Сучасник" зібралися діти, школярі, керівники або їх заступники підприємств, господарств, організацій, щоб зробити свої внески у Дитячий фонд.

Доповідаючи про використання коштів, одержаних на минулорічному Марафоні, голова правління Фонду інспектор райво Н. В. Квітка, зокрема, сказала, що на лікування дітей-інвалідів та оздоровлення дітей з малозабезпечених та багатодітних сімей пішло 1780 грн., на допомогу багатодітним сім'ям — 1638 грн., придбано одягу та взуття на суму 5970 грн., шкільного приладдя та канцтоварів — на 1080 грн.

За період (з 1 червня минулого року по 1 червня поточного) матеріальну допомогу одягом, взуттям, шкільним приладдям на-

дано дітям-сиротам, дітям з багатодітних сімей, самотніми матерями з 120 сімей (340 дітям).

Всі діти-сироти одержали матеріальну допомогу після минулого Марафону, для них організовано поїздки — екскурсію у заповідник.

Борошно, крупи у кількості 6965 кг на 3877 грн. з господарств "Перемога", "Рівноплля", імені Горького, імені Карла Маркса, елеватор обмінено на взуття та шкільну форму для сиріт у виробничому об'єднанні "Селена" та на взуттєвій фабриці м. Запоріжжя, в Мелітопольському виробничому об'єднанні "Елегант".

Крім названої роботи було проведено ще рейди по обстеженню умов життя неблагополучних сімей, фестиваль дитячої творчості, де спонсорами виступили ПП "Діло", "Сортнасіновоч", спортивні змагання дошкільнят "Веселі старты" (спонсори ТП "Славутич", підприємці С. Клименко, Л. Семенюта, В. Кубрак), надавалась допомога і обдарованим дітям. На їх заохочення з Дитячого фонду виділялося 1356 грн.

На сьогодні до нас, говорила Н. В. Квітка, надійшло 163 заяви від батьків по наданню матеріальної допомоги, задоволено 122 заяви.

Подякувавши всім за благодійні внески, Наталія Василівна запросила присутніх взяти активну участь у Марафоні.

Голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков від щирого серця привітав і дорослих, і дітей з Міжнародним днем захисту дітей, нагадав, що в районі 7 років поспіль проводиться Марафон і щоразу гуляйпільці виявляють щедрю душу і велике серце у справі піклування про дітей. Особливу вдячність Ігор Олексійович висловив керівникам, які завжди піклуються про підростаюче покоління, — це ТОВ "Еталон" (директор О. І. Дудка), ПГТ "Роза вітрів" (С. А. Луценко).

Районна державна адміністрація першою зробила внесок у Дитячий фонд у сумі 2 тисячі гривень і таку ж суму протягом місяця буде виділено малозабезпеченим сім'ям, де є діти-випускники загальноосвітніх шкіл, крім того, трьом дітям-сиротам із випускників школи-інтернату і ПТУ виділено житло.

Голова районної ради Є. Г. Коровка, який виступив, побажав всім щастя, миру, надії і злагоди і вніс у Дитячий фонд 2 тисячі гривень.

Міський голова О. М. Жигалко теж зробив внесок у Дитячий фонд в сумі 1 тисячі гривень, з яких 250 гривень — дитсадку № 5.

На Марафоні виступили настоятель Свято-Троїцької церкви отець Віктор, керівники підприємств, господарств і організацій всіх форм власності.

Приємно було слухати про благодійні та спонсорські справи ТОВ "Еталон", його директора О. І. Дудку, які протягом року, як казала заступник директора О. С. Целіковська, допомагають дитячим навчальним закладам, 8 дітей навчаються за кошти "Еталону" в середніх та вищих навчальних закладах, недавно виділялося 4 тисячі гривень ЗОШ № 4, щомісячно надається допомога по 75 гривень Олені Рощупкіній, 2300 гривень виділено ДСО "Колос", дитсадку № 5 — пральну машинку і ЗОШ № 4 — 2410 гривень на проведення ремонту приміщення школи.

Колгосп імені Кірова, ТОВ "Терса" (колгосп імені Леніна), імені Свердлова протягом навчального року забезпечували учнів місцевих шкіл гарячим харчуванням.

ПП "Діло" щомісяця виділяє продукти харчування на суму 100 гривень багатодітній сім'ї Баранових, надало грошову допомогу сім'ї Резнікових на лікування хворої дитини. Адресну допомогу отримує інфекційне відділення ЦРЛ, буде виділено 1500 гривень на ремонт ЗОШ № 4, 100 гривень — школі-інтернату.

Працівники відділу Пенсійного фонду здали в Дитячий фонд свій одноденний заробіток.

Магазин "Світоч" адресну допомогу щомісяця надає Світлані Коробці.

Треба зауважити, що цього року у Марафоні взяло участь більше колективів, ніж торік, і за попередніми даними у Дитячий фонд має надійти з переведенням натуральних продуктів у гроші більше 34 тисяч гривень.

* * *

28 серпня 1999 рік завідувача районним відділом освіти Л. Є. Кірієнко інформувала:

— В районі навчанням та вихованням охоплено 5435 учнів та 716 дошкільнят. Своє право на одержання освіти діти реалізують, відвідуючи 25 загальноосвітніх шкіл та 18 дошкільних закладів.

У минулому навчальному році зусилля відділу освіти були направлені на збереження існуючої мережі навчально-виховних закладів та їх оптимізації відповідно до демографічної ситуації та запитів дітей і батьків.

Учні мають можливість поглиблено вивчати фізику (ЗОШ № 4), українську літературу, історію (спеціалізована школа), біологію (Успенівська ЗОШ), інші предмети — в позаурочний час у 181 гуртку (буде охоплено 3220 дітей), 119 факультативах, 64 курсах за вибором.

Школа — це перш за все вчителі. Тому відділ освіти постійно надає увагу кадровим проблемам. В останні роки значно поліпшився якісний склад викладачів і вихователів дитсадків. Сьогодні вчительський корпус нараховує більше 500 чоловік, з них вищу та першу кваліфікаційну категорію мають 40 відсотків педагогів.

У наступному навчальному році відділ та заклади освіти своє завдання вбачають: по-перше — у створенні належних санітарно-гігієнічних умов для навчаючих, по-друге — в оновленні матеріально-технічної бази (адже обладнання, яке існує сьогодні в школі вже застаріло фізично і морально), по-третє — в оновленні змісту освіти і реалізації диференційованого навчання. Це — створення класів поглибленого вивчення іноземної мови, правознавства, біології з основами медицини, хімії, основ економіки та інше.

Нас дуже хвилює рівень злочинності серед учнівської молоді. А тому в новому навчальному році зусилля педколективів, батьків та громадськості повинні бути направлені на попередження таких негативних явищ, як вживання наркотиків, алкогольних напоїв, на боротьбу з правопорушеннями та злочинністю.

Виходячи з цих завдань, плануємо оновити зміст та стиль методичної роботи, а також підвищити рівень контролю за станом навчання і виховання.

Ефективність освітньої роботи, здійснення задумів, здобутки і успіхи багато в чому залежать не лише від майстерності і досвіду колективів, але й від матеріальної бази, авторитету школи чи дитсадка серед громадськості. І в цьому аспекті ми можемо покладатись не тільки на державу, а й на допомогу спонсорів, меценатів. Ми щиро вдячні В. М. Савовському (КСП "Батьківщина"),

М. М. Новохатьку (колгосп імені Горького), Д. Д. Сахну (ТОВ "Агро-Континент"), В. С. Романець (КСП імені Карла Маркса), Г. О. Федьку (КСП імені Свердлова), М. В. Вінницькому (колгосп імені Кірова), Ю. І. Романцю (КСП "Заповіт Леніна"), В. І. Мартиненку (колгосп імені Калініна), В. В. Даниленку (КСП "Червоне"), О. І. Філіпченку (КСП "Рівнопілля"), Л. В. Горпиничу (ТОВ "Перемога"), В. В. Каплуна (ВАТ "Птахофабрика "Зарічна"), О. І. Дудці (ТОВ "Еталон"), Л. М. Виновому (елеватор), С. А. Луценку ("Роза вітрів"), В. Г. Сизоненку (ПП "Діло") за фінансово-матеріальну підтримку освіти району.

За підсумками роботи освітніх закладів у 1998-1999 навчальному році на "відмінно" навчалося 466 учнів (8,6 відсотка), на "відмінно" і "добре" — 1530 (28,3 відсотка). Якість знань склала 36,97 відсотка, успішність — 98,7 відсотка. Вище загальнорайонного показника якість знань у ЗОШ № 1 — (38,33%), ЗОШ № 4 (43,34%), Долинській ЗОШ (40,9%), Новозлатопільській, Темирівській ЗОШ, Залізничній НСШ, початкових школах № 6 і № 7.

Дуже низьким є рівень знань, умінь та навичок вихованців Успенівської НСШ (17%). Марфопільської (20%) та Новогригорівської (29%) початкових шкіл. 71 учень не встигав у минулому році (1,7% від загальної кількості дітей). Найбільше учнів не встигає з математики (43), української мови та літератури (32), біології (13), російської мови (9), з географії (8). Лідирують в цьому плані Успенівська НСШ (10 чоловік), ЗОШ № 4 (12), Комсомольська і Малинівська ЗОШ (по 6 учнів). А звідси висновок: відсутня належна корекційна робота в закладах освіти. Години шкільного компоненту навчального плану використовуються не для поглиблення та корекції знань, а для навантаження вчителів.

Минулорічне тестування учнів за програмою "Творчість" показало, що юні гуляйпільці мають високий інтелектуальний розвиток. За результатами їх участі в обласних олімпіадах, науково-практичних конференціях, МАН та інше вони піднялися на вищий щабель (пересунулися з 26 місця на 13). І все ж проблемою залишається робота з обдарованими дітьми.

На порядок денний постає завдання створення класів поглибленого вивчення предметів у ЗОШ № 1 та № 4. Тут працюють висококваліфіковані фахівці, є можливість відібрати кращих учнів. Настав час вводити поглиблене вивчення іноземної мови, правознавства, а, можливо, і математики та основ економіки в ЗОШ № 1, хімії, іноземної та української мови — в ЗОШ № 4. Сьогодні проблеми диференціації навчання вимагають створення міжшкільних факультативів та курсів за вибором. Такі можливості є. Є діти з високим рівнем інтелекту і є вчителі з високим рівнем кваліфікації. То ж не вистачає лише ініціативи.

Кожна школа вже сьогодні повинна подбати про свій авторитет, щоб у 2003 році, коли кількість учнів за прогнозами у міських школах зменшиться майже удвоє, не залишитися без дітей. Ці проблеми при належному рівні управлінської діяльності керівників шкіл можна вирішити. Бо маємо високий кадровий потенціал.

Звичайно, нелегко зараз працювати вчителем. І рівень зарплати низький, і невчасно вона виплачувалась. Пережили педагоги нелегкі часи — страйки. І приємно, що майже ліквідовано заборгованість по заробітній платі і складала вона 40 тисяч гривень.

В умовах фінансово-економічної кризи на перший план виносилися завдання соціального захисту учасників навчально-виховного процесу. У районі дещо вдалося захистити дітей: 3157 з них були охоплені харчуванням (58% від загальної кількості). За бюджетні кошти харчувалося на початку року 421 учень, на кінець — 132, за рахунок господарств — 1215, за власні кошти — 1810. Стан харчування не задовольняв і тому з ініціативи райво це питання винесено на колегію при голові райдержадміністрації. Але вже сама підготовка цього питання дала можливість стверджувати, що вдалося значно поліпшити харчування у дошкільних закладах міста і на сьогодні воно задовольняє і батьків, і дітей. Завдяки діяльності районного Дитячого фонду знята проблема й забезпечення дітей з багатодітних сімей, дітей-сиріт одягом, взуттям та частково продуктами харчування.

— Серйозним завданням школи є і виховання. Зупинюсь на одному аспекті — рівні злочинності, — сказала завідувача район-

ним відділом освіти Л. С. Кірієнко у доповіді на традиційній серпневій раді освітян. — А він нас дуже турбує. Даються знаки соціально-економічні негаразди, що відбуваються в суспільстві, як і те, що виховна робота сьогодні часто носить формальний характер, недостатня увага приділяється формуванню духовності.

В минулому році учні Новозлатопільської, Полтавської, Воздвижівської, Малинівської і Червоненської шкіл скоїли 9 злочинів. Вдалися до правопорушень учні Долинської і Полтавської шкіл. В 1999 році кількість юних правопорушників, порівнюючи з минулим роком, зросла на 100 відсотків.

Учасники наради прийняли рекомендації щодо дальшого удосконалення навчально-виховної роботи у закладах освіти району.

Це вже стало доброю традицією: на серпневій педагогічній нараді учительська сім'я району приймає молодих дипломованих спеціалістів з числа випускників педагогічних учбових закладів та музичних училищ.

Ця мить торжества — посвячення у педагоги — в серцях молодих увічниться на все життя. Це їх перший крок на порозі трудової біографії. Що їм згадується? Мабуть, і неодмінно — школа і перші вчителі, котрі по-материнськи лагідно і захоплено вели їх по країні Знань, збагачуючи їхню свідомість і пам'ять навдивовижу новими і новими відкриттями.. І зустріч світанкової зорі (“Прощай, дитинство!..”) А хто не згадає нев'янучу пору такого насиченого і такого короткого студентського життя (“Здрастуй, юність!..”).

Тепло поздоровляла і добра бажала молодим педагогам завідувача райво Л. Є. Кірієнко. Сьогодні трудові книжки одержали Л. В. Дігтяр (випускниця Бердянського педінституту, працюватиме вчителем математики та інформатики в Приютненській ЗОШ), Т. В. Литвинова і М. С. Пінко (випускниці Запорізького музучилища імені Майбороди, працюватимуть викладачами школи мистецтв по класу фортепіано), Н. В. Панасенко (студентка 5 курсу Запорізького університету, призначена вчителем математики в Успенівську ЗОШ), А. П. Федотова (випускниця Запорізького університету, призначена практичним психологом

ЗОШ № 1) і С. М. Штепа (випускник Запорізького університету, працюватиме вчителем історії спеціалізованої ЗОШ).

Хороше поповнення прийшло в нашу школу.

Винуватцям торжества на добру згадку вручили пам'ятні подарунки і букети квітів.

Виголосив слово наставник директор Комсомольської ЗОШ, заслужений учитель України В. І. Колісник. Василь Іванович, звертаючись до молодих колег, проникливо говорив про професію вчителя — матір всіх професій. Саме через учителя школа виконує свою почесну місію — дає учням міцні знання основ наук, формує в них високу свідомість, готує їх до життя, свідомого вибору професії.

— Будьте ж гідними високого звання вчителя. Дерзайте, успіхів вам у праці! — Такими побажаннями закінчив виступ В. І. Колісник

А учасники аматорських колективів художньої самодіяльності подарували молодим педагогам, котрі щойно влилися в гуляйпільську освітянську сім'ю, гарні мистецькі номери.

Велика освітянська родина гаряче вшанувала майстрів освітянської ниви — учасницю обласного конкурсу "Методист 1998 року" методиста дитсадка № 5 Людмилу Володимирівну Сержанську і переможця обласного конкурсу "Вчитель року — 1999" вчителя Мирненської ЗОШ Сергія Івановича Заїченка. Тепло вітали присутні й учасників районного конкурсу "Вихователь 1999 року" музкерівника дитячого садка № 2 "Веселка" Світлану Василівну Глухареву, вихователів Валентину Василівну Мороз (дитсадок № 3 "Джерельце"), Ірину Петрівну Чапленко (дитсадок № 5 "Сонечко"), Ірину Василівну Сахно (дитсадок № 7 селища Залізничного) і Наталію Петрівну Семенюту (школа-садок).

І. О. Бірюков, вручаючи їм заслужені нагороди — грамоти і премії, — сказав, що ці відзнаки — свідчення зростання їхньої майстерності, щира подяка за творчий пошук найоптимальніших, найгуманніших шляхів засвоєння знань дітьми, за насагу, оптимізм і віру у свою справу. А на їх адресу звучали музичні вітання.

Заступник голови районної ради Л. Ф. Богушко вручила знак "Відмінник освіти України" найстарішій учительці району Н. К. Левицькій, О. В. Яковенку (ЗОШ № 1) та Л. Г. Титовій (СЗОШ).

Велика група освітян одержала грамоти управління освіти облдержадміністрації та райво.

— Дозвольте, шановні товариші, від щирого серця поздоровити з нагородами і привітати вас з початком нового навчального року. Великих успіхів вам на нелегкій освітянській ниві. І гордіться цим. Адже ви сієте розумне, добре, вічне... — мовила Л. Ф. Богушко.

А за вітальними побажаннями звучала хвилююча музика...

* * *

6 жовтня 1999 року розповідав головний суддя туристичного зльоту В. Д. Куторницький:

— Ось і зазирнула до наших вікон мальовнича пора. Листя, вже спалахнуло яскравими осінніми фарбами, прикрасило наш сірий побут, а павутиння бабиного літа завело за собою далеко в поле, котре ще дихає недавно зібраним врожаєм і готове зародити новий. Так ось і прийшла туристська пора — осінь.

Істинні туристи — учителі свій вибір зробили в минулі вихідні. Вони зібралися в невеликому гаю на традиційний туристичний зліт учителів району. І хай не так багато команд приїхало (транспорт тепер у дефіциті), дружня атмосфера зльоту від цього не постраждала. А вперта боротьба на туристській смузі була рівнозначною обласним змаганням. Та й сама смуга нинішнього року відзначалась складністю: команди самі наводили навісну переправу, колону через струмок, спуск і підйом. Без певних туристських навичок новачкам це важко здолати. Та що там новачкам. Досвідчені команди Комсомольської і Мирненської ЗОШ упустили перше місце із-за штрафів. Смугу вони пройшли майже за один час: 26 хв. 11 сек. у представників Комсомольської школи, 26 хв. 18 сек. — у мирненців. Але перші заробили два штрафи (неправильна самостраховка і не була закручена муфта карабіна), а це — 180 сек. А другі одержали один штраф (падіння з колоди) — 180 сек. І вийшло так, що команда Долинської ЗОШ, яка пододала трасу за 28 хв. 40 сек., але без жодного штрафу, посіла перше місце.

Долинці відзначилися й у двох основних конкурсах: укладанні рюкзака і туристській пісні. В першому змаганні директор школи І. І. Борт випередив решту претендентів — 45 сек, а в другому — судді перевагу віддали співові нев'янучого таланту Ери Василівни Бутенко. У складному конкурсі в'язання вузлів першим був директор Мирненської ЗОШ О. М. Головач.

В загальному заліку перемогла молода команда Долинської ЗОШ (капітан І. І. Борт), на другому місці — туристська дружина Комсомольської ЗОШ (А. І. Васильєв), на третьому — Мирненської ЗОШ (О. М. Головач). Та, вважаю, найголовнішим підсумком змагань те, що всі туристи виграли два чудові осінні дні спілкування з природою і друзями...

* * *

У листопаді 1999 року в сільському професійно-технічному училищі № 28 відбувся "круглий стіл". В його роботі взяли участь голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков, начальник районного управління АПК Д. С. Кравченко, керівники господарств — голови правлінь КСК імені Карла Маркса В. С. Романець, "Україна" — М. Г. Тимофієв, "Рівнопілля" — О. І. Філіпченко, ТОВ "Агро-Континент" — Д. Д. Сахно, а також інженерно-технічні працівники і вихованці навчальних груп з підготовки механізаторських кадрів цього закладу.

Ділову зустріч по співпраці відкрив, представляючи учасників "круглого столу", директор СПТУ № 28 В. О. Циганов. Він запросив гостей переглянути телевізійну передачу, присвячену навчальним і трудовим будням училища, його здобуткам. Кадри телестрічки доповнив розповіддю про колектив училища.

— Наше профтехучилище існує двадцять сім років. З 1972 року — як звичайне, а з 1978-го — як середнє. За цей час з його стін вийшло чимало фахівців робітничих спеціальностей — 4310 чоловік, за останні тринадцять років заклад підготував 300 трактористів-машиністів широкого профілю.

Зараз в училищі навчається 350 чоловік. І це не лише юнаки і

дівчата нашого району. Йдуть до нас із усієї Запорізької області, а інколи й з інших областей.

Сьогодні колективу училища живеться дуже важко: бракує коштів. Для життєдіяльності училища на рік потрібно 800 тисяч гривень. Але їх не бачило. Надходить мізер. Борг по стипендіях за нинішній рік погасили, а за минулий і позаминулий роки доля тих коштів невідома, а сума чимала - 25 тисяч гривень. Ось так і доводиться виживати. Бо і на пальне потрібні гроші, і на запчастини, і не мило та віники. Заборгували ми державі значну суму за електроенергію. Опалення не функціонує, бо немає коштів, щоб придбати вугілля.

Торік за реалізацію вирощеного врожаю на навчальному полі училище мало 25 тисяч гривень, нинішнього року — більше 40 тисяч. Але ж цього дуже мало...

Та все ж, попри всі негаразди, ми твердо знаємо, що виживемо...

Агроном училища М. В. Білай розповів учасникам "круглого столу": "Шість років тому наше училище одержало 55-гектарну земельну ділянку. Відтоді маємо навчальне господарство, яке цьогогорік розширилось ще на 69,2 гектара орної землі.

Навчальне поле для нас дуже важливе. Там вчаться господарювати учні - майбутні механізатори. А, по-друге, одержуємо певний дохід і це дає змогу вести господарську діяльність.

Вирощуємо в основному 5 культур: озиму пшеницю, ячмінь, цукровий буряк, соняшник, горох. Розуміємо, що для сівозміни це мало, потрібно вводити інші культури, скажімо, кукурудзу, але для її вирощування та збирання нам бракує техніки.

Компенсуючи нестачу техніки, ми співпрацюємо з деякими господарствами. Так, з КСП "Заповіт Леніна" вирощували горох, з КСП імені Кірова вели збирання ранніх колосових культур та соняшнику, ТОВ "Агро-Континент" допомогло нам в обміні зерна...

В нашому училищі працюють кваліфіковані кадри майстрів виробничого навчання — О. В. Лисенко, С. В. Осадчий, Г. М. Буцанов, В. О. Грибачов та інструктори-водії І. В. Закарлюка, В. В. Бодня, М. Г. Погрібний. Це, дякуючи старанній праці цих фахівців та учнів, вирощено в цьому році по 38,7 центнера озимої

пшениці з гектара, соняшнику — по 16,6, цукрового буряку — по 180 центнерів.

Ми маємо і свої суттєві проблеми. Наперше — це те, що у нас мало землі. Згідно з навчальними програмами підготовки трактористів-машиністів (щороку навчається 90 чоловік) на одного учня має припадати 2,5 гектара землі.

По-друге, не вистачає техніки і особливо сільськогосподарського інвентаря. Найперше, потрібні зернозбиральні комбайни, комбайн для збирання кукурудзи, зерноочисна машина для первинної обробки зерна та підготовки посівного матеріалу, культиваторів типу КСП — 4.

Не маючи своїх складів, ми вимушені реалізувати продукцію майже зразу ж після збирання за низькими цінами. По-третє, маємо труднощі з працевлаштуванням учнів на виробничу практику, а після завершення навчання — на роботу. Тому звертаюся до керівників сільгосп підприємств, які направляють до нас учнів, надавати відповідні робочі місця із закріпленням за ними кваліфікованих наставників".

Віталій Заворотинський, учень: "В нашому училищі вже започаткувались хліборобські династії. Успішно опановує механізаторську науку онук Героя Соціалістичної Праці, колишнього голови колгоспу "Заповіт Леніна" Г. К. Коровки — Євген Коровка. Великі здібності в навчанні і практиці показує й онук Героя Соціалістичної Праці І. П. Матиненка - Володимир Мартиненко, претендент на одержання червоного диплома. Батьківськими і дідівськими стежками пішли також Олександр Тарасенко, Олександр Міщенко, Євген Кириченко, Олександр Куриленко...

На червоні дипломи також претендують випускники — Віталій Качан, Андрій Самойленко, Віталій Заворотинський, Юрій Гой, Михайло Закарлюка, Сергій Кузьмін та інші.

В розмові за "круглим столом" взяли участь також О. І. Філіпченко, Д. С. Кравченко, М. Г. Тимофієв, І. О. Бірюков.

Заключним акордом того зібрання було вшанування переможців конкурсу юних ораторів. А ними стали Олег Кривенко, Євген Кириченко, Віталій Качан (10 група) та Олександр Сухарльов (11 група). Їм вручено годинники.

У першій декаді січня 2000 року вчителі району зібралися у Будинку творчості на своєрідне свято — свято педагогічної майстерності, щоб належно оцінити знання, майстерність та досвід вчителів початкових класів, які брали участь у конкурсі "Кращий вчитель року". А змагалися за це звання Тетяна Миколаївна Шеремет (ЗОШ № 1), Валентина Олексіївна Шаровська (ЗОШ № 2), Антоніна Іванівна Маслієнко (СЗОШ), Лариса Іванівна Ольхова (ЗОШ № 4), Людмила Іванівна Домашенко (Верхньотерсянська ЗОШ) та Тетяна Іванівна Тимофієва (Успенівська ЗОШ).

Після перших двох конкурсів визначився лідер — вчителька Л. І. Ольхова. Але попереду було ще три конкурси, тож надію на перемогу не втрачали всі шість конкурсанток. Вони проробляли на сцені різні педагогічні ситуації, демонстрували наочність, моделювали школу майбутнього...

У ТРЕТЬОМУ ТИСЯЧОЛІТТІ

В кінці серпня 2000 року рейдова бригада перевіряла готовність шкіл до початку нового навчального року. І серед кращих відзначила такі навчальні заклади: Успенівську, Темирівську, Полтавську, Приютненську, Новозлатопільську, Верхньотерсянську, Воздвижівську, Комсомольську, Долинську, першу, четверту та спеціалізовану міські загальноосвітні школи.

Окрім того, що в цих закладах зроблені якісні ремонти, їх колективи постійно турбуються про поповнення матеріально-технічної бази та навчального матеріалу.

Значно покращили роботу з підготовки до нового навчального року колективи Червоненської, Любимівської, Залізничної ЗОШ та ЗОШ № 2.

За підсумками конкурсу, який було оголошено районним відділом освіти з підготовки навчальних закладів району до нового навчального року, місця розподілилися так: перше місце посіли міська спеціалізована загальноосвітня школа та Новозлатопіль-

ська ЗОШ, друге місце відповідно у ЗОШ № 1 та Темирівської ЗОШ, на третьому місці — ЗОШ № 4 та Приютненська ЗОШ.

Реформування у системі освіти вимагає все робити по-новому, по-сучасному. Ситуація нині складається так, що кожен вчитель має сам собі облаштувати робоче місце. І педагоги з цим справляються дуже добре. Серед кращих можна назвати завідуючих такими кабінетами: історичний Верхньотерсянської ЗОШ (С. І. Білан), ЗОШ № 2 (Н. О. Вайнер), біологічний Комсомольської (С. В. Загорулько), Новозлатопільської (Н. Г. Єременко), фізичний Темирівської (Л. М. Алексенцева), Комсомольської ЗОШ (В. І. Колісник), ЗОШ № 4 (О. М. Бохан), хімічний ЗОШ № 4 (Л. Д. Лапіна), ЗОШ № 1 (Н. І. Куриленко), СЗОШ (Т. М. Пархоменко), математичний Новозлатопільської ЗОШ (В. П. Стецик), Комсомольської (Л. К. Поліщак), СЗОШ (Л. М. Шамрай), філологічний Успенівської (Л. П. Бірюк та Л. О. Хорішко), ЗОШ № 4 (Т. Г. Кієнко, О. В. Макеєва, Л. Г. Терзі), Воздвижівської (Т. І. Холод), ЗОШ № 2 (Л. О. Маслієнко), Добропільської (Г. О. Дзунза), кабінет початкових класів Залізничної (Л. В. Миколаєнко) та обслуговуючої праці СЗОШ (вчитель Л. Г. Титова).

Добре підготовлені до нового навчального і спортивні зали у ЗОШ № 1 (О. В. Яковенко) та СЗОШ (Л. О. Маслієнко), майстерня у спеціалізованій ЗОШ (вчитель О. І. Пархоменко).

У нинішній скрутний час про школу не забувають спонсори і надають їм посильну допомогу. Серед них: ТОВ "Полтавка", "Еталон" та "Перемога", ЗАТ "Аграрний дім", ТОВ "Агро-Континент", "Червоне", "Батьківщина", "Надія", ВАТ "Птахофабрика "Зарічна", ТОВ "Україна", СВК "Любимівський", ТОВ "Новий Заповіт", "Рівнопілля", ВАТ "Гуляйпільське", механічний завод, ТОВ "Долинка", ПП "Веста", ТОВ "Лан-Агрос" (м. Запоріжжя), ЗАТ "Агронива", ПП "Діло", агроферма "Мир" та ПФ "Роза вітрів".

Але, як би там не було, спонсори не можуть допомогти в такій мірі, в якій потрібно. Тому в навчальних закладах проблеми ще залишаються.

* * *

Серйозна увага під час об'їздів надавалась і дошкільній ланці, яка теж перебуває у стані реформування.

Чистотою, комфортом, затишком зустрів учасників об'їзду дитсадок СВК "Любимівський" (завідуюча В. В. Мартиненко). У цьому закладі створена найкраща матеріальна база. Діти відвідують його безкоштовно. Відчувається постійна турбота адміністрації кооперативу щодо утримання дітей. У перспективі цей дитячий садок буде працювати і готувати дітей до школи.

Прекрасна база створена і у дошкільних закладах ТОВ "Агро-Континент" (Л. І. Бодня) та ЗАТ "Аграрний дім" (В. П. Чуйко), — особливо у відношенні навчально-матеріальної бази та домашнього затишку.

А дошкільний заклад ТОВ "Долинка" (Н. О. Вінницька), який є одним із кращих серед сільських закладів району, працюватиме тепер цілий рік, а не сезонно. А це значить, що навчання дітей буде систематичним і у прекрасних умовах навчатимуться шестирічки.

Якісно і продумано організовано роботу дошкільного закладу "Калинка" сел. Залізничного (зав. Т. П. Тимченко). Це один із зразкових закладів освіти, де все продумано до дрібниць, а підвір'я нагадує квітучий дендрарій.

Гарно підготувалися до навчального року і дошкільні групи Приютненської та Полтавської шкіл-садків.

* * *

28 серпня 2000 року на традиційний серпневій педагогічній нараді підсумки минулого навчального року проаналізувала начальник відділу освіти району Л. Є. Кірієнко. Вона ж зупинилася і на завданнях по реалізації реформи у школах.

Зокрема, вона зазначила, що спільними зусиллями відділу освіти та органів місцевого самоврядування збережена мережа навчальних закладів, яка налічує 26 шкіл, 22 дошкільних і 2 позашкільних закладів.

— Нас дуже турбує стан дошкільного виховання, — сказала Людмила Єгорівна. Суспільним дошкільним вихованням охоплено 599 дітей (це 37 % від кількості дітей дошкільного віку). З чотирнадцяти дошкільних закладів, що перебувають у власності сільгоспідприємств, 10 — майже не працювали, 4 — лише сезонно.

Збережено мережу гуртків та секцій у позашкільних закладах: Будинку творчості та ДЮКФП відповідно 41 гурток та 32 секції, де виховуються 1570 дітей.

Аналіз рівня знань, умінь та навичок учнів дає можливість зробити висновок, що за останні три роки зменшилась кількість учнів, які навчаються на "відмінно" — з 477 до 313, що становить відповідно 8,8 і 5,9 % від загальної кількості учнів.

Кількість учнів, які навчаються на "відмінно" і "добре" зменшилась - з 1527 до 1429 (28,2 і 26,8 %). В той час зросла кількість школярів, які не встигають — з 84 до 247 (0,01 і 4,6%). Проблемою є підвищення якості знань.

Результати обласної комплексної перевірки підтвердили цей висновок відділу освіти. Наслідки контрольних робіт свідчать про те, що якість знань становить 40 %. Успішність — 81,1%. Підтвердили свої знання учні з української мови та історії. Значно гірші результати з математики. Тут 50 % школярів не засвоїли матеріал на рівні програмних вимог. Майже 30 % медалістів викликали зауваження районної комісії.

Відділ освіти в межах своєї компетенції та фінансових можливостей забезпечує реалізацію державної політики щодо диференційованого задоволення освітніх інтересів і потреб розвитку інтелектуальних здібностей учнів з підвищеними навчальними можливостями. Не збільшилась кількість класів з поглибленим вивченням предметів, але збільшилась кількість учасників олімпіад різних рівнів. Переможцями районних олімпіад стали 192 учні, 32 — брали участь в обласних олімпіадах. Переможцями стали: К. Сіріньок (ЗОШ № 1), В. Білан та В. Шаповал (Верхньотерсянська ЗОШ). Д. Власов (СЗОШ) та О. Нестерчук (Новозлатопільська ЗОШ) були переможцями у конкурсі Малої академії наук.

Педагогічним колективам, наголошувала доповідачка, належить зосередити увагу на особистісно-орієнтованій підготовці

учнів, які мають підвищені розумові здібності, до участі у різних етапах олімпіад та конкурсів.

У минулому навчальному році значна увага приділялась створенню умов для здобуття учнями повної загальної середньої освіти. 454 (8,7%) учнів підвозились до школи.

На належному рівні здійснювався соціальний захист дітей. На обліку перебувають 164 дітей-інвалідів, 32 — дитини під опікою, 1020 — з малозабезпечених сімей.

В минулому році цій категорії учнів з 184 сімей (494 дітей) надано допомогу через Дитячий фонд — одяг і взуття, які відділ освіти отримав за сприяння народного депутата України А. В. Єрмака від Міжнародного освітянського фонду імені Я. Мудрого.

— Наступний навчальний рік, — сказала Л. Є. Кірієнко, — нам готує багато цікавого. Найперше, значно розширене правове поле освітян. З 2001 року вводиться багато положень Закону "Про загальну середню освіту", дія яких була тимчасово призупинена. З першого вересня наступного року набирає чинності ст. 12 Закону "Про загальну середню освіту". Звичайно, тут будуть проблеми щодо організації навчання дітей з 6 років (організація 3-разового харчування учнів, сон та інше).

Остання колегія Міністерства освіти прийняла рішення про затвердження проекту переходу на семестрову форму навчання та 12-бальну систему оцінювання знань учнів.

Згідно із ст. 16 названого вже Закону навчальний рік у школах розпочинається 1 вересня та закінчується не пізніше 1 липня наступного року. Перехід на семестрову систему навчання вимагатиме від вчителів якісної організації тематичного обліку знань, підходи до якого теж дещо змінені, а це може привести до перевантаження учнів.

Перехід на 12-бальну систему оцінювання здійснюватиметься поступово. На протязі першого півріччя 2000-2001 навчального року застосовуватимуться як п'ятибальна, так і 12-бальна системи.

У дошкільній ланці треба створити всі умови для якісної підготовки дітей до школи. Забезпечити роботу груп з різним часом перебування.

Головний шлях підвищення ефективності навчання і виховання — висока кваліфікація, майстерність, творче ставлення кожного педагога до справи, впровадження у практику досвіду майстрів. У нас є багато чудових педагогів.

В кожному педагогічному колективі треба створювати атмосферу творчого пошуку, принципової взаємовимогливості, товариської взаємодопомоги, безперервного фахового зростання кожного вчителя.

30 вересня 2000-го року, напередодні Дня працівників освіти, начальник районного відділу освіти Л. Є. Кірієнко розповідала:

— У нинішньому році педагогам треба підготуватися до переходу на 12-річний термін навчання. Але тут проблема не лише в навчальних планах, посібниках та підручниках, а у зміні філософії освіти. Сьогодні необхідно не просто передавати знання, а вчити учнів добувати інформацію, набувати знання і, головне, виробляти вміння ними користуватися.

З попередньої випливає наступна проблема — комп'ютеризація навчально-виховного процесу. Комп'ютерна грамотність стає обов'язковою умовою ефективною діяльності будь-якого спеціаліста і забезпечує більш ефективно вивчення будь-якого предмета. Застосування комп'ютера дозволяє індивідуалізувати навчання. Було б добре, якби хоч одна школа в районі була підключена до Інтернету. Це дало б змогу вчителям і учням знайомитися із знаннями світу, формувати планетарну свідомість.

Окрім цього освітянам треба втілювати в життя нову концепцію виховання, яка має ґрунтуватися на високій духовності.

У статті "Не забуваймо вихователів" (2 жовтня 2000-й рік, газета "Голос Гуляйпілья") спеціаліст I категорії відділу освіти Н. В. Квітка стверджувала:

— Всі ми, дорослі, пройшли ці сходинки життєвого досвіду, мудрості, знань. А починався цей шлях з дошкілля, з країни безтурботного і зірчастого дитинства, де все було вперше, де набували першого суспільного досвіду — спілкування, успіху, пізнання. Недаремно дошкільне виховання — це перша ланка безперервної освіти, як свідчить Закон України "Про освіту".

Образ першого вихователя залишається назавжди в пам'яті кожної людини. Ось чому ми не повинні забувати педагогічні колективи всіх дошкільних закладів району, які працюють, які сподіваються, що будуть працювати, і оживуть приміщення опустілих будівель, заповняться світлом і сміхом, теплом і галасливістю малят.

Щирі слова вдячності за довговічний, довжиною в життя, педагогічний шлях ветеранам дошкільного виховання, керівникам установ, які ввійшли в історію дошкільного розвитку в районі: Марії Василівні Колосовській, Марії Іванівні Бодні, Лідії Степанівні Самсон, Раїсі Іванівні Андрієнко, Олександрі Семенівні Білоконь, Галині Максимівні Міщенко, Валентині Прокопівні Єрмак, Марфі Семенівні Стаменовій, Тамарі Федорівні Новіковій, Ніні Іванівні Педаш, Любові Антонівні Савицькій та Ользі Прокопівні Деркач. І хочеться сказати, що вам, шановні:

Ще жить і жить — радіти дітям, внукам.

І дарувати джерело тепла,

Єднати покоління і роду руки,

І мудрість свою ставить проти зла.

Хай усміхнеться вам доля ніжними осінніми барвами, а роки і діти радують вас своєю шанобою і любов'ю.

Кажуть, що педагог живе, поки творить, і це справді так. Саме невтомність, творчий потенціал і дає змогу йти врівні з часом, підтримувати високий рейтинг дошкільної установи. Вітаємо переможців огляду по підготовці до нового навчального року колективи дошкільних установ: № 5 "Сонечко" м. Гуляйполя (завідуюча Л. С. Самсон), д/с СВК "Любимівський" (В. В. Мартиненко), які вибороли перше місце. Особлива дяка і щирі вітання колективам кращих дитсадків району: № 2 "Веселка" (Л. І. Рябко), № 3 "Джерельце" (Г. О. Шингур), № 7 "Калинонька" (Т. П. Тимченко), а також сільським, які переживають досить важкі і непевні часи, коли стоїть питання "бути їм на селі, чи не бути?". Це дитячий садок "Ромашка" ЗАТ "Аграрний дім" (зав. В. П. Чуйко), який на сьогодні є одним із кращих серед сільських. Маємо надію, що третє тисячоліття принесе справжні сподівання на розквіт дитсадків у сільській місцевості.

Щирі слова вітання всім вихователям, музичним керівникам, медичному персоналу дитячих садків — колективам однодумців, які не уявляють свого життя без дітей, які у своє покликання вкладають всю силу, сподівання, мрії, знання і досвід, які люблять і приймають дітей такими, якими вони є, для яких дитсадок — другий дім.

У районі працюють 5 компенсуючих та санаторних груп для дітей з фізичними вадами здоров'я. Ця робота потребує від вихователів та персоналу неабияких знань, терпіння, милосердя і віри у себе і дітей. Щира вам дяка і від батьків, і від районного відділу освіти. Бачити, що завдяки вашій материнській ласці, знанням, допомозі дитина позбулася вад, покращила своє здоров'я — це зроблене працею, душею і розумом щастя. Тож хай сторицею повернуться до вас добрі справи і починання.

Сьогодні неможливо обійти добрим словом і тих, хто в цей не легкий час вірить у дошкільне виховання, допомагає і підтримує дитячі садки. Це керівники товариств "Долинка" М. В. Вінницький, "Аграрний дім" В. С. Романець, "Агро-Континент" Д. Д. Сахно, "Агронива" М. М. Новохатько, СВК "Любимівський" В. І. Мартиненко, ПП "Борисфен" С. В. Несторенко, РЕМу І. В. Бодня, машинобудівного заводу О. А. Долженко, ПМК-6 В. М. Ломенко та багато інших.

У житті нічого не зникає безслідно, тим більше добро. Неодмінно, дасть воно щедрі сходи.

* * *

13 січня 2001 року природний газ прийшов у міську ЗОШ № 1. Це була третя школа, у якій опалення стало газовим.

* * *

В кінці січня 2001 року відбувся педагогічний міст у дитсадку № 5 "Сонечко" з ініціативи інспектора дошкільного виховання Н. В. Квітки та інспектора шкіл В. Г. Брезницької.

На цьому засіданні вихователі та вчителі поділилися своїм баченням шляхів оновлення дошкільної і перебудови початкової освіти, обговорили психологічні, освітньо-виховні засади здійснення наступності.

Особливо актуальними під час обміну думками були питання охоплення дітей дошкільними закладами, забезпечення обов'язковості дошкільної освіти для дітей старшого дошкільного віку, розвитку дитячої особистості, якісної підготовки дітей до навчання в школі, наступності у методах та прийомах.

29 березня 2001 року на колегії при голові райдержадміністрації з інформацією про управлінську діяльність відділу освіти з виконання районної програми "Освіта" в контексті програми "Україна: поступ у ХХІ століття" виступила начальник відділу освіти райдержадміністрації Л. Є. Кірієнко.

Вона, зокрема, сказала, що завдяки скоординованій діяльності райдержадміністрації, органів місцевого самоврядування та громадських організацій збережено й оптимізовано мережу навчально-виховних закладів. Працівники освіти вчасно отримують заробітну плату, чи не найпершим у Запорізькій області техпрацівникам доплачується до мінімальної зарплати, проведені розрахунки щодо доплати за педстаж, значно покращився стан харчування дітей у навчально-виховних закладах. Всі установи освіти забезпечені паливом, немає проблем з підвезенням учнів та вчителів.

Чимало зусиль докладено, щоб створити належні соціально-педагогічні умови для навчання і виховання дітей. Оскільки бюджетних коштів на ці потреби не вистачає, то були залучені позабюджетні.

Частину їх заробили учні, частину вклали батьки і майже 250 тисяч гривень надали базові господарства, які розпорядженням голови райдержадміністрації закріплені за навчально-виховними закладами.

Вже 4-й рік в районі проводиться робота по реорганізації освіти, а саме: по створенню умов для переходу на 12-річний термін навчання. В міській спеціалізованій школі учні мають змогу поглиблено вивчати іноземну мову, українську мову і

літературу, історію, предмети художньо-естетичного та фізкультурно-оздоровчого циклу. В районі працюють міжшкільні факультати, предметні гуртки, спортивні секції. Для проведення цієї роботи є відповідний кадровий потенціал. Завдяки своєчасному фінансуванню за останні чотири роки свій фаховий рівень підвищило 557 педагогів.

Зараз управлінська діяльність відділу освіти спрямована на реформування змісту освіти шляхом впровадження в педагогічний процес сучасних педагогічних технологій.

"Кращий учитель 1993 року"
Надія Степанівна Семенюта
із СШ № 4

У райво є інформаційний банк про наявність авторських програм, методик, технологій. Ведеться картотека досвіду творчо працюючих вчителів, до якої занесено 18 об'єктів. Досвід Н. В. Горпинич (ЗОШ № 4) та Л. В. Сержанської (дитсадок № 5) занесено до обласної картотеки. А досвід вчителів Л. М. Петелько та Н. В. Горпинич (ЗОШ № 4), Т. В. Сірінюк (ЗОШ № 1), С. І. Заїченка (Мирненська ЗОШ) на обласному турі "Вчитель року" посів третє місце, творчий доробок вчителя О. В. Яковенка (ЗОШ № 1) — перше місце.

Радою обласного інституту післядипломної освіти високо оцінено методичні матеріали вчителя історії Верхньотерсянської ЗОШ С. І. Білан, якій запропоновано навчання в аспірантурі. Впровадження у школах ефективних методів роботи дає змогу учням показати високі результати на предметних районних та обласних олімпіадах і конкурсах. 667 учнів взяли участь у районних олімпіадах, з них 30 направлено на обласний тур, 5 стали переможцями. Це Катя Сірінюк (ЗОШ № 1), яка взяла участь у республіканському турі всеукраїнської олімпіади з української літератури.

Оля Алфьорова (9 клас ЗОШ № 1) — II місце в області з географії, Костянтин Кашлев (10-й клас ЗОШ № 1) — III місце з трудового навчання. В'ячеслав Шаповал (6-й клас) — I місце та Владислав Білан (8-й клас) — II місце з креслення (обидва з Верхньотерсянської ЗОШ).

З п'яти учасників обласного етапу конкурсів Малої Академії Наук переможницею стала Юлія Каретник (11-й клас СЗОШ), яка виборола друге місце з української літератури.

В районі створена система виховної роботи (фестивалі, конкурси, зльоти), спрямована на виявлення обдарованих дітей та задоволення пізнавальних інтересів учнів.

Але в освітан є й свої проблеми, які потребують вирішення. Педагогічну громадськість хвилює, наголошувала Л. Є. Кірієнко, що не поповнюється матеріальна база навчально-виховних закладів. Потребують ремонту дахи ЗОШ № 4, Полтавської, Верхньотерсянської, Воздвижівської ЗОШ, каналізаційна система Залізничного дитсадка, система півного опалення Залізничної ЗОШ, не вистачає 4 вчителів математики, 2 — фізики, стільки ж історії, 3 — іноземної мови.

Тепер про дошкільне виховання. Тут ведеться робота про передачу дитсадків у комунальну власність району. Це вже зроблено з дитсадками у ТОВ "Україна" і "Полтавка". Розпочав роботу дошкільний заклад у с. Верхня Терса. На черзі відкриття у квітні груп дошкільнят у Мирненській та Комсомольській ЗОШ.

До нового навчального року більше тисячі дітей буде охоплено дошкільним вихованням, що дасть можливість якісно підготувати їх до школи, організувати безперервність і наступність освіти.

21 травня 2001 року чотирнадцята сесія районної ради третього скликання розглянула питання "Про здійснення районного державною адміністрацією делегованих повноважень з питань забезпечення виконання законодавства щодо розвитку усіх видів освіти в районі та забезпечення зайнятості випускників учбових закладів". З доповіддю виступив заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко.

Він, зокрема, сказав, що в районі проживає 8,9 тисячі дітей, з них 5206 учнів шкіл, 690 вихованців дошкільних закладів.

За період, починаючи з 1996 року, кількість дітей в районі зменшилась на 1027 осіб, народжуваність — на 47 відсотків. Аналіз народжуваності свідчить про те, що у 5 з 58 населених пунктів діти зовсім не народжувались. Щодо забезпеченості населення навчальними закладами, то в районі працює 26 шкіл і 14 дошкільних закладів. Така демографічна ситуація спонукає відділ освіти до вирішення проблеми збереження та раціонального використання існуючої мережі навчальних закладів району.

З 2000-го року на виконання розпоряджень голови райдержадміністрації здійснюється поетапна передача дошкільних закладів сільгоспідприємств у комунальну власність району. На протязі 2000-2001 року в підпорядкування райво передано дошкільні заклади ТОВ "Агро-Континент" і ТОВ "Україна", дошкільні групи ТОВ "Полтавка", приміщення дитсадка ТОВ "Авангард". До кінця 2001 року планується відновити постійне функціонування дошкільних закладів у селах Новозлатополі, Малинівці, передати в оренду райво приміщення ясел-садка ЗАТ "Аграрний дім", реорганізувати в навчально-виховні комплекси "школа-сад" заклади освіти сіл Комсомольського, Мирного, Темирівки. Це дасть можливість додатково охопити підготовкою до школи 35 процентів дітей з 2 до 7 років, що проживають у сільській місцевості, 77 відсотків — 5-річного віку.

На 1 травня до мережі дошкільних закладів району входив 21 дитсадок, а функціонує 14, якими охоплено 629 дітей. До кінця року прогнозується збільшення на 21% охоплення дітей завдяки відкриттю дошкільних закладів. На жаль, ясла-садки у селах Добропіллі і Темирівці, де проживає 116 дітей, не функціонують вже 3 роки.

З метою проведення корекційної та профілактичної роботи по збереженню здоров'я дітей відкрито 5 спеціальних груп для виразних дітей, дітей з порушенням опорно-рухової системи та тих, що мають мовленнєві вади. З вересня поточного року планується відкрити групу в дошкільному закладі № 5 для дітей, які мають захворювання серцево-судинної системи.

В районі також збережена мережа початкових шкіл, але намітилася тенденція до зменшення контингенту учнів. Тимчасо-

во призупинено роботу Марфопільської ЗОШ I ступеня. В цьому навчальному році не було набору до 1-го класу Дорожнянської ЗОШ I ст.

Зменшення учнівського контингенту призвело до формування в сільських школах класів — комплектів для навчання молодших школярів. А це значно впливає на погіршення якості навчально-виховного процесу в початковій ланці.

Повністю збережено мережу шкіл та приведено у відповідність до демографічної ситуації мережу дошкільних закладів [72].

В кінці березня 2001 року розповідала інспектор дошкільного виховання Н. В. Квітка:

— Весна — пора клопоту, польових робіт і водночас — краси і відродження. Але саме весною найбільш гостро постає й питання влаштування дітей. Відвезти до бабусі, залишити вдома чи віддати в дитсадок? Ми пропонуємо вам дошкільний заклад. Він допоможе вам у вихованні, у навчанні, у підготовці до школи, у розвитку творчих здібностей дітей, у адаптації їх у соціальному дитячому середовищі, що у подальшому житті відіграє неабияку роль. Дошкільна освіта — це перша освітянська сходинка, а вихователь — друга мама, якій так довірливо віддають батьки своїх малят, щоб і надалі працювати у співдружності і взаємодії.

До долі дітей ніхто не залишається байдужим. І те, що діти повинні відвідувати дошкільні заклади, не викликає сумніву. Адже своєчасна, на належному рівні підготовка до школи може здійснюватись лише у дитсадку. Як показали аналітичні дані, програму підготовки до школи у дошкільних закладах міста на 95 відсотків засвоїли діти, які відвідували їх впродовж 3-4 років. Адже уже з дітьми третього року життя проводяться заняття з розвитку мови, математики, фізкультури, музичні, малювання. Все це — у формі гри, але ця гра навчає певним вмінням, навикам, дає певний обсяг знань, і взагалі, до 6 років усі знання дітям подаються у різних видах ігрової та навчальної діяльності, опираючись на їх фізіологічний і психічний розвиток.

На сьогодні школа потребує підготовлених дітей, що мають однаковий рівень сформованої мотиваційної, вольової, емоційної

та навчальної готовності до навчання. В протилежному ж випадку, враховуючи труднощі адаптаційного періоду, підготовлені діти втрачають свій набутий потенціал, доки вчителі приділяють увагу "домашнім" дітям. Від цього лишаються у програті і ті, й інші.

У проекті Закону "Про дошкільну освіту" увага акцентується на обов'язковому охопленні всіх дітей 5-ти років підготовкою до школи у дошкільних закладах. Над цим зараз і працює районний відділ освіти, адже це потребує і додаткових місць, і приміщень, і кадрів.

На сьогоднішній день на території міста функціонує 4 дошкільні заклади (враховуючи сел. Залізничне) та школа-сад, що знаходиться у підпорядкуванні районного відділу освіти, і один дитсадок у ЗАТ "Аграрний дім". Вони охоплюють території міських шкіл, що дуже важливо, бо діти здебільшого групою переходять у 1 клас. Це полегшує труднощі адаптації у школі.

Ми можемо запевнити батьків, що установи освіти гарантують належний рівень утримання та підготовки дітей до школи.

До дитсадків приймають дітей віком від 2 до 6 років. Групи здебільшого комплектуються за віком, але є і різновікові, що теж дає свої позитивні наслідки, бо діти виховуються, як у дружній родині.

Велика увага впродовж останніх років приділяється й збереженню здоров'я дітей, організації роботи з дітьми, що мають вади розвитку.

Вже 8 років у дитячому садку № 5 "Сонечко" функціонують, дві логопедичні групи для дітей з легкими і важкими вадами мовлення. Шановні батьки, якщо до 4 років дитина має вади вимови більш, як 4 звуків, потрібна кваліфікована спеціальна допомога фахівців. Тобто, з цими дітьми повинні індивідуально, але систематично працювати логопеди. Інакше розлади мови "потягнуть" за собою розлади у психічних процесах, у поведінці, що обов'язково позначаться на навчанні. А як засвідчує аналіз, 70 відсотків дітей іде до школи з логопедичних груп з виправленою вимовою.

При дитячому садку № 3 функціонує група для дітей з вадами опорно-рухового апарату. Це — порушення осанки, плоскостопість, косолапість, різні патології опорно-рухового апарату. Утримання групи — безкоштовне.

У зв'язку з погіршенням стану з тубінфекцією для профілактики дітей, що мають схильність до тубзахворювань, на базі дитсадка № 2 функціонують дві санаторні групи. Теж безкоштовні. У закладі створені всі необхідні умови для повноцінного розвитку дітей.

Бувають такі ситуації, коли дитині вже 4-5 років і незабаром до школи, але сім'я не може оплачувати утримання дитини в дошкільному закладі. Є вихід. Це група короткотривалого перебування, яка працює з 8.30 до 12.30. Діти не харчуються і не сплять в закладі.

З ними просто проводиться безкоштовна підготовка до школи з усіх розділів програми.

Тепер, що стосується фінансового питання. Плата за перебування у дитячому закладі складає в середньому 22-25 гривень за місяць в залежності від часу перебування (10,5 — годинна чи 12-годинна група) та від вікової групи (раннього віку чи дошкільного). Батьки оплачують 70 відсотків від вартості харчування. Кошти вносяться наперед тому, що на них закуповують продукти. Є пільги для сімей, в яких заклад відвідує двоє дітей дошкільного віку. Вони оплачують 50 відсотків вартості харчування. Звільняються від плати діти батьків-чорнобильців.

* * *

20 серпня відбулася конференція педагогічних працівників району. Живий інтерес її учасникам додало обговорення важливого документа — проекту Національної доктрини розвитку освіти в Україні в XXI столітті, який визначає мету, пріоритети і принципи розвитку освіти на перспективу.

Відкрив конференцію і головував на ній заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко. Він широко привітав освітян з наступним 10-річчям незалежності України та початком нового навчального року, побажав їм міцного здоров'я, плідних досягнень на педагогічній ниві.

З теплих привітань розпочала виступ і начальник районного відділу освіти Л. Є. Кірієнко. Вона побажала дружній учительській родині нових здобутків у роботі, висловила впевненість, що 10-річний ювілей незалежності України стане своєрідною віхою у подальшому реформуванні освіти — основи розвитку суспільства.

Далі доповідачка зупинилася на тих надбаннях, яких досягнуто останніх років, проаналізувала стан виконання прийнятої урядом Програми "Освіта. Україна XXI століття". Виступаюча підкреслила, що, незважаючи на труднощі, у районі збережено оптимальну мережу закладів освіти (на сьогодні діють 25 шкіл, 22 дитячих заклади), здійснюється передача дитячих садків на селі у комунальну власність.

Здійснено перехід на навчання дітей з 6-річного віку. Цього року загальноосвітні заклади переходять на 12-річний термін навчання.

З метою зайнятості дітей у позаурочний час, розвитку їх творчих здібностей та задоволення уподобань у районі створено мережу гуртків і секцій у навчально-виховних закладах. Популярністю користуються, зокрема, гуртки естетичного, туристичного, еколого-краєзнавчого, спортивного напрямків.

Цільовою підготовкою до шкільного життя охоплені 40 дітей, що відвідували гурток "Пізнайко" при Будинку творчості. Добра слава лине про спортивні досягнення вихованців дитячо-юнацького клубу фізичної підготовки.

В системі безперервної освіти провідне місце належить загальноосвітній школі, покликання якої — сформувати нову особистість, активну дійову особу, що збагачується культурним надбанням людства, має високий інтелект, здатна мислити, аналізувати. Всі зусилля педагогічних працівників були націлені на підвищення рівня знань, умінь і навичок учнів. Успішно тривало впровадження 12-бальної системи оцінки знань учнів, проведено державну підсумкову атестацію у випускних класах. Високого рівня знань досягли школярі, яких навчали вчителі Т. М. Шеремет, О. В. Яковенко, Т. П. Кукурудзяк (ЗОШ № 1), Л. О. Маслієнко, Т. Л. Приходько (ЗОШ № 2), В. Д. Бондарук, Л. Г. Титова (СЗОШ),

О. М. Бохан, Л. І. Вербицька, В. М. Зима, Т. М. Коростильова, О. І. Куш, Н. М. Петелько, С. О. Тутова (ЗОШ № 4), В. І. Колісник (Комсомольська ЗОШ), Г. М. Назаренко (ЗОШ № 6).

Плідно працювали колективи ЗОШ № 1 (директор О. П. Влащенко, заступники — Л. Є. Каткова, Т. В. Сірінюк, І. О. Остапенко), Комсомольської ЗОШ (директор В. І. Колісник, заступники Н. І. Тарабанова, Л. П. Пахуча), спеціалізованої ЗОШ (директор В. Ф. Кириченко, заступники Т. М. Пархоменко, В. Д. Тимошенко); ЗОШ № 4 (директор Л. А. Галкіна, заступники О. М. Макєєва, Т. М. Лапіна); Верхньотерсянської (директор Л. В. Тилик, заступник С. І. Білан); Воздвижівської ЗОШ (директор Г. І. Хохотва, заступник Г. А. Клітній); Новозлатопільської ЗОШ (директор Н. Д. Дузян).

Своєрідним творчим звітом учителя є атестація. Було проатестовано 113 педагогічних працівників, що складає 20,3 відсотка від загальної кількості працюючих. За результатами атестації 7 вчителям присвоєно (підтверджено) звання "вчитель-методист", 2 — "старший вчитель".

Однак, незважаючи на певні досягнення, підкреслювала Л. Є. Кірієнко, освітня галузь потребує подальшого реформування. З цією метою і розроблено Національну реформу розвитку освіти в Україні у XXI столітті, яка має забезпечити перехід до нової гуманістично-інноваційної освіти, зростання інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу суспільства. Відповідно до положень доктрини, освіта має бути підпорядкована формуванню системи національних інтересів, гарантується вільний доступ освіти, буде оновлено і модернізовано управління, багато позитивного обіцяє цей документ у плані фінансування. У доктрині велика увага приділяється підтримці вчителя, його морального стимулювання, професійного росту.

Проект національної доктрини, має багато позитивного, але поки що не має юридичної сили, бо не схвалений Верховною Радою чи Указом Президента. Будемо сподіватися, що це все-таки відбудеться [73].

* * *

З сьомого по дев'яте жовтня у Києві проходив другий Всеукраїнський з'їзд працівників освіти. Серед його делегатів була і начальник відділу освіти Гуляйпільської райдержадміністрації Людмила Єгорівна Кірієнко.

* * *

3 листопада 2001 року в селі Новозлатопіль урочисто відкрили дошкільний дитячий садок.

* * *

8 листопада підтримано ініціативу з комп'ютеризації шкіл. Благодійна акція "Комп'ютерний клас — кожній школі" своєчасна і правильна була, бо в Гуляйпільському районі на цю дату мали комп'ютерний клас тільки у Комсомольській ЗОШ, 7 комп'ютерів у СЗОШ, по три — у Любимівській, Малинівській, 1 — у Червононенській ЗОШ. Це дуже мало.

23 листопада 2001 року голова Гуляйпільської районної державної адміністрації І. О. Бірюков мав зустріч з педагогічним колективом міської ЗОШ № 4, на якій йшлося про організацію виконання розпорядження голови райдержадміністрації від 29 вересня № 308 "Про реорганізацію дошкільних закладів та загальноосвітніх шкіл району в навчально-виховні комплекси "Дошкільний навчальний заклад — загальноосвітній навчальний заклад".

У названому розпорядженні є пункт, де сказано, що треба "реорганізувати загальноосвітню школу I-III ступенів № 4 м. Гуляйполя і дошкільний заклад № 5 у навчально-виховний комплекс".

Це викликало у педколективу нерозуміння.

Що ж спонукало до реорганізації?

— Це, перш за все, — сказав Ігор Олексійович, — турбота про підростаюче покоління. Нам необхідно створити чітку навчально-виховну ланку — від дитсадка до вузу.

Адже в районі третій рік діє програма кадрового забезпечення. 300 кращих випускників шкіл навчаються у престижних вузах країни за спонсорської допомоги підприємств, фірм, підприємців та бюджетних коштів. У цьому році 85 молодих гуляйпільців стали студентами і лише 14 з них навчаються безкоштовно. Ми хочемо, щоб наші діти ішли з дитсадка в перший клас добре підготовлені, для цього і створюється навчально-виховний комплекс. В дитсадку № 5 будуть відкриті групи короткотривалого перебування, прогулянкові, різного режиму роботи. Діючі групи доукомплектовуватимуться дітьми, батьки яких не взмозі оплачувати утримання дітей у першій половині дня без харчування та сну.

— Як я зрозумів, — далі продовжував виступ І. О. Бірюков, — педколектив хвилює два питання: чи будуть структурні зміни у школі і чи вчасно отримуватимете зарплату. Пояснюю: ніяких структурних змін у штатному розкладі ні школи, ні дитсадка № 5 не буде, зарплату як отримували вчасно, так і отримуватимете. Як були юридичними особами і школа, і дитсадок, так і залишаються (із своїми назвами і печатками). Планується до цього навчально-виховного комплексу залучити на договірних засадах Оріхівський сільгосптехнікум, Мелітопольську аграрну академію. Так що підстав для недовіри і невиконання розпорядження про створення навчально-виховного комплексу немає ніяких.

У 2001 році на спонсорські внески трудових колективів підприємств, установ, організацій, фірм, фермерських господарств, підприємців у районі було встановлено комп'ютерні класи у міській ЗОШ № 4 та Малиновській ЗОШ, на початку лютого 2002 року — у міській ЗОШ № 1.

У лютому 2002 року районний відділ освіти провів восьмий конкурс "Учитель року". На нього представили свої роботи вчителі історії Воздвижівської ЗОШ I-III ст. Г. А. Клітній, початкових класів ЗОШ №1 I-III ст. Т. І. Горпинич, української мови ЗОШ № 1 О. О. Кукурудзяк та початкових класів Успенівського НВК Т. І. Тимофієва. Найкраще з усіма конкурсними завданнями і випробуваннями справився Геннадій Анатолійович Клітній. Він і отримав звання "Вчитель року".

* * *

2002 рік для школи мистецтв — ювілейний. 45 років минуло з того дня, коли тоді ще просто музична школа, вперше відкрила двері для юних обдарувань. Тепер вона є школою мистецтв і включає в себе, крім музичного, — хорове, художнє та хореографічне відділення. Школа має прекрасну матеріальну базу та кваліфікований педагогічний колектив для повноцінного навчання дітей, майже всі викладачі школи — колишні її учні.

Розпочинаючи 45-й набір учнів на новий навчальний рік, школа мистецтв влаштувала свято "День відкритих дверей", на яке у великий зал КСК "Сучасник" запросили дітей 1-4 класів із усіх міських шкіл, їх батьків і всіх бажаючих, хто цікавиться мистецтвом. Урочисту частину свята відкрив директор школи В. В. Коростильов, повідавши про систему навчання та досягнення кращих учнів і викладачів. Це — Ірина Бондаренко (7 кл., хорове відділення, викладач Н. В. Рябко) — І місце в обласній олімпіаді з музично-теоретичних дисциплін, Аня Єгорова (5 кл., хорове відділення, викладач Н. А. Бурбура) — І місце в II турі Другого Всеукраїнського конкурсу юних композиторів-виконавців "Жива музика", особиста участь в обласному конкурсі методичних робіт викладача Н. В. Рябко з фаху музично-теоретичних дисциплін — III місце, ансамбль народних інструментів (керівник С. Б. Яковенко) став лауреатом обласного фестивалю народної музики.

Учасники свята розповідали про свої відділи: Т. Г. Гаранжа (фортепіанний), А. І. Онищенко (хоровий), Л. В. Сабіашвілі (хореографічне відділення), В. Г. Коростильов (художнє).

Потім зі сцени лунали чарівні звуки музики Шопена, Бранса, Шостаковича, Мендельсона, Дворжака у виконанні викладачів школи, звучали пісні вокального ансамблю учнів хорового відділення, співали солісти А. Кирилова та А. Єгорова, вокальний квартет "Дебют".

Учасників святкового зібрання вітали оркестр баяністів, ансамбль народних інструментів та камерний ансамбль (керівник Б. Й. Бурбура). Запальними танцями підносили настроїв вихованці хореографічного відділення. А прикрасою вечора став виступ

колишнього учня школи, а тепер студента III курсу Запорізького державного музичного училища ім. П. Майбороди — Романа Ониськіва. Його гра на баяні викликала справжнє захоплення.

Усі зусилля педагогічного колективу спрямовані на те, аби довести, що у кожній дитині природою закладено дорогоцінний скарб, який може бути непомітним або дуже маленьким, але він є, його треба дістати, оцінити і в повній мірі розкрити. Викладачі школи вчать дітей краще бачити, чути і відчувати велич мистецтва і життя в цілому.

* * *

У 1999 році загальноосвітню школу № 4 із золотою медаллю закінчив Сергій Сліпченко. Як кращий учень, що має неабиякі здібності до навчання, він отримав направлення на навчання до Академії муніципального управління. Зараз він є студентом третього курсу АМУ та головою студентської ради економічного факультету.

Нещодавно від ради міжнародних наукових досліджень та обмінів за підписом старшого координатора програми ІРЕКС Мирослави Андрущенко надійшов лист на адресу голови районної державної адміністрації І. О Бірюкова, в якому мовиться:

"Рада Міжнародних Наукових Досліджень та Обмінів (ІРЕКС) з приємністю інформує Вас, що п. Сергій Сліпченко, студент 3 курсу економічного факультету Академії муніципального управління, отримав грант Уряду Сполучених Штатів для участі в програмі студентського обміну у період з 10 серпня 2002 року до 30 червня 2003 року. Програма фінансується Бюро у Справах Освіти та культури Державного Департаменту США. Грант покриває кошти авіаподорожі з України в США і назад, оплату навчання та підручників, витрати на проживання та харчування на період програми, медичне страхування та витрати на професійний розвиток. Навчання здійснюватиметься в одному з провідних університетів США."

З 10 серпня Сергій Сліпченко навчається в Джорджійському коледжі і державному університеті Сполучених Штатів Америки. У зв'язку з цією подією райдержадміністрація надсилає йому вітання

і побажання гарно вчитися, розраховуючи на те, що набуті знання і досвід він може використати, працюючи в своєму рідному районі.

31 серпня 2002 року начальник відділу освіти райдержадміністрації Л. Є. Кірієнко, вітаючи із Днем знань, зазначала:

— Першого вересня — початок нового навчального року. В цей день 20 загальноосвітніх шкіл району гостинно відчинять двері для своїх учнів.

Згідно з розпорядженням голови райдержадміністрації 21 та 23 серпня поточного року рейдові бригади у складі представників районного відділу освіти, райсанепідстанції, служби Державного пожежного нагляду провели огляд шкіл та визначили їх готовність до початку нового навчального року. Основна увага при цьому зосереджувалась на створенні умов для реалізації права дітей на отримання повноцінної освіти, їх фізичного, психічного та духовного розвитку в умовах переходу на 12-річний термін навчання, залучення додаткового фінансування, зміцнення навчально-матеріальної бази, підвезення та харчування учнів, створення умов для різнобічного розвитку дітей шостого року життя, соціального захисту дітей із функціонально недієздатних сімей.

Висновки комісії такі:

всі навчальні заклади готові до початку навчальних занять. Заслужують добрих слів умови, створені в ЗОШ № 1 (директор О. П. Власенко), СЗОШ (В. Ф. Кириченко), НВК № 4 (Л. А. Галкіна), Добропільській ЗОШ (В. І. Мелащенко), Новозлатопільській ЗОШ (Н. Д. Дузян), Полтавській ЗОШ (В. І. Приходько), Успенівській ЗОШ (Л. Д. Прядко). Окрім того, що в цих закладах зроблені якісні ремонти, їх колективи постійно турбуються про поповнення навчально-матеріальної бази, створення естетичних умов для навчання та виховання дітей. Такий підхід з боку вищеназваних керівників сприяв широкому залученню до навчання дітей 6-річного віку.

Приємно відзначити, що у нинішній скрутний для освіти час про школу не забувають спонсори і надають посильну допомогу. Серед таких: ТОВ "Еталон" (О. І. Дудка), ТОВ "Перемога" (Л. В. Горпинич), ТОВ "Батьківщина" (В. М. Савовський), ТОВ "Долинка" (В. І. Лисенко), ВАТ "Гуляйпільське" (С. А. Луценко),

ПП "Лілія" (О. О. Данілов), ПП "Плаверс", ПКВФ "Скіф" (О. В. Бондаренко), ТОВ "Надія" (Н. Л. Биковська), ТОВ "Україна" (М. Г. Тимофієв), ПП "Кристал" (В. Ф. Сліпченко), комбикормовий завод (О. Л. Гербутов), ВАТ "Гуляйпільський елеватор" (Л. М. Виновий), ДП "Механічний завод "ВАТ "Мотор Січ" (А. М. Семенюта), ДП "Машинобудівний завод "ВАТ "Мотор Січ" (О. А. Долженко), СТО "Лада-Хортиця" (О. А. Панченко), ПП "Дізет" (С. В. Діденко), ЗАТ "Преображенське" (О. Ю. Коростельов), сільради сіл Приютного (С. В. Лопатін), Полтавки (А. В. Дмитренко), Успенівки (Т. М. Галкіна), Мирного (О. С. Тихорський), Малинівки (Р. І. Продан), Воздвижівки (В. М. Федоренко).

Зроблено чимало. Однак коло невирішених питань охоплює ще багато проблем.

Національна доктрина розвитку освіти у ХХІ ст., схвалена на другому Всеукраїнському з'їзді працівників освіти, передбачає перехід від репродуктивної і авторитарної освіти до інноваційної і гуманістичної. Учень на уроках має бути учасником навчального процесу.

Цього потрібно навчати не тільки учнів, а й учителів. Учителеві необхідно оволодіти комп'ютерною грамотою, на сьогодні є

Віталій Васильович Іванов — випускник СШ № 1. 2001 р.

актуальним поступовий перехід від суто фрагментарного застосування комп'ютерних технологій до монотехнологічного.

Найвища цінність суспільства — людина. Про те з кожним роком збільшується кількість факторів, що негативно впливають на життя і здоров'я. А отже, загальноосвітній навчальний процес повинен мати за мету набуття учнями знань і досвіду, який сприяє коригуванню ставлення людини до власної безпеки та її оточення, розвитку в умовах психологічного навантаження.

Звичайно, всіх проблем повноцінного функціонування не вирішено, але сподіваємося, що спільними зусиллями педколективів та громадськості району буде зроблено все, щоб провести в життя реформу школи [74].

29 серпня 2002 року відбулася конференція педагогічних працівників району. На обговорення її учасників виносилося питання "Про підсумки розвитку дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти у 2001-2002 навчальному році та завдання на новий навчальний рік".

З доповіддю виступила начальник відділу освіти райдержадміністрації Л. Є. Кірієнко.

Аналізуючи підсумки роботи минулого навчального року, Людмила Єгорівна, зокрема, сказала, що дошкільну освіту, як первинну складову системи неперервної освіти, покладено на 17 закладів, у яких виховується 750 дошкільнят — 57 % від загальної кількості дітей дошкільного віку в районі. Найвищі показники охоплення дітей на територіях рад — Залізничної (100 %), Долинської (95 %), Любимівської (88 %), Новозлатопільської (85 %), міської (84 %), Верхньотерсянської та Приютненської (по 80 %).

Робота по відновленню мережі дошкільних закладів триває 5 років. За цей час уведено в дію дошкільні заклади сіл Новозлатополя, Верхньої Терси та Успенівки. Робота по створенню груп короткотривалого перебування дітей у дошкільних закладах дала змогу збільшити кількість дітей, підготовлених до школи, з 32 % до 67 %. За останні два роки у навчально-виховні комплекси "школа-сад" реорганізовано 14 шкіл, з них — 12 у сільській місцевості.

Педагогічним колективам дошкільних закладів є над чим працювати. Це — збільшення завантаження приміщень, кількості груп, контроль відвідування тощо.

Після реорганізації новий навчальний рік починає 20 загальноосвітніх шкіл, у яких навчатиметься 5048 учнів. Але щороку кількість їх скорочується.

Перед органами влади та загальноосвітніми закладами стоїть завдання створення комфортних умов для навчання і виховання дітей, особлива увага — учням 6-річного віку. На 1 вересня в 17 закладах створено відповідні умови. В перший клас цього року прийде 342 учні (95% від кількості дітей 6-річного віку).

Говорячи про цьогорічні особливості навчання дітей у початковій школі, необхідно звернути увагу на те, що з другого класу є обов'язковим впровадження вивчення іноземної мови. Це нововведення вимагає вирішення кількох проблем. Одна з головних — кадрова. У школах не вистачає 4-х вчителів іноземної мови, а також — підручників.

З другого семестру у 4-х класах вивчатиметься регіональний курс "Історія рідного краю".

Далі доповідач зазначила, що зусилля педколективів ЗОШ були спрямовані на реформування змісту і структури освіти, поліпшення умов діяльності навчальних закладів, підвищення освітнього цензу учнів.

Не обминула Людмила Єгорівна і питання участі учнів у районних та обласних предметних олімпіадах, конкурсах, де є гарні результати, але все ж таки наш район за роботу з обдарованою молоддю посідає далеко не перше місце, бо в ряді НВК, а саме: в Тернівському, Приютненському, Малинівському, Долинському, Новозлатопільському та Мирненському відсутнє поглиблене вивчення предметів, неефективно використовуються години варіативної частини навчального плану, відсутня належна індивідуальна робота.

Сьогодні постає нагальна проблема створення на базі одного з навчально-виховних закладів міста гімназії чи ліцею (в майбутньому з пришкольним інтернатом, де б могли проживати діти з сільської місцевості).

Наступна проблема — це комп'ютеризація шкіл. За ініціативи голови облдержадміністрації в регіоні проводиться акція "Комп'ютерний клас — кожній школі". В ході неї в районі залуче-

но 64 тис. грн., з них 8300 — освітянських. Отримали сучасні комп'ютерні класи ЗОШ № 1, НВК № 4, Малинівська, Воздвижівська, Успенівська на загальну суму 175 тис. грн., Комсомольська ЗОШ одержала його за президентською програмою "Пілотної школи". 6 шкіл мають сучасні комп'ютери та 4 — вихід в Інтернет. 2784 учня мають можливість оволодіти комп'ютерною грамотою. Але треба, щоб і вчителі-предметники навчилися працювати з комп'ютерами і викладання предметів здійснювали з використанням сучасних технологій.

Але найголовніше завдання освітян — щоб усі діти навчалися. Тому треба ширше співпрацювати з сім'ями, установами культури, охорони здоров'я, соціального захисту тощо. Тільки разом можемо подолати соціальне сирітство, безпритульність, дитячі правопорушення. Кадровий потенціал у районі достатній для вирішення поставлених завдань. Всього вчителів і вихователів є 582, з них вищу педагогічну освіту мають 469 (80%).

У доповіді було порушено питання і про малу зарплату педагогів, хоч тенденція до її зростання триває, і про кадрове забезпечення, яке має вирішитися за рахунок цільових направлень у вузи.

Закінчуючи доповідь, Л. Є. Кірієнко відзначила високий рівень готовності ЗОШ № 1, СЗОШ, НВК № 4, Полтавської, Новозлатопільської, Добропільської і Успенівської ЗОШ, подякувала всім педколективам, головам місцевих рад і батькам за підготовку до навчального року і побажала міцного здоров'я і творчої наснаги.

В обговоренні доповіді виступили завідувача дитячим закладом "Ромашка" Н. О. Новохатько, вчителька іноземної мови Червоненського НВК І. В. Артюх, сільський голова села Полтавки А. В. Дмитренко, директор Центру соціальних служб для молоді Р. С. Бут, директор НВК № 4 Л. А. Галкіна, вчитель математики СЗОШ Л. М. Шамрай.

Конференцію вів і виступив на ній з промовою заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко.

Павло Павлович зупинився на основних підсумках роботи педколективів за минулий навчальний рік. Зазначив при цьому, що на обласній конференції позитивно відзначено досвід нашого

району по організації навчально-виховних комплексів — "школа-сад". Та й досвід району з виконання програм кадрового забезпечення годилося б поширити по всій країні.

На конференції зі словом-вітанням виступив голова районної ради Є. Г. Коровка.

— Дорогі освітяни, — мовив Євген Григорович, дозвольте мені від імені її депутатського корпусу привітати вас з початком нового навчального року, побажати щастя, здоров'я, мирного неба і запевнити, що районна рада, районна державна адміністрація будуть робити все, аби зберегти систему освітніх закладів району і покращити матеріальні умови вчителів.

До речі, у вчительську родину в цьому році влилося шестеро випускників Бердянського, Мелітопольського та Дніпродзержинського педагогічних закладів. З цієї нагоди їх щиро вітала завідувача райво Л. Є. Кірієнко та молодий вчитель СЗОШ І. Г. Смутняк.

А більш досвідчені вчителі отримали почесні нагороди за свою невтомну працю. Значки "Відмінник освіти України", грамоти управління освіти і науки Запорізької облдержадміністрації і грошові премії.

Була на конференції й ще одна хвилююча мить. На сцену запросили членів поетичного клубу "Пролісок" разом з його керівником Н. В. Квіткою. Справа в тому, що саме в ті хвилини, як ішла конференція, вийшла з друку поетична збірка "Пролісок-2". Наталія Василівна дякувала спонсорам, серед яких і фермер В. І. Бортнік, за допомогу і підтримку і разом з директором друкарні М. М. Азаровим та директором Будинку творчості Л. В. Клименко вручили примірники авторам збірки.

Для всіх — юних і досвідчених, гостей і безпосередніх господарів заходу силами аматорів сцени було підготовлено святковий концерт. Усі присутні щиро аплодували тріо "Случайная встреча", Олександрю Малюці, дуету у складі Валентини Жук та Любові Третьякової, Даші і Андрію Шамраям, тріо "Караван" та дитячій молодіжній студії під керівництвом Валентини Жук.

* * *

1 вересня 2002 року виповнилося 30 років з дня відкриття міської середньої школи № 4. З того часу вона випустила у вирій дорослого життя 2209 учнів, з яких 121 нагороджені золотими та срібними медалями.

За час свого існування школа пережила чимало змін і вдосконалень. З роками оновлювався її колектив. Безперервно тривав творчий пошук педагогів різних поколінь. Спочатку — на чолі з першим директором, ветераном Великої Вітчизняної війни Миколою Яковичем Тарасенком, який передав свою п'ятирічну естафету, ключі від Альма-матер у надійні руки Любові Єгорівни Мартиненко. Саме вона протягом 20 років розбудовувала і перебудовувала школу, надихала на творчі здобутки вихованців і вчителів.

Минали роки, але іскру творчого підходу до праці дбайливо зберегли та примножили також і директори Антоніна Миколаївна Горпинич та Олександр Іванович Варакута.

Середня школа № 4 — це загальноосвітній навчально-виховний комплекс, який з листопада 2001 року об'єднує загальноосвітню школу I-III ступенів та дошкільний заклад № 5. Гордість комплексу — творчий працьовитий колектив однодумців, який очолює вчитель вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист Людмила Андріївна Галкіна разом зі своїми заступниками: з навчально-виховної роботи — Олександром Михайлівною Макеєвою, яка на цій посаді більше 25 років; з початкової освіти — Антоніною Миколаївною Горпинич; з дошкільної ланки — Тетяною Федорівною Третяк та Людмилою Володимирівною Сержанською.

Колектив НВК складається з 131 працівника, серед яких — 70 педагогів, 18 вихователів. 12 вчителів школи — це вчителі-методисти, 7 — старші вчителі, 19-нагороджені значками "Відмінник освіти України"; 25 педагогам встановлена вища кваліфікаційна категорія, 17 — перша кваліфікаційна категорія, 15 вчителів школи — її випускники.

У шкільному колективі більше тисячі учнів, які навчаються у 35 класах.

До послуг вчителів, учнів та батьків у школі є кабінет психологічної служби (практичний психолог Н. Ю. Сахно), шкільна бібліотека (бібліотекар Л. В. Стасик), НВК надає ряд освітніх послуг для учнів III ступеня навчання, готує водіїв категорії "В" і "С" згідно з ліцензією Міністерства освіти і науки України, швей-мотористок. Світлий комп'ютерний клас підключено до системи Інтернет. Тепер учні мають змогу за 2 роки навчитися професіям секретаря-керівника та оператора комп'ютерного набору.

Учні НВК поглиблено вивчають іноземну мову вже з 1-го класу, як продовження навчання, розпочатого в дошкільному закладі.

На базі комплексу впродовж кількох років працюють підготовчі курси Таврійської сільгоспакадемії (м. Мелітополь). Заключено договір з Київським міжнародним університетом про проведення на базі школи курсів з підготовки до вступу в даний вуз з правом надання освітніх послуг не лише учням школи, а й старшокласникам району.

Працює ціла мережа гуртків та факультативів з різних предметів, міжшкільний факультатив з хімії, гуртки художньої самодіяльності, спортивні секції.

* * *

5 жовтня 2002 року, вітаючи педагогів з Днем працівників освіти, начальник районного відділу освіти Л. Є. Кірієнко зазначала: "Наша освіта, подолавши, чимало труднощів, зрештою виходить на високий рівень, перед нею відкриваються нові орієнтири.

Зроблено суттєві кроки в розбудові національної системи освіти на основі демократизації освітянської діяльності. До них треба віднести розробку нової законодавчої бази галузі, створення вітчизняних підручників і педагогічної преси, насамперед в соціогуманітарній сфері, варіативність мережі навчальних закладів і освітньо-професійних програм.

Утверджуються гуманістичні цінності освіти, її спрямованість на розвиток особистості. Істотної оптимізації набула мере-

жа навчальних закладів. З ініціативи голови райдержадміністрації І. О. Бірюкова школи та дитсадки реорганізовано в НВК. Так проведено у відповідність до міжнародних вимог освітньо-кваліфікаційні рівні та ступеневість і безперервність освіти. Проводиться робота по проведенню державних стандартів освіти до освітянських систем найбільш розвинутих країн.

Угоди, які укладені із зарубіжними країнами, дали можливість вчителю іноземної мови Червоненського НВК Ірині Вікторівні Артюх пройти стажування в США".

— На якості освіти, — зазначила Л. Є. Кірієнко, — негативно позначаються за давнєне недофінансування галузі, низький рівень заробітної плати освітян, недостатня забезпеченість підручниками, навчально-методичною літературною, низький рівень матеріально-технічної бази навчального процесу.

Але, не дивлячись на це, нововведення в освітній галузі треба здійснювати, інакше держава може опинитися на узбіччі прогресу і назавжди втратити історичну перспективу.

5 жовтня 2002 року — День працівників освіти гуляйпільці ознаменували святом "Зоряний шлях учительства Гуляйпільщини", де віддавали шану кращим педагогічним колективам і вчителям...

І в першій номінації "Золота скарбниця освіти" голова райдержадміністрації І. О. Бірюков щиро здоровить і вручає кращим з кращих Грамоти Міністерства освіти і науки — Н. В. Біленко (Комсомольський НВК), Н. В. Горпинич (НВК № 4), Н. П. Сушкевич (дошкільний заклад № 2 м. Гуляйполя), С. В. Загорулько (Комсомольський НВК), В. О. Зима (НВК № 4), Т. В. Сірінюк (ЗОШ № 1), значки "Відмінник освіти України" Т. М. Гарбут (НВК № 4), Г. І. Хохотві (Воздвижівська НВК) та О. В. Яковенко (ЗОШ № 1).

Багато вчителів відзначені також грамотами управління освіти і науки облдержадміністрації та районної держадміністрації. А танцювальний колектив школи мистецтв (керівник Л. В. Сабіашвілі) запальним танком "Шаланди" вітав усіх нагороджених педагогів.

Підбито підсумки огляду-конкурсу підготовки навчальних закладів до нового 2002-2003 н. р. В номінації "Храм добра і краси"

переможців вітала і вручила грошові премії заступник голови районної ради Л. Ф. Богушко. Ними стали колективи Успенівської НВК (директор Л. Д. Прядко) — I місце, Полтавського НВК (В. І. Приходько) — II і Воздвижівського НВК (Г. І. Хохотва) — III місце. А музичні вітання їм подарували вихованці вокального колективу "Випадкова зустріч" (керівник В. Жук), та А. Клименко, А. Богданова, Н. Кукурудзяк, О. Муха, Л. Третякова.

У номінації "Ювілейна осінь" вшановували колективи, які святкують ювілейні дати. Це — школа мистецтв (45 років відкриті двері в прекрасний світ танцю, музики і живопису), НВК № 4 (30 років поспіль кликав малиновий дзвін за шкільні парти вихованців цього закладу. Путівки в життя тут одержали близько 5000 гуляйпільців). 30-річчя своєї діяльності справило й ПТУ № 28.

Аматори сцени НВК № 4 учасникам урочистого зібрання дарували концертні номери. О. Іщенко піснею вітав свою першу вчительку Н. В. Цьопкало, класного керівника І. Є. Нижник та весь педколектив ЗОШ № 2.

У номінації "Ювіляр-2002 р." начальник відділу освіти Л. Є. Кірієнко вітала освітян-іменинників і вручила їм пам'ятні подарунки. Віншували тих, кому сповнилося 50, 55, 60, 65 і 70 років. Серед них такі шановні педагоги, як В. В. Крилова з Полтавки, О. П. Власенко із ЗОШ № 1, В. І. Приходько з Комсомольського, Г. А. Дерев'янка з Червоного, Л. В. Тилик з Верхньої Терси, О. В. Самойленко з Новозлатополя, В. І. Винова з Темирівки та О. І. Чижук із ЗОШ № 1 — Олександрі Іванівні сповнилося 70 років!

В освітянській сім'ї Гуляйпільля є 15 педагогічних династій. Їх прикрашають 147 учительських родин. Про те, як живеться дітям у таких сім'ях, присутнім піснями ділилися вихованці зразкового хору "Струмочок" з Комсомольського. У цьому селі співають поколіннями. І на вечорі звучали пісні у виконанні сімейних династій — Морозів, Герасименків, Притулів, Ухналів, Лопухіних, Юріних, Гербутових.

Педагогічний гурт вітав і переможців конкурсу фотогазет та виставки дороботок майстрів. Ними стали колективи СЗОШ

* * *

першої міської та музичної шкіл, визнання знайшли й роботи Ю. М. Михайленко (ЗОШ № 1), С. В. Мушенко (ПТУ № 28) та Н. В. Вайнер (ЗОШ № 2). Їх вітав і вручав нагороди голова РК профспілки А. І. Клименко.

А свято продовжувалося... Своїми талантами присутніх радували учасники художньої самодіяльності багатьох навчальних закладів. А лейтмотивом побажань освітянам звучали слова ведучих: "Тож хай буде красною учительська доля, щоб добре вам усім працювалось у школі..." [75].

На початку жовтня 2002 року Гуляйпільське професійно-технічне училище № 28 відзначало свій тридцятилітній ювілей. Історія училища, як вже згадувалося, почалася 1 вересня 1972 року. У 1973-му році відбувся перший випуск в училищі — 21 кваліфікований штукатур-лицювальник пішов на виробництво.

У 1977 році починається підготовка фахівців-автокранівників, з 1986-го — продавців і трактористів-машиністів сільськогосподарського виробництва, з 1991-го — кухарів-кондитерів. За тридцятиріччя училище підготувало і випустило 4737 молодих кваліфікованих робітників.

21 жовтня 2002 року голова Гуляйпільської районної державної адміністрації зустрівся з переможцем програми "Україно-американська премія", вчителем історії містечка Пасадена (Лос-Анджелес, США) містером Джошуа Тернеком.

Американський гість схвально відгукнувся про районну програму кадрового забезпечення, зазначивши, що у них школа не думає про подальшу долю своїх випускників. Також у нас, говорив посланець Америки, деякі керівники відірвані від людей, не мають постійного контакту з населенням.

Зустріч закінчилася врученням пам'ятних подарунків американському вчителю та фотографуванням на пам'ять.

У розмові взяли участь заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко, начальник райво Л. Є. Кірієнко, директор Червоненської ЗОШ Г. А. Дерев'яно. Обов'язки перекладача виконувала вчитель названої школи І. В. Артюх.

У кінці грудня 2002 року вдев'яте проходив у районі конкурс "Вчитель року". Змагалися за це звання вісім вчителів. Це — вчитель географії Мирненської ЗОШ Сергій Іванович Заїченко, вчитель географії СЗОШ з м. Гуляйполя Інна Станіславівна Добрознай, вчитель української мови НКВ № 4 Олена Миколаївна Рябко, вчитель української мови Тетяна Володимирівна Сірінюк із ЗОШ № 1, вчитель іноземної мови Червоненського НВК Ірина Вікторівна Артюх, вчитель іноземної мови СЗОШ Наталія Сергіївна Дармороз, вчитель української мови Воздвижівської НВК Наталія Валеріївна Мірошніченко, вчитель англійської мови Возвижівського НВК Оксана Анатоліївна Стасик.

Після напружених конкурсів переможцями названо: у номінації "Вчитель української мови" — Олену Миколаївну Рябко, у номінації "Вчитель іноземної мови" — Ірину Вікторівну Артюх, у номінації "Вчитель географії" — Сергія Івановича Заїченка.

У другій декаді березня 2003 року відбулося розширене засідання колегії районного відділу освіти за участю голів окремих сільських рад. З доповіддю "Про стан діяльності відділу освіти та загальноосвітніх навчальних закладів щодо управлінського забезпечення першого етапу переходу на новий зміст, структуру та 12-річний термін навчання" виступила начальник райво Л. Є. Кірієнко. Вона, зокрема, сказала:

- Районний відділ освіти спільно з органами місцевої влади і самоврядування здійснює необхідне управлінське забезпечення реалізації державної політики в галузі освіти району. Так, розпорядженням голови райдержадміністрації № 29 від 2.02.2001 р. затверджено план переходу на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання. Цим планом узгодженні дії відділу з іншими соціальними партнерами щодо створення умов для навчання і виховання дітей та підлітків, їх фізичного, психічного та духовного розвитку.

Відповідно до першого етапу переходу відділом освіти, ЗНЗ спільно з органами влади на місцях було вжито заходів щодо оптимізації мережі закладів освіти та їх підготовки до роботи у

новому навчальному році в осінньо-зимовий період, про що свідчать щорічні огляди конкурси готовності закладів освіти.

Мережа дошкільних закладів району налічує 21 установу, з яких працює 19. Роботою дошкільних закладів охоплено 818 дітей. Станом на 1 січня поточного року кількість дітей, які охоплені суспільним дошкільним вихованням, збільшилась на 150. Цьому сприяло відкриття додаткових груп у дошкільних закладах № 2 та № 5, груп підготовки у загальноосвітніх школах сіл Комсомольське, Мирне, Воздвижівка, Добропілля. По сільській місцевості дошкільним вихованням охоплено 51 відсоток дітей, а по місту — 68,7.

Підготовкою дітей до школи займається і Будинок творчості для дітей та юнацтва, в якому за чотири роки підготовлено 78 дошкільнят.

Якісної зміни зазнала мережа загальноосвітніх навчальних закладів району. Якщо в 2001 році в районі функціонувало 4 НВК, то в 2002 — 17 шкіл і дошкільних закладів реорганізовані у навчально-виховні комплекси "Школа — дитячий садок". Це дало можливість не тільки підняти рівень освіти, а й створити необхідні умови для наступності між дошкільною ланкою та початковою школою.

Перевага перебування у навчально-виховних комплексах полягає у скороченні термінів адаптації першокласників. Цьому сприяють режим, психологічний мікроклімат, звичність оточення, сталий дитячий колектив.

Створені належні умови для повноцінного навчання і виховання учнів перших класів у ЗОШ № 1, № 4, СЗОШ, Верхньотерсянському, Долинському, Новозлатопільському, Полтавському, Приютненському, Успенівському, Залізничному НВК.

Для повноцінної організації роботи з першокласниками у другій половині дня у школах функціонує 15 груп продовженого дня та 6 - у дошкільних закладах.

Органи місцевої влади, відділ освіти, керівники шкіл докладають зусиль до реалізації права громадян на здобуття середньої освіти. Навчальні плани спрямовані на реалізацію як інваріантної, так і варіантної складових.

Поглиблено мають можливість вивчати предмети 195 учнів трьох шкіл, у чотирьох для 157 учнів 10-11 класів здійснюється професійне навчання, в 15 уведено третю годину фізкультури. У закладах освіти працюють 29 факультативів для 154 учнів, 28 курсів за вибором задовольняють запити 1079 школярів. Години додаткових та індивідуальних занять використовуються школами для організації навчання з метою поглиблення знань, підготовки до олімпіад, участі у конкурсах МАН, вступу до вузів.

У 6 загальноосвітніх школах встановлено сучасні комп'ютерні класи з виходом в Інтернет. Тепер перед відділом освіти та ЗНЗ стоїть питання їх раціонального використання. Позитивний досвід є в НВК № 4.

Школи укомплектовані кадрами, які за якістю складу спроможні задовольнити освітні потреби різних категорій учнів.

Важливе значення для організації навчально-виховного процесу має забезпечення підручниками. Протягом 2002 р. у фонди шкіл їх надійшло 4582, що становить 74 відсотки від потреби.

На виконання ст. 21 Закону України "Про загальну середню освіту" в районі здійснюється підвезення на навчання та додому 545 учнів. Кошторисних призначень на підвезення катастрофічно не вистачає. Тому нагальною є проблема розробки цільової програми "Шкільний автобус" на регіональному рівні. Приємно, що на сесії міської ради при затвердженні бюджетних асигнувань на 2003 р. виділено кошти для придбання автобуса для підвезення дітей до НВК № 4 із с. Дорожнянки. Але й для перевезення учнів у рамках програми "Шкільний автобус" району потрібно 24 автобуси.

Прогноз демографічної ситуації передбачає не тільки появу класів-комплектів у початковій ланці, а й появи таких комплектів під час вивчення музики, трудового навчання, образотворчого мистецтва.

Проблемними на сьогоднішній день залишаються питання задоволення освітніх потреб громадян у суспільному дошкільному вихованні дітей сіл Темирівки і Малинівки, створення належної матеріально-технічної бази для навчання дітей 6-річного віку в селах Комсомольському, Мирному, Воздвижівці, Темирівці,

Малинівці. Навчальна та ігрова бази шкіл сіл Рівнопілля та Любимівки потребують покращення. Стан роботи з обдарованою молоддю у сільській місцевості не відповідає вимогам сьогодення...

Результати тематичних та комплексних перевірок, атестаційної експертизи шкіл свідчать, що керівники навчальних закладів зацікавлено ставляться до переходу на 12-річний термін навчання. Підтвердженням цьому є своєчасний та результативний перехід на навчання дітей шестирічного віку за чотирирічною навчальною програмою. [76].

* * *

28 серпня 2003 року відбулася районна серпнева конференція педагогічних працівників району, на яку запрошувалися вчителі, вихователі, голови місцевих рад, представники засобів масової інформації.

З доповіддю "Про підсумки розвитку дошкільної, загальної, середньої, позашкільної освіти у 2002-2003 навчальному році та завдання на новий навчальний рік" виступала начальник райвідділу освіти Л. Є. Кірієнко.

Друга частина конференції носила назву "Освітняські вітрила-2003", на якій вшановували педагогів, вихователів, колективи шкіл, навчально-виховних комплексів, дошкільних закладів.

Голова районної ради Є. Г. Коровка вручив грамоти і грошові премії колективам Успенівського НВК (1 місце), СЗОШ (2 місце), Комсомольського НВК (3 місце), директору ДЮКФП Н. О. Даніловій за якісну підготовку до нового навчального року.

Заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко вручив нагрудний знак "Відмінник освіти України" та Почесну грамоту обласного управління освіти і науки директору Червоненського НВК І. В. Артюх, грамоти обласного управління освіти і науки групі вчителів і вихователів, а також дипломи колективам НВК № 4, ЗОШ № 1, Успенівського НВК, які відповідно вибороли 1, 2, 3 місце у 58-й районній спартакіаді школярів.

Переможцями районного конкурсу на кращу розробку першого уроку "Знання — це скарб, а вміння вчитись — ключ до

нього" визнано вчителя російської мови та зарубіжної літератури НВК селища Залізничного О. І. Федоренко (Кушніренко) та вчителя початкових класів НВК № 4 Л. М. Петелько.

У 2002-2003 навчальному році мережа дошкільних закладів району налічувала 21 установу, з яких працювало 19.

Найвищий рейтинг щодо охоплення дітей суспільним вихованням мали: дошкільні заклади сіл Верхньої Терси (84%), Долинки (82%), Приютного (80%), Любимівки (78%), селища Залізничного (79%), № 5 (72%), № 2 (69%), № 3 (65%).

Найнижчі показники охоплення дошкільнят суспільним вихованням у Воздвижівському, Полтавському, Комсомольському, Мирненському НВК (50%).

Навчання і виховання 335 першокласників у минулому навчальному році здійснювалося на базі 20 шкіл у 22 класах.

Добре зарекомендували себе в районі навчально-виховні комплекси "школа-сад". У НВК навчатиметься у 2003 році 232 першокласника, що становить 67% від загальної кількості.

Створені належні умови для повноцінного навчання і виховання учнів перших класів у ЗОШ № 1, 4, СЗОШ, Верхньотерсянському, Долинському, Новозлатопільському, Полтавському, Приютненському, Успенівському, НВК селища Залізничного.

Для підвищення організації роботи з першокласниками у другій половині дня в школах функціонувало 15 груп продовженого дня та 6 — в дошкільних закладах.

Відповідно до нормативних документів було продовжено роботу по переходу на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання. 1 та 2 класи працювали за новими програмами.

Однією з актуальних проблем минулого навчального року було апробування "Системи оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів". Вчителі в цілому позитивно схвалюють нову шкалу оцінювання.

Навчальний рік, що минув, був першим роком практичної реалізації основних положень Національної доктрини розвитку освіти в Україні. Органи місцевої влади, відділ освіти, керівники шкіл докладають зусиль до реалізації права громадян на здобуття середньої освіти.

Навчальні плани були спрямовані на реалізацію як інваріантної, так і варіативних складових.

На стан справ в освітній галузі району впливає його фінансування.

Але визначене фінансування не дозволяє здійснювати в повному обсязі і своєчасно капітальні і поточні ремонти будівель і приміщень, а також забезпечувати ЗНЗ необхідними меблями, обладнанням, устаткуванням. Всі ці проблеми лягли на плечі керівників закладів освіти, вчителів. Приємно відмітити зацікавлену участь голів місцевих рад у підготовці закладів освіти до роботи у новому навчальному році та осінньо-зимовий період. Вчасно, якісно проведено ремонти в Успенівському, Комсомольському, селища Залізничного, Добропільському, Новозлатопільському, Любимівському, Мирненському, Полтавському, Червононенському НВК, СЗОШ, ЗОШ № 1, НВК № 4, ДЮКФП.

Керівники цих закладів освіти залучили позабюджетні кошти базових господарств, комерційних структур, приватних підприємців, батьків, а вчителі разом з батьками створили належні санітарно-гігієнічні умови та естетичний комфорт. За що дуже велика всім дяка і низький уклін.

Приємним фактом минулого навчального року було дворазове підвищення заробітної плати педагогічним працівникам. Не мали проблем з виплатою заробітної плати, відпускних та матеріальної допомоги на оздоровлення у закладах, які відносяться до районної комунальної власності та сел. Залізничного.

Проблема недофінансуванням освітньої галузі району хвилює відділ освіти, райдержадміністрацію. Оскільки в районі майже повністю збережена і відновлена соціальна сфера, то голова райдержадміністрації вийшов з пропозицією до облдержадміністрації, до сесії облради про введення коефіцієнта вирівнювання з врахування бюджетних установ на 1000 жителів. Його пропозицію врахували, що дало можливість збільшити дотацію вирівнювання для району більш, як на 200 тис. грн. на рік.

І все ж цих коштів не вистачає. А тому час вимагає раціональ-

ного використання та збереження будівель, меблів, обладнання, енергоресурсів.

Із 20 шкіл послугами їдалень користується 16. В чотирьох організованих буфети. Харчуванням охоплено 4039 учнів, що становить 89% від загальної кількості. Велика подяка керівникам АФ "Зелений Гай" (Дудка О. І.), ЗАТ "Агронива" (Новохатько М. М.), ТОВ "Долинка" (Дудка В. І.), ТОВ "Перемога" (Горпинич Л. В.), СВК "Любимівський" (Мартиненко В. І.), ВАТ "Гуляйпільське" (Луценко С. А.), ДП "Механічний завод" ВАТ "Мотор Січ" (Семенюта А. М.).

Реалії сьогодення потребують посилення уваги до соціально незахищених категорій дітей. Отже, вся система виховної роботи повинна бути спрямована на формування цінного ставлення до себе, як людини, до інших людей. А тому важливим складником процесу виховання учнів є створення гуманної, демократичної атмосфери в навчальному закладі, реалізація єдиних педагогічних вимог, обов'язкових для всіх учасників навчально-виховного процесу.

* * *

У жовтні 2003 року урочисто відкрили дитячий садок в селі Малинівці, який входить до навчально-виховного комплексу.

* * *

29 жовтня 2003 року колектив міської середньої школи № 2 відзначив її сторіччя. Із славним ювілеєм вербівчан вітали голова районної ради Є. Г. Коровка та голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков, начальник управління освіти і науки Запорізької облдержадміністрації І. О. Ульянова, начальник районного відділу освіти Л. Є. Кірієнко та інші.

* * *

У пору бабиного літа 2003 року відбувся районний туристичний зліт вчителів і учнів, присвячений пам'яті організатора туристичного руху на Гуляйпільлі, вчителя Комсомольської ЗОШ Віктора Дмитровича Куторницького.

— Віктор Дмитрович захопив туризмом не одне покоління школярів і заодно і нас, його колег. Таким невгамовним романтиком він лишився у нашій пам'яті, — згадував ветеран освітянської ниви І. І. Борт. — А згадаймо якою бойовою була гуляйпільська дружина туристів під керівництвом В. Д. Куторницького на багатьох престижних змаганнях різного рівня впродовж багатьох років — була чемпіоном і призером не один раз. А скільки маємо спортивних трофеїв! І в них вагома частка майстровитого, з бійцівським характером капітана Куторницького. Тому не випадково нинішній турнір ми вирішили присвятили світлій пам'яті незабутнього Віктора Дмитровича.

Зліт проходив на околиці села Комсомольського. За перемогу боролися шість команд. В командному заліку серед учителів перше місце посіла команда Комсомольської ЗОШ (директор В. І. Приходько) — 4,5 бала, друге — Мирненської ЗОШ (О. М. Головач) — 5,5.

Серед юних туристів перше місце посіла друга команда Комсомольської ЗОШ (5,5 бала), друге — Мирненської ЗОШ (6) і тільки третє — перша команда Комсомольської ЗОШ.

* * *

В кінці листопада 2003-го року міська загальноосвітня школа № 1 урочисто відзначила своє 135-річчя (про це буде в окремому розділі — Авт.).

* * *

В кінці грудня 2003 року в районі провели вдесяте конкурс "Учитель року". В ньому взяло участь 12 учасників. А переможцями стали заступник директора з навчально-виховної роботи Л. Є. Каткова (ЗОШ № 1), вчитель хімії та біології С. Є. Таран (ЗОШ № 1), вчитель російської мови та зарубіжної літератури Н. Г. Крутінь (ЗОШ № 1) та вчитель початкових класів Л. І. Домашенко (Верхньотерсянський НВК).

* * *

Згідно з Листом Міністерства освіти і науки України "Про відзначення 50-ї річниці членства України в ЮНЕСКО", відповідним наказом відділу освіти райдержадміністрації у травні 2004 року в навчальних закладах району проходив Тиждень освіти. В його рамках були заплановані й зустрічі дитячих делегацій з представниками місцевих та центральних органів виконавчої влади, запрошення членів уряду відвідувати школи.

Виконуючи ці приписи, в Червоненському НВК відбулася зустріч учительського та учнівського колективів із депутатами різних рівнів: обласної ради — директора ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай" О. І. Дудкою, районної ради — І. В. Брик, сільської ради — Н. Г. Харченко.

Всі вони, а також методист райметодкабінету Л. В. Чайка прийшли на запрошення директора закладу І. В. Артюх, щоб поговорити, як живеться в наш час школі, хто підтримує її і допомагає, хто розуміє, що школа в селі — не тільки навчально-виховний заклад. Це — культурний, освітній, духовний центр села.

Ось, що говорила на тій зустрічі Ірина Вікторівна Артюх:

— Школа — це серце громади. І для того, щоб це серце билося, треба об'єднати зусилля всіх учасників навчально-виховного процесу: учнів, учителів, батьків. Сьогодні ми змушені констатувати, що державне фінансування закладів освіти в країні вкрай незадовільне. І на нашу велику радість все ж таки знаходяться

люди, які не залишають наш заклад сам на сам із щоденними проблемами.

Насамперед я дякую за постійну турботу О. І. Дудці. Щоденне підвезення учнів та вчителів до школи, безкоштовне харчування учнів і за пільговими цінами — вчителів, підвезення учнів 10-11-х класів на заняття з автосправи в с. Полтавку кожного тижня, поїздки на екскурсії, участь у спортивних змаганнях, предметних олімпіадах, інтелектуальних іграх, турнірах та конкурсах стали б неможливими без допомоги ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай". Додайте до цього щоденні роботи по ремонту, благоустрою шкільних приміщень... Виходить, що майже щодня ми потребуємо допомоги. І жодного разу нам не відмовили.

Незабаром закінчення ще одного навчального року. Попереду — свято останнього дзвоника, державна підсумкова атестація, випускний бал і 11 випускників увіллються у доросле життя. А ми будемо готувати школу до нового навчального року. Попередні підрахунки витрат на ремонт школи вражають — нам треба не один десяток тисяч гривень. А ще ремонт спортзалу, котельні, системи опалення, встановлення бордюру та бетонних плит перед фасадом школи. Це тільки короткий перелік того, що треба зробити. І знову ми будемо звертатися до Олександра Івановича. І, як завжди, він буде шукати можливість допомогти школі, бо розуміє, що сьогодні за партами в Червоненській школі вчиться майбутнє України.

Добре усвідомлюючи тезу "Освіта нації — запорука її майбутнього", О. І. Дудка став засновником фонду захоплення обдарованих дітей Червоненської школи. Ми виробили систему заохочень, за якою будуть преміюватися відмінники, переможці районних і обласних олімпіад, міжнародних конкурсів, вчителі, які підготували цих учнів. Крім того, він позитивно сприйняв інформацію про розробку шкільної програми "Обдаровані діти" і без вагань погодився її фінансувати.

На традиційній серпневій вчительській конференції 2004 році начальник відділу освіти райдержадміністрації Л. Є. Кірієнко зазначала:

— Серпнева конференція відбувається у дні, коли наша держава відсвяткувала 13-у річницю своєї Незалежності. Ровесника-

ми незалежної держави є учні, у яких, як і у нашої країни, сподіваюся, буде прекрасне майбутнє. Останнім часом ми особливо виразно відчуваємо результати дій Уряду щодо практичного забезпечення пріоритетної ролі галузі. Поступово ростуть обсяги фінансування, підвищується заробітна плата працівників освіти та врегульована її виплата. Це, звичайно, позитивна тенденція.

На розгляді Кабінету Міністрів знаходяться рішення стосовно збільшення доплат педпрацівникам, будуть збільшені норми фінансування на харчування дітей у закладах освіти та вирішено питання стосовно надання пільг сільському вчителю з оплати комунальних послуг. Тільки в нашому районі для компенсації сільським вчителям витрат на оплату комунальних послуг та придбання вугілля треба додатково 195 тис. грн.

Реалізуються державні програми розвитку освіти, у виконанні яких активну участь беруть і освітяни району. Послідовно здійснюється перехід на новий зміст, структуру та 12-річний термін навчання, розвиток сільської школи, її пріоритетна комп'ютеризація. З початку нового навчального року кожен район отримує по 1 автобусу в рамках програми "Шкільний автобус".

Забезпечення рівного доступу до якісної освіти було основним змістом нашої діяльності в минулому і залишається актуальним у цьому році.

Минулого року всіма видами організованого навчання, починаючи з дошкільного і завершуючи післядипломним, в районі було охоплено 6528 осіб. Тобто, кожен п'ятий його житель вчився.

Аналізуючи стан дошкільної освіти в районі, треба відзначити, що якщо у 90-і роки мережа дошкільних закладів області скоротилась майже вдвічі, то в нашому районі вона збережена практично повністю. Охоплення дітей суспільним дошкільним вихованням у районі становить 56%. Виріс показник охоплення дітей п'ятирічного віку, а тому до школи придуть підготовленими 72% першокласників.

При позитивній динаміці охоплення незадовільною залишається завантаженість приміщень дошкільних установ. Дошкільні заклади району розраховані на 937 дітей, сьогодні ж там виховується 597 дошкільнят.

Нестабільне відвідування спостерігається, як правило, у зимові місяці. Це стосується Новозлатопільського, Воздвижівського, Полтавського, Успенівського НВК.

В цілому позитивно зарекомендували себе групи короткотривалого перебування дітей. Таких груп сьогодні — 4. У них виховується 72 дитини від 4-х до 6 років. З точки зору охоплення дітей ці групи виправдовують своє існування. Але про якісну дошкільну підготовку в такому випадку мова не йде. Тому маємо надію на те, що у Полтавському, Воздвижівському, Комсомольському НВК вже в нинішньому році ці групи будуть переведені на звичайний режим роботи.

Рівний доступ до якісної освіти передбачає створення належних умов для навчання і виховання дітей з особливими потребами, 86 дошкільнят з вадами розвитку мають можливість відвідувати дві санаторні та чотири компенсуючі групи. Корекційна робота дає позитивні результати.

У школах створені належні умови для повноцінного навчання і виховання учнів перших класів. У цьому році до першого класу прийде 275 шестиліток. Індивідуальне навчання буде організовано для шести першокласників - в Темирівському та Рівнопільському НВК.

Для 247 першокласників у другій половині дня працюватимуть групи продовженого дня з гарячим харчуванням. Не створені умови для відпочинку учнів першого класу у Воздвижівському, Добропільському, Комсомольському, Темирівському НВК.

У 2004-2005 н.р. завершується перехід загальноосвітніх навчальних закладів І ступеня на новий зміст і структуру навчання. А тому класоводи четвертих класів повинні забезпечити високий рівень підготовки учнів, бо це є фундаментом для подальшого успішного навчання.

Пильної уваги потребують учні 5-х класів.

Особливу психологічну підготовку повинні мати вчителі, які через рік будуть працювати у 5-х класах. Тому районному методичному кабінету треба забезпечити проходження курсової перепідготовки вчителів, які працюватимуть у п'ятих класах у майбутньому.

2004 рік є завершальним в реалізації районної програми розвитку загальної середньої освіти. Попередньо вже можна говорити, що завдяки їй ми значною мірою просунулися вперед у розв'язанні комплексу важливих проблем забезпечення доступної і якісної освіти в загальноосвітній ланці. Зупинимось на них.

Якісний розвиток мережі — необхідна умова доступу до якісної освіти для кожного учня.

Мережа загальноосвітніх навчальних закладів залишилася незмінною і складається з 20 шкіл та 2 позашкільних закладів. Але належну якісну освіту можуть дати лише школи нового типу. Ми вже другий рік поспіль говоримо про необхідність реорганізації ЗОШ № 1 або № 4 у школу нового типу, але керівники цих закладів та колективи проявляють нерішучість, хоча мають відповідний ресурсний потенціал. Триває поступовий перехід до профільного навчання у старшій школі.

Вирішенню проблеми якісної освіти сприяє комп'ютеризація шкіл. На сьогодні комп'ютеризовано 10 з 18 шкіл (I-III ст.). Тільки за останній місяць отримала комп'ютерний клас Червоненька ЗОШ, на черзі — Долинська ЗОШ.

Наша область увійшла до числа 10 регіонів України, вчителі яких навчатимуться за спільною програмою компанії ІНТЕЛ та Міністерства освіти і науки України "Навчання для майбутнього". Програма передбачає, забезпечення комп'ютерної грамотності педагогів. Вже на початку вересня на базі нашого району розпочнуть працювати такі курси для 30 вчителів різних предметів.

А це, за умови програмового забезпечення, дасть можливість викладати різні предмети з використанням комп'ютерної технології.

І ще одне. Освіта має сприяти комп'ютерному всеобучу населення. Особливо — на селі. Для нього слід раціонально використати позанавчальний час і можливості різних форм клубної роботи, надання різноманітних комп'ютерних послуг, починаючи з інформаційного лікнепу.

Крім того, треба нагально вирішувати питання підключення до мережі ІНТЕРНЕТ.

В районі склалася досить ефективна система роботи з обдарованою молоддю. Пріоритетними напрямками в організації роботи

з обдарованими дітьми є участь їх у інтелектуальних змаганнях (Всеукраїнські учнівські олімпіади, конкурси МАН та інші).

Поряд з цим у роботі відділу освіти є ряд проблем, над якими слід працювати у 2004-2005 навчальному році:

— відсутня науково-дослідницька робота учнів за напрямками МАН у Темирівському, Малинівському, Долинському, Залізничненському НВК та не систематично проводиться така робота у Воздвижівському, Комсомольському і Червоненському НВК;

— не забезпечується в закладах освіти цілорічна, особистісно-орієнтована підготовка до участі в інтелектуальних змаганнях та контроль за даним процесом.

Відділ освіти, педагогічні колективи постійну увагу повинні приділяти дітям, які мають вади здоров'я, 102 дитини є інвалідами. Індивідуальним навчанням охоплено 18 дітей. Логопедами обстежено 816, з них має вади мовлення 161 дитина, але корекційна робота організована лише для 50 дітей.

Особлива наша турбота повинна бути про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування. За минулий навчальний рік 15 дітям цієї категорії була надана грошова допомога на 1285 грн. 108 дітей незахищених категорій отримали матеріальну допомогу речами, продуктами харчування.

29 сімей опікунів та піклувальників одержали грошову допомогу із фондів депутатів обласної ради. 35 дітей були оздоровлені за сприяння народного депутата України О. М. Пеклушенка.

Поступово реалізовується одне з найголовніших завдань, визначених Національною доктриною розвитку освіти. Це розширення доступу до вищої освіти. Але аналіз вступу цьогорічних абітурієнтів до вищих навчальних закладів свідчить, що якість знань учнів сільської школи набагато нижча, ніж учнів міської школи.

Разом з тим маємо зазначити проблеми з підготовки педагогічних кадрів. У школах відсутня системна робота пошуку учнів, орієнтованих на педагогічні професії. Ще раз хочу наголосити на тому, що вже з вересня повинні розпочати роботу підготовчі курси Мелітопольського та Бердянського педагогічних університетів.

Нас сьогодні дуже турбують проблеми СНІДу, наркоманії, тютонопаління, проституції, підліткової злочинності і в той же час майже відсутня система виховної роботи з формування мовної культури, духовності, громадянського патріотизму. Саме вчитель повинен стати центральною фігурою у вихованні цих необхідних рис.

Однією з найскладніших за своїми наслідками буде для системи освіти району демографічна ситуація, що склалася за попереднє десятиріччя. За прогнозами до 2015 року буде спостерігатися зменшення контингенту учнів, а тому ми неминуче матимемо такі негативні наслідки, як скорочення навчального навантаження вчителів, скорочення конкурсів до вищих педагогічних навчальних закладів.

Своє завдання відділ освіти вбачає у прогнозованості ситуації та максимальній готовності до вирішення кадрових проблем, трансформування мережі.

* * *

На свято першого дзвоника 1 вересня 2004 року в міську ЗОШ № 1 прибула з Санкт-Петербурга випускниця школи, заслужений майстер спорту міжнародного класу з легкої атлетики Л. П. Веселкова (Семенюта). Вона побувала на першому уроці у одинадцятикласників, який проходив на тему: "Життя людини — найбільше багатство".

Заслужений майстер спорту, переможниця кубка світу 1981 р. з бігу на 800 метрів, рекордсменка світу з бігу на милю, чемпіонка СРСР, переможниця меморіалу братів Знаменських і кубка світу — ось неповний перелік тих спортивних титулів, які 22 роки тому вдалося здобути нашій землячці Людмилі Веселковій. Всього було більше 20 перемог, лише в СРСР вона була 16-кратною чемпіонкою.

Гостя розповіла дітям, що вона родом із села Дорожнянки (там нині проживає її мама) і виросла у сільській родині, де найбільше цінували працю, про своє навчання, як стала спортсменкою, а також відповіла на запитання випускників.

* * *

2003-2004 навчальний рік було оголошено роком В. О. Сухомлинського. Тоді по школах, дошкільних та позашкільних закладах проходили вечори пам'яті, педагогічні читання, конференції, проблемні семінари, творчі зустрічі. А вчителі російської мови та літератури під керівництвом Т. Г. Кієнко, керівника районного методичного об'єднання відвідали Павлівську школу — Храм науки, де й досі витає дух Великого Педагога В. О. Сухомлинського.

* * *

В 2004 році 430 вчителів, 74 вихователів, 12 медичних сестер, 12 бібліотекарів, 415 технічних працівників створювали необхідні умови для навчання і виховання дітей, їх фізичного і розумового розвитку та творчого зростання.

* * *

На початку жовтня 2004 року відбулися районні змагання з легкоатлетичного кросу серед школярів, які були присвячені нашій землячці, заслуженому майстру спорту з легкої атлетики, чемпіонці СРСР Людмилі Веселковій (Семенюті).

Головний командний приз вибороли спортсмени ЗОШ № 4 у складі Олександра Тернового, Юрія Середи, Олександра Домашенка, Сергія Сала, Олексія Кириченка, Анни Діброви, Олі Винник, Каті Трусової, Олі Вовк, Яни Савицької.

* * *

15 жовтня 2004 року Долинській, Верхньотерсянській і Полтавській загальноосвітнім школам урочисто було вручено по комп'ютерному класу.

На базі міської ЗОШ № 4 з 25 жовтня по 5 листопада проходили заняття з представниками 13 шкіл району за програмою "Інтел" — навчання для майбутнього". Навчання проводила вчитель інформатики ЗОШ № 4 І. В. Бодня. Головна мета занять — навчити колег працювати з комп'ютером.

Ірина Василівна висловила щиру вдячність начальнику району Л. Є. Кірієнко, завідуючій методичним кабінетом Н. Г. Коростильовій та директору ЗОШ № 4 Л. А. Галкіній за надану можливість взяти участь у великому всеукраїнському експерименті і залучити до нього своїх колег.

* * *

З другого по четверте грудня 2004 року в м. Запоріжжі на базі обласної станції юних туристів пройшла обласна конференція Всеукраїнської експедиції молоді "Краса і біль України". На ній наш район представляли учні ЗОШ № 1 Олена Красова, Сергій Кушніренко, Ігор Гайворонський, Юлія Домашенко та Юлія Маленовська і Олександр Никипанчук з Новозлатопільського НВК.

— На розгляд журі були представлені, — розповідала вчитель історії ЗОШ № 1 Н. В. Лукаш, — пошуково-дослідницькі краєзнавчі роботи: колективна — "Вчителі та учні ЗОШ № 1 м. Гуляйполя у роки Великої Вітчизняної війни", яку захищали О. Красова, С. Кушніренко, І. Гайворонський та "Доля в'язня концтабору Заксенхаузен В. К. Воеводченка" Ю. Домашенко.

Керівником цих робіт була Н. В. Лукаш.

Роль "Просвіти" у формуванні національної свідомості на прикладі "Просвіти" Гуляйполя" — таку назву мала робота Ю. Маленовської (вчитель Л. А. Дюженко) та "Новозлатопіль в 1941-1945 роках" — О. Никипанчука (вчитель М. М. Савченко).

Представники нашого району відзначені за прекрасну роботу і роботи всіх учасників Гуляйпілья рекомендовані на Малу академію наук. До того ж Грамоти за I місце здобули Олена Красова, Сергій Кушніренко, Ігор Гайворонський, III місце виборола Юлія Домашенко.

* * *

25 грудня 2004-го у спортивному залі ДЮКФП 12 шахістів розіграли районний турнір пам'яті вчителя і поета Івана Андрійовича Скиби.

Набравши 9,5 очка з 11 можливих перше місце виборов Армен Папян з Верхньої Терси, другим був Сергій Тарасенко з Гуляйполя (9 очок), третім — Іван Лазарян з Верхньої Терси (7,5).

* * *

На кінець 2004-2005 навчального року в загальноосвітніх школах району навчалось 4272 дитини, у позашкільних закладах — 1287. Мережа закладів була оптимізована і задовольняла освітні потреби громадян на здобуття освіти. Хоча зниження народжуваності дітей у районі призвело до того, що заклади загальної народної освіти у сільській місцевості заповнені на 30-40 відсотків, а звідси вартість навчання сільського школяра удвічі-тричі вища, ніж міського. Ось чому необхідне введення коригуючого коефіцієнта при визначенні обсягів фінансування сільської школи.

Залишається проблемною дошкільна освіта на селі. 468 дошкільнят нині мешкають у сільській місцевості, дитсадки відвідують 247, що становить 52,7 відсотка. Дошкільні ж заклади міста заповнені на 103 відсотки від проектної потужності.

У доповіді на серпневій нараді начальник відділу освіти райдержадміністрації Л. Є. Кірієнко зупинилася і на таких важливих питаннях, як розширення профільного навчання у старшій школі і пошуку власної його моделі, комп'ютеризація, забезпечення сучасним навчальним обладнанням, підвезення дітей до місць навчання тощо.

Переваги профільного навчання підтверджують результати учнівських предметних олімпіад та конкурсів Малої академії наук. Добрі успіхи мали учасники II (обласного) етапу Всеукраїнських науково-дослідних робіт МАН Ірина Назаренко (Любимівка), Юлія Домашенко, Юлія Маленовська і Олена Красова із ЗОШ

№ 1, котрі повернулися призерами. А учениця Полтавської ЗОШ Світлана Марченко була запрошена до Києва як переможець конкурсу "Юний селекціонер".

На 1 вересня 2005 року 13 шкіл району мали комп'ютерні класи, оснащені 121 комп'ютером (44 — у міських, 77 — у сільських). Найбільш повно використовують комп'ютерне навчання у ЗОШ № 4. В інших навчальних закладах про ефективне використання комп'ютерної техніки мова не йде. Тому одним із першорядних завдань є підготовка до цього вчителя, а також впровадження інтерактивних методів навчання.

Гострою залишається проблема підвезення дітей, які проживають за межами пішохідної доступності до закладів. Оскільки не реалізована державна програма "Шкільний автобус", то суттєвих змін не передбачається. Район у рамках цієї програми отримав у кінці минулого року 1 автобус на 32 місця, яким користуються учні Успенівського НВК, де підвозиться найбільша кількість дітей у районі (до 160 чоловік).

Проблемним є і питання фінансування гарячого харчування учнів 1-4 класів.

Поряд з усіма цими нагальними проблемами освітян було наголошено і на тому, що педколективи повинні значно активізувати свою діяльність у подоланні проявів моральної та духовної кризи суспільства. Адже невихована, позбавлена духовності людина завдає суспільству, державі значно більше збитків, аніж користі.

* * *

21 жовтня 2005 року Гуляйпільська спеціальна школа-інтернат відзначала своє 50-річчя, у якій навчаються і виховуються діти сироти і діти, позбавлені батьківського піклування (всього тут перебувало 206 дітей, з них 128 — сироти).

З перших днів відкриття інтернату тут працювала Любов Яківна Циганенко:

— Школа-інтернат почала функціонувати у Гуляйполі у приміщенні колишнього педучилища, в якому залишилися старенькі

парти, залізні ліжка, трохи пошарпаних стареньких меблів. Тому колективу треба було все знайти, привезти, розташувати. Працювали, не рахуючись з часом, з обсягом і видами робіт. Ремонтували, перебудовували, мазали, білили, лагодили, фарбували, аби тільки все було підготовлене до прийому дітей. Їх приводили різних за віком, уподобаннями, вихованням. Важко було всім, бо все треба було робити швидко і по-новому. Здружила художня самодіяльність школи, виступи якої проводили в колгоспах району.

Крім навчання у шкільних класах, діти в майстернях учились шити, вишивати, випилювати, майструвати з дерева. Добрим стимулом для них була постійно діюча виставка цих виробів. Так школа стала передовою в області, і при проходженні медико-педагогічної комісії діти просили направлення саме до неї. Це була заслуга всього колективу.

Сьогодні школу-інтернат очолює С. А. Столяренко — молодий, енергійний керівник. На святі було багато гостей і, звичайно, подарунки, нагороди й Вітальні адреси, Почесна грамота від обласного управління освіти й науки всьому колективу школи-інтернату та, зокрема, колишнім директорам М. М. Петельку і А. Л. Столяренко, А. О. Ковальовій, листи-подяки від облдержадміністрації ветерану О. Т. Яланському та Г. І. Куценко, медалі "За заслуги перед Гуляйпільським краєм" І. І. Шингуру, О. Т. Яланському і С. В. Коваленко, лист-подяка від усього колективу школи-інтернату ветерану педагогічної ниви Т. В. Інютиній.

* * *

У листопаді 2005 року виповнилося 35 років дошкільному закладу "Ромашка". Побудований в 1970-му році на території колишнього колгоспу імені Карла Маркса, він і нині живе дзвінкими голосами дітвори. Першою завідуючою дитячого дошкільного закладу була В. П. Єрмак, тепер — Н. О. Новохатько.

* * *

31 травня 2006 року начальник районного відділу освіти Л. Є. Кірієнко розповідала:

— Сьогодні за традицією у школах України пролунав останній дзвінок, сповіщаючи про те, що навчальний рік успішно завершився, що молодші і старші школярі піднялися ще на одну, вищу сходинку у своєму зростанні та змужнінні. А для випускників шкіл цей дзвінок сповістив, що вони стали на поріг самостійного життя.

Відділ освіти, педагогічні колективи навчальних закладів свої зусилля у 2005-2006 н.р. направляли на реформування освіти та адаптацію національної системи освіти до змін, що відбуваються у європейських країнах. Тому питання забезпечення рівного доступу не просто до освіти, а саме до якісної освіти, було ключовим.

Ми розуміємо, що доступність до якісної освіти починається з дошкільної освіти. Цій меті була підпорядкована діяльність 18 дошкільних установ, якими охоплено 722 дитини віком від 1,5 до 6 років. У місті суспільним дошкільним вихованням охоплено 75% дошкільнят, в сільській місцевості — 64%.

Дошкільні заклади міста заповнені на 116% від проектної потужності, у сільській місцевості — на 45%.

За цей навчальний рік нам вдалося збільшити на 12% охоплення суспільним дошкільним вихованням дітей, а це дало можливість 78,2% дошкільнят якісно підготувати до школи.

Особлива увага приділялася корекційній освіті та вихованню дітей з особливими потребами. На сьогодні їх в районі проживає 68 відсотків:

12 дітей-сиріт, 29 дітей, позбавлених батьківського піклування, 119 дітей-інвалідів, які потребують корекції здоров'я, 667 дітей виховуються в багатодітних сім'ях, 695 — в неповних сім'ях, 384 — в малозабезпечених, 261 дитина перебуває на диспансерному обліку і має вади здоров'я. Тому відділом освіти було підготовлено проект районної програми "Комплексної реабілітації дітей із особливими потребами та дітей інвалідів на 2005-2010 роки", яку затверджено сесією районної ради. Це дало можливість скоорди-

увати всі зацікавлені організації на реалізацію вищевказаної проблеми.

Мережа закладів освіти району у 2005-2006 н.р. була представлена 22 загальноосвітніми закладами, з них 5 — загальноосвітні школи I-III ступенів; 15 — навчально-виховні комплекси "Загальноосвітній навчальний заклад — дошкільний заклад" та 2 позашкільних заклади.

Демографічна ситуація сприяла зменшенню учнівського контингенту району на 478 учнів у порівнянні з попереднім навчальним роком, а тому заклади освіти наповнені у порівнянні з проектною потужністю у більшості лише на 40-50% (крім ЗОШ № 1 та № 4). У Червоненькій ЗОШ навчається 26% учнів від проекту, Полтавській — 25%, Малинівській та Воздвижівській — 30%, Добропільській — 33%, Темирівській — 36%, Комсомольській — 17%. У зв'язку із зменшенням контингентів учнів гострою є проблема функціонування загальноосвітніх шкіл, насамперед, із малою наповнюваністю, бо вартість навчання одного учня у цих закладах у два-три рази вища, ніж у міських школах.

Одним з найбільш дієвих засобів розширення доступу до якісної освіти є налагодження регулярного підвезення дітей до навчальних закладів. Тому було вжито заходів щодо підвезення 471 учня до школи і додому.

Із загальної кількості дітей та підлітків шкільного віку, що підлягають навчанню, всі були охоплені повною загальною середньою освітою.

За індивідуальною формою навчалось 14 учнів, екстернатною — 20.

За попередніми результатами діяльності за 2005-2006 н.р. високий рівень навчальних досягнень показали 246 учнів, достатній рівень — 1043 учні. Якісний показник складає по району 33%, а тому проблема надання якісних освітніх послуг залишається актуальною і на наступний навчальний рік.

У 2005-2006 навчальному році в 15 закладах освіти старша школа профілізована за такими напрямками: філологічний — у 5 навчальних закладах, гуманітарний — 4, оздоровчий — 2, технологічний — 4, природничий — 1.

У навчальних закладах району поглиблено вивчались іноземна мова, інформатика та біологія. Всього профільним навчанням було охоплено 513 учнів.

Переваги профільного навчання у старшій школі підтверджують результати учнівських предметних олімпіад та конкурсів МАН.

Переможцем Всеукраїнського конкурсу школярів та учнівської молоді "Юний селекціонер" стала Світлана Марченко — учениця 11 класу Полтавського НВК, яка за результатами співбесіди одержала право вступити до Київського національного аграрного університету на спеціальність "Селекція і генетика".

Учень 10 класу СЗОШ Анатолій Тимошенко став переможцем "Програми обміну для майбутніх лідерів FLEX" та виборів право навчатися протягом року у Сполучених Штатах Америки.

Учень 8 класу Приютненського НВК Віктор Боярчук виборов гран-прі Національного олімпійського конкурсу "Спортивна слава" та "Космічні фантазії" у номінації "Космічна література та журналістика".

Учениця 11 класу Комсомольського НВК Катерина Підвальна стала переможцем обласного та Всеукраїнського конкурсів учнівської творчості, присвяченого Шевченківським дням "Об'єднаймо ж, брати мої!" в номінації "Література".

Переможцями обласних конкурсів та змагань у 2005-2006 н.р. стали Аліна Доннік (учениця 11 класу ЗОШ № 4), Анна Кириченко (10 клас, ЗОШ № 1), Олена Лопатіна (10 клас, ЗОШ № 1), Катерина Морозовська (9 клас, СЗОШ), Вікторія Колоколова (8 клас, ЗОШ № 1), Віталій Мезенець (9 клас, Верхньотерсянський НВК), Ольга Головач (10 клас, Мирненський НВК), Ігор Ципіньо (11 клас, ЗОШ № 4), Анжела Кімова (11 клас, СЗОШ), Максим Лопатін (11 клас, Приютненський НВК), Юлія Похила (11 клас, ЗОШ № 1), Олена Плющій (8 клас, ЗОШ № 4), Максим Личко (6 клас, Малинівський НВК), Тетяна Мороз (11 клас, ЗОШ № 2), Дар'я Шамрай (8 клас, СЗОШ), Ольга Білай (8 клас, СЗОШ), Євген Белостоцький (Приютненський НВК), Наталія Притула, Анастасія Свірепова, Михайло Свірепов, Анна Крупко, Андрій Крилов, Артем Бодня (учні Комсомольського НВК).

Цей перелік доповнюють лауреати та дипломанти обласних і районних фестивалів та конкурсів, заслуги яких будуть відзначені на традиційному святі "Парад зірок" [77].

У 2006 році курс базової загальної середньої освіти в районі опанували 459 випускників. З них 38 мали високий рівень навчальних досягнень і отримали свідоцтво з відзнакою про базову освіту.

З числа випускників 9-х класів 342 продовжила навчання у 10-х класах, 56 — вступили до вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації, а 55 — до професійно — технічних училищ.

410 випускників шкіл району отримали повну загальну середню освіту, з них 18 мали високі досягнення у навчанні, а тому нагороджені золотими медалями (Гуляйпільська ЗОШ № 1 — 5, ЗОШ № 2 — 2, СЗОШ — 1, ЗОШ № 4-5, Воздвижівській НВК — 2, Полтавський НВК — 1, Приютненський — 1, Червоненький НВК — 1), 7 учнів нагороджені срібною медаллю (ЗОШ № 1-2, СЗОШ — 1, Новозлатопільський НВК — 2, Полтавський НВК — 2).

Значна частина випускників — це талановита та обдарована молодь, яка брала активну участь у районних, обласних та Всеукраїнських олімпіадах, конкурсах і змаганнях та відзначена на районному святі "Парад зірок".

Спортивною гордістю району були Ігор Ціпінь, Дмитро Вовченко, Сергій Лапін, Дмитро Вербицький — ЗОШ № 4, Анжела Кімова — СЗОШ, Євген Пороговський, Наталія Рябо — ЗОШ № 1.

Вагомий внесок в естетичний розвиток молоді району зробили члени клубу "Пролісок" Аліна Доннік, Максим Лопатін, Руслан Калібабчук, Юлія Маленовська, Олена Борисова. Активну участь у художній самодіяльності брали Ірина Домашенко, Аліна Жилінська, Анна Єгорова, Володимир Діденко, Катерина Панченко, Альоша Онучко.

Активістами громадського шкільного життя були: Дар'я Пугачова, Неля Сливка, Вікторія Стасик, Аліна Костенко, Наталія Марасіна, Катерина Ярмолич, Антоніна Москальова, Олена Борисова, Едуард Шингур, Володимир Персань, Євгенія Маслак, Юлія Похила, Олена Кривенко, Валентина Фесенко, Ірина Щербань,

Наталія Усопкіна, Анжела Клімова, Світлана Яценко, Михайло Дикало, Тетяна Пилипенко, Андрій Куриленко, Артем Степаненко, Любов Максименко, Тетяна Красовська, Ілля Дерев'янка, Олена Гринь, Вікторія Лопатіна, Катерина Сокол, Віта Лисенко.

У 2006 році у 21 дошкільному закладі виховувалось 722 дитини.

День учителя 2006 р.

Великим святом для батьків дошкільнят є відновлення роботи дошкільного закладу в с. Темирівці. Ремонтні роботи виконав ПСП "Мир" (керівник О. Г. Чуб), за що щира подяка Олександрю Григоровичу від відділу освіти.

Сьогодні навчально-виховний процес у дитячих дошкільних закладах здійснюють 80 педагогів, з яких 34 мають вищу освіту. Високих результатів роботи досягли вихователі І. П. Чапленко, Т. О. Криворучко (д/з № 5), Н. Л. Савон (д/з "Джерельце"), Н. П. Сушкевич (д/з "Веселка").

Мережа загальноосвітніх навчальних закладів зазнала змін. Набувають розвитку нові тини навчальних закладів. За роки незалежності таких в районі створено 2: спеціалізовану школу в 1998 році та колегіум — нинішнього року.

Важливим засобом одержання об'єктивної інформації про стан освіти є проведення моніторингових досліджень її якості. Ними у 2005-2006 навчальному році був охоплений 321 учень початкової школи. Кращих результатів досягли учні вчителів Т. П. Кукурудзяк (ЗОШ № 1), Л. О. Бохан (ЗОШ № 4), Л. Є. Реки (Добропільська ЗОШ), В. В. Медяник, Т. М. Лапіної (ЗОШ № 4), С. В. Сергієнко (Полтавський НВК).

Вкрай важливим для збереження здоров'я дітей, їх повноцінного розвитку є організація харчування школярів, особливо учнів 1-4 класів та дітей пільгових категорій. У минулому навчальному році гарячим харчуванням та буфетною продукцією було охоплено 94 відсотки від загальної кількості учнівського контингенту.

Для організації харчування використовувалися як бюджетні, так і залучені кошти. Найперше треба відзначити, що значно покращилася якість харчування у міських школах, дякуючи керівнику ТОВ "Діло СК" С. І. Курману. Значну допомогу в організації харчування заклади отримують від керівників ЗАТ "Агронива" (М. М. Новохатко), ТОВ "Агро-Континент" (В. Б. Щербина), ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай" (О. І. Дудка), СВК "Любимівський" (В. І. Мартиненко).

Важливим є використання педагогами технічних засобів. А тому актуальним залишається навчання роботі на комп'ютерній техніці. Продовжується реалізація програми "Інтел — навчання для майбутнього". За 2 роки підготовлено 78 вчителів району. В минулому навчальному році були проведені курси "Навчання роботи на ПК", що дало змогу 52 педагогічним працівникам отримати початкові навички роботи на комп'ютері. Слід відзначити плідну роботу вчителів С. Є. Таран (ЗОШ № 1), В. О. Зими, Л. В. Сидоренко, І. В. Бодні (ЗОШ № 4), А. А. Опалейко, В. В. Коростильова (СЗОШ), Л. М. Алексеңцевої (Темирівської НВК), Л. Д. Склярєнко (Долинський НВК).

Головним завданням закладів освіти є створення належних, безпечних умов навчання і виховання молоді. Цього року уряд виділив більш як 1 млрд. грн. на ремонти об'єктів соціально-куль-

турного побуту. Наш район отримав у вигляді дотації державного бюджету кошти на реконструкцію котельні ЗОШ № 2, на реконструкцію системи опалення Приютненського НВК. З обласного бюджету буде виділено на капітальні ремонти дахів Комсомольського НВК та Добропільської ЗОШ.

Чимало зусиль доклали колективи всіх закладів освіти до проведення ремонтних робіт, але найкраще підготовлені приміщення ЗОШ № 1, № 4, СЗОШ, Червоненського, Комсомольського, Мирненського, Залізничного НВК, ДЮКФП, дошкільних закладів "Сонечко", "Ластівка", "Джерельце" та підготувати заклад освіти до початку навчального року це півсправи. Треба ще зуміти наповнити його змістовною навчальною і виховною роботою, яка б спонукала учнів до навчання, активної позакласної діяльності.

Яскравою ілюстрацією індивідуального підходу до роботи з дітьми, особливо з обдарованими, повинні стати позашкільні заклади. На базі Центру дитячої та юнацької творчості необхідно створити філію Малої академії наук, де здібні учні могли б поглиблювати свої знання і готуватися до участі в олімпіадах та творчих конкурсах. А працювати є з ким.

Ефективному навчанню молоді сприяє забезпечення підручниками та додатковою літературою. У порівнянні з минулим навчальним роком забезпеченість підручниками зросла на 7 відсотків і становить для учнів 1-4 класів — 97; 5-9 класів — 81; 10-11 класів — 73 відсотки.

Стан виховання інформаційної культури, розвитку бібліотечно-бібліографічної грамотності, культури читання учнів шкіл вивчалися в ЗОШ № 4, Успенівському, Мирненському та Любимівському НВК. Було проведено моніторинг рівня ефективності бібліотечно-бібліографічних знань учнів Воздвижівського та Червоненського НВК. Результати досліджень свідчать про те, що бібліотечно-бібліографічні знання, інформаційна культура учнів на низькому рівні.

Забезпечити належний рівень навчально-виховної діяльності у нас є всі можливості, бо в районі працює потужний, творчий ко-

лектив педагогів, який налічує 573 працівника, з них — 75 педагогів мають вищу кваліфікаційну категорію, 137 — I кваліфікаційну категорію, 27 учителів — звання "Старший вчитель", 31 педагог — "Вчитель-методист", 6 вихователів дитсадків заслужено носять звання "Вихователь-методист".

* * *

В кінці грудня 2006 року в аграрному ліцеї відбулося засідання "круглого столу", під час якого обговорювалися шляхи підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників та взаємодія з роботодавцями. Цей захід було організовано за ініціативою голови райдержадміністрації О. І. Дудки. В обговоренні названої проблеми взяли участь директори сільгосп підприємств, представники влади, педагогічний колектив ліцею, представники відділу освіти, управління агропромислового розвитку, районного центру зайнятості, підприємці.

Учасники засідання відзначали, що при наповнюваності класів ліцею у 500 учнів, їх мали — лише 220.

Основна причина, яку озвучив директор ліцею В. О. Циганов, — значне погіршення демографічної ситуації в районі, але, як виявилось, не тільки...

Застаріле обладнання, на якому практикуються учні, не дає в повному обсязі тих знань, які б забезпечили новинки сучасної техніки. Щоб їх придбати, потрібні кошти, які, на жаль, не виділяються з держбюджету. "Рятує" аграрний ліцей 124 гектари землі навчального поля, за рахунок якого погашаються затрати на ремонт, прикуповується вкрай необхідний інвентар для роботи. Та й виробнича практика студентів на підприємствах в більшості не оплачується. А це ще один камінь спотикання на шляху заробляння власних коштів.

На засіданні "круглого столу" називалися й інші причини, що суттєво впливають на роботу аграрного ліцею.

Районний конкурс "Учитель 2006 року"

* * *

На початку лютого 2007 року в Гуляйпільському районі було створено батьківську раду та раду старшокласників, укладено тристоронню угоду про співпрацю між асоціацією батьківської громадськості, відділом освіти і радою старшокласників, затверджено план спільних дій на виконання тристоронньої угоди.

Угоду підписали голова районної батьківської ради І. Д. Карнаух, голова ради старшокласників Катерина Трусова, учениця 10 класу, та начальник відділу освіти Л. Є. Кірієнко.

Діяльність районної ради старшокласників спрямована на створення єдиного виховного простору району, формування системи інформаційного, нормативно-правового забезпечення дитячого самоуправління.

Районна рада старшокласників — це 19 шкільних рад самоуправління, організатор загальних справ і одна велика сім'я, яка проводить аналіз ситуації в районі, виявляє найбільш важливі, з точки зору молодих людей, на даний період проблеми, що вимагають термінового вирішення.

* * *

— Народознавство — це особлива дисципліна, — 24 лютого 2007 року розповідала керівник районного методичного об'єднання вчителів народознавства Т. В. Сірінюк. — За перший семестр 2006-2007 навчального року вчителі народознавства провели цікаву та надзвичайну корисну роботу. На базі Полтавського НВК у грудні 2006 року відбулося інтегроване засідання районних методичних об'єднань вчителів народознавства та образотворчого мистецтва, яке підготувала і провела Тамара Георгіївна Панченко. Розглядалися новітні інформаційні технології, нетрадиційні та нестандартні підходи до творчої діяльності учнів на уроках та в позаурочний час.

У рамках роботи районного методичного об'єднання вчителів народознавства широко відзначалися різноманітні пам'ятні дати

та національні свята. Серед них особливо значимим стало відзначення школами району Дня української писемності та мови (9 листопада), Дня пам'яті жертв голодомору та політв'язнів (26 листопада) та Дня соборності (22 січня).

Проте наймасштабнішим заходом народознавчої вчительської громади Гуляйпілья була районна професійна виставка "Українське народознавство, як чинник формування цілісної особистості, розбудови національної школи".

Надзвичайно порадував той факт, що активну участь у виставці взяли всі школи району, що свідчить про глибоке розуміння педагогічними колективами навчальних закладів значення розвитку народознавства, про високий рівень фахової підготовки спеціалістів-народознавців.

Серед найактивніших учасників виставки слід відзначити творчі методичні розробки вчителів Темирівського НВК (виховні заходи "Ой була в нас ненька-мати Запорізька славна Січ" Л. М. Алексенцевої та "Свято хліба" П. І. Халяви); Полтавського НВК (конспекти уроків "Декоративно-ужиткове мистецтво. Петриківський розпис. Основні прийоми (мазки) петриківського розпису" Т. Г. Панченко і "Що не край, то звичай" В. І. Шиш); Новолатопільського НВК (урок — інсценізація "Рушнички ви мої, рушнички" О. Я. Капшук, урок образотворчого мистецтва "Сприйняття мистецтва. Прикладна діяльність". Витинанки "Український вазон", "Український букет" Я. С. Шльомського, виховний захід для початкових класів "Зустріч весни" В. М. Шевченко); Малинівського НВК (план-конспект уроку "Створення ескізу великодньої писанки Т. М. Мироненко"); Приютненської НВК (виховні години "Ми пам'ятаємо минуле свого краю" Л. І. Панасейко та "Свято Миколая" Т. В. Андрусів); Добропільської ЗОШ (народознавча розробка "Пізнати витоки свого минулого" Г. О. Дзундзи); Долинського НВК (урок розвитку зв'язного мовлення "Калина" Ю. В. Стретенцевої, родинні свята "Хата моя, рідна хата" О. В. Мусиченко і "Вода найсмачніша у ріднім краю..." Н. В. Литвиненко, урок — казка "Казка про Пісню та чарівну "Волянку" С. І. Сахно"), Залізничнівського НВК (заняття факультативу "Національна кухня українців" Л. М. Маслієнко, конспекти занять

"Без верби й калини нема України" І. В. Сахно та "У цьому двірку, як у вінку" І. Карпенко).

Серед шкіл міста найкращими матеріалами виставки було визнано методичні розробки таких уроків та виховних заходів: СЗОШ — "Від зернини до тканини" (Л. Г. Титова), колегіум "Лідер" — "Роде наш красний" (О. Г. Рогознікова), ЗОШ № 1 — "відкритий урок" з використанням інформаційно-комунікативних технологій на тему "Нестор Махно. Правда і міфи" за книгою В. Яланського та Л. Верьовки "Нестор і Галина" (Т. В. Сіріньок), "Духовність і віра гуляйпільців" (Н. В. Лукаш), "Поміщики Гуляйпільського краю" (І. О. Шингур), "Українознавство на уроках рідної мови та літератури" (Н. Я. Власенко), ЗОШ № 2 — сценарій свята - "Український віночок" (Л. М. Клименко).

Проте особливу увагу привернули роботи вчителів Успенівського НВК. Вони проявили найвищу активність і представили на виставку найбільшу кількість творчих знахідок. До них належать розробка тематичного дозвілля "Сорочинський ярмарок" (О. В. Халамендик), конспекти уроків "Твоя краса Україна" і "Народні промисли України" (В. П. Жовніренко), "Писанка-мальованка." (Н. О. Чайки), сценарій вечора "Українські вечорниці" (О. Г. Михайлова), урок — КВК "Хто знає краще прислів'я?" (Д. Г. Гергец), уроки українознавства на теми "Без верби і калини нема України", "І рушник вишиваний на щастя, на долю дала" (О. Б. Ілієнко).

Кожен учасник виставки представив своє бачення викладання народознавства у середній школі. Проведений захід свідчить про високий фаховий рівень викладачів району, а це говорить про те, що народознавство по праву займає одне з провідних місць серед основних навчальних дисциплін сучасної школи [78].

* * *

Що діти вміють не тільки добре навчатися, а й займатися улюбленими справами, підтверджує той факт, що у кінці березня 2007-го року у великому залі КСК "Сучасник" (м. Гуляйполе) пройшов заключний концерт переможців районного фестивалю дитячої та юнацької творчості "Сузір'я втілених надій".

— Такі свята потрібні нашій землі, — сказала начальник районного відділу освіти Л. Є. Кірієнко, вітаючи учасників зібрання, — Вони доводять, що Гуляйпільщина багата підростаючими талантами. Ми завжди раді підтримати юних співаків, літераторів, музикантів і т.д. І сьогодні визначаємо, хто буде представляти наш край на обласному етапі фестивалю "Сузір'я втілених надій" та "Співає юність України". Тож вдалих виступів нашим артистам і подальшого натхнення. А від відділу освіти — солодкі подарунки всім учасникам концертної програми.

...Глядачі тепло вітали хоріві колективи з Полтавського та Верхньотерсянського НВК, Олексія Павленка та Аліну Шило з Новозлатопільського НВК, гурт "Сузір'я" з Приютненського НВК, Анну Зайцеву з Успенівського НВК, вокальний квартет "Джерельце" з Долинського НВК, Ольгу Головач з Мирненського НВК. Центр дитячої та юнацької творчості гідно представили вокальні колективи "Випадкова зустріч", "Ті, що засяють", "Формула успіху", поетичний клуб "Пролісок", фольклорна "Файна Юкрайна", Тетяна Гребенюк та Ольга Вінник. Приємно вразили глядача своїми виступами і представники міських шкіл: вокальна група "Натхнення" та вокальний квартет під керівництвом С. І. Сташука (ЗОШ № 1), Андрій і Дарина Шамрай, Лоліта Мощенко, Юлія Крат і хор "Перлина" (СЗОШ), вокальна група "Первоцвіт", гурт козацької пісні і гурт дівчат (керівник В. М. Дьомін) і Анна Дяченко (колегіум "Лідер").

* * *

На початку жовтня за традицією у КСК "Сучасник" міста Гуляйполя вшановували освітян району з їх професійним святом.

Зі сцени линули красні слова про вчителя. Славно вітали вихованці освітянський оберіг: ветеранів педагогічної праці, колективи шкіл, дошкільних та позашкільних закладів, дитячої школи мистецтв, професійного аграрного ліцею, спеціальної школи-інтернату. І, звичайно ж, за давньою традицією освітянам вручали заслужені нагороди, якими держава вшанувала їх за здобутки і

творчу насагу. Для виконання цієї почесної місії на сцену запросили О. І. Дудку.

За багаторічну сумлінну працю та досягнуті успіхи у справі навчання і виховання підростаючого покоління нагрудним знаком "Відмінник освіти України" нагороджені вихователі ДНЗ "Сонечко" О. М. Вакулінська і Н. В. Котенко. Почесні грамоти Міністерства освіти і науки одержали логопед Т. М. Гарбут і вихователь Л. В. Жукова з ДНЗ "Сонечко" та вчитель колегіуму "Лідер" В. О. Зіма.

За вагомий внесок у розбудову освітянської системи регіональні медалі "За заслуги перед Гуляйпільським краєм" Олександр Іванович вручив вчителям С. І. Білану (Верхньотерсянський НВК), Т. М. Пархоменко (СЗОШ), Н. М. Сур (Комсомольський НВК); Грамоти районної державної адміністрації — директору Л. В. Лопатиній (Приютненський НВК), вчителям С. О. Голощаров (Новозлатопільський НВК), Г. О. Писанко (Малинівський НВК), вихователям Г. О. Пор'яз (ДНЗ "Веселка"), І. П. Чапленко ("Сонечко").

За перемогу в районному конкурсі на кращу організацію літнього відпочинку та оздоровлення дітей Грамоти райвідділу освіти і цінні подарунки від райдержадміністрації одержали: педколективи СЗОШ, колегіуму "Лідер", Червоненського НВК і ЗОШ № 1. Грамотами обласного управління освіти і науки нагороджені: районний відділ освіти, вчителі І. О. Шингур, Т. В. Сірінюк (ЗОШ № 1) та С. В. Степаненко (колегіум "Лідер").

Вручивши нагороди, О. І. Дудка привітав присутніх з професійним святом і подякував за благородний труд, за мудрість, доброту. І повідомив приємну новину, що прийнято розпорядження про запровадження трьох премій, які видаватимуться за кращі результати роботи у 2007-2008 навчальному році.

Для привітання і нагородження вчителів району на сцену запросили Є. Г. Коровку. Він вручив Грамоти районної ради вчителям В. В. Боярчук (Приютненський НВК), Л. П. Бірюк (Успенівський НВК), Н. І. Дяченко (Верхньотерсянський НВК), Л. О. Науменко (ЗОШ № 1), вихователю Н. П. Сушкевич (ДНЗ "Веселка"); Грамоти обласного управління освіти і науки — вчителям Г. О. Гацко (ЗОШ № 1), С. В. Загорулько і Л. А. Підвальній

(Комсомольський НВК), В. В. Коростильову (СЗОШ), О. Г. Розніковій і А. О. Трояну (колегіум "Лідер"), команді району — призеру 62-ї обласної спартакіади школярів сільських районів, директору ДЮКФП Н.О. Даніловіч, керівнику гуртка з баскетболу С. А. Гебелю, вчителю О. В. Яковенку (ЗОШ № 1). Подяку обласного управління освіти і науки одержала бібліотекар Т. М. Чухіна (Мирненський НВК); Грамоти відділу освіти райдержадміністрації — вихователі Л. І. Бодня (Верхньотерсянській НВК), Т. О. Шаповал (ЗОШ № 2), вчителі Т. І. Горпинич і А. П. Дюженко (ЗОШ № 1), В. М. Дерев'янку (Верхньотерсянській НВК), Л. І. Шапошник (Червоненький НВК).

За сумлінне ставлення до виконання покладених обов'язків, за результативну діяльність із впровадження інноваційних технологій, поширення передового досвіду через учителів району грошовою премією нагороджена керівник райметодоб'єднання вчителів російської мови та літератури Т. Г. Кієнко. Привітали із нагородженням обласною педагогічною премією і вчителя І. В. Бодню (колегіум "Лідер"). За якісну підготовку навчальних закладів до нового навчального року грошові премії одержали також педколективи Воздвижівського та Успенівського НВК, ЗОШ № 2 і Приютненського НВК, ДНЗ "Ромашка" та Верхньотерсянського НВК.

Не забули вшанувати і тих людей, чиї імена мають писатися великими літерами в освітянській книзі буття району. Серед них — ветерани педагогічної праці О. Т. Яланський, В. С. Кошельник, О. М. Бірюков.

З вітальним словом до присутніх звернувся П. П. Науменко. Він гречно подякував ветеранам за плідну працю і від імені освітянської родини вручив їм на згадку подарунки. А голова районної ветеранської організації працівників освіти О. М. Бірюков у свою чергу висловив вдячність керівникам району і міста, а також колегам за увагу і турботу про ветеранів.

Зворушливо вітала педагогічних працівників і начальник відділу освіти Л. Є. Кірієнко. Дякувала за невтомний труд тим, хто зараз працює, і тим, хто перебуває на заслуженому відпочинку; тим, хто створює необхідні умови для навчання і виховання

підростаючого покоління, робить все можливе, щоб діти росли здоровими й інтелектуально розвиненими.

Людмила Єгорівна привітала із народженням у цьому році 11 малюків у молодих колег і вручила їм від педагогічної родини і від РДА м'які іграшки.

Щирі вітання адресували і золотим ювілярам. 50 років тому відчинила свої двері юним обдаруванням Гуляйпільська музична школа, яку згодом реорганізували у дитячу школу мистецтв, колектив якої очолює В. В. Коростильов. У той же час почав діяти і Любимівський дитячий садок, завідує яким В. В. Мартиненко.

Для привітання та вручення подарунків слово мав міський голова О. Г. Неміч. Він щиро дякував освітянам за працю і професіоналізм, за вміння розкривати дитячі таланти, за материнське ставлення до найменших мешканців міста. Бажав успіхів, здоров'я, наснаги і повідомив приємне, що підписав розпорядження про преміювання з нагоди професійного свята, всіх педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів міста грошовою премією.

Гарні слова і щира дяка линули зі сцени на адресу тих, хто присвятив своє життя навчанню і вихованню підростаючого покоління. Їм вручали нагороди, премії, дарували квіти, пісні, вірші і гумористичні сценки. І бажали, щоб оптимістичний настрій та почуття гумору завжди супроводжували їх, згладжуючи терни на нелегкій освітянській ниві. Хай же устеляється вона успіхами і удачами.

* * *

28 лютого 2008 року колегія відділу освіти розглядала питання "Стан виконання районної програми розвитку освіти на 2008-2009 роки". У доповіді начальник райво Л. Є. Кірієнко відзначала, що, працюючи над реалізацію основних положень цієї Програми і координуючи діяльність з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, управліннями та відділами райдержадміністрації, громадськістю вдалося досягти таких результатів:

— збільшення охоплення суспільним дошкільним вихованням на 10 відсотків. Дошкільні заклади району відвідує 76 відсотків дітей, що на 11,5% більше, ніж середньообласний показник;

— охоплення дітей 5-річного віку суспільним вихованням виросло на 14% і становить 85% від загальної кількості дітей цього віку. Обласний показник 63%;

— збережена мережа загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладів;

— в 11 школах району введено профільне навчання у старшій школі;

— значно покращилась робота з обдарованого молоддю.

У минулому році народилося 308 дітей, що на 15,8 відсотка більше, ніж у попередньому. Позитивна динаміка народжуваності спонукає до відкриття додаткових груп у дошкільних закладах "Сонечко" та "Веселка", до поновлення роботи дошкільних закладів у селах Воздвижівці та Добропіллі.

За останні два роки відбулося зменшення учнівського контингенту на 577 осіб. По суті, за цей час зникли б за контингентом такі школи, як Успенівська, Любимівська, Новозлатопільська та Полтавська разом узяті. Однак, у нас збережено функціонування всіх шкіл і кількість класів залишилася незмінною — 217. Така ситуація призвела до збільшення фінансового навантаження на власників закладів освіти, особливо у сільській місцевості. Значно збільшилася вартість утримання одного учня. За підсумками минулого року держава на одного учня сільської місцевості виділяла 4486 гривень, а на учня міста — 2487 гривень. Фактичні витрати тільки у ЗОШ № 1 та Успенівському НВК менші від нормативних, а перевищують їх у ЗОШ № 2 (3161 грн.), колегіумі "Лідер" (2817 грн.), СЗОШ (4163 грн.), Приютненському НВК (6834 грн.), Червоненському НВК (7068 грн.) та Темирівському НВК (7835 грн.). Не дивлячись на це, в районі робиться все можливе для збереження і нормального функціонування всіх шкіл.

У нинішньому навчальному році до 14 шкіл і додому підвищиться 365 учнів з 29 населених пунктів та 31 вчитель, що повністю відповідає потребам.

Аналіз забезпечення підручниками учнів свідчить про покращення. Повністю забезпечені ними вихованці 5-7 класів, що навчаються за новою програмою 12-річної школи.

Педагогічні працівники району мають можливість регулярно підвищувати свій фаховий рівень на курсах підвищення кваліфікації, які фінансуються в повному обсязі (за винятком Темирівського НВК), а також вчасно проходити атестацію.

Щодо зовнішнього незалежного оцінювання, Л. Є. Кірієнко повідомила, що на тестування зареєструвалося 383 бажаючих. З них 287 цьогорічні випускники, 98 — минулих років. Тестування з української мови і літератури проходитиме в Гуляйпільській СЗОШ, а математики — у ЗОШ № 2 м. Поліг, а з усіх інших предметів — у різних школах м. Запоріжжя [79].

* * *

Напередодні нового навчального року зазначалося, що у минулому навчальному році освітяни працювали над створенням умов щодо подальшого розвитку всіх ланок неперервної системи освіти району для забезпечення її доступності і якості. У загальноосвітніх навчальних закладах навчалось 3350 учнів, у позашкільних установах гуртків та секцій займався 1225 вихованців, дошкільною освітою охоплено 1034 дитини.

2008 рік ознаменувався переходом на нову систему вступу до вищих навчальних закладів та проведенням зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників системи загальної середньої освіти, яке надало можливість пройти тестування з трьох навчальних предметів: української мови та літератури (обов'язково), одного-двох предметів на вибір та вступати до вузів за сертифікатами державного зразка.

Загалом батьки і випускники високо оцінили це нововведення, яке стимулювало навчання школярів. 287 випускників 11-х класів пройшли зовнішнє незалежне оцінювання. По завершенні вступної кампанії 177 випускників району зараховані на навчання до вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації.

В освітній галузі стартує новий навчальний рік. Готуючись до його початку, у всіх закладах освіти району проведені поточні ремонти будівель, приміщень, тепломереж, каналізаційних систем та водопроводів, з них ремонт внутрішніх водопроводів ЗОШ № 1 та СЗОШ; ремонти зовнішньої тепломережі ЗОШ № 2 та електромережі Центру дитячої та юнацької творчості; відновлена робота внутрішніх туалетів у Добропільській ЗОШ.

Напередодні навчального року комісія здійснила об'їзди загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів. У них якісно підготовлені приміщення класних кімнат, коридорів, рекреацій, їдалень та прилеглі території. Кращими визначено ЗОШ № 1, ЗОШ № 2, Добропільську ЗОШ, Воздвижівській, Залізничнівський, Малинівський та Полтавський навчально-виховні комплекси.

У новому навчальному році буде відновлено діяльність дитячого садка с. Воздвижівки. У приміщенні колегіуму "Лідер" за кошти державного бюджету встановлено третій комп'ютерний клас.

У минулому навчальному році планувалося провести реорганізацію Залізничнівського НВК і здійснювати підвезення учнів до спеціалізованої ЗОШ. Але завдяки спільним зусиллям селищної ради, громадськості, залученню коштів базових підприємств, спонсорів, батьків у школі проведено значний обсяг робіт. Здійснено заміну вікон на сучасні, відремонтовано кабінети, обладнано комп'ютерний клас, створені комфортні умови для вчителів та учнів. У поточному навчальному році школа продовжуватиме функціонування у цьому ж статусі, а районна державна адміністрація та відділ освіти вживають заходів щодо реконструкції системи опалення приміщення школи.

Під час підготовки до нового навчального року освітні заклади отримали фінансову підтримку на рівнях державного, районного та місцевого бюджетів. Загалом на підготовку закладів освіти району до початку нового навчального року використано 334,7 тис. грн. з державного бюджету, 237,1 тис. грн. — з районного та місцевих бюджетів, 89 тис. грн. — субвенції обласного бюджету та 232 тис. грн. залучених та спонсорських коштів. Всього використано 892,8 тис. грн.

Щира подяка за допомогу базовим підприємствам: ПСП "Мир" (директор Чуб О. Г.), ТОВ "Україна" (Тимофієв М. Г.), ЗАТ "Агронива" (Новохатько М. М.), ТОВ "Батьківщина" (Савовський В. М.), ТОВ "Надія" (Биковська Н. Л.), ЗАТ "Аграрний дім" (Романець В. С.), ТОВ "Преображенське" (Коростельов О. Ю.), ТОВ "Агро-Континент" (Щербина В. Б.), ТОВ "Основа-Агро" (Жовніренко О. І.), ТОВ НПО "Плаверс ЛТД" (Трутаєв В. Є.), ТОВ "Мирне" (Семенюта С. П.) та приватним підприємцям району.

На розвиток освітньої галузі району в 2008 році з місцевих бюджетів виділили 22 млн. 808,6 тис. гривень, і з яких на заробітну плату — 18 млн. 339,6 тис. гривень.

* * *

Свято до Дня працівників освіти. 3.10.2008 р.

1 грудня 2008 року Червоненький навчально-виховний комплекс отримав автобус згідно з державною та обласною програми "Шкільний автобус", який використовуватимуть для підвезення у навчальний заклад і додому учнів та вчителів. На урочистій церемонії передачі автобуса були присутні голова Гуляйпільської районної державної адміністрації О. І. Дудка, голова районної ради Є. Г. Коровка, заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко, начальник відділу освіти райдержадміністрації Л. Є. Кірієнко, сільський голова О. Г. Артюх.

— Ми дуже довго чекали на цю знаменну подію, — говорила директор школи І. В. Артюх. — І ось перед нами красень — автобус ще зі свіжим запахом фарби. Дуже хочеться подякувати тим людям, котрі розуміють проблеми школи, які завжди підтримують нас в усьому.

Я дуже вдячна обласній владі, О. І. Дудці, Є. Г. Коровці і всім заступникам Олександра Івановича, вони завжди опікуються нашими проблемами і підтримують нас. І хочу запевнити всіх, що учні Червоненського НВК з честью будуть брати участь у змаганнях, конкурсах, на які їх доставлятиме цей гарний автобус і опануватимуть якісними знаннями.

На святі від імені батьків школярів виступила І. О. Халявка. Вона теж тепло подякувала всім причетним до здійснення програми "Шкільний автобус".

* * *

На початку березня 2009 року у дошкільному навчальному закладі "Веселка" турбота про дітей зібрала за "круглим столом" вихователів та батьків вихованців названого закладу, вчителів ЗОШ № 1 та колегіуму "Лідер", які обговорили проблеми шестирічок, підготовку до школи, спільну взаємодію заради успішного їх навчання.

Розпочалася зустріч переглядом заняття з граматики, яке провела вихователь І категорії Н. П. Сушкевич з дітьми старшої

групи. Батьки та вчителі мали змогу побачити, як готують вихованців до школи у садочку, — це і вміння слухати дорослих, міркувати, робити звуковий аналіз слів, складання речення за схемою, ділити слова на склади, правильно і чітко відповідати, бути витриманими, зосередженими. Це все вимоги програми, за якою працює дошкільний заклад.

Після заняття завідувача ДНЗ "Веселка" Л. І. Рябко наголосила, що їх вихователі працюють з випередженням, бо готують дітей до навчання читанню: знайомлять дітей з літерами, вчать зливати у склади, хоч це і поза програмою. В мережі занять дитячого садка є і підготовка руки дитини до письма. Це — результат багаторічної, налагодженої роботи з учителями, початкової ланки ЗОШ № 1.

Крім занять з грамоти з дітьми проводяться заняття з математики та логіки, розвитку мовлення, образотворчого мистецтва, музики, фізкультури, художньої літератури. Словом, готують гармонійно розвинену особистість.

Далі відбулося знайомство батьків з учителями, що набиратимуть учнів до перших класів ЗОШ № 1 та колегіуму "Лідер".

У ЗОШ № 1 працює висококваліфікований, творчий колектив. Більшість учителів мають вищу кваліфікаційну категорію, працюють за новітніми освітніми програмами.

У колегіумі "Лідер" навчають учнів автосправі, після чого вони отримують права водіїв автотранспортних засобів категорій В і С. Дівчата вчаться швацькій справі, працювати секретарем керівника; діти отримують професію оператора комп'ютерного набору. Колегіум тісно співпрацює з вищими навчальними закладами.

В обох школах обладнані комп'ютерні класи, в яких мають змогу навчатися за новітніми технологіями й учні початкових класів.

Відбувся діалог між учителями та батьками щодо адаптації дітей до школи, до навчального навантаження та організації навчального процесу, відзначення рівня готовності дитини до школи, оформлення та подання документів.

Вчителі порекомендували батькам придбати спеціальні зошити для адаптації руки дитини до письма; націлили на проходження діагностування щодо готовності дитини до школи, яке буде проводитися психологами шкіл, та зауважали, що вихованцям

дитячого садка "Веселка" буде легше призвичаїтися до шкільного навчання, а отже — легше вчитися, бо завдяки старанням вихователя діти мають певний багаж знань, умінь та навичок, що необхідні малюкові у школі.

* * *

У першій половині березня 2009 року колегія райво розглядала одним із питань "Про стан виконання районної програми "Профільна старша школа". З доповіддю виступила головний спеціаліст відділу освіти Л. В. Миколаєнко, яка супроводжувала свій виступ мультимедійною презентацією.

У 2010 році заплановано здійснити організований перехід старшої школи загальноосвітніх закладів на профільне навчання. З цією метою розроблено районну Програму "Профільна старша школа на 2007-2010 роки", прийняту рішенням районної ради від 28.08.2007 р. за № 4. Реалізація заходів на виконання її завдань вже триває третій рік.

Колегія відзначила основні завдання профільного навчання щодо створення умов для врахування й розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб учнів старшої школи у процесі їхньої загальноосвітньої підготовки, виховання любові до праці, забезпечення умов для життєвого і професійного самовизначення, формування готовності до свідомого вибору оволодіння майбутньою професією, формування соціальної, комунікативної, інформаційної, технологічної компетенцій учнів на допрофесійному рівні, спрямування молоді щодо майбутньої діяльності, забезпечення наступно-перспективних зв'язків між загальною середньою і професійною освітою відповідно до обраного профілю.

Про стан управління процесом атестації педагогічних працівників у Комсомольському НВК та дошкільному навчальному закладі "Веселка" доповідала завідувача райметодкабінетом Н. Г. Коростильова.

Про виконання Комплексу заходів профілактики правопорушень на 2007-2009 роки закладами освіти інформувала методист районного методкабінету Г. А. Минка.

Необхідною і невід'ємною частиною шкільної сім'ї сьогодні є практичний психолог — друг і порадник, якому довіряють у найскладніших життєвих ситуаціях батьки, вчителі.

Лише невелика кількість навчальних закладів району можуть пишатися наявністю в ньому фахівця-психолога. У щоденній копійчій праці дбають про створення комфортних психологічних умов навчання та виховання в закладі практичні психологи А. П. Долженко (ЗОШ № 1), І. Є. Нарижна (ЗОШ № 2), С. В. Сірінюк (СЗОШ), Н. Ю. Сахно (колегіум "Лідер"), Т. В. Гоцуля (Воздвижівській НВК), Д. Г. Гавриленко (Комсомольський НВК), К. В. Пузиревич (Успенівський НВК), Я. С. Вербицька (ЦДЮТ).

Незважаючи на те, що психологічна служба системи освіти ще досить молода, серед психологів та учнів району вже є певні здобутки і надбання. Практичні психологи І. Є. Нарижна, А. П. Долженко, С. В. Сірінюк та К. В. Пузиревич є переможцями районного конкурсу "За здоровий спосіб життя дітей, батьків, вчителів".

Психологічні кабінети ЗОШ № 1, СЗОШ та Успенівського НВК — переможці конкурсу — огляду "Кращий психологічний кабінет навчальних закладів району". Учні ЗОШ № 1, колегіуму "Лідер" та Успенівського НВК були переможцями районного та обласного етапів конкурсу — захисту учнівських науково-дослідницьких робіт Малої академії наук в секції "Психологія". Практичного психолога Н. Ю. Сахно визнано лауреатом конкурсу "Громадське визнання" в галузі психології у номінації "Методична робота і психологічна практика".

Право населення на здобуття обов'язкової повної загальної середньої освіти забезпечують 20 загальноосвітніх навчальних закладів, у тому числі 1 колегіум на 1 спеціалізована школа, 3 загальноосвітні школи та 14 навчально-виховних комплексів, у яких навчається 3060 учнів, та мережа дошкільних навчальних закладів, 5 із яких — у м. Гуляйполі та 15 — у складі навчально-виховних комплексів, у яких виховується 750 дітей віком від одного до шести років. Інфраструктура цих закладів варіативно диференційована для дітей із різними потребами й можливостями

шкільного навчання. У цілому загальноосвітня мережа регіону і за кількістю шкіл, і за змістом та формами навчання достатня для забезпечення державних стандартів освіти.

Охоплення дошкільним вихованням на селі становить 48%, у місті — 56%. Завантаженість приміщень дошкільних закладів з розрахунку на 100 — складає 115 у місті, 40 — у сільській місцевості.

У 2008 році народилося 327 дітей, що на 9,4% більше, ніж у 2007 році — 308. Позитивна динаміка народжуваності дітей спонукатиме до відкриття додаткових груп у дошкільних закладах "Сонечко" та "Веселка".

Позитивним у цьому році є створення міжрайонних пунктів тестування. Так, наші учасники ЗНО математику та історію України будуть складати в пункті тестування на базі Пологівської ЗОШ № 2, хімію — в Оріхівській гімназії "Сузір'я", і лише фізику та іноземні мови (а це лише 22 учні) — у м. Запоріжжі.

Важливе завдання відділ освіти вбачає в забезпеченні відповідних санітарно-гігієнічних умов у навчально-виховних закладах. Загалом на підготовку закладів освіти району до початку 2008-2009 навчального року використано 334,7 тис. грн. із державного бюджету, 237,1 тис. грн. коштів районного та місцевих бюджетів, 89 тис. грн. субвенцій обласного бюджету та 232 тис. грн. залучених та спонсорських коштів. Усього використано 892,8 тис. грн.

Проведена реконструкція котелень дошкільних навчальних закладів "Ластівка" та "Ромашка" з переводом на опалення газом. На ці потреби з державного бюджету виділено 209 тис. грн., із місцевого бюджету — 11 тис. грн.

Навчальними комп'ютерними комплексами облаштовані всі школи.

Для забезпечення якісної освіти в районі сформовано педагогічний колектив, що налічує 420 працівників, з них мають вищу освіту 93%; вищу кваліфікаційну категорію — 20% педагогів, першу — 33%.

Зміст поняття якості освіти не можна не пов'язувати з турботою про здоров'я дитини, важливим компонентом якої є

організація харчування школярів. Гарячим харчуванням охоплено 2635 учнів (86% від загальної кількості), з них пільгові категорії — 80 учнів, буфетною продукцією — 2704 (88%). Середня ціна обіду становить 3,50 грн. Це досягнуто в основному за рахунок бюджетних коштів та залучення інших джерел фінансування (спонсорських, батьківських, підприємств тощо).

Відповідно до обласних програм "Здоров'я нації на 2002-2011 роки", "Шкільний автобус" створені регіональні програми, у яких чільне місце посідає питання збереження життя і здоров'я учасників навчально-виховного процесу. Цій же меті підпорядковуються заходи, спрямовані на покращення охорони життєдіяльності.

Виконання таких заходів дало можливість знизити захворюваність учнів навчально-виховних закладів. Зокрема, протягом осінньо-зимового періоду 2008-2009 навчального року на карантин через захворювання на грип та гострі респіраторно-вірусні інфекції не зупиняв роботу жоден навчально-виховний заклад.

Проблем перед освітянською галуззю району стоїть багато, та спільними зусиллями освіта району буде набувати нових барв. Педагоги району, відділ освіти, органи місцевого самоврядування та виконавчої влади спрямовують свої зусилля на ефективну, конструктивну працю заради нашого майбутнього — молоді.

* * *

У травні 2009 року в Гуляйпільській спеціальній школі-інтернаті перебувало 202 дітей, 132 з яких — сироти.

— Практично всіх дітей-сиріт, — розповідав директор школи С. А. Столяренко, — ми стовідсотково направляємо на навчання до професійно-технічних училищ як у нашому місті, так і в Запоріжжя, Чубарівку та Осипенку. Ще зі школи дітей налаштуємо на спеціальності муляр-штукатур, швачка, взуттєвик, слюсар, столяр. Навіть ведеться викладання такого предмета, як бджоларство.

* * *

Сьогодні ми живемо в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій, і неможливо уявити собі підготовку підрастаючого покоління без оволодіння навичками до користування ними, без формування інформаційної культури школярів. Ці знання та навички можна отримати в гуртках інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) "Інтершкола", які діють у багатьох загальноосвітніх школах держави.

— Навчалися в гуртках "Інтершкола", — 14 липня 2009 року розповідала методист райметодкабінету, координатор "Інтершколи" І. Бодня, — і учні нашого району — 96 гуртківців із ЗОШ № 1, № 2, СЗОШ, колегіуму "Лідер", Верхньотерсянського, Приютненського, Любимівського, Успенівського, Червоненського НВК.

Всеукраїнський проект "Інтершкола" націлений не лише на підвищення рівня інформаційної культури школярів, а й на розвиток їх духовних потреб та творчих здібностей. У цьому році вже вдруге було організовано Всеукраїнський конкурс-захист творчих робіт учнів ІКТ "Інтершкола" — "Моя перша книжка — 2009". Його мета — сприяти формуванню в учнівської молоді сучасного світогляду, навичок самоосвіти і самостійного наукового пізнання, розвитку творчих здібностей та досвіду самореалізації особистості.

Навесні проходили шкільні, міські, районні та обласні етапи конкурсу за двома категоріями — "Моя перша книжка" та "Моя перша електронна презентація". Переможцями районного етапу конкурсу стали учні колегіуму "Лідер" М. Романов, Є. Кірша, Н. Коломієць; із Успенівського НВК — В. Квітко, із ЗОШ № 1 — В. Кириченко та А. Бодня. Микола Романов представляв наш район на обласному конкурсі "Моя перша книжка" і посів II місце, нагороджений дипломом II ступеня й цінним подарунком. Він же у складі обласної команди захищався на Всеукраїнському конкурсі творчих робіт у м. Коблево Миколаївської області. За підсумками роботи журі його нагородило дипломом за оригінальність дизайнерських рішень та цінним подарунком.

* * *

У результаті оптимізації мережі професійно-технічних навчальних закладів у структурі Гуляйпільського професійного аграрного ліцею відбулися зміни. З вересня 2009 року ліцей функціонує як відділення державного навчального закладу "Чубарівській аграрній ліцей". Ці зміни, стверджували в ліцеї, не вплинуть на контингент учнів, їх права та гарантії і продовжували набір за такими професіями: кухар, кондитер, тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, водій категорій "В", "С", слюсар-ремонтник, столяр будівельний, тесляр, продавець продовольчих та непродовольчих товарів, муляр. Учням виплачується стипендія, грошова допомога, премії.

* * *

За традицією напередодні нового 2009-2010 навчального року у великому залі КСК "Сучасник" зібралися освітяни району на свою конференцію. Про підсумки діяльності закладів освіти району у 2008-2009 та завдання щодо розвитку і доступності якісної освіти для населення у новому 2009-2010 навчальному році говорила начальник відділу освіти райдержадміністрації Л. Є. Кірієнко.

Як повідомила Людмила Єгорівна, у районі сьогодні 1688 дітей дошкільного віку (до 6 років), 53% із них здобувають дошкільну освіту. Обласний показник — 65%. Отже, працювати є над чим.

У дошкільних закладах функціонує 40 груп (36 — загального типу, 4 — компенсуючі, де виховується 143 дитини з вадами мовлення і 13 — з вадами опорно-рухового апарату). 35 дошкільнят у групах короткотривалого перебування Комсомольського, Мирненського й Червоненського НВК.

Щодо загальної середньої освіти в районі, то мережа шкіл залишається сталою, але її розвиток відбувається за складної демографічної ситуації, коли учнівський контингент зменшується. Тому необхідно бути готовим до оптимізації шкільної мережі.

У минулому зовнішньому незалежному оцінюванні (ЗНО) взяв участь 191 випускник. Найнижча якість знань виявилася з математики. Тому треба спрямувати зусилля на покращення викладання її у школах.

Торкнулася Людмила Єгорівна і питання удосконалення освітнього процесу на основі його інформатизації. До мережі Інтернет підключено 16 закладів освіти району. Всі вони мають електронні адреси та веб-сторінку, а два заклади розробили власні веб-сайти. Але потребують реформування, оновлення та комп'ютеризації шкільні бібліотеки.

Необхідно посилити роботу психологічних служб і психологів, проведення мобільного психологічного супроводу.

На фінансування закладів освіти коштів не вистачає. Тому школи залучають позабюджетні кошти, батьківські та спонсорські внески.

На конференції говорили й про приведення у відповідність до вимог і норм спортивних майданчиків, звертали увагу на потребу ремонту дахів колегіуму "Лідер" та Комсомольського НВК, спортзалів Темирівського і Комсомольського НВК.

За минулий навчальний рік відновлено роботу Воздвижівського дошкільного закладу та додатково відкрито дошкільну групу в Залізничному. І якщо в селі немає проблем із влаштуванням дітей до дитсадків, то в місті черга складала 210 чоловік. Тому вирішення цієї проблеми єдине: відкрити з 1 січня 2010 року групи у ДНЗ "Веселка" та "Сонечко". Але це не вирішить проблему, тому треба будувати новий дитсадок, а коштів немає. Райдержадміністрація подала інвестиційний проект на будівництво сучасного дошкільного закладу до управління зовнішньоекономічної діяльності облдержадміністрації для участі у проекті "Канада-Україна".

* * *

До свого професійного свята у 2009 році працівники освіти підійшли у такому складі: всього дітей навчало доброму, розумному, вічному 415 педагогів, з них мали вищу кваліфікаційну

категорію — 83, першу категорію — 133,33 вчителям присвоєно звання "Старший вчитель", "Вчитель-методист" — 26.

Напередодні професійного свята вони зібралися за традицією у великому залі КСК "Сучасник" м. Гуляйполя. Перед урочистим зібранням у фойє вони демонстрували на виставці "Світ захоплень вчителя" свої творчі роботи. Були там і художньо оформлені короваї, тістечка, дивовижні малюнки, вишиванки, аплікації, різноманітні вироби декоративно-прикладного та ужиткового мистецтва. Кожен витвір вирізнявся майстерністю, оригінальністю виконання.

А зі сцени лунали слова, які вшановували педагогів за їх самовідданий труд. За досягнення високих результатів у роботі, зразкове виконання службових обов'язків та з нагоди Дня працівників освіти регіональні медалі "За заслуги перед Гуляйпільським краєм" отримали вчителі Л. П. Бірюк (Успенівський НВК), А. І. Васильєв (Комсомольський НВК), А. М. Горпинич (колегіум "Лідер"), А. О. Ковальова (спеціальна загальноосвітня школа-інтернат) та директор ЗОШ № 1 Л. Є. Каткова.

Вітали з нагородою і лауреата обласної педагогічної премії вчителя Комсомольського НВК Н. М. Сур.

Районні педагогічні премії за особливі успіхи у навчанні і вихованні підростаючого покоління отримали вчителі: Г. О. Писанко з Малинівського НВК — першу премію у сумі 3000 гривень, С. Є. Таран із ЗОШ № 1 — другу (2000 грн.) і С. І. Заїченко з Мирненського НВК — третю премію (1000 грн.)

Почесні Грамоти управління освіти і науки Запорізької облдержадміністрації вручили за багаторічну сумлінну працю, високий професіоналізм методисту райметодкабінету Л. П. Кушніренко, вчителям Л. В. Боговик, В. А. Коротнюк, Н. Г. Крутинь, І. О. Шингур, А. І. Маслієнко, В. В. Коростильову, Г. П. Недовій, О. П. Петрову, Л. Г. Сосновській, Л. О. Марциновській, Г. О. Шапошник, музичному керівнику С. В. Глухаревій, вихователям Л. Г. Лозовій та І. О. Штепі, тренеру-викладачу ДЮКФП Л. Г. Рябко.

* * *

Осінні місяці — особливі. Що не місяць, то велике свято. Вересень — початок навчального року, жовтень — День працівників освіти, листопад — День дошкілля!

На 3 листопада 2009-го року в районі було охоплено суспільним дошкільним вихованням 756 дітей. Дошкільні навчальні заклади відвідувало 476 малят, при навчально-виховних комплексах — 260. У районі організовано альтернативне виховання: 5 дітей відвідували гурток "Майбутній першокласник" на базі Добропільської ЗОШ та 15 дітлахів п'ятирічного віку займалися в гуртку "Пізнайко" у Центрі дитячої та юнацької творчості. У Комсомольському, Мирненському, Червоненському та Приютненському НВК функціонували групи короткотермінового перебування, в яких виховувалось 32 дитини.

Невід'ємною ланкою роботи дошкільних навчальних закладів є підвищення науково-методичного та фахового рівня медпрацівників. Кваліфікаційну категорію "Спеціаліст вищої категорії" мали 14 педагогів, спеціаліст 1 категорії — 7, спеціаліст 2 категорії — 5, спеціаліст — 65 чоловік.

У кожному садку є своя родзинка, свої досягнення. Про "Веселку" говорять, що це - диво-дім радості і дитинства.

Дитсадок "Ромашка" надає великого значення екологічному вихованню, вчить малят любити і оберігати природу.

Дитячий заклад "Сонечко" зайняв 1 місце в обласному конкурсі "Наша історія" та з правового виховання. У приміщенні його функціонують музей народно-прикладного мистецтва, кімнати розвивальних ігор та безпеки життєдіяльності, студія художнього мистецтва.

У садочку "Ластівка" педагоги завжди перебувають у творчому пошуку, вони проводять заняття-милування, заняття-мислення серед природи, дні добрих справ, дні природи, засідання клубів.

Над проблемою забезпечення повноцінного фізичного розвитку дітей працює колектив дитсадка "Джерельце". Тут діє компенсуюча група для дітей з порушенням опорно-рухового апарату. Колектив цього садочка теж брав участь в обласному

конкурсі на кращий ігровий посібник, де виборов 2 місце і отримав цінний подарунок.

У сільських дитячих садках для малят створені гарні умови для розвитку та навчання [80].

* * *

У березні 2010 року в колегіумі "Лідер" відбувся районний фестиваль методичних ідей, де їх презентували вчителі Червононенського НВК Н. П. Куш та Л. О. Кошкалда, ЗОШ № 1 — Д. І. Клименко і Т. П. Кукурудзяк, Приютненського НВК — О. І. Матійчук, СЗОШ — О. В. Білай і Л. М. Шамрай, колегіуму "Лідер" — С. М. Білай та І. О. Волошина, Малинівського НВК — Г. О. Писанко.

Успішно втілили свої педагогічні ідеї і вчителі, які є активними учасниками і переможцями різних конкурсів, фестивалів. Їм і надали слово. Це — вчитель російської мови та літератури СЗОШ А. К. Шевченко, вчитель математики колегіуму "Лідер" О. О. Продан, вчитель української мови та літератури Долинського НВК Л. П. Галушко, вчитель біології Мирненського НВК С. Ю. Головач, вчитель німецької мови і директор Приютненського НВК Л. В. Лопатіна, учасниці районного етапу Всеукраїнського конкурсу "Учитель року-2009", вчителі географії Приютненського та Червононенського НВК О. В. Шинкаренко та Л. І. Шапошнік.

Їм — талановитим, успішним, добрим і людяним, безмежно відданим справі навчання і виховання дітей — вчителям Гуляйпільського краю говорив щирі слова вітань і найкращих побажань заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко.

— Перш за все, прийміть вітання з цим святом педагогічної думки — фестивалем методичних ідей від голови районної державної адміністрації Олександра Івановича Дудки, — звернувся до педагогів Павло Павлович. — Приємно, що ви так натхненно і майстерно презентуєте свої предмети і школи, адже це імідж ваших навчальних закладів і колективів в цілому. Тому відповідальність ваша дійсно грандіозна. І доки ви будете на рівні серця і думки не-

сти свій життєвий девіз "Я вчуся разом зі своїми учнями", доти й будемо мати щедрі врожаї на освітянській ниві району.

— Це добре, що районний відділ освіти організовує подібні заходи, — продовжив заступник голови райдержадміністрації, — що спонукає вас до участі в них, творчості, інноваційних підходів до справи. І коли ми підбиваємо підсумки роботи в освітянській галузі за рік, нам завжди є про що говорити, є кого і що відзначати. Ми маємо гарні результати і здобутки в роботі з обдарованою молоддю. Тож доземний уклін вам, шановні вчителі, за вашу консолідованість, готовність сприймати нові вимоги в освітянському процесі держави і щодня йти до свого храму науки...

П. П. Науменко побажав освітянам району, аби гарно пройшла атестація і щоб успішно закінчився навчальний рік.

— Та маючи професійних і відповідальних педагогів, ми впевнені, що вдало закінчимо цей рік і впораємося з поставленими перед нами завданнями, — підсумував Павло Павлович.

Подякувала колегам за щоденну відмінну роботу і начальник районного відділу освіти Л. Є. Кірієнко.

— У народі кажуть: "Якщо хочеш залишити про себе пам'ять на рік, — саджай жито, якщо на десятиліття — вирощуй дерево, а якщо на віки — навчай дітей", — мовила Людмила Єгорівна. Вона подякувала освітянам за їх невтомну працю, творчість і наполегливість на шляху до поставленої мети, за любов до дітей і професії, яку вони обрали на все життя. Окремо Л. Є. Кірієнко подякувала Н. Г. Коростильовій, яка є автором цього фестивалю. Райдержадміністрація і, зокрема, відділ освіти завжди підтримували і підтримують вчителів. І ця добра традиція буде продовжуватися. Від райкому профспілки працівників освіти вчителям вручили квіти — на добру згадку і як знак вдячності.

... А на дошці яскраво посміхалися соняхи — ніби вчительській душі: гарячі, яскраві і сповнені сонячної любові, та синій бузок — як очі освітян: бездонні, чисті, в яких вміщаються тисячі поглядів і надій їхніх учнів.

У 2010 році пришкільні табори у загальноосвітніх навчально-виховних закладах району працювали з 4 до 25 червня, в яких оздоровилося 1060 дітей, у пришкільному та позашкільних майданчиках — 325 школярів [81].

Вже стало доброю традицією на Гуляйпільщині у день закінчення навчального року, коли відзначається свято останнього дзвоника, проводити ще одне, не менш радісне й урочисто-хвилююче свято, — "Парад зірок". І ось уже 15-й рік поспіль на цьому дійстві, вшановують талановитих, обдарованих, творчих і сильних юнаків і дівчат. Це є своєрідний підсумок спільної праці учнів, вчителів, батьків і керівників району.

Почесну місію вручення нагород в номінації "Гордість Гуляйпільського краю" кращій молоді району в галузі науки та мистецтва виконав П. П. Науменко. З його рук одержали грошові премії Михайло Широких (Верхньотерсянський НВК), Владислав Сірінюк, Катерина Зверева (ЗОШ № 1), Ірина Попович, Юлія Баштаннік, Анна Плотка (ЗОШ № 2), Анна Горпинич (Успенівський НВК), Ярослав Вербицький, Тетяна Козлова, Катерина Григоренко, Андрій Шамрай (СЗОШ), Володимир Тесля (Любимівський НВК), Юлія Горпинич, Владислав Каретник (колегіум "Лідер"), Альоша Матійчук (Приютненський НВК), дуєт у складі Валерії Крупи та Тетяни Гребенюк, соліст Людмила Добрознай, оркестр народних інструментів дитячої школи мистецтв, Олександр Цис (професійно-аграрний ліцей). Нагороду — подяку за створення належних умов для реалізації творчих здібностей обдарованої учнівської молоді одержала також директор ЗОШ № 1 Л. Є. Каткова.

Для привітання і віншування переможців обласних конкурсів в номінації "Інтелект року" слово мав П. А. Горпинич. Він вручив нагороди Марині Левченко (Верхньотерсянський НВК), Аліні Гринь, Сергію Лисенку, Олені Мордик (колегіум "Лідер"), Карині Камай, Ксенії Науменко, Анастасії Опілат, Віталіні Кириченко, Юлії Добряк, Ганні Назаренко (ЗОШ № 1), Юлії Яковенко (СЗОШ), Ярославу Халявці (Червоненький НВК) та Євгенії Шарлай і Катерині Свіреповій з Комсомольського НВК.

У номінації "Творча обдарованість" переможцям обласних конкурсів нагороди вручив О.О.Попович, їх одержали Анастасія Хітарова, Юлія Шейко, Наталія Панасенко (ЗОШ №1), Юлія Ракович, Сергій Саган, Юлія Семенюта, Інна Міщенко, Дар'я Тенькаєва, Анастасія Москівець, Наталія Шаровська (вихованці

РЦДЮТ), Аліна Ібієва (Темирівський НВК), Михайло Романов, Сергій Гунченко, Ольга Котова, Владислав Бабаченко (колегіум "Лідер"), Наталія Соловійова, Віталій Дармороз (СЗОШ), Яна Братчикова (Приютненський НВК), Валерій Стасик (Воздвижівський НВК), Владислав Бондаренко (Успенівський НВК), Олександр Безбородько (Залізничнівський НВК), Анна Пішкова (ЗОШ №2), Ярослав Гуцін (Мирненський НВК).

Немає благороднішого завдання, ніж зробити підрастаюче покоління щасливим і здоровим. І спорт є одним із кращих способів досягнення цієї мети. Спортивні змагання принесли багатьом нашим учням перемоги. Кращим з них в номінації "Олімпійська надія" нагороди вручив заступник міського голови С. О. Ярмач. Серед переможців обласних змагань їх отримали команди юнаків та дівчат ДЮСШ, Роман Онищенко (колегіум "Лідер"), команда дружин юних рятувальників (СЗОШ) та збірна команда району.

Слова щирої вдячності та глибокої поваги висловила Л.Є.Кірієнко педагогам, без чиєї невтомної праці, надійної підтримки неможливими були б досягнення переможців. Вона подякувала колегам за невтомний творчий пошук, за високі результати і вручила нагороди в номінації "Серце віддаю дітям" вчителю інформатики колегіуму "Лідер" І. В. Бодні, директору Мирненського НВК О. М. Головачу, заступнику директора з виховної роботи ЗОШ № 2 С. А. Дончик.

Через сім'ю відбувається входження дитини у суспільство. У родині діти отримують естафету досвіду поколінь, яку вони мають нести далі, щоб передати своїм дітям у майбутньому. У номінації "Крила батьківських надій" нагороди вручила Л. В. Третякова. Подяки отримали подружжя О. Ф. та В. В. Зверевих, І. А. та О. О. Опілатів, Т. М. та В. О. Вербицьких, І.М. і Р. М. Передеріїв, О. М. й В. М. Кондратьєвих, В. П. та С. Г. Горпиничів, Л. А. і М. В. Онищенко, О. В. та В. М. Каретників, Л. М. Баштаннік, Т. О. Гринь і Т. В. Плишенко.

Від батьків зі словами вдячності і привітання виступила О. В. Каретник.

"Зіркам" дарували пісні і створювали гарний настрій присутнім на святі самодіяльні артисти Аня Павліченко, Андрій

Шамрай, Сергій Самовол, Вячеслав Шапошник, хоровий колектив Полтавського НВК, хореографічний колектив дитячої школи мистецтв, вокальний колектив колегіуму "Лідер", вихованці та працівники Центру дитячої та юнацької творчості.

Іменинники свята — переможці обласних і всеукраїнських олімпіад, конкурсів і різних змагань, яких цьогогорік майже 200 чоловік, і всі учасники "Параду зірок" — аматори сцени ще раз засвідчили, що діти на Гуляйпільщині дійсно обдаровані й талановиті, і своєю працею гідно примножуватимуть славу рідного краю.

В кінці червня на території села Дорожнянки відділ освіти спільно з КЗ "Запорізький обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді" та за підтримки райдержадміністрації провів чотириденний обласний польовий семінар педагогічних працівників. Метою заходу був збір даних для підготовки наукового обґрунтування створення природно-заповідного об'єкту на території Дорожнянської сільської ради та вивчення особливостей роботи з дітьми щодо моніторингу і створення об'єктів природно-заповідного фонду.

У рамках семінару учасники мали змогу взяти участь у польових дослідженнях під час ботанічних, геоботанічних, зоологічних, ґрунтознавчих практичних занять на околиці села й у балковому комплексі, що межує з Пологівським районом і є перспективною територією для створення природно-заповідних об'єктів.

У результаті проведених комплексних досліджень зібрано дані, необхідні для підготовки наукових обґрунтувань для створення об'єктів природно-заповідного фонду, вивчено флору і фауну території.

Районний відділ освіти щиро вдячний за допомогу в організації семінару районній державній адміністрації та відділу земельних ресурсів — за наданий якісний картографічний матеріал.

* * *

Головним завданням забезпечення повноцінного літнього відпочинку учнів є оздоровлення дітей, створення гарного

настрою, привчання до самообслуговування, залучення до трудових справ.

Протягом червня 2010 року використано бази 18 загальноосвітніх навчальних закладів для роботи пришкольних оздоровчих таборів, Темирівський НВК — для роботи пришкольного майданчика та ДЮСШ — позашкільного закладу, в яких оздоровилось 1185 дітей.

Закладам освіти надано методичну й організаційну допомогу в проведенні культурно-масових і спортивних заходів, гурткової роботи, оздоровленні і відпочинку дітей та підлітків, видано методичні рекомендації начальникам, вихователям пришкольних оздоровчих таборів, майданчиків щодо організації літнього відпочинку. Звернено особливу увагу на оздоровлення дітей пільгових категорій. Відпочинком охоплено також 4 дітей-сиріт, 10 дітей, позбавлених батьківського піклування, 9 дітей-інвалідів, 187 — з багатодітних і 55 з малозабезпечених сімей, 27 дітей з девіантною поведінкою, 155 — талановитих та обдарованих.

Під час відвідувань денних таборів виявилось, що найкраще організували оздоровлення у таких навчальних закладах, як ЗОШ № 2, СЗОШ, Залізничненський, Воздвижівський, Успенівський, Любимівський, Червоненський НВК.

У роботі з учнівською молоддю вихователі врахували визначні пам'ятні дати, що припадають на літній період, традиції табору, місцеві умови та можливості, вікові та індивідуальні особливості учнів та підлітків; провели дні Чомучок та Пізнаюк, здоров'я та спорту, сім'ї, творчості, фантазії, природи, зоологічного дня, довкілля, екології, дружби, пам'яті, хліба, сміху, казки, мистецтв, туриста. Педагоги використовували такі форми роботи, як бесіди "Чи вмю я відпочивати", "Здоровим будь!", "Безпека на дорозі", вікторини "У світі казок", ігри-конкурси "Найрозумніший книголюб", "Улюблена гра моєї родини", тренінги, ігри-ситуації, математичний турнір, конкурси-виставки виробів з природного матеріалу "Світ навколо тебе", конкурс малюнка на асфальті "Зростаємо в любові та радості", святкові ранки "Із книгою жити — з добром дружити", екскурсії на природу, спортивні ігри та розваги, конкурси дитячих мрій "Якби я був чарівником", створення чарівного дерева Мрій, захист проектів "Тварини — наші друзі",

"7 зернин Гуляйпільщини", "Символи України", екологічне свято "Нехай Земля квітує всюди. Природу збережімо, люди!", свято Хліба, музичні години "Пісня літа лине до небес", ток-шоу "Моя думка", хвилинки-цікавинки "Подорож до країни дорожніх знаків", конкурс костюмів "Міс Русалонька", проведено зустрічі з медичними працівниками "Профілактика отруень", психологічну гру "У промінчиках сонця", до 22 червня — лінійки Пам'яті та слави "Навіки в Пам'яті народній".

Керівники таборів організували концертні програми, вистави, театралізовані заходи в оздоровчих таборах з денним перебуванням, закладах культури та бібліотеках.

Екскурсіями охоплено 1739 дітей, походами — 922. Учні СЗОШ відвідали о.Хортицю, районний краєзнавчий музей, Новомиколаївський зоологічний заповідник "Таврія", хлібопекарню, лісомеліорацію, річку Гайчур, Запорізьку дитячу залізницю, ЗОШ № 2 — заповідник Гайчур, ЗОШ №1 — районну бібліотеку, міський стадіон, школу мистецтв, здійснили екскурсію до річки Гайчур. На території оздоровчих закладів обладнано майданчики для відпочинку, занять спортом, ігор. Для оздоровлення дітей також використовувалися парки культури і відпочинку, зелені масиви. Дошкільні дитячі оздоровчі заклади, в яких оздоровлювалося 750 дітей, працювали у санаторному режимі.

Діти мали змогу отримувати дворазове харчування, яке включало в себе м'ясні, рибні та молочні страви, свіжі овочі та фрукти. Під час оздоровчої кампанії в сільській місцевості використано 35560 грн. (з місцевого бюджету — 17830, залучено — 17730 грн.). Для оздоровлення дітей у міських пришкольніх таборах денного перебування використано 24540 грн. (з районного бюджету — 9 тис. грн., спонсорських коштів — 15540 грн.).

50 дітей пільгових категорій відділом у справах сім'ї, молоді та спорту райдержадміністрації направлено до оздоровчого табору "Гвоздика" (с. Степок Якимівського району) та двоє обдарованих дітей — у МДЦ "Артек". У серпні планувалось оздоровити 20 обдарованих дітей в оздоровчому таборі на березі Азовського моря.

У літній оздоровчий період у липні-серпні працювали пошкільні майданчики на базі ДЮСШ та ЦДЮТ.

Переможець конкурсу "Вчитель року" Н. С. Дармороз (справа), Л. Є. Кірієнко, А. І. Клименко

* * *

Останніми днями серпня освітяни збираються на традиційне засідання, аби підбити підсумки минулого і визначитися з пріоритетами нового навчального року. Не став винятком і цей рік. У розширеному засіданні колегії відділу освіти райдержадміністрації взяли участь голова районної державної адміністрації Олександр Дудка, міський голова Олексій Неміч та члени колегії. Відкрила та провела засідання начальник відділу освіти райдержадміністрації Людмила Кірієнко.

Перш, ніж розпочати обговорення питань, винесених на засідання, Людмила Єгорівна запросила Олександра Дудку виконати почесну і приємну місію — нагородити кращих освітян району, які протягом минулого навчального року досягли високих успіхів у справі виховання підростаючого покоління та сумлінно ставилися до виконання своїх службових обов'язків. Так, нагрудний знак "Відмінник освіти України" з рук очільника району отримала Тетяна Кієнко, Почесну грамоту Міністерства освіти і науки України — Віта Мордик, грамоти управління освіти і науки облдержадміністрації — Світлана Білан, Сергій Білан, Людмила Дюженко, Любов Каретник, Артем Скрипай і Валентина Жук. За довголітню плідну працю, вагомий внесок у розвиток освітньої галузі району Олександр Іванович нагородив грамотою райдержадміністрації Людмилу Галкіну і Тетяну Хомут.

Основне питання, яке виносилося на розгляд та обговорення колегії, — про підсумки діяльності системи освіти району у 2009-2010-му та завдання щодо розвитку доступності якісної освіти для населення регіону в новому навчальному році. Так, на основних позиціях роботи гуляйпільських освітян на наступний навчальний рік, на завданнях, які ставить перед ними держава й область, зупинилася у виступі Людмила Кірієнко.

Про системність роботи навчальних закладів у процесі охоплення дітей п'ятирічного віку щодо здобуття обов'язкової дошкільної освіти говорила завідувача ДНЗ "Сонечко" Тетяна Третяк. Учитель початкових класів СЗОШ Олена Білай презентувала тему "Творчий вчитель — запорука якісної освіти початкової

школи". Заступник директора з виховної роботи Мирненського НВК Світлана Головач розповіла про організацію виховної роботи на сучасному етапі в умовах сільської школи, а директор СЗОШ Віктор Науменко зупинився на проблемах якості освітніх послуг і оцінки роботи педагогів. З інформаціями також виступили керівники районних методоб'єднань учителів: фізичної культури — Олександр Яковенко, математики — Олена Продан, української мови та літератури — Оксана Макєєва, російської мови та зарубіжної літератури — Тетяна Кієнко.

Далі до слова запросили голову райдержадміністрації Олександра Дудку.

— Зупинюся сьогодні на двох головних, пріоритетних напрямках, в яких ми працюємо і які прагнемо зберегти. По-перше, це збереження мережі дошкільних, загальноосвітніх і позашкільних закладів. А, по-друге, — це створення для навчання і виховання нашого підростаючого покоління необхідних гігієнічно-санітарних умов, — говорив Олександр Іванович. — Разом зі своїм заступником Павлом Науменком я побував на території всіх навчальних закладів району. У ході цього об'їзду ми почули від вас, шановні освітяни, багато як проблемних питань, так і пропозицій.

— Не є секретом для вас те, що на сьогодні повністю вичерпали свій ресурс усі будівлі, всі комунікації, — продовжував очільник району. — А найактуальнішим питанням на цей час є підготовка до осінньо-зимового періоду. Проблемним для нас є вишукування джерел фінансування навчальних закладів. Та сьогодні адресу слова особливої уваги і подяки тим людям, які є справжніми патріотами свого краю, — керівникам базових підприємств і господарств, головам сілрад.

У приклад Олександр Іванович поставив директора ПСП "Мир" Олександра Чуба, який профінансував ремонт Темирівського НВК на суму 150 тис. грн. Приблизно на таку ж суму передбачається відремонтувати Комсомольський НВК, у чому згодився допомогти керівник базового господарства Сергій Курман. А в с. Полтавці керівництво базового товариства і фермерських господарств об'єднали зусилля і планують виділити біля 50 тис. грн. на ремонт даху Полтавського НВК. І, як зазначив Олександр

Дудка, коли навіть у найменшому селі є такі керівники, які мають спільний із директорами НВК та головами сільських рад інтерес — повноцінне функціонування школи і навчання дітей на селі, то в такому разі школі — жити, а дітям — навчатися!

— Багато проблемних питань ми вирішили і за програмою ЄС/ПРООН "Місцевий розвиток, орієнтований на громаду", — зазначив голова райдержадміністрації. — Так, у Верхньотерсянському НВК за цією програмою відбулася заміна вікон на суму 153 тис. грн., у Малинівському НВК — на суму 157 тис. грн., придбано шкільні автобуси, а також підтримується програма енергозбереження...

* * *

Напередодні Дня працівників освіти вчительство району вітала начальник відділу освіти райдержадміністрації Л. Є. Кірієнко. Ось, що вона сказала:

— У цей сонячний день, перш за все, хочеться привітати ветеранів педагогічної праці, людей, що віддали серце вчительській справі. Це: Гонтар М. П., Соя В. Т., Мартиненко Л. Є., Коростильова Н. Г., Кушніренко Л. П., Кієнко Т. Г., Бірюков О. М., Бутенко Е. В., Мелашенко В. І., Квітка Н. В., Цьопкало Б. С., Самойленко О. В., Кириченко В. Ф., Анікіна Л. В., Самсон Л. С., Колосовська Л. В., Кійко Н. І., Кошельник В. С., Коломонець В. І., Власенко В. Г., Турченко Л. Й., Коліснік В. І., Лопатіна Л. П., Шамрай М. М., Розсоха Л. І., Сірінюк Є. М., Скорик С. О., Зіненко В. С., Педаш Н. І., Андрієнко В. В., Медяник В. В., Ніколенко В. М., Кравченко К. В., Бодня Є. Г., Денисенко В. М. та багато інших. Низький уклін Вам, дорогі колеги!

Цей рік пройшов для всіх у плідній, наполегливій праці. Багато зусиль доклали прекрасні педагоги Дюженко Л. А., Алексеєва Е. М., Дудченко Л. В., Скрипай А. С., Білан Світлана Іванівна, Білан Сергій Іванович, підготувавши дітей-переможців конкурсів.

Жити, працювати, творити, бути взірцем, боротися і перемагати! Таким девізом керуються вчителі-переможці конкурсів, а їх

у нас багато: Продан О. О., Сидоренко Л. В., Макєєва О. В., Лукаш Н. В., Дюженко Л. А., Сур Н. М., Скрипай А. С., Дончик С. А., Писанко Г. О., Коротнюк В. А., Тимошенко В. Д., Лисенко Т. В., Яковенко О. В., Фомінова А. М., Стасик Л. А., Гарбут І. В., Вербицька Л. О., Науменко В. П., Дудка Н. І., Каретник Л. І., Шингур І. О., Сірінюк Т. В., Куриленко Н. І., Семенова В. А., Свірепова В. С., Титова Л. Г., Кошкалда Л. О., Жук В. І., Головач О. М. Не зупиняйтесь на досягнутому! Досконалість немає меж!

Школа — це не лише уроки та завдання. Це друга домівка для кожного школяра, де він проводить більшу частину часу свого дитинства, а затишок, тепло, чистоту у цій домівці допомагають створювати технічні працівники, завгоспи, кочегари, кухарі, медичні сестри. Дякуємо за Ваш скромний, але такий потрібний труд.

Велика подяка спонсорам: Чубу О. Г., Тимофієву М. Г., Горпиничу Л. В., Романець В. С., Дудці В. І., Романцю Ю. І., Курману С. І., Щербині В. Б., Новохатьку М. М., Савовському В. М., а також органам місцевого самоврядування, виконавчої влади та особисто Дудці Олександрю Івановичу за постійну підтримку освітянської галузі, співпрацю.

Освітянський загальний район сьогодні складає 992 педагога, вихователя, управлінця, працівника методичної служби і централізованої бухгалтерії, шкільного бібліотекаря і техпрацівника. Вони навчають і виховують 756 дошкільнят та 2695 учнів. Тож саме від них, вдячних вихованців, і звучало перше музичне вітання.

За доброю і давньою традицією на святі освітянам вручали заслужені нагороди за вагомі здобутки і творчу насагу. Для виконання цієї почесної місії на сцену запросили О. І. Дудку. З його рук Почесні грамоти управління освіти і науки облдержадміністрації одержали вчителі І. Д. Гонтар, В. В. Крилова, Н. В. Лукаш, Т. М. Панченко, Г. О. Писанко, Н. Ф. Шамрай, бібліотекар Н. М. Дубкова, вихователі М. І. Гордієнко, А. П. Савицька та С. А. Товстик.

Регіональною медаллю "За заслуги перед Гуляйпільським краєм" нагороджені вчителі Ю. С. Биковський і В. М. Передерій.

За особливі успіхи у здійсненні навчання та виховання підростаючого покоління, розробку та впровадження нових технологій і підвищення якості освіти першу районну премію у розмірі

Учасниці районного конкурсу "Вчитель року-2010"

3000 грн. вручено вчителю Л. І. Каретник, другу (2000 грн.) — методисту ДНЗ "Сонечко" Л. В. Сержанській і третю (1000 грн.) — вчителю І. О. Волошиній.

Урочисто привітали також вчителя О. В. Яковенка, якого нагороджено обласною педагогічною премією у сумі 5000 грн.

Грамоти райдержадміністрації отримали директор Червононенського НВК І. В. Артюх, вчителі Е. М. Алексеева, А. І. Васильєв, Т. І. Коломоєць та Т. М. Шеремет.

Вручивши нагороди працівникам освіти, Олександр Іванович привітав усіх зі світлим і радісним святом, що символізує любов до праці, до педагога, вихователя, наставника.

Кошики квітів подарували освітянам від голови райдержадміністрації О. І. Дудки, районного відділу освіти та профспілки працівників освіти і медиків району.

До віншувань педагогів долучився Є. Г. Коровка, який вручив Грамоти районної ради начальнику відділу освіти Л. Є. Кірієнко, вчителям С. П. Клименко та О. Л. Накалюжній.

За якісну підготовку навчально-виховних закладів до нового навчального року грамотами райвідділу освіти нагороджені педагогічні колективи СЗОШ (за I місце), Верхньотерсянського НВК та ДНЗ "Сонечко" (II місце), Комсомольського і Залізничнівського НВК та ДЮСШ (III місце).

Такі ж грамоти за перемогу в конкурсі на кращу організацію оздоровлення та відпочинку учнівської молоді влітку одержали педколективи СЗОШ (I місце), ЗОШ №1 і Залізничнівського НВК (II місце) та ЗОШ №2 і Комсомольського НВК (III місце).

На сцену запросили молодих спеціалістів, які цього року поповнили педагогічну родину району. З вітальним словом до них звернулася Л. Є. Кірієнко. Вона побажала молодим колегам творчості, натхнення і вагомих здобутків на освітянській ниві, а також привітала всіх педагогічних працівників зі святом, сердечно подякувала за сумлінний труд колегам та благодійникам, які допомагають підтримувати навчальні заклади в належному стані, за що ряд із них вже одержали грамоти обласного управління освіти. Почесну грамоту управління освіти облдержадміністрації за вагомий внесок у розбудову освітянської галузі району Людмила Єгорівна

вручила і голові райдержадміністрації О. І. Дудці й подякувала за підтримку та сприяння у розвитку освіти.

Сердечно вітали на святі ювілярів, вчителів, у яких народилися немовлята, багатодітні освітянські родини, їм вручали подарунки від профспілки працівників освіти, для них звучали музичні вітання.

Гарний святковий настрій подарували присутнім аматори сцени, вдячні учні, випускники шкіл, працівники навчально-виховних закладів, які майстерно виконували і зворушливі пісні, і запальні танці, і показували розважальні сценки. У канву музичних сувенірів віночком вплітались побажання дорогим учителям творчих успіхів, сонячних буднів і нових перемог.

РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Окремим напрямком у діяльності методичного кабінету райво і педагогічних колективів навчальних закладів району є робота з обдарованою учнівською молоддю.

25 квітня 2008 року колегія відділу освіти обговорила стан реалізації державної освітньої політики щодо розвитку здібностей та обдарувань учнівської молоді.

Відділ освіти райдержадміністрації проводив роботу щодо методичної підтримки стимулювання інтелектуального та творчого розвитку обдарованих дітей відповідно до чинного законодавства на виконання державних, обласних і районних комплексних програм, у тому числі районної програми "Обдаровані діти" на 2003-2008 роки, Державної цільової програми роботи з обдарованою молоддю на 2007-2010 роки.

У результаті планомірної роботи відділу освіти разом з органами місцевої влади і самоврядування у 2006 році реорганізовано НВК №4 у навчальний заклад нового типу — колегіум "Лідер", а з 1998 року функціонує спеціалізована ЗОШ, які покликані примножувати інтелектуальний потенціал району.

Питання роботи з обдарованою молоддю постійно на контролі у відділу освіти.

Відповідно до ст. 41 Закону України "Про загальну середню освіту", одним з положень якого передбачено участь у конкурсах, проведено І (районний) етап конкурсу на кращу навчальну програму, роботи гуртків, груп наукових секцій Малої академії наук, в якому взяли участь педагоги ЗОШ №1, колегіуму "Лідер", Добропільської ЗОШ, Комсомольського, Новозлатопільського, Приютненського НВК.

Кращі проекти програм факультативних курсів, авторами яких є вчителі: Т. В. Сірінюк (ЗОШ №1) "Тенденції розвитку літератури Гуляйпільського краю ХХ-ХХІ століття" (для секції МАН), Л. В. Лопатіна (Приютненський НВК) "Бізнес-курс німецької мови", О. В. Мекєєва (колегіум "Лідер") "Основи журналістики" (10-й клас), направлені на ІІ (обласний) етап, схвалені обласним журі і рекомендовані використовувати для роботи гуртків, факультативів. За підсумками конкурсу Т. В. Сірінюк нагороджена грамотою управління освіти і науки Запорізької облдержадміністрації.

Для задоволення освітніх потреб учнів та з метою надання якісної освіти створена мережа гуртків за інтересами, факультативів, курсів за вибором.

В загальноосвітніх навчальних закладах здійснювалась інноваційна діяльність з впровадженням інформаційних технологій в практику викладання базових дисциплін.

Зростає кількість вчителів, що володіють комп'ютерною технікою: 332 з 402 ± (82,6%) педагогів пройшли навчання на курсах користувачів ПК за програмою "Партнерство в навчанні", "І етап. Навчання для майбутнього", що дає можливість використовувати інформаційні технології в практичній діяльності. Педагоги використовують комп'ютерну техніку на уроках з навчальних предметів: математики, історії, фізики, хімії, біології, географії, музики. З метою методичної підтримки цієї діяльності у СЗОШ було проведено у 2007-2008 н. р. практичний семінар "Використання електронних, тестових технологій в процесі викладання базових дисциплін".

З метою стимулювання інноваційного пошуку педагогічних працівників відділ освіти провів науково-практичну конференцію

для заступників директорів шкіл, керівників РМО, вчителів-предметників "Оновлення змісту, форм і методів краєзнавчої та науково-дослідницької роботи з учнями у загальноосвітніх навчальних закладах" (грудень 2006 рік).

В листопаді-грудні 2007 року організовано педагогічну виставку "Сучасні технології роботи з обдарованими дітьми у професійно-творчій діяльності педагога", яка дала можливість педагогам поділитись досвідом власних надбань та запозичити досвід колег, щодо організації роботи з обдарованою та здібною учнівською молоддю.

На протязі навчального року у відділі освіти діяла виставка літератури "Сучасні технології роботи з обдарованими дітьми".

З метою привернути увагу широкого педагогічного загалу та громадськості до творчих досягнень і результатів науково-дослідницької діяльності учнівської молоді у листопаді 2007 року була організована виставка наукових та творчих робіт учнів переможців конкурсів Малої академії наук, що дало можливість ознайомити учасників з вимогами щодо рівня виконання та оформлення робіт.

Районний методичний кабінет створив і щорічно поновлює районний інформаційний банк даних обдарованих дітей переможців інтелектуальних змагань обласного та державного рівнів.

В результаті наполегливої цілеспрямованої роботи з організації, корекції і контролю за діяльністю вчителів з розвитку здібностей та обдарувань учнів досягнуто таких результатів:

протягом 2007-2008 років 8 учнів стали переможцями інтелектуальних змагань державного рівня (у минулому навчальному році — 1 переможець):

— Бесараб Владислава, учениця 10 класу колегіуму "Лідер" — переможець IV /державного/ етапу Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості, присвяченого Шевченківським дням (за напрямком "Література");

— Криворучко Анна, учениця 11 класу Гуляйпільської ЗОШ №1 — переможець IV /державного/ етапу Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості, присвяченого Шевченківським дням (за напрямком "Історія та державотворення");

— Боярчук Віктор, учень 10 класу Приютненського НВК — переможець Всеукраїнського гуманітарного конкурсу "Космічні фантазії", володар гран-прі національного олімпійського конкурсу "Спортивна слава та космічні фантазії" (2005-2006 навчальний рік). Він є переможцем даного конкурсу (III місце) в 2006-2007 н. р.; а також Віктор — переможець Всеукраїнського гуманітарного конкурсу "Космічні фантазії" в номінації "Декоративно-прикладне мистецтво" (III місце) та переможець I Міжрегіонального турніру з креслення (III місце) у 2007-2008 н. р.;

— Колоколова Вікторія, учениця 10 класу ЗОШ №1 — переможець Міжнародного конкурсу з українознавства у Міжнародному конкурсі з українознавства (III місце), переможець Інтернет-олімпіади з українознавства (III місце);

— Широких Михайло, учень 8 класу Верхньотерсянського НВК — переможець I Міжрегіонального турніру з креслення (III місце);

— Зіма Сергій (8 клас), Тутова Дар'я (10 клас), Дуніхіна Анастасія (10 клас) колегіуму "Лідер", переможці державного етапу Всеукраїнського гуманітарного конкурсу "Космічні фантазії" в номінації "Філософія та історія" (колективна робота) — II місце.

Нагородження переможців та їх керівників IV /державного/ етапу Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості, присвяченого Шевченківським дням відбулося 22 травня у Каневі.

За сумлінну працю, високу результативність в роботі, особистий вагомий внесок у справу навчання і виховання підростаючого покоління нагороджено державними нагородами вчителів, які підготували переможців Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості, присвяченого Шевченківським дням; нагрудним знаком "Відмінник освіти України" вчителя історії ЗОШ №1 м. Гуляйполя Лукаш Наталію Володимирівну;

Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України вчителя української мови та літератури колегіуму "Лідер" м. Гуляйполя Сокол Світлану Миколаївну.

У 16 (84%) загальноосвітніх закладах із 19 підключено до глобальної мережі Інтернет, що дає можливість учням брати участь у Інтернет-олімпіадах.

Збільшилась кількість закладів освіти, які реалізують поглиблене вивчення навчальних предметів [82].

Відповідно до наказів Запорізького обласного управління освіти і науки щорічно проводяться районні та обласні етапи учнівських олімпіад і турнірів з базових навчальних дисциплін. Так у 2005-2006 навчальному році у III (обласному) етапі Всеукраїнських олімпіад II місця зайняли Анна Кириченко (ЗОШ № 1, 10 клас, українська мова і література), Віталій Мезенець (Верхньотерсянський НВК, 9 клас (за 10 кл.), креслення). Треті місця вибороли:

у 2006-2007 н. р. — Дмитро Жила (Верхньотерсянський НВК, 11 клас, трудове навчання), Артем Петришик (Верхньотерсянський НВК, 7 клас (за 8 кл., креслення), Віктор Боярчук (Приютненський НВК, 9 клас, креслення);

у 2007-2008 н. р. — Михайло Широких (Верхньотерсянський НВК, 8 клас, креслення), Віктор Боярчук (Приютненський НВК, 10 клас, креслення);

у 2008-2009 н. р. — Вікторія Колоколова (ЗОШ №1, 11 клас, біологія), Катерина Зверева (ЗОШ №1, 8 клас, історія), Михайло Широких (Верхньотерсянський НВК, 9 клас, креслення), Олег Удовиченко (Верхньотерсянський НВК, 7 клас, креслення), Віктор Боярчук (Приютненський НВК, 11 клас, креслення);

у 2009-2010 н. р. — II місце завоювала учениця 9 класу Верхньотерсянський НВК з історії рідного краю Марина Левченко; треті місця — Михайла Широких (Верхньотерсянського НВК, 10 клас, креслення), Владислава Сіренька (ЗОШ № 1, 8 клас, історія) та Ірина Попович (ЗОШ № 2, 10 клас, історія).

У II (обласному) етапі конкурсів Малої академії наук учні шкіл Гуляйпільського району мали такі результати:

у 2007-2008 н. р. другі місця вибороли Ольга Коновалова (ЗОШ №1, 11 клас, історичне краєзнавство), Сергій Онучко (колегіум "Лідер", 11 клас, психологія), Сергій Головач (Мирненський НВК, 10 клас, географічне краєзнавство); треті місця — Вікторія Колоколова (ЗОШ №1, 10 клас, історичне краєзнавство), Тетяна Козлова (СЗОШ, 9 клас, історичне краєзнавство), Світлана Попович (Добропільська ЗОШ, 11 клас, географічне краєзнавство);

у 2008-2009 н. р. — друге місце було у Тетяни Козлової (СЗОШ, 10 клас, історичне краєзнавство), треті місця — у Сергія

Головача (Мирненський НВК, 11 клас, географічне краєзнавство), Василини Бургер (Червоненський НВК, 11 клас, історичне краєзнавство), Юлії Жовніренко (Успенівський НВК, 11 клас, історичне краєзнавство);

у 2009-2010 н. р. другі місця посіли Анна Горпинич (Успенівський НВК, 9 клас, історичне краєзнавство), Ярослав Вербицький (СЗОШ, 10 клас, філологія та мистецтвознавство); треті місця — Тетяна Козлова (СЗОШ, 11 клас, історичне краєзнавство), Катерина Григоренко (СЗОШ, 10 клас, географічне краєзнавство), Катерина Зверева (ЗОШ № 1, 9 клас, історичне краєзнавство), Юлія Баштаннік (ЗОШ № 2, 11 клас, історичне краєзнавство), Володимир Тесля (Любимівський НВК, 9 клас, географічне краєзнавство), Юлія Горпинич (колегіум "Лідер", 10 клас, фізика).

За 2005-2008 н. р. переможцями конкурсів на державному рівні було 15 учнів. Реалізували свої інтелектуальні здібності у Міжнародних конкурсах за названі три роки: у природничому конкурсі "Колосок" — 260 учнів, із 112 учасників володарями "Золотого колоска" стали 12, "Срібного колоска" — 66.

Завдяки якісній організаційній роботі районного координатора математичного конкурсу "Кенгуру" вчителя А. А. Сірінюк (ЗОШ № 1) щороку зростає кількість учасників.

Протягом двох років у районі мали 39 переможців обласного, 4 — державного етапів.

У 2008 році переможцем IV (державного) етапу Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості, присвяченого Шевченківським дням (за напрямком "Література") стала учениця 10-го класу колегіуму "Лідер" Владислава Бесараб (керівник — вчитель української мови та літератури С. М. Сокол). Переможцем цього ж конкурсу у 2008 році, але за напрямком "Історія та державотворення" була учениця 11 класу Гуляйпільської ЗОШ № 1 Анна Криворучко (керівник — вчитель історії та правознавства Н. В. Лукаш).

У 2008-2009 навчальному році перемогу здобули учні колегіуму "Лідер" Владислава Бесараб (11 клас), Юлія Горпинич (9), Сергій Плисенко (9), Олена Сахно (8 клас) за колективну роботу у IV етапі Всеукраїнського просвітницько-патріотичного конкурсу щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932-1933

років у номінації "Комплексне вивчення історії населеного пункту" (проект "Голодомор 1932-1933 років – трагічна сторінка в історії Гуляйпільщини" (керівник – Т. В. Плисенко) і нагороджені дипломом Українського інституту національної пам'яті.

Того ж, 2008-2009 навчального року, переможцями III-го етапу Всеукраїнського конкурсу науково-практичних робіт експедиції "Україна вишивана" за роботу "Народна символіка у вишивці гуляйпільських майстринь" названо учениць 9 класу ЗОШ № 1 Анастасію Хитарову та Юлію Шейко.

Три роки підряд (2008-2010) переможцем Міжрегіонального турніру з креслення був учень Верхньотерсянського НВК Михайло Широких (керівник – вчитель Сергій Іванович Білан).

За останні роки зросла результативність участі району на обласному рівні в олімпіадах та конкурсах Малої академії наук. За роки дії Програми з 1568 учасників районних олімпіад підготовлено 727 переможців (46,4%), з них перші місця вибороли 63, другі – 204, треті – 664.

№ з/п	Назва закладу	2007-2008	2008-2009	2009-2010	Всього
1	Гуляйпільська ЗОШ № 1	64	60	59	183
2	Гуляйпільська ЗОШ № 2	15	17	12	44
3	Гуляйпільська СЗОШ	25	29	28	82
4	Гуляйпільський колегіум «Лідер»	82	80	64	226
5	Верхньотерсянський НВК	10	14	11	35
6	Воздвижівський НВК	3	4	5	12
7	Добропільська ЗОШ	3	1	–	4
8	Долинський НВК	1	3	1	5
9	Комсомольський НВК	5	9	4	18
10	Любимівський НВК	2	6	2	10
11	Малинівський НВК	2	2	2	6
12	Мирненський НВК	2	2	1	5
13	Новозлатопільський НВК	–	3	7	10
14	Полтавський НВК	7	5	5	17
15	Приютненський НВК	8	9	6	23
16	Темирівський НВК	–	0	3	3
17	Успенівський НВК	13	12	2	27
18	Залізничнівський НВК	1	2	–	3
19	Червоненський НВК	7	4	3	14
Всього		250	262	215	727

Зростає зацікавленість учнів до науково-дослідницької роботи, про що свідчать дані таблиці:

районний рівень		
2008 р.	2009 р.	2010 р.
учасників – 14	учасників – 16	учасників – 21
переможців – 9	переможців – 13	переможців – 16

У 2008-2009 навчальному році учениця 10 класу колегіуму "Лідер" Анастасія Федорів брала участь у Всеукраїнському інтернет-конкурсі "Укртелеком назустріч знанням" і виборола друге місце. За результатами конкурсу заклад безкоштовно підключили до швидкісного Інтернету [83].

Щорічно збільшується кількість учасників Всеукраїнського гуманітарного конкурсу "Космічні фантазії". У 2009-2010 навчальному році вперше 72 учні району були учасниками Всеукраїнського конкурсу з українознавства "Патріот" (СЗОШ, Добропільська ЗОШ, Верхньотерсянський та Малинівський НВК). Всього у Міжнародних і Всеукраїнських інтелектуальних змаганнях протягом 2008-2010 років взяли участь 2692 учні району.

З початку 2010-2011 навчального року проводиться також робота по залученню школярів до участі в нових конкурсах: з російської мови, англійської мови, українознавства та інші.

З метою забезпечення права на одержання високоякісної освіти, для задоволення запитів, інтересів, розвитку здібностей дітей введено поглиблене вивчення навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах. Зокрема, у 2010-2011 навчальному році при переході старшої школи на профільне навчання поглибленим вивченням предметів охоплено 956 учнів (у минулому році було 863), у тому числі в сільській місцевості 103 (всього 15 закладів, 17 навчальних предметів).

Продовжують працювати міжшкільні факультативи при ЗОШ № 1 (з історії) та колегіумі "Лідер" (з фізики, хімії). Така підготовка сприяє створенню умов для врахування й розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб учнів старшої школи в процесі їхньої загальноосвітньої підготовки.

29 жовтня 2010 року колегія відділу освіти Гуляйпільської райдержадміністрації обговорила питання "Про управлінське забезпечення закладами освіти реалізації районної програми "Обдаровані діти" на 2008-2010 роки (на виконання Державної цільової програми роботи з обдарованою молоддю на 2007-2010 роки)". Отже, питання роботи з обдарованими учнями постійно знаходилось на контролі відділу освіти. Показником якості освіти є результативна участь учнів у Міжнародних, Всеукраїнських та обласних інтелектуальних змаганнях (про це вже сказано — Авт.).

У Гуляйпільських ЗОШ № 1, № 2, СЗОШ, колегіумі "Лідер", Воздвижівському, Успенівському, Комсомольському НВК, Центрі дитячої та юнацької творчості, дошкільному навчальному закладі "Сонечко" під керівництвом психолога методичного кабінету райво Л. М. Авраменко працюють практичні психологи. Вони разом з керівниками закладів проводять роботу з батьками, розробляють психолого-педагогічні рекомендації щодо створення комфортних умов для навчання і виховання обдарованої дитини в сім'ї.

Практичні психологи Л. П. Долженко (ЗОШ № 1) та К. В. Пузиревич (Успенівський НВК) розробили програми психологічного супроводу обдарованих та здібних учнів. Ці програми взяли участь у обласному етапі конкурсу-захисті авторських програм подібного типу.

У 2009-2010 навчальному році на конкурс-захист Малої академії наук була подана науково-дослідницька робота "Теоретичні і практичні аспекти розвитку обдарованості в учнівській молоді" учениці 9 класу Успенівського НВК Алли Лазько (керівник — психолог Катерина Валентинівна Пузиревич). Учениця презентувала свою роботу на районному конкурсі Малої академії наук, на семінарі для заступників директорів шкіл з наукової та навчально-виховної роботи.

Відзначимо і те, що традиційне нагородження талановитої та обдарованої молоді, які досягли високих результатів у науці, спорті, мистецтві відбувається в районі щорічно на святі "Парад зірок", на якому за підтримки голови райдержадміністрації О. І. Дудки вручаються грошові премії та подарунки переможцям інтелектуальних змагань обласного та державного рівня.

За результативну роботу з обдарованими дітьми керівники переможців інтелектуальних змагань відзначаються грамотами районного відділу освіти та управління освіти і науки Запорізької облдержадміністрації, грошовими преміями. Такі винагороди в сумі по 5 тисяч гривень отримали вчитель історії Комсомольського НВК Н. М. Сур, вчитель фізичного виховання ЗОШ № 1 О. В. Яковенко. У 2009 та 2010 роках на святі, присвяченому Дню працівників освіти, вручені районні педагогічні премії: за перше місце — вчителям української мови та літератури Г. О. Писанко (Малинівський НВК), історії Л. І. Каретник (СЗОШ) — по 3000 гривень, за друге місце — вчителю біології С. Є. Таран (ЗОШ № 1) — 2000 гривень, за третє місце — вчителям географії С. І. Заїченку (Мирненський НВК), хімії І. О. Волошиній (колегіум "Лідер") — по 1000 гривень [84].

РОБОТА З ПЕДАГОГІЧНИМИ КАДРАМИ

В районі постійно ведеться методична робота з педагогічними кадрами. Так для директорів шкіл організовано постійно діючий семінар "Формування професійної та психологічної компетентності керівників освітніх закладів", для заступників директорів з навчально-виховної роботи — "Атестація як фактор розвитку професійної компетентності педагогічних працівників", заступників директорів з виховної роботи — "Формування життєвих компетентностей особистості в системі виховної роботи". Крім цього є постійно діючі семінари для методистів районного методичного кабінету райво, громадських інспекторів з охорони дитинства, психологів, шкільних бібліотекарів і т.д.

З метою професійного становлення молодих педагогів, підвищення їхньої науково-педагогічної підготовки тощо працювала районна школа професійної адаптації. На її засіданнях надавалась допомога вчителям у розв'язанні конкретних проблем щодо методики викладання, здійснювалось ознайомлення з сучасними методиками і технологіями навчання.

Досвідом роботи ділились майстри педагогічної справи: вчитель математики колегіуму "Лідер", переможець обласного

Працівники райво і методкабінету. Травень 2011 р.

конкурсу "Вчитель року-2009" О. О. Продан, вчитель іноземної мови Д. І. Клименко, вчитель початкових класів Т. П. Кукурудзяк (обоє із ЗОШ № 1).

Методичний кабінет відділу освіти провів фестиваль методичних ідей вчителів, учасників конкурсу "Вчитель року-2009" та вчителів, що претендують на встановлення та підтвердження вищої кваліфікаційної категорії та присвоєння педагогічних звань, організував педагогічну виставку матеріалів та презентацію проєктів педагогів, що атестуються.

У рамках I Міжнародного Форуму "Особистість в єдиному освітньому просторі" три заклади освіти району (ЗОШ № 1, СЗОШ, ЦДЮТ) взяли участь у обласній виставці "Освіта Запорізького краю — 2010". За результатами участі всі учасники нагороджені дипломами.

Однією з основних форм підвищення кваліфікації педагогічних працівників у міжкурсовий період є робота районних методичних об'єднань та міжшкільних методичних округів.

З творчим підходом працюють РМО вчителів: української мови та літератури (керівник Макеєва О. В. — колегіум "Лідер"), російської мови та зарубіжної літератури (Кієнко Т. Г. — колегіум "Лідер"), фізики (Петелько Н. М. — "Лідер"), математики (Продан О. О. — колегіум "Лідер"), хімії (Волошина І. О. — колегіум "Лідер"), історії (Шингур І. О. — ЗОШ № 1), біології (Таран С. Є. — ЗОШ № 1), основ екологічних знань (Дончик С. А. — ЗОШ № 2), основ економіки (Якименко О. П. — ЗОШ № 2), креслення (Білан С. І. — Верхньотерсянський НВК), географії (Заїченко С. І. — Мирненський НВК), народознавства (Сіриньок Т. В. — ЗОШ № 1), інформатики (Бодня І. В. — колегіум "Лідер"), основ безпеки життєдіяльності (Коба В. М. — колегіум "Лідер"), вчителів іноземної мови (Клименко Д. І. — ЗОШ № 1), основ художньої культури (Степаненко С. В. — колегіум "Лідер"), фізичної культури (Яковенко О. В. — ЗОШ № 1), музики (Сташук С. І. — ЗОШ № 1), бібліотекарів (Чухіна Т. М. — Мирненський НВК), трудового навчання (Кашлев М. І. — ЗОШ № 1), вчителів початкових класів (Шеремет Т. М., Отрішко О. В. — ЗОШ № 1), (Бохан Л. О. — колегіум "Лідер"), (Єна Н. В. — ЗОШ № 2), вихователів ГПД (Вовк І. Г. — ЗОШ № 1), класних керівників (Вербицька Л. О. — СЗОШ), (Білай С. М. — колегіум "Лідер"), (Стасик Л. І. — ЗОШ № 1), турсорганізаторів (Головач О. М. — Мирненський НВК).

Результативно працює РМО вчителів російської мови та зарубіжної літератури (керівник Кієнко Т. Г.). Члени ініціативної групи здійснили творче відрядження до Осипенківської ЗОШ Бердянського району (творча зустріч з переможцем Всеукраїнського конкурсу "Кращий учитель сільської школи" Новоселою Т. А.). Продовжується вивчення наукових напрацювань кандидата педагогічних наук М. К. Войновської. Такі заходи сприяли практичному впровадженню досвіду роботи колег, формуванню професійної майстерності та компетентності в системі методичної роботи, створенню власного досвіду.

Активізувалась і добре зарекомендувала себе робота міжшкільних методичних округів, які працювали на базі Комсомольського, Новозлатопільського, Полтавського, Успенівського НВК.

Такі форми роботи сприяють підвищенню науково-методичної, професійної підготовки вчителів.

Добре поставлена внутрішньошкільна методична робота у Гуляйпільській ЗОШ №1, Гуляйпільській спеціалізованій ЗОШ, Верхньотерсянському, Воздвижівському, Приютненському, Успенівському НВК.

Стан результативності методичної роботи перевірявся в процесі атестаційної експертизи в Комсомольському, Малинівському НВК, Гуляйпільській ЗОШ № 1 та Добропільській ЗОШ. За наслідками атестації схвалено роботу адміністрації ЗОШ № 1. Робота Комсомольського, Малинівського НВК, Добропільської ЗОШ потребує покращення. Результати перевірки узагальнено аналітичними довідками.

Питання методичного супроводу роботи загальноосвітніх навчальних закладів виносились на розгляд відділу освіти.

З метою виявлення та підтримки творчо працюючих вчителів проведено районний етап Всеукраїнського конкурсу "Учитель року - 2009", учасниками якого були 3 педагоги району у номінаціях: географія, математика. Переможцем конкурсу стала О. О. Продан, вчитель математики колегіуму "Лідер".

За результатами участі в обласному етапі Всеукраїнського конкурсу "Учитель року" Олена Олександрівна Продан посіла III місце, їй підтверджено кваліфікаційну категорію "Спеціаліст вищої категорії", присвоєно педагогічне звання "Старший вчитель" та занесено до районної Дошки пошани.

Районна картотека перспективного педагогічного досвіду поповнилась 14-ма новими об'єктами. До неї занесено досвіди учасників конкурсу "Учитель року" та вчителів, які атестувались.

Педагоги району Волошина І. О., Макеєва О. В. Самовол Л. І., Петелько Н. М., Зіма В. О. Плисенко Т. В., Білай С. М. (колегіум "Лідер"), Бодня І. В. (РМК відділу освіти), Боговик Н. В. (Червоненський НВК), Сірінюк Т. В. (ЗОШ № 1). Шамрай С. О. (СЗОШ), Чухіна Т. М. (Мирненський НВК) є членами творчих груп при КЗ "ЗОІППО" ЗОР і знайомлять вчителів з матеріалами семінарів, новинками методики викладання на засіданнях РМО.

Важливим стимулюючим фактором у розвитку професійної майстерності вчителів є атестація. В освітніх закладах району вона проводилась з метою активізації творчої і професійної діяльності педагогів, підвищення відповідальності за результати роботи відповідно до ст. 54 Закону України "Про освіту", ст. 48 Закону України "Про загальну середню освіту", Типового положення про атестацію педагогічних працівників України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20.12.1993 № 310, зареєстрованого Міністерством юстиції України 02.12.1993 за № 176 з внесеними змінами й доповненнями, затвердженими наказом МОН України № 419 від 01.12.1998, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України від 15.12.1998 за № 792/3232.

Атестаційний період у закладах освіти району проходив на засадах демократичності, колегіальності, гласності, систематичності, всебічності, доступності, безперервної освіти і самовдосконалення, морального і матеріального заохочення.

Методичне забезпечення атестаційного процесу спрямовувалось на стимулювання розвитку творчого потенціалу педагогів, поширення перспективного педагогічного досвіду, активізацію впровадження інноваційних технологій з метою підвищення якості освіти. Працівники районного методичного кабінету, дирекції шкіл, завідувачі дошкільними закладами провели ряд заходів, що сприяли інформаційному забезпеченню процесу атестації.

Основними формами атестаційних випробувань в освітніх закладах району є семінари-практикуми, майстер-класи, презентації робочого місця, захист учительських проектів, участь у конкурсі "Учитель року", у фестивалі методичних ідей, у районній педагогічній виставці.

Об'єктивність оцінки діяльності працівників освіти досягалась завдяки глибині й всебічності вивчення роботи вчителів у міжатестаційний період та в процесі атестації. Атестація педагогічних працівників освітніх закладів району стала стимулюючим фактором у підвищенні якості їх роботи, зростанні професійної майстерності, активізації творчих пошуків. Плідно в цьому напрямку працювали вчителі ЗОШ № 1, спеціалізованої ЗОШ м. Гуляйполя, колегіуму "Лідер" Приютненського, Червоненського, Воздвижівського, Малинівського, Мирненського НВК

(директори Каткова Л. Є., Науменко В. П., Галкіна Л. А., Лопатіна Л. В., Артюх І. В., Стасик О. А., Алфьорова О. М., Головач О. М.). Педагогами зазначених закладів змодельовано перспективні досвіди, які стали наслідками роботи над індивідуальними науково-методичними проблемами й поповнили районну картотеку.

Науково-методичною радою КЗ "ЗОІППО" ЗОР схвалено матеріали досвіду вчителя хімії колегіуму "Лідер" Волошиної І. О. з проблеми: "Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках хімії як засіб формування когнітивної компетенції школяра"; вчителя німецької мови Приютненського НВК Лопатіної Л.В. (Програма факультативного курсу "Бізнес-курс німецької мови"), вихователя ДНЗ "Сонечко" Шрамко І. М. з проблеми "Розвиток моторного аналізатора в системі корекційної роботи з дітьми з загальним недорозвиненням мовлення засобами оригамі".

Членами журі обласного етапу Всеукраїнського конкурсу "Учитель року" високо оцінено досвід роботи, професійну майстерність, творчі здібності вчителя математики колегіуму "Лідер" Продан О. О., яка посіла III місце в зазначеному заході.

Районна медіатека поповнилась 10-ма експонатами-уроками з комп'ютерною підтримкою та 3-ма позакласними заходами.

Успішно пройти атестацію допомогла участь у роботі обласних творчих груп. 12 педагогів району активно співпрацюють з методистами КЗ "ЗОІППО" ЗОР та колегами у складі творчих груп. Це сприяло збільшенню кількості публікацій учителів освітніх закладів району у фахових періодичних виданнях. Особливо активно в цьому плані працюють педагоги та психологи ЗОШ № 1, 2, спеціалізованої ЗОШ, колегіуму "Лідер", Успенівського, Мирненського, Приютненського НВК.

Розширюючи освітні послуги, педагоги щороку створюють нові власні програми гуртків, факультативів, курсів за вибором, затверджені радою РМК та науково-методичною радою КЗ "ЗОІППО" ЗОР. Так учитель історії та правознавства ЗОШ № 1 Лукаш Н. В. працює за власними програмами поглибленого вивчення курсу історії України, 8 клас (затверджено НМР КЗ "ЗОІППО" ЗОР/ протокол № 4 від 24.06.2008), 9 клас (затверджено НМР КЗ "ЗОІППО" ЗОР /протокол № 4 від 23.06.2009).

Кращі педагоги району беруть участь в апробації підручників, програмних електронних засобів навчання.

До позитивних напрацювань в організації атестаційного процесу слід віднести й психологічний супровід атестації педагогічних працівників. Активно працювали практичні психологи ЗОШ № 1 (Довженко А. П.), ЗОШ № 2 (Нарижня І. Є.), спеціалізованої ЗОШ (Сіріньок С.П.).

Загалом атестаційний процес в освітніх закладах району пройшов безконфліктно, прозоро, демократично. Всього у районі проатестовано 95 педпрацівників. Встановлено (підтверджено) кваліфікаційну категорію "Спеціаліст" — 13 чол., "Спеціаліст II категорії" — 21, "Спеціаліст I категорії" — 36, "Вищої категорії" — 25.

Присвоєно (підтверджено) педагогічне звання "вчитель-методист" — 9 чол., "старший учитель" — 9 чол., "вихователь-методист" — 1 чол.

Нагороджено Почесною грамотою відділу освіти — 12 чол.

Представлено до нагородження:

— Почесною грамотою управління освіти і науки облдержадміністрації — 6 чол.

— Міністерства освіти і науки — 1.

Разом з тим, в організації атестаційного процесу в освітніх закладах району спостерігається ряд істотних недоліків, які знижують його ефективність.

Відповідно до ст.ст. 55, 56, 57 Закону України "Про освіту" та ст. 41 Закону України "Про загальну середню освіту" відділ освіти спільно з дирекцією навчально-виховних закладів за фінансової підтримки органів місцевого самоврядування здійснює ряд заходів для підвищення кваліфікації педагогічних кадрів на курсах та семінарах в КЗ "ЗОІППО" ЗОР. Завдяки злагоженості, чіткій координації зусиль замовлення на проходження курсів підвищення кваліфікації виконуються в повному обсязі

Протягом 2005 — першої половини 2010 рр. всього перепідготовлено 1156 чоловік.

Так у 2005 році курсову перепідготовку пройшло 137 чоловік при плані 135,

у 2006 — 180 (план — 179) 100,6%,

у 2007 — 221 (план — 207) 106,8 %,
у 2008 — 263 (план — 262) 100,4%,
у 2009 — 256 (план — 256) 100%.

З метою оволодіння педагогами інформаційно-комунікаційними технологіями районний методичний кабінет (методист Бодня І. В., педагоги-тренери Продан О. О., Сидоренко Л.В.) організував курси за програмою "Інтел. Навчання для майбутнього" (охоплено 218 чоловік), "Користувачі ПК" (53 чоловік), "Партнерство" (146 чоловік).

Курсами, тренінгами, проведеними в районі, охоплено 383 педагогічних працівників різних категорій. Заощаджено 76600 грн. державних коштів.

З 2010 року обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти відділу освіти запропоновано організувати перепідготовку вчителів за дистанційною формою навчання. Нею охоплено 3 вчителі та 2 методисти районного методичного кабінету.

Заслугує схвалення плідна співпраця РМК з дирекцією міських, Добропільської ЗОШ, Долинського, Верхньотерсянського, Воздвижівського, Мирненського, Новозлатопільського, Приютненського, Темирівського, Успенівського, Червоненського, залізничнівського НВК з розв'язання проблем підвищення кваліфікації.

Протягом 2009-2010 навчального року методична робота була запланована так, щоб охопити всі категорії педагогічних працівників. У дошкільних навчальних закладах працювало 90 педагогічних працівників, з яких 32 мали вищу, 58 — середню спеціальну освіту. Двом керівникам методичних об'єднань з вищою освітою присвоєно педагогічне звання "Вихователь-методист". Освітній рівень та якісний склад педагогічних працівників такий: 7 педагогів мали вищу кваліфікаційну категорію, "Спеціаліст I категорії" — 7, "Спеціаліст II категорії" — 5, "Спеціаліст" — 65 педагогів. У 2009-2010 н. р. атестаційним періодом охоплено 16 педагогів. За результатами атестації один педагог підтвердив вищу кваліфікаційну категорію, 10 — "Спеціаліст", одному встановлено кваліфікаційну категорію "Спеціаліст — 1-ої категорії", чотирьом — "Спеціаліст 2-ої категорії".

Тепер звернено увагу на те, що у навчальних закладах постійно поповнюється матеріально-технічна база комп'ютерних класів: у 2010 році в районі функціонувало 25 комп'ютерних класів. Загальний рівень комп'ютеризації навчальних закладів становить 100%, але 3 класи потребують модернізації через морально застарілу техніку. У навчальному процесі використовували 233 комп'ютерів, в управлінській діяльності — 30, на базі шкіл функціонувало 4 мультимедійних математичних кабінетів у міських школах району. Всього комп'ютеризовано 4 бібліотеки.

Болючим у 2010 році було питання підключення до мережі Інтернет закладів освіти (лише 5 із них мали таке підключення).

У 14 закладах освіти для покращення обслуговування комп'ютерної техніки та надання допомоги вчителям-предметникам під час проведення уроків з комп'ютерною підтримкою працюють лаборанти комп'ютерних класів, у одній — системний адміністратор (колегіум "Лідер").

В районі стало традицією використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій під час проведення конференцій, педагогічних рад, семінарів, засідань, творчих груп, школи передового педагогічного досвіду, конкурсів, виставок, батьківських зборів, у позакласній роботі.

Показником результативності методичної роботи з педагогічними кадрами є якість навчальних досягнень та рівень вихованості учнів.

Наслідки закінчення навчального року свідчать про підвищення рівня навчальних досягнень у порівнянні з минулим роком.

Так у 2008-2009 н. р. з 3058 учнів:

- високого рівня досягли 169 (5,5%) учнів;
- достатнього — 846 (27,6 %);
- середнього — 1429 (46,7 %);
- початкового — 344 (11,2 %).

На кінець 2009-2010 н. р. з 2888 школярів

- високого рівня досягли 175 (6,0%) учнів;
- достатнього — 864 (29,9 %);
- середнього — 1339 (46,3 %);
- початкового — 258 (8,9%).

Державною підсумковою атестацією (ДПА) в 4 класах було охоплено 200 учнів. Якість знань з української мови становить 73%, з читання — 82%, з математики — 68%. Результати ДПА показали, що більшість учнів підтвердили рівень знань, умінь і навичок, але підтвердили і висновок щодо необхідності корекції підходів до навчання в початковій школі.

У порівнянні з 2009 роком підвищився рівень вихованості учнів, знизився показник злочинності на 40 %.

Вищезазначене свідчить про необхідність постійного науково-методичного та психологічного супроводу навчально-виховного процесу, вдосконалення контрольно-аналітичної діяльності керівників шкіл у освітніх закладах району [85].

25 грудня 2010 року району газета "Голос Гуляйпільля" розповідала:

— Щорічно у грудні районний конкурс "Учитель року" радо зустрічає своїх конкурсантів. Цей рік не є винятком, адже працю вчителя ні з чим не можна порівняти. Ткач уже через годину має можливість спостерігати результати своїх турбот. Орач, сівач, хлібороб вже через кілька місяців милуються біля вирощеного в полі. А педагогові треба працювати роки, щоб побачити своє творіння, — такими словами ведучої розпочався захід.

Після представлення конкурсантів та членів фахового журі у складі працівників районного методичного кабінету і досвідчених педагогів, до присутніх звернулася начальниця відділу освіти райдержадміністрації Л. Є. Кірієнко:

— Районний конкурс "Учитель року" — один із методів пошуку обдарованих педагогів. Приємно, що серед наших колег-педагогів багато творчих особистостей. Вчитель — це професія творча, яка вимагає постійної праці над собою і вчитися, вчитися, вчитися... Тож я бажаю кожному успіху і нехай переможе найсильніший!

Л. Є. Кірієнко також зауважила, що цього року вік конкурсантів набагато помолодшав. Так, наймолодшій учасниці — 24 роки, а найстаршій — 50. Звідси і стаж роботи: у когось — 2 роки, а у когось — 29. Взагалі участь у конкурсі взяло 9 чоловік. Це — вчителі початкових класів ЗОШ №1 Г. І. Горпинич, СЗОШ О. В. Білай, колегіуму "Лідер" Л. І. Самовол, Червоненського НВК

Н. П. Сегеда, Приютненського НВК Н. В. Полякова, викладачі історії ЗОШ №2 Л. В. Миколаєнко, Залізничненського НВК Ю. В. Гайворонська, Успенівського НВК Е. М. Алексеєва та німецької мови колегіуму "Лідер" Т. В. Горпинич.

Конкурсна частина складалася із таких турів: візитна картка, захист власних педагогічних дослідів та ознайомлення з технологією їх впровадження у свою роботу, розв'язування психолого-педагогічних ситуативних задач, творча робота на тему: "Школа майбутнього", відеозапис уроку (уроки або їх фрагментів) та анотація на відеозапис.

Слово для підбиття підсумків конкурсу мала голова журі, завідувача РМК Н. Г. Коростильова. Вона і назвала імена переможців. Ними стали Олена Вікторівна Білай у номінації "Вчитель початкових класів" та Тетяна Володимирівна Горпинич у номінації "Вчитель німецької мови". Кожна з них візьме участь в обласному конкурсі "Вчитель року-2011", який пройде в січні у Запоріжжі.

Вчителька початкових класів СЗОШ О. В. Білай має вищу кваліфікаційну категорію — звання "Старший вчитель". Вона створила зоровий посібник "Райдуга", публікувалась у науковій пресі, в науково-методичному журналі "Початкове навчання та виховання"; є переможцем обласного конкурсу "Якісний тест. Шлях до якісної освіти" в номінації "Початкова школа. Українська мова". Нагороджена грамотами обласного Управління освіти та науки, відділу освіти РДА. Своім педагогічним кредом вважає: "Красу виховують красою, добро виховують добром, любов виховують любов'ю і в цьому — сенс життя мого".

Вчитель німецької мови колегіуму "Лідер" Т. В. Горпинич є учасником шкільного етапу конкурсу "Урок року — 2006". Її учні є учасниками та переможцями шкільних і районних етапів предметних олімпіад, а одна із них — учасниця Всеукраїнського конкурсу захисту науково-дослідних робіт МАН з німецької мови. Т. В. Горпинич є шкільним та районним координатором I Всеукраїнського інтерактивного конкурсу з англійської мови "Гринвіч". У своїй роботі керується словами видатного педагога В. Сухомлинського: "Найдосвідченіший педагог ніколи не повинен спинятися на досягнутому, бо якщо немає руху вперед, то неминуче починається відставання [86].

СПОГАДИ В. Т. СОЇ, ЗАПИСАНІ У ЛЮТОМУ 2011 РОКУ:

— В Гуляйпільському районному відділі народної освіти на посаді Інспектора шкіл я працювала з 25 січня 1965 року до 15 січня 1996 року. Коли розпочала працювати у відділі освіти, в районі функціонувало 9 середніх шкіл:

міська СШ № 1 (директор Ануфрієв Іван Семенович),
міська СШ № 2 (Златокрилець Ізраїль Ісакович),
міська СШ № 3 (Шамрай Андрій Герасимович, до нього був Солодкий Іван Олексійович, який став секретарем райкому Компартії України),

Гуляйпільська середня школа-інтернат (Мандрик Сергій Іванович),

Воздвижівська СШ (Сердюк Михайло Григорович. Він заочно навчався в аспірантурі і як її закінчив став викладачем Бердянського педінституту, а школу передав Крату Івану Павловичу),
Комсомольська СШ (Гопка Олексій Миколайович),
Любимівська СШ (Шевченко Петро Степанович),
Полтавська СШ-інтернат (Калініченко Іван Потапович),
Успенівська СШ (Колосовський Володимир Михайлович);

16 неповно-середніх шкіл:

Гуляйпільська ВШ № 5 (директор Корсун Кирило Корнійович),
Гуляйпільська ВШ № 10 (селище Залічничне) (Плетінь Василь Григорович),

Варварівська ВШ (Репетун Василь Сергійович),
Добропільська ВШ (Коломоєць Віталій Іванович),
Долинська ВШ (Колісник Платон Захарович),
Дорожнянська ВШ (Мирова (по чоловіку Сливка) Фаїна Панасівна),

Верхньотерсянська ВШ (Стаменов Василь Федорович),
Малинівська ВШ (Плетінь Олександр Григорович),
Марфопільська ВШ (Бугай Григорій Омелянович),
Новогригорівська ВШ (Пилипенко Василь Федорович),
Новозлатопільська ВШ (Тилик Дмитро Тихонович),

Полтавська ВШ (Кеда Іван Прохорович),
Приютненська ВШ (Турченко Дар'я Федотівна),
Темирівська ВШ (Накалюжна Галина Сільверстівна),
Червоненська ВШ (Міщенко Іван Федорович),
Успенівська ВШ (Вдовиченко Гнат Тимофійович).

Початкових шкіл було в районі 47, зокрема в м. Гуляйполі:

Бочанська № 6 (завідуюча Дігтярьова Роза Іванівна),
Подільська № 1 (Зінченко Олена Панасівна),
Подільська № 2 (Попова Євдокія Михайлівна),
Сігорянська (Таран Ольга Кирилівна).

На території сільських рад функціонували початкові школи:

Верхньотерсянська сільська рада — с. Гірке (завідуюча Самойленко Катерина Іванівна), с. Цвіткове (Кравцова Параска Йосипівна),

Воздвижівська сільська рада — с. Прилуки (Чиж Панько Намович), с. Жовтневе (Шрамко Любов Федорівна),

Петрівська сільська рада — с. Петрівка (Похила Поліна Платонівна), с. Староукраїнка (Міщенко Оксана Прокопівна), с. Зелене (Лютій Микита Микитович),

Долинська сільська рада — с. Копані — Копано-Лиманська початкова школа (Єна Іван Кирилович),

Комсомольська сільська рада — с. Мирне (Вовк Федір Васильович), с. Чарівне (Сташук Олександра Семенівна),

Добропільська сільська рада — с. Новозапорізьке (Гомон Віра Андріївна), с. Грушеве (Булат Варвара Володимирівна, с. Січ (? ?)),

Рівнопільська сільська рада — с. Рівнопілля (Завгородня Надія Іванівна), с. Яблукове (Ілієнко Варвара Тимофіївна),

Успенівська сільська рада — с. Солодке (Мірошніченко Петро Сергійович), с. Красногорівка (Галаган Олександра Іванівна), с. Нове (? ?) с. Трудове (? ?),

Новомиколаївська сільська рада — с. Новомиколаївка (Ковура Федір Ілліч), с. Новоіванівка (Галина Іванівна _____),

Темирівська сільська рада — с. Крутоярівка (? ?),

Полтавська сільська рада — с. Нововасилівка (Дудка Валентина Федорівна, с. Ольгівка — початкова школа №1 (Кириченко

Михайло Архипович), початкова школа № 2 (Кириченко Валентина), с. Назарівка (Чорткова Тетяна Федорівна),

Приютненська сільська рада — с. Ремівка (Біла Ольга Володимирівна), с. Левадне (Завгородня Надія Іванівна), с. Новодарівка (_?_),

Новозлатопільська сільська рада — с. Радянське (Петрівське, Жовтневе) (Машківська Любов Іванівна), с. Ягідне (Попович Євдокія Василівна), с. Новоукраїнка (Макуха Раїса Федорівна), с. Вишневе (Іван Йосипович),

Малинівська сільська рада — с. Южне (Оксана Захарівна),

Червоненська сільська рада — с. Зелений Гай (Коростильов Іван Дмитрович), с. Роздольне (_?_),

Гуляйпільська міська рада — с. Затишшя (Самойленко Катерина Іванівна).

Уже немає на карті району багатьох сіл — Грушевого, Южного, Назарівки, Радянського, Ягідного, Трудового та інших. Тодішня політика керівників Радянського Союзу економити кожен копійку на освіті призводила до закриття малокомплектних початкових, восьмирічних шкіл і з'явилися тоді (так звані) перспективні села.

Так, Новогригорівська ВШ була реорганізована в початкову школу, Варварівська ВШ передала своїх учнів і вчителів до Добропільської восьмирічної, Дорожнянська ВШ стала початковою. Разом із закриттям шкіл згасли і села. Молодь їхала туди, де їх діти могли одержати добру середню освіту.

Мережа шкіл району формувалася відповідно до фінансування освітніх закладів.

Учнів у школах району в 1965-1966 навчальному році було понад 9 тисяч.

У Гуляйполі працювало 4 дошкільних заклади:

дитсадок № 1 імені 8 Березня (по вулиці 1 Травня) (Маляревич Марія Іванівна),

дитсадок № 2 (по вулиці Шевченка) (Люта Марія Іларіонівна),

дитсадок № 3 (по вулиці Леніна) (Бодня Марія Іванівна, зараз — Шингур Галина Олександрівна),

ясла-сад (знаходився по вулиці Базарній (Авдієнко Раїса Іванівна). Цей дошкільний заклад мав два корпуси (один — по вулиці Базарній, другий — по вулиці III Інтернаціоналу, де зараз прокуратура). У цьому корпусі знаходилася група дітей віком до одного року. Після Р. І. Авдієнко ясла-садом завідувала Жукова Лідія Василівна.

У кінці 60-х років минулого століття побудували дитсадок "Веселка" (завідуючою була призначена Колосовська Марія Василівна). Після неї ясла-садом завідувала Рябко Лідія Іванівна, з 2010 року — Коленко Наталія Олександрівна.

Щороку контингент учнів району зменшувався. Але, не дивлячись на це, в 70-80-х роках минулого століття здійснено великий крок по зміцненню, покращенню бази освітніх закладів. Збудовано Будинок піонерів (1967 р.), добудовано СШ № 1, збудовано Малинівську, Червоненську, Верхньотерсянську, Добропільську, Темирівську восьмирічні, Комсомольську, Полтавську, Мирненську середні, СШ № 4 (1972 р.), здійснено добудову Долинської восьмирічної. Повним ходом йшла заміна нетипових приміщень шкіл типовими, із забезпеченням водопостачання, з організацією гарячого харчування.

З метою забезпечення колгоспів і радгоспів молодими кадрами в центральних садибах було відкрито середні школи з виробничим навчанням. У всіх школах вивчалася тракторна справа. Восьмирічні школи були реорганізовані в середні. На час виходу мого на пенсію в 1996 році не існувало жодної початкової школи і лише три неповні середні школи: Залізничненська, Успенівська та № 5 міста Гуляйполя. А у 2011 році функціонувала лише одна неповна середня школа у селищі Залізничному.

Прикро, але зараз на порядку денному нова реорганізація середніх шкіл у неповні, укрупнення середніх шкіл.

У райвно зі мною працювали досвідчені педагоги, високоосвічені керівники і методисти: завідуючий райвно Михайло Пантелейменович Федоренко, інспектори Микола Якович Тарасенко,

а з 1968 року — Григорій Іванович Вагіс. Під їх керівництвом опанувала ази інспекторської діяльності. М. Я. Тарасенко мав енциклопедичну пам'ять: знав усі закони, що стосувалося освіти, інструкції, накази, листи Міносвіти і пам'ятав навіть номери збірників Міносвіти, в яких дані документи надруковані.

Крім того, у моїх колег був значний життєвий досвід. Вони починали свій трудовий шлях ще до Великої Вітчизняної війни, пройшли її шляхами. Відзначались відповідальністю, людяністю, готовністю допомогти.

За все, чого я досягла у своїй педагогічній роботі, управлінській діяльності, роботі з кадрами, методичній роботі і т. д., завдячую цим людям. У них я вчилася і відповідальності за роботу, і об'єктивності оцінки роботи вчителя, педколективу, директора, уважного ставлення до людей, бути патріотом рідного краю.

Змінювалися керівники, кадри у відділі освіти, але ота "закваска" залишилася. Нам доводилося роз'язувати різні завдання, проводити різні реорганізації, запроваджувати нововведення: перехід на 11-річну школу, введення виробничого навчання, військової початкової підготовки, перехід на навчання дітей-шестирічок (1986 рік). А це добір, підготовка кадрів. Створення відповідної бази. Нам завжди в цих питаннях надавали допомогу райком Компартії (перші секретарі — Коломоєць Іван Євстахійович, Беляєв Микола Савелійович, секретар — Явон Любов Іванівна) та керівники колгоспів та радгоспів.

З 1969 року до відділу освіти прийшла Глазунова Марія Миколаївна (інспектор шкіл), пізніше — Каретник Любов Іванівна, Вайнер Володимир Аркадійович, Кірієнко Людмила Єгорівна. Інспекторами трудового навчання працювали Петелько Микола Миколайович, Варакута Олександр Іванович; інспекторами дошкільного виховання — Кондратенко Валентина, Малахов Василь Семенович (організував підготовку дошкільних кадрів для району — вихователів. Працював педклас на базі СШ №1), Романова Надія Михайлівна, Квітка Наталія Василівна.

ДИРЕКТОРАМИ ШКІЛ ПРАЦЮВАЛИ:

СШ № 1:

Самойленко Олександр Степанович,
Ануфрієв Іван Семенович,
Федоренко Михайло Пантелеймонович,
Ростовцев Іван Олександрович,
Косогор Микола Свиридович,
Пузанова Раїса Матвіївна,
Власенко Олексій Петрович,
Медяник Валентина Василівна,
Каткова Любов Єгорівна.

СШ № 2:

Златокрилець Ізраїль Ісакович,
Кошельник Володимир Степанович,
Прихідько Володимир Павлович,
Науменко Віктор Павлович,
Бут Роман Сергійович.

СШ № 3 (пізніше спеціалізована):

Солодкий Іван Олексійович,
Шамрай Андрій Герасимович,
Варакута Олександр Іванович,
Кириченко Валентина Федорівна,
Науменко Віктор Павлович.

СШ № 4 (пізніше колегіум "Лідер"):

Тарасенко Микола Якович,
Мартиненко Любов Єгорівна,
Горпинич Антоніна Миколаївна,
Варакута Олександр Іванович,
Галкіна Людмила Андріївна,
Лопатіна Людмила Валентинівна.

НСШ № 5:

Сливка Фаїна Панасівна,
Галкіна Людмила Андріївна.

Воздвижівська СШ:

Сердюк Михайло Григорович,
Крат Іван Павлович,
Хохотва Григорій Іванович,
Медведєв С. О.
Лютий Іван Іванович,
Стасик Оксана Анатоліївна.

Верхньотерсянська ВШ (пізніше СШ):

Стаменов Василь Федорович,
Бодня Любов Іванівна,
Лопатін Микола Іванович,
Тилик Любов Володимирівна,
Тилик Володимир Федорович.

Добропільська ВШ (потім СШ):

Коломонець Віталій Іванович,
Ковура Владлен Федорович,
Тимоніна Поліна Іванівна,
Мелашенко Варвара Іванівна,
Юрченко Світлана Денисівна.

Була Дорожнянська ВШ:

Мирова (Сливка) Фаїна Панасівна,
Піка Любов Володимирівна.

Залізничненська ВШ (НСШ):

Прихідько Зоя Іванівна,
Плетінь Василь Григорович,
Кудряшова Наталія Василівна,
Книш Василь Іванович,
Бурда Людмила Григорівна,
Смола Лідія Іванівна.

Комсомольська СШ:

Гопка Микола Олексійович,
Накалюжна Галина Сільвестрівна,
Бірюков Олексій Миколайович,
Колісник Василь Іванович,
Трофимюк Валентина Миколаївна,
Приходько Валентина Іванівна,
Загорулько Світлана Володимирівна.

Мирненська СШ:

Головач Олександр Миколайович.

Новозлатопільська ВШ (потім СШ):

Тилик Дмитро Тихонович,
Дігтяр Микола Михайлович,
Бондаренко (Самойленко) Ольга Василівна,
Дузьян Ніна Дмитрівна,
Галавура Валентина Василівна.

Марфопільська ВШ (була така):

Бугай Григорій Омелянович,
Каретник Галина Іванівна.

Новогригорівська ВШ (була така):

Пилипенко Василь Федорович.

Варварівська ВШ (була така):

Репетун Василь Сергійович.

Полтавська ВШ (пізніше СШ):

Кеда Іван Прохорович,
Мажаєв Володимир Федорович,
Прихідько Валентина Іванівна,
Найденко Сергій Олександрович.

Приютненська ВШ (пізніше СШ):

Турченко Дар'я Федотівна,
Турченко Любов Йосипівна,
Лопатіна Людмила Валентинівна,
Шинкаренко Антоніна Василівна.

Темирівська ВШ (пізніше СШ):

Накалюжна Галина Сільверствіна,
Фідрик Василь Федорович,
Варакута Олександр Іванович,
Халява Петро Іванович,
Хомут Тетяна Анатоліївна,
Морозов Микола Олександрович.

Успенівська ВШ:

Вдовиченко Гнат Тимофійович,
Бохан Олексій Миколайович,
Плющій Раїса Анатоліївна,
Денисенко Петро Миколайович,
Тарасенко Валентина Іванівна.

Долинська ВШ (пізніше СШ):

Колісник Платон Захарович,
Шаповал Григорій Сергійович,
Бондаренко Ольга Василівна,
Плющій Раїса Анатоліївна,
Годжек Євдокія Володимирівна,
Буряк Віктор Васильович,
Борт Іван Іванович,
Скляренко Людмила Дмитрівна.

Успенівська СШ:

Колосовський Володимир Михайлович,
Коломоєць Віталій Іванович,
Денисенко Петро Миколайович,

Прядко Людмила Дмитрівна,
Буряк Ігор Григорович.

Малинівська ВШ (пізніше СШ):

Плетінь Олександр Григорович,
Сур Віктор Іванович,
Алфьорова Олена Миколаївна.

Червоненська ВШ (пізніше СШ):

Мищенко Іван Федорович,
Дерев'яно Галина Андріївна,
Артюх Ірина Вікторівна.

Полтавська СШ-інтернат:

Калініченко Іван Потапович,
Толочко Лідія Федорівна,
Кеда Іван Прохорович,
Плющій Раїса Анатоліївна
Марченко ?
Фідрик Василь Федорович.

Гуляйтілицька допоміжна школа-інтернат для розумово відсталих дітей (тепер спеціальна школа-інтернат):

Циганенко Григорій Аврамович,
Солодкий Іван Олексійович,
Петелько Микола Миколайович,
Іванов Степан Іванович,
Столяренко Анатолій Лазарович,
Столяренко Сергій Анатолійович.

Гуляйтілицька СШ-інтернат:

Плетінь Василь Григорович,
Федоренко Михайло Пантелеймонович,
Мандрик Сергій Іванович,
Кошельник Володимир Степанович.

ЗАВІДУЮЧИМИ ГУЛЯЙПІЛЬСЬКИМ РАЙОННИМ ВІДДІЛОМ ОСВІТИ БУЛИ:

1. Славний Іларіон Юхимович — 1935 — 04.1936 рр.
2. Бородай Марія Федорівна — 04.1936 — 1937 рр.
3. Т.в.о. Леонов — 1937 р.
4. Картель — 12.1937 — 1939 рр.
5. Козлов В. Я. — 05.1939 — 05.1940 рр.
6. Максецький Петро Прокопович — 05.1940 — 09.1941 рр.
7. Попов М. — 09.1943 — 11.1944 рр.
8. Кучерявий Михайло Михайлович — 1944-1945 рр.
9. Кушнір Федір Кіндратович — 05.1945 — 04.1949 рр.
10. Федоренко Михайло Пантелеймонович — 04.1949 — 02.1955 рр.
11. Самойленко Олександр Степанович — 1955 — 1961 рр.
12. Федоренко Михайло Пантелеймонович — до 04.1962 (до ліквідації Гуляйпільського району)
13. Федоренко Михайло Пантелеймонович — 01.1965 — 1969 рр.
14. Тарасенко Микола Якович — 13.07.1969 — 1.07.1972 рр.
15. Іванов Степан Іванович — 08.1972 — 08. 1982 рр.
16. Т.в.о. Бохан Олексій Миколайович — 1.09.1982 — 12.1982 рр.
17. Гонтар Михайло Петрович — 1.1982 — 1996 рр.
18. Кірієнко Людмила Єгорівна — з 1996-й рік і по даний час.

Значний вклад в організацію навчально-виховного процесу в закладах освіти району внесли інспектори:

- Григорій Іванович Вагіс,
Валентина Тимофіївна Соє,
Марія Миколаївна Глазунова,
Наталія Василівна Квітка — інспектор з питань дошкільного виховання,
Каретник Любов Іванівна — інспектор шкіл,
Бохан Олексій Миколайович — інспектор по кадрах,
Заїченко Олексій Пантелеймонович — інспектор по кадрах,
Кірієнко Людмила Єгорівна — інспектор шкіл,

Власенко Ніна Яківна — інспектор по кадрах,
Кашлев Микола Іванович — інспектор з техніки безпеки,
Варакута Олександр Іванович — інспектор з техніки безпеки,
Брезицька Віра Григорівна — головний спеціаліст відділу освіти,
Сало Надія Василівна — провідний спеціаліст відділу освіти,
Миколаєнко Людмила Василівна — головний спеціаліст відділу освіти,

Непайда Сергій Михайлович — провідний спеціаліст відділу освіти,

Петелько Микола Миколайович — інспектор з техніки безпеки.

У різні часи завідували методичним кабінетом:

Клименко Марія Олексіївна,
Заворотинська Валентина Петрівна,
Роспопова Надія Миколаївна.

З 1983 року завідує районним методичним кабінетом Наталія Глібівна Коростильова. Методистами працювали і працюють:

Коростильов Василь Григорович — методист районного методичного кабінету (з бібліотечних фондів),

— Циганенко Григорій Аврамович — методист з навчальних дисциплін,

— Зіненко Валентина Степанівна — методист з навчальних дисциплін,

— Дяченко (Брезицька) Віра Григорівна — методист з початкової освіти,

— Мажаєв Володимир Федорович — методист з початкової освіти,

— Заворотинська Лідія Миколаївна — методист з навчальних дисциплін,

— Педаш Ніна Іванівна — методист з дошкільного виховання,

— Анікіна Людмила Василівна — методист з бібліотечних фондів,

— Кірієнко Людмила Єгорівна — методист з виховної роботи,

— Савицька Любов Антонівна — методист з охорони дитинства,

- Каретник Любов Іванівна — методист з виховної роботи,
- Тимошенко Валентина Дмитрівна — методист з виховної роботи,
- Кушніренко Лідія Петрівна — методист з навчальних дисциплін,
- Клименко Людмила Володимирівна — методист з охорони дитинства,
- Ольхова Лариса Іванівна — методист з початкової освіти,
- Чайка Лариса Володимирівна — методист з виховної роботи,
- Бодня Ірина Василівна — методист з інформаційних технологій,
- Минка Галина Анатоліївна — методист з виховної роботи,
- Самохліб Інна В'ячеславівна — методист з інформаційного забезпечення,
- Авраменко Людмила Миколаївна — методист з психологічної служби,
- Горпинич Оксана Іванівна — методист з охорони дитинства,
- Ханюкова Лідія Миколаївна — методист з кадрових питань,
- Товстик Світлана Антонівна — методист з дошкільного виховання.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Іван Кушніренко, Володимир Жилінський. Барон Микола Олександрович Корф. Одержимий з провінції. — Дніпровський металург. — 2010. — С.222.
2. Отчет члена Александровского уездного училищного совета, барона Н. А. Корфа, за 1869-1870 учебный год. — Екатеринослав. — 1870.
3. Отчет члена Александровского уездного училищного совета, барона Н. А. Корфа, за 1869-1870 учебный год. — Екатеринослав. — 1870.
4. Там же...
5. Там же...
6. Там же...
7. Там же...
8. Там же...
9. Там же...
10. Там же...
11. Там же...
12. Там же...
13. Там же...
14. ДАЗО, ф.56, оп. 1, спр. 6, арк. 97.
15. Іван Кушніренко, Володимир Жилінський. Барон Микола Олександрович Корф. Одержимий з провінції. — Дніпровський металург. — 2010. — С.222.
16. Барон Н. А. Корф в письмах к нему разных лиц. Сост. М. Л. Песковский. — СПб., — 1895.
17. Журнал "Русская мысль". — 1881. — № 3.
18. Н. А. Корф. Малорусская народная школа.
19. Там же...
20. Там же...
21. ЗОДА, ф. 56, оп.1, спр. 62.
22. ЗОДА, ф. 56, оп. 1, спр. 302.
23. Доклады и отчеты очередного Губернского Земского собрания. Сессия 1915 г. — Екатеринослав. — 1916.
24. Там же...
25. Н. И. Махно. Воспоминания. Кн. 1. — Париж. — 1929.
26. Там же...
27. Отчет I Гуляйпольского уездного съезда Советов рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов 6-9 сентября 1921 г. — 1921. — Гуляйполе. — 1921.

28. ЗОДА, ф. 208, спр. 4.
29. Отчет 2-го Гуляйпольского уездного съезда Советов 25-27 ноября 1922. — Гуляйполе. — 1922.
30. Газета "Червоне Запоріжжя". — 1924. — 21 березня.
31. ДАЗО, фр. 785, спр. 742.
32. Газета "Сталінським шляхом". — 1930. — 31 жовтня.
33. Газета "Сталінським шляхом". — 1930. — 3 грудня.
34. Газета "Сталінським шляхом". — 1935. — 24 березня.
35. Газета "Сталінським шляхом". — 1935. — 1 вересня.
36. Газета "Сталінським шляхом". — 1935. — 8 грудня.
37. Газета "Сталінським шляхом". — 1936. — 24 червня.
38. Газета "Сталінським шляхом". — 1937. — 22 січня.
39. Газета "Сталінським шляхом". — 1937. — 28 вересня.
40. Іван Кушніренко, Володимир Жилінський. Голод і репресії на Гуляйпільщині. — Дніпровський металург. — 2008. — С. 284.
41. Газета "Сталінським шляхом". — 1938. — 8 січня.
42. Газета "Сталінським шляхом". — 1939. — 24 травня.
43. Газета "Сталінським шляхом". — 1941. — 26 січня.
44. Газета "Сталінським шляхом". — 1941. — 26 червня.
45. Газета "Сталінським шляхом". — 1941. — 12 вересня.
46. Газета "Сталінським шляхом". — 1943. — 7 листопада.
47. Газета "Сталінським шляхом". — 1944. — 30 березня.
48. Газета "Сталінським шляхом". — 1944. — 17 грудня.
49. Газета "Сталінським шляхом". — 1944. — 17 грудня.
50. В Жилінський. Народна освіта на Гуляйпільці. // Газета "Зоря комунізму". — 1969. — 4 лютого.
51. Газета "До комунізму". — 1962. — 21 квітня.
52. Газета "Зоря комунізму". — 1966. — 15 січня.
53. Газета "Зоря комунізму". — 1973. — 14 серпня.
54. Газета "Зоря комунізму". — 1975. — 15 лютого.
55. Газета "Зоря комунізму". — 1975. — 7 червня.
56. Газета "Зоря комунізму". — 1981. — 22 жовтня.
57. Газета "Зоря комунізму". — 1983. — 30 квітня.
58. Газета "Зоря комунізму". — 1983. — 29 вересня.
59. Газета "Зоря комунізму". — 1985. — 5 січня.
60. Газета "Зоря комунізму". — 1988. — 1 січня.
61. Газета "Голос Гуляйпільця". — 1992. — 4 жовтня.
62. Газета "Голос Гуляйпільця". — 1993. — 2 жовтня.
63. Газета "Голос Гуляйпільця". — 1994. — 30 квітня.

64. Газета "Голос Гуляйпільця". — 1994. — 20 серпня.
65. Газета "Голос Гуляйпільця". — 1995. — 25 січня.
66. Газета "Голос Гуляйпільця". — 1996. — 31 серпня.
67. Газета "Голос Гуляйпільця". — 1996. — 7 грудня. // Щодо страйку працівників освіти.
68. Газета "Голос Гуляйпільця". — 1997. — 5 квітня.
69. Газета "Голос Гуляйпільця". — 1997. — 21 травня.
70. Газета "Голос Гуляйпільця". — 1999. — 26 травня.
71. Газета "Голос Гуляйпільця". — 1999. — 2 вересня.
72. Газета "Голос Гуляйпільця". — 2001. — 26 травня.
73. Газета "Голос Гуляйпільця". — 2001. — 28 серпня.
74. Газета "Голос Гуляйпільця". — 2002. — 31 серпня.
75. Газета "Голос Гуляйпільця". — 2002. — 9 жовтня.
76. Газета "Голос Гуляйпільця". — 2003. — 22 березня.
77. Газета "Голос Гуляйпільця". — 2006. — 31 травня.
78. Газета "Голос Гуляйпільця". — 2007. — 24 лютого.
79. Газета "Голос Гуляйпільця". — 2008. — 28 лютого.
80. Газета "Голос Гуляйпільця". — 2009. — 3 листопада.
81. Газета "Голос Гуляйпільця". — 2010. — 27 травня.
82. Газета "Голос Гуляйпільця". — 2010. — 25 квітня.
83. Матеріали з архіву райво.
84. Матеріали Гуляйпільського краєзнавчого музею.
85. Матеріали з особистого архіву В. І. Жилінського.
86. Газета "Голос Гуляйпільця". — 2010. — 25 грудня.
87. Нестор Іванович Махно. М'ятежна юність. — 2006. — Париж.
88. Там же. — С. 16.
89. Державний архів Запорізької області.
90. Іван Науменко. Важкий час правди. — Запоріжжя. — 2002 (ст. "Нестор Махно: факти проти вигадок").
91. Іван Кушніренко, Володимир Жилінський. І вічно тополі шумлять... — Дніпровський металург. — 2008. — С.260.
92. Там же... С. 73.
93. Нестор Іванович Махно. Воспоминания. Кн. 1. Париж. — 1929. — С. 214.
94. Там же...
95. Там же...
96. Чоп В. М. Галина Андріївна Кузьменко — голова Союзу вчителів Гуляйпільської республіки (1919-1920 рр.).

З М І С Т

97. Чоп В. М. Освітня реформа Батька Махна.
 98. Там же...
 99. Віктор Яланський, Лариса Верьовка. Нестор і Галина. Київ-Гуляйполе. — 2002. — С. 544.
 100. Там же...
 101. Савченко В. А. Махно. — Харків. — 2005. — С. 416.
 102. Сухогорская Н. Воспоминания о махновщине // Кандальный звон. — Одесса, 1927. — Вып. 6. — С. 57.
 103. Чоп В. М. Освітня реформа Батька Махна.
 104. Іван Кушніренко, Володимир Жилінський. І вічно тополі шумлять... — Дніпровський металург. — 2008. — С. 260.
 105. Там же. — С. 244.
 106. Там же. — С. 244.
 107. Там же. — С. 245.
 108. Аршинов Петр. История махновского движения. — Берлин. — 1923. — С. 242.
 109. Там же. — С. 169.
 110. Там же. — С. 169.
 111. Чоп В. М. Освітня реформа Батька Махна.
 112. Український Радянський Енциклопедичний Словник. — К. — 1987. — С. 736.
 113. Аршинов Петр. История махновского движения. — Берлин. — 1923.
 114. Нестор Иванович Махно. Воспоминания. Кн. 1. Париж. — 1929. — С. 214.
 115. Аршинов Петр. История махновского движения. — Берлин. — 1923. — С. 242.
 116. Там же. — С. 170.
 117. Там же. — С. 170.
 118. Чоп В. М. Галина Андріївна Кузьменко — голова Союзу вчителів Гуляйпільської республіки (1919-1920 рр.).
 119. Белаш А. В., Белаш В. Ф. Дороги Нестора Махно. — Киев. — 1993. — С. 592.
 120. Там же. — С. 358.
 121. Там же. — С. 360.
 122. Путь к свободе. — 1919. — 18 ноября.
 123. Голованов В. Тачанки с Юга. — Москва. — 1997. — С. 454.
 124. Вольский Д. Франциско Феррер — теоретик и практик либертарной педагогики // Прямое действие. — 2001. — № 18/19.

Зародження шкільної справи.....3
 Перші земські школи.....5
 З'їзд учителів у Гуляй-Полі.....10
 Корфівські "тризимки".....10
 Початкові навчальні училища.....19
 Розвиток освіти до 1917 року.....27
 Освіта періоду громадянської війни.....33
 Школи 20-х років.....48
 Трудові школи.....53
 Школи довоєнного періоду.....56
 В чаду підозрілості і репресій.....72
 Кінець 30-х років ХХ століття.....79
 На початку війни.....89
 Відродження та відбудова.....91
 Офіційно.....99
 Освіта 60-х — 70-х років.....110
 Доповнення до історичної довідки.....150
 Насичені 80-ті.....156
 Освіта в кінці двадцятого століття.....199
 Доповнення № 2 до історичної довідки.....238
 У третьому тисячолітті.....295
 Робота з обдарованими дітьми.....392
 Робота з педагогічними кадрами.....401
 Спогади В. Т. Сої.....412
 Директорами шкіл працювали.....417
 Завідуючими Гуляйпільським районним відділом освіти були.....422
 Використана література.....425

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНЕ ВИДАННЯ

Кушніренко Іван Кирилович
Жилінський Володимир Ілліч

ОСВІТА ГУЛЯЙПІЛЬЩИНИ

Історичний аспект

ЧАСТИНА ПЕРША

Редактор *Л. Є. Кірієнко*

Коректор *О. І. Гортинич*

Комп'ютерний набір *Н. І. Морозова, А. Т. Смик, О. С. Нестеренко*

Комп'ютерна верстка *Н. І. Морозова*

Фотознімки з особистих архівів
авторів та шкіл району

Здано до набору 16.03.2011 р.

Підписано до друку 23.06.2011 р. Формат 60x84¹/₁₆
Папір офсетний. Гарнітура PetersburgС. Друк офсетний.

Умовн. друк. арк. 24,99. Умовн. фарбо-відб. 24,99.

Тираж 200 прим. Зам. № 820.

Комунальне підприємство

“Запорізька міська друкарня “Дніпровський металург”.
69057, м. Запоріжжя, вул. Антенна, 4,
тел. 34-13-30.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 1909 від 18.08.2004 р.

